Geografija- Opis predmeta

Svrha učenja i podučavanja geografije je formiranje samostalnog, odgovornog pojedinca koji će u društvenoj zajednici imati aktivnu ulogu pri planiranju funkcionalne i optimalne prostorne organizacije čije upravljanje će biti zasnovano na održivom razvoju.

Geografsko obrazovanje je od vitalnog značaja za obrazovanje pojedinca, jer daje jedinstven doprinos razvoju kritičkih globalnih perspektiva kod učenika/ce, produbljujući razumijevanje mnogih savremenih izazova poput klimatskih promjena, upravljanja vodama, sigurnosti hrane, opskrbe energentima, prekomjernog korištenja prirodnih resursa, migracija, urbanizacije, geoekoloških problema, prirodnih katastrofa i dr.

Geografija omogućava učeniku/c da kroz konceptualno razumijevanje i više nivoe kognitivnog znanja shvati interakciju (uzročno – posljedične veze) prirodnih i društvenih pojava, procesa i promjena koje geografski prostor čine kompleksnim i promjenljivim.

Geografija kod učenika/ce razvija prostorno mišljenje, kritičko razmišljanje, informiranost i razumijevanje kako ljudi formiraju različita okruženja i okolnosti, kako međusobno komuniciraju i kakve posljedice proizlaze iz naših svakodnevnih prostornih odluka.

Stečena znanja i razvijene kompetencije pogoduju poduzetničkom djelovanju uz razumnu procjenu mogućnosti, ograničenja i rizika u svakodnevnom i profesionalnom životu.

Zbog specifičnog objekta proučavanja (prostorni kompleks geosfera) Geografija pripada i prirodnom i društveno - humanističkom području i kao takva je jedini predmet u odgojno-obrazovnom sistemu u kojem učenik/ca holistički proučava geografski prostor kroz različite prostorne okvire, od lokalnog, preko regionalnog i nacionalnog do globalnog, kako bi ga razumio/jela i u njemu obezbijedio/la kvalitetnije uvjete za život svakog pojedinca.

Konstruktivističkim pristupom kroz predmet Geografija učenik/ca stiče geografska znanja, vještine i stavove, pozitivna etička načela koja omogućavaju da posmatranjem, istraživanjem i analizom sveobuhvatno i ispravno sagleda geografski prostor što će pomoći da donosi procjene te ispravne i argumentovane odluke u izgradnji održive budućnosti.

Geografska znanja i vještine učenik/ca stiče kroz predmete Moja okolina, Priroda i Društvo, a kao samostalni nastavni predmet Geografija se izučava od šestog do devetog razreda devetogodišnjeg obrazovanja. U Općim gimnazijama izučava se kao zaseban predmet, od prvog do četvrtog razreda.

Geografija - Ciljevi učenja i podučavanja predmeta

Razvijanje geografske pismenosti kroz sticanje i razumijevanje geografskih znanja i koncepata. Razvija se sposobnost konceptualnog razumijevanja i sveobuhvatnog posmatranja, opisivanja, objašnjavanja i istraživanja prirodnih i društvenih pojava, procesa i promjena u geografskom prostoru, analize njihovih uzročno - posljedičnih veza kroz kritičko razmišljanje te sposobnost oblikovanja funkcionalne prostorne organizacije na sveobuhvatnom nivou kroz praktikovanje načela održivog, uključivog i pametnog razvoja (holistički pristup).

Razvijanje kartografske pismenosti i specifičnih vještina koje se odnose na različite tehnike rada, posebno one koje se odnose na vizuelizaciju, prikupljanje, obradu, analizu i predstavljanje geografskih podataka te istraživački, posebno terenski rad. Osposobljava učenika/cu da prezentira stečeno geografsko znanje u verbalnom, kvantitativnom i grafičkom obliku koristeći se geografskim metodama, geografskom terminologijom i informacionim tehnologijama (IKT), posebno geoprostornim tehnologijama kao što je Geografski informacioni sistem (GIS).

Razvijanje sposobnosti razumijevanja kompleksnosti svijeta zasnovanom na naučnom pogledu na Svijet, stavovima i vrijednostima koje su oslobođene predrasuda i stereotipa, njegujući empatiju, poštovanje, toleranciju i uvažavanje drugih rasa, naroda, kultura, običaja, religija, rodnih i drugih socijalnih skupina i njihovih prostornih identiteta.

Razvijanje razumijevanja uloge, značaja i aplikativnosti geografije. Kod učenika/ce razvija kritički odnos, stav i odgovornost prema savremenim procesima i pojavama u prirodi i društvu, i kreativno, inovativno, aktivno uključivanje u njihovo rješavanje, te cjeloživotno samoaktualiziranje.

Razvijanje ličnog prostornog identiteta i pozitivne emocije prema Bosni i Hercegovini, želje i odgovornost za gradnju njene bolje budućnosti, osjećaja njenoj pripadnosti, ali i Evropi i Svijetu.

Geografija - Oblasna struktura

GEOGRAFSKI PROSTOR

A

Oblast obuhvata koncepte: mjesto, razdaljina, smjer, pravac, skala, prostorne organizacije, međusobno povezivanje i prostorni odnosi.

Ova oblast pruža odgovor učeniku/ci gdje se nalazi u odnosu na objekte iz neposrednog okruženja ili koliko je daleko u odnosu na neke zadate tačke.

Koncept mjesta može obuhvatati različite prostorne dimenzije i njihovo posmatranje kroz različite uzročno-posljedične odnose sa okolinom što će svakome mjestu dati različitu valorizaciju, ali i različito poimanje datog prostora od strane pojedinaca ili društvenih zajednica, jer ga drugačije percepiraju, doživljavaju, razumiju i na kraju vrednuju i mijenjaju.

U takvim odnosima svakom mjestu određujemo njegov geografski položaj, oblik, površinu, granice i prostorne odnose sa okruženjem.

Svaki geografski prostor se mora sagledati na različitim nivoima organizacije i uporediti sa mjestima koja su na različitim prostornim distancama.

Koncept prostora govori o značaju lokacije i prostorne raspodjele, kao i o načinu na koji ljudi organizuju i upravljaju prostorima u kojima žive.

MEĐUSOBNO DJELOVANJE POJAVA, PROCESA I PROMJENA

B

Oblast obuhvata koncepte: pojave, procesi, promjene, međusobno djelovanje (interakcije), obrasci, trendovi, zakonitosti.

Međusobno djelovanje uključuje veze i međusobne odnose pojava i procesa koji su u uzročno-posljedičnoj vezi, što ima za posljedicu stalne promjene u geografskom prostoru. Promjene mogu biti prirodne i društvene, određene kako prostorno, tako i vremenski i one se javljaju u različitim prostornim okvirima i djeluju različitim intenzitetom. Neke od promjena su predvidive, ponavljajuće i ciklične, dok su neke od njih i nepredvidive.Promjene i procesi se dešavaju po određenim zakonitostima i obrascima.

Važan zadatak geografije je prepoznavanje sličnih karakteristika koje se ponavljaju u prirodnom ili ljudskom okruženju (obrasci) kao i karakteristika ili osobina koje pokazuju konzistentnu tendenciju u određenom okruženju kroz vremenski period (trendovi). Karakteristike mogu biti prostorne, društvene, ekonomske, prirodne ili okolišne. Geografija upoređuje i analizira veze između karakteristika kako bi odredila obrasce, ona analizira veze između tih karakteristika tokom vremena kako bi utvrdila trendove.

Kroz ovu oblast učenik/ca se osposobljava da posmatra prostor, da prati njegove pojave i procese, trenutne događaje, da ih razumije, analizira, upoređuje, klasificira, procjenjuje, donosi zaključke zasnovane na kritičkom razmišljanju te predviđa buduće promjene.

ODRŽIVI RAZVOJ

C

Oblast obuhvata koncepte: održivost, kritičko mišljenja, geografske perspektive, samoaktualizacija, prostorno planiranje, predviđanje, simuliranje i modeliranje (GIS).

Koncept održivost podrazumijeva dugotrajno razvijanje svijesti svakog pojedinca od najranijeg uzrasta (razvijanje metakognitivnih sfera mišljenja) o uzročno - posljedičnoj vezi između djelovanja čovjeka i prirode.

Geografska perspektiva zahtijeva razmatranje i upoređivanje problema, događaja, zbivanja i/ili pojava iz višestrukih perspektiva što je preduvjet uspješnom rješavanju problema, donošenju odluka ili prosudbi kao i efikasnom formulisanju plana djelovanja.

Sticanje znanja i vještina potrebnih za planiranje, upravljanje i oblikovanje prostora doprinosi razvoju samoaktualizacije svakog pojedinca, njegovih stavova, vještina, vrijednosti i odgovornosti za cjeloživotno djelovanje. Razvoj savremenih tehnologija omogućava objektivno razumijevanja Svijeta. Sticanje vještine korištenja Geografskih informacionih sistema (GIS) daje posebnu ulogu i značaj geografiji, jer ona omogućava provjeru valjanosti mjera zaštite i aktivnosti koje vode kvalitetnijem planiranju i upravljanju prostorom kao i predviđanje njegovih promjena (simuliranje interakcija) u budućnosti.

Nastava geografije gradi vještine za aktivno građansko sudjelovanje u izgradnji održive budućnosti.

Ova oblast kroz kritičko razmišljanje analizira i valorizira prirodne i društvene pojave i procese koji formiraju kompleksne i jedinstvene prostorne organizacije višeg i nižeg nivoa koji su prostorno i vremenski promjenljive/raznolike.

Prostorni značaj zahtijeva utvrđivanje važnosti mjesta ili regije. To zahtijeva otkrivanje veze između geografskog položaja i prirodnogeografskih karakteristika mjesta/regije te utvrđivanje i analiziranje jedinstvenih odnosa između prirodnogeografskih i društvenogeografskih karakteristika mjesta/regije kako bi se razumjeo njegov značaj kroz različite geografske perspektive.

Stoga ova oblast obuhvata predhodne tri oblasti koje se koncepcijski vežu jedna na drugu.

Kroz sadržaje u ovoj oblasti učenik/ca stiče znanja o Bosni i Hercegovini, Evropi i vanevropskim kontinentima.

Analizira i vrednuje geografski položaj, prirodnogeografske i društvenogeografske pojave, procese i promjene i uočava sličnosti i razlike između različitih prostornih organizacija naročito u pogledu društveno-ekonomskog razvoja i njegovog utjecaja na kvalitetu okoliša i održivost prostora. Razumije ključne probleme u savremenom društvu.

Upoznavanjem različitih kultura, tradicija, običaja i potreba među ljudima oslobođa se predrasuda i stereotipa čime stiče kompetencije odgovornog Građanina koji poznaje i poštuje ljudska prava i univerzalne vrijednosti spram svih živih bića.

Proučavanjem regija i razlika između njih učenik/ca upoznaje regionalne probleme, ali i globalnu promjenljivost Svijeta.

Usvajanjem geografskih znanja i vještina učenik/ca će biti u stanju da prati trenutne vijesti iz cijelog Svijeta kao što su globalna područja rizika u smislu prirodnih, geoekoloških i drugih rizika te da razumije faktore koji su uticali na njih, ali će biti u stanju i kritički razmatrati pozadinu i regionalni značaj vijesti. Učenik/ca će biti u stanju uporediti i procijeniti osjetljivost regije na rizik i uticaj rizika s obzirom na prirodne resurse regije i nivo razvoja te će znati predvidjeti negativne posljedice rizika, ali i ponuditi rješenja za ublažavanje rizika ili ublažavanje njihovih učinaka te znati kako djelovati u skladu s održivim razvojem. Bit će u stanju da prepozna pozitivan razvoj regija Svijeta i faktore koji na njega utiču. Napokon, prihvatat će pozitivna kretanja širom Svijeta uključujući eko-socijalnu održivost i globalni razvoj za dobrobit i budućnost svih ljudi kao i planete Zemlje.

Geografija - Ishodi učenja

Odgojno-obrazovni nivo i razred

- Osnovno
- 6

Godine učenja i podučavanja predmeta: 1

A GEOGRAFSKI PROSTOR	B MEĐUSOBNO DJELOVANJE POJAVA, PROCESA I PROMJENA	C ODRŽIVI RAZVOJ
A.6.1	B.6.1	C.6.1
A.6.2	B.6.2	C.6.2
A.6.3	B.6.3	
A.6.4	B.6.4	
A.6.5	B.6.5	
	B.6.6	
	B.6.7	
	B.6.8	
	B.6.9	

A GEOGRAFSKI PROSTOR	A.6.1	A.6.2	A.6.3
	Objašnjava važnost izučavanja geografije u razumijevanju pojava, procesa, promjena i odnosa u prostornoj stvarnosti.	**Navodi osnovne odlike Kosmosa i klasifikuje kosmička tijela.**	**Opisuje oblik Zemlje i razlikuje njena kretanja.**
	GEO-1.1.1 GEO-1.1.4 GEO-1.2.1	GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-1.1.3	GEO-1.1.1 GEO-1.1.3 GEO-1.1.4

Definiše geografiju kao nauku o prostoru, svrhu izučavanja geografije kao prirodne i društvene nauke.

Objašnjava historijski razvoj geografije i doprinos pojedinih naučnika u njenom razvoju.

Otkriva uzročno-posljedično djelovanje prirodnih i društvenih pojava i procesa u formiranju jedinstvenih i neponovljivih geografskih prostora koji pružaju različite uvjete života.

Navodi geografske discipline i njihov predmet izučavanja kroz prizmu aplikativnosti geografije u savremenom društvu.

Utvrđuje važnost geografije u obrazovanju i svakodnevnom životu pojedinca kroz davanje primjera.

KLJUČNI SADRŽAJI

Definisanje predmeta i objekta izučavanja geografije. Zadaci, podjela i svrha izučavanja geografije.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Kroz ovaj ishod učenik/ca se upoznaje sa predmetom Geografija. Vrlo je važno da razumije da je to i prirodna i društvena nauka i kao takva

Upoređuje nekadašnja vjerovanja o nastanku Kosmosa sa savremenom teorijom nastanka Kosmosa.

Navodi naučno-tehnička dostignuća koja su dala doprinos u izučavanju Kosmosa.

Objašnjava zakone koji uspostavljaju odnose među kosmičkim tijelima.

Razlikuje posljedice specifičnih prostornih odnosa (položaje) Zemlje, Sunca i Mjeseca.

KLJUČNI SADRŽAJI

Kosmos i kosmička tijela. Osnovne predstave o Kosmosu i kosmičkim tijelima i njihovim grupacijama – zvijezde, planete, prirodni sateliti (Mjesec i njegove mijene), asteroidi, komete, meteori. Orbite. Svjetlosna godina. Sazviježđa. Galaksija (Mliječni put). Galaktička jata. Sunčev sistem. Pomračenje Sunca i Mjeseca. Zemlja u Sunčevom sistemu.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Cilj izučavanja ovog ishoda je razviti kod učenika/ce interes za istraživanjem Kosmosa i postupno uspostaviti naučni pogled na njega. Ovaj

Navodi dimenzije Zemlje.

Povezuje promjene u prostoru sa prividnim dnevnim kretanjem Sunca.

Razlikuje lokalno od zonalnog vremena.

Izračunava vrijeme neke satne zone na osnovu vremena u svojoj satnoj zoni.

Objašnjava uticaj revolucije Zemlje i nagnutost zemljine osi na različito zagrijavanje Zemljine površine.

Upoređuje toplotne pojaseve sa aspekta granica, broja godišnjih doba, njihovih odlika i dužine trajanja dana i noći.

KLJUČNI SADRŽAJI

Zemlja – oblik (geoid) i dimenzije. Prividno dnevno kretanje Sunca. Rotacija Zemlje i njene posljedice. Lokalno i zonalno vrijeme. Revolucija Zemlje i njene posljedice. Kalendar – solarni i lunarni.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Obrasci kretanja kosmičkih tijela u Sunčevom sistemu mogu se opisati i predvidjeti na temelju opažanja i razumijevanja sile gravitacije.

povezuje prirodne i društvene nauke. Geografija se bavi proučavanjem prostora, prostornih varijabilnosti, tj. pojava, procesa i promjena koje se razlikuju unutar i između mjesta (neke lokacije) zbog čega je geografsko obrazovanje neophodno za razumijevanje Svijeta u kojem živi.

Kroz adekvatne primjere ukazati na prisustvo stalnih uzročno – posljedičnih veza (interakcija) između prirodnih i društvenih pojava i procesa kako na lokalnom tako i globalnom nivou.

Pojasniti učeniku/ci koliko je važno da razvije geografski način razmišljanja, da se uvijek pita: Zašto?, Zbog čega? Šta je uzrok nečemu, a šta njegova posljedica?

Koristiti interaktivnu metodu i različita nastavna sredstva koji će podići interesovanje učenika/ce za predmet. Važno je da shvati značaj geografskih istraživanja koja će uvijek zadovoljavati njegovu/njenu znatiželju.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Ostvariti međupredmetnu poveznicu sa predmetima kroz koja je učenik/ca, na nižim nivoima obrazovanja, stekao/la početna geografska znanja o prostoru, a to su Moja okolina, Priroda i Društvo. Učenik/ca treba da razumije važnost kontinuiranog sticanja znanja i međupredmetnog povezivanja. Također, bitno je da zna da će se kroz predmet Geografija upoznati sa brojnim pojmovima čije dublje razumijevanje će postepeno usvajati, kako kroz geografiju tako i druge predmete koje će imati u ishod je važan i u aspektu da učenik/ca razumije kako čovjek kroz istraživanje prostora dolazi do istine tj. do spoznaja te kako mu se na taj način mijenja pogled na Svijet.

Kroz ovaj ishod vrlo je važno postaviti temelje za usvajanje koncepta prostora – udaljenosti, njihova veličina, odnosi između objekata u prostoru te zakonitosti koje ih uspostavljaju.

Ne insistirati na enciklopedijskom znaju nego na razumijevanju odnosa i formiranju predodžbi o Kosmosu koje učenik/ca ovoga uzrasta može razviti s obzirom da još nema predmet fizika.

Ako postoji mogućnost omogućiti učeniku/ci da promatra zvjezdano nebo, da posjeti planetarij ili opservatorij. Preporuka je da učenik/ca savlada osnovne metode pravljenja astronomskih modela, npr. model Sunčevog sistema.

Putem interaktivne metode uz upotrebu modela, grafičkih prikaza ili animacija objasniti obrasce prividnog kretanja Sunca i Mjeseca.

Promovisati aktivno učenje i istraživački rad, voditi i potaknuti učenika/cu da samostalno razmišlja.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Kroz ovaj ishod vrlo je važna međupredmetna povezanost geografije sa matematikom npr. pri pojašnjavanju da u Kosmosu ne postoji dole i gore, lijevo i desno (dole je ono što je usmjereno prema središtu Zemlje).

U okviru ishoda Razumijevanje ovih obrazaca treba koristiti za objašnjenje mnogih pojava na Zemlji poput smjene dana i noći, godišnjih doba, plime i oseke. Insistirati na razumijevanju uzročno – posljedičnih odnosa između pojava i procesa i korištenju geografske terminologije pri objašnjavanju istih.

Putem interaktivne metode uz upotrebu modela, grafičkih prikaza ili animacija objasniti obrasce prividnog kretanja Sunca i Mjeseca.

Koristiti interaktivnu metodu i kako bi učenik/ca imao/la mogućnost postavljati pitanja, davati odgovore, iznositi svoje stavove i mišljenja.

Promovisati aktivno učenje i istraživački rad, voditi i potaknuti učenika/cu da samostalno razmišlja.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Sa pojmom gravitacije učenik/ca se susreće još u nižim razredima. Kad se bude obrađivala kroz predmet fizika prikladno je da se obradi kroz znanja o obliku Zemlje i geografskoj širini što su geografski sadržaji.

Kroz ovaj ishod vrlo je važna međupredmetna povezanost geografije sa matematikom npr. pri pojašnjavanju oblika Zemlje (sferoid – geoid), pojmova Zemljina os (prečnik), polovi (krajnje tačke prečnika), ekvator (obim) i površina (ploština) Zemlje. Podučavanje Zemljine rotacije temelji se na pojmovima vrtnje kugle, kružnice kao i mjerenju uglova za razumijevanje satnih zona i revolucije Zemlje.

daljem školovanju.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Geografsko obrazovanje je od vitalnog značaja za osposobljavanje učenika/ce znanjem, vještinama, stavovima, vrijednostima i praksama koje omogućavaju da razumiju Svijet u kojem žive, da vrednuje prostor, da bude odgovoran/na i donosi ispravne i argumentovane odluke za održivi opstanak planete.

Razvija se naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, sposobnost da koristi geografske koncepte, kauzalni način razmišljanja, razvija se kritičko mišljenje, sposobnost da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te se razvija kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju. Sve navedeno doprinosi razvoju holističkog svjetonazora, koji je u skladu sa savremenim naučno – tehnološkim razvojem.

učenik/ca prikuplja, obrađuje, prikazuje i analizira podatke. Zbog toga je neophodno uspostaviti korelaciju sa IKT-om.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno, pismeno i usmeno, uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija– kompetencijski pristup

Kod učenika/ce se razvija naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, sposoban/na je da koristi geografske koncepte, razvija se kauzalni način razmišljanja, kritičko mišljenje, sposobnost da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te se razvija kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju. Sve navedeno doprinosi razvoju holističkog svjetonazora, koji je u skladu sa savremenim naučno – tehnološkim razvojem.

Kroz istraživački rad razvija kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, koristi informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno.

Učenik/ca razvija komunikacijske vještine kao što je skladno, usmeno i pismeno, izražavanja uz korištenje geografske terminologije.

U okviru ishoda učenik/ca prikuplja, obrađuje, prikazuje i analizira podatke. Zbog toga je neophodno uspostaviti korelaciju sa IKT-om.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija– kompetencijski pristup

Kod učenika/ce se razvija naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, sposoban/na je da koristi geografske koncepte, razvija se kauzalni način razmišljanja, kritičko mišljenje, sposobnost da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te se razvija kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju. Sve navedeno doprinosi razvoju holističkog svjetonazora, koji je u skladu sa savremenim naučno – tehnološkim razvojem.

Kroz istraživački rad razvija kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, koristi informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno.

Razvija komunikacijske vještine kao što je skladno, usmeno i pismeno, izražavanja uz korištenje geografske terminologije.

Učenik/ca je sposoban/na da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, da koristi prethodna geografska i opća

iskustva te razumije princip cjeloživotnog stjecanja i korištenja novih znanja - uči kako učiti.

A.6.4	A.6.5
Primjenjuje osnovne načine orijentacije.	**Koristi elemente karte za razumijevanje različitih vrsta geografskih karata.**
GEO-1.3.1 GEO-1.3.2 GEO-1.3.3	GEO-1.3.1 GEO-1.3.2 GEO-1.3.3
Orijentiše topografsku kartu pomoću kompasa. Izrađuje jednostavnu skicu kretanja po terenu. Objašnjava elemente geografske koordinatne mreže i geografske koordinate. Koristi geografsku koordinatnu mrežu za utvrđivanje geografskog položaja neke tačke na geografskoj karti. Razlikuje savremene načine orijentacije (Globalni navigacijski satelitski sistem – GNSS, Google maps).	Upoređuje tradicionalne i savremene načine izrade geografskih karata i prikazivanja Zemljine površine na globusu i geografskoj karti. Razlikuje elemente geografske karte, načine izračunavanja udaljenosti i metode za prikazivanje nadmorske visine na geografskoj karti. Izrađuje jednostavne topografske i tematske karte. Objašnjava ulogu, značaj kartografije i njen razvoj u svijetu informatičkih tehnologija.
KLJUČNI SADRŽAJI	KLJUČNI SADRŽAJI
Orijentacija na horizontu (pomoću nebeskih tijela, objekata i instrumenata). Savremeni načini orijentacije. Određivanje geografskog položaja tačaka i objekata na površini Zemlje	Globus. Razmjera i razmjernik. Plan. Geografska karta. Topografska karta. Satelitski snimak, Google maps. Osnovni elementi geografske karte. Metode za prikazivanje nadmorske visine na geografskoj karti i određivanje udaljenosti. Vrste karata po razmjeri i sadržaju. Digitalne karte. Korištenje i čitanje geografskih karata.
PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA	PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA
1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice Kroz ovaj ishod preporučuje se korištenje demonstrativne metode podučavanja koja će omogućiti učeniku/ci da ovlada vještinom orijentacije pomoću nebeskih tijela, objekata, predmeta i instrumenata. Neophodno je koristiti različita nastavna sredstva kao i izlazak u školsko dvorište ili neki drugi adekvatan prostor koji će učeniku/ci obezbijediti mogućnost usvajanja ove vještine. Koristiti aktivno učenje, interaktivnu metodu i različita nastavna sredstva koji će angažovati učenika/cu i podići interesovanje. Koristiti	**1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice** Uz pomoć karte učenik/ca usvaja koncepte smjera, odnosa veličina i visine te udaljenosti zbog čega je neophodno da učenik/ca kontinuirano samostalno vježba vještinu rada sa kartom uz upotrebu elemenata karte. To će biti preduslov za povećanje kvalitete općegeografskog znanja. Pri izučavanju prirodnogeografskih i društvenogeografskih odlika prostora, svaki geografski pojam je povezan s kartom i kartografskim elementima pri čemu se nikako ne smije upasti u zamku da je geografija zapravo topografija.

interaktivnu metodu i kako bi učenik/ca imao/la mogućnost postavljati pitanja, davati odgovore, iznositi svoje stavove, mišljenja.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Predstavljanje različitih sadržaja na geografskim kartama je znanje koje nam je potrebno u svakodnevnom životu zbog čega je neophodna korelacija kako prirodnih tako i društvenih nauka sa kartografijom posebno sa Geografskim informacionim tehnologijama (GIS), Google Eart-om i drugim savremenim načinima lociranja i predstavljanja objekata u prostoru.

Orijentacija na horizontu s pojmovima vidik, vidikova linija i stojište zahtijeva poveznicu sa matematičkim pojmovima krug i kružnica kao i središte kružnice. Pri objašnjavanju orijentacije po Suncu učenik/ca mora poznavati prividno dnevno kretanje Sunca odnosno kružno kretanje i pojmove pravca i polupravca. Također, pri određivanju položaju mjesta na Zemlji neophodno je da se učenik/ca snalazi na koordinatnom sistemu.

Za predočavanje veličina u geografiji kao što su udaljenosti geografskih objekata, nadmorska visina, dubina mora, površina, masa, mjerilo (umanjenje) neophodno je povezivanje sa matematičkim znanjem.

Objašnjavanje magnetnog polja u fizici podrazumijeva i korištenje geografskog znanja o geografskoj širini odnosno kad se govori o deklinaciji mora se ukazati na razliku između magnetnih i geografskih polova. To je svakako važno i za orijentaciju pomoću kompasa.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno, pismeno i usmeno, uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija– kompetencijski pristup

Učenik/ca će biti sposoban/na da koristi geografske alate za orijentaciju, lociranje i dobivanje geografskih podataka u prostoru, da razumije topografske i tematske karte te da prepoznaje geografske objekte prostora na topografskim kartama u svrhu orijentacije.

Preporuka je koristiti aktivno učenje i interaktivnu nastavu uz upotrebu raznovrsnih nastavnih sredstava.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Predstavljanje različitih sadržaja na geografskim kartama je znanje koje nam je potrebno u svakodnevnom životu zbog čega je neophodna korelacija kako prirodnih tako i društvenih nauka sa kartografijom posebno sa Geografskim informacionim tehnologijama (GIS), Google Eart-om i drugim savremenim načinima lociranja i predstavljanja objekata u prostoru.

Za predočavanje veličina u geografiji kao što su udaljenosti geografskih objekata, nadmorska visina, dubina mora, površine, masa, mjerilo (umanjenje) neophodno je povezivanje sa matematičkim znanjem.

Mjerilo geografske karte je jedan od sadržaja kroz koji se ostvaruje međupredmetna povezanost sa tehničkom kulturom, pri čemu treba imati na umu da učenik/ca kad govori o razmjeri na karti govori o umanjenju udaljenosti, dok se u okviru predmeta tehnička kultura
učenik/ca podučava umanjenju površine. Zbog toga se, kad je riječ o ovim sadržajima, treba ostvariti međupredmetna korelacija i sa matematikom.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija– kompetencijski pristup

Učenik/ca je sposoban da koristi geografske alate za orijentaciju, lociranje i dobivanje geografskih podataka u prostoru, da razumije topografske i tematske karte te da prepoznaje geografske objekte prostora na topografskim kartama u svrhu orijentacije. Razvija se sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, sposobnost izražavanja informacija pomoću kartografije, korištenja izvora informacija dobivenih terenskim metodama i tehnikama rada (crtanje panoramske slike, skice, tematske karte, preslikavanje, mjerenje

	Učenik/ca će biti sposoban/na da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, da koristi prethodna geografska i opća iskustva te da razumije princip cjeloživotnog stjecanja i korištenja novih znanja – uči kako učiti. Ovaj ishod razvija matematičke kompetencije koje uključuju logičko, stvaralačko i kritičko mišljenje kao i kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti (korištenje informaciono – komunikacijskih tehnologija) kroz prikupljanje i korištenje izvora informacija dobivenih različitim metodama i tehnikama rada. Pri istraživanju različitih geografskih tema koristi komunikacijske vještine uz korištenje geografske terminologije. Kod učenika/ce se razvija sposobnost primjene teorijskih znanja - funkcionalna pismenost.	itd.), sposobnost primjene teorijskih znanja u praksi – kartografska i funkcionalna pismenost. Ovaj ishod razvija matematičke kompetencije koje uključuju logičko, stvaralačko i kritičko mišljenje kao i kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti (korištenje informaciono – komunikacijskih tehnologija) kroz prikupljanje i korištenje izvora informacija dobivenih različitim metodama i tehnikama rada. Pri istraživanju različitih geografskih tema koristi komunikacijske vještine uz korištenje geografske terminologije. Kod učenika/ce se razvija sposobnost primjene teorijskih znanja - funkcionalna pismenost. Razvija se sposobnost razumijevanja geografskih koncepata.	
B MEĐUSOBNO DJELOVANJE POJAVA, PROCESA I PROMJENA	B.6.1 **Objašnjava uzročno-posljedične odnose (interakciju) pojava i procesa koristeći geografsku terminologiju, kritičko razmišljanje, različite geografske metode i geografske vještine.**	B.6.2 **Izdvaja procese i pojave i povezuje njihovo međudjelovanje.**	B.6.3 **Rasčlanjuje oblike reljefa na Zemlji.**
	GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-3.2.1	GEO-1.2.1 GEO-1.2.2 GEO-1.2.4	GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-1.1.4

Razlikuje osnovne metode geografskih istraživanja

Klasificira načine predstavljanja geografskih sadržaja.

Koristi fotografije, filmove, grafičke prikaze, tablične podatke, modele, animacije, geografske karte, instrumente i IKT pri objašnjavanju pojava, procesa ili prostora.

Upotrebljava različite tehnike za predstavljanje elemenata prostora - crtanje panoramske slike, tematske karte, preslikavanje, mjerenje, multimedija itd.

KLJUČNI SADRŽAJI

Metode izučavanja prostora

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Cilj podučavanja u okviru ovog ishoda je razumijevanje teorijskog znanja (koncepti, uzročno-posljedične veze, ideje), razvijanje sposobnosti posmatranja, objašnjavanja, predstavljanja, upoređivanja, analize, generalizacije, procjene, predlaganja rješenja kroz određene

Primjenjuje zakone i zakonomjernosti pri objašnjavanju prirodnih i društvenih pojava i procesa i njihovu kauzalnu povezanost.

Razlikuje geosfere od geokomponenata.

KLJUČNI SADRŽAJI

Zemlja i njene sfere (geosfere)

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Cilj podučavanja ovog ishoda je razumijevanje teorijskog znanja (koncepti, uzročno-posljedične veze, ideje).

Geografske pojave i procesi ne dešavaju se u prostornoj stvarnosti izolirano, već su u stalnim višestrukim odnosima, zbog čega se ni u

Razlikuje unutrašnje slojeve Zemlje i vrste stijena u Zemljinoj kori po načinu postanka i osnovnim odlikama.

Objašnjava nastanak reljefa na Zemlji kroz geološke ere, uzroke i načine djelovanja unutrašnjih i vanjskih sila na formiranje reljefa.

Navodi osnovna načela teorije Globalne tektonike litosfernih ploča i tipove granica litosfernih ploča.

Klasifikuje različite tipove reljefa po vremenu i načinu postanka, morfologiji i nadmorskoj visini.

KLJUČNI SADRŽAJI

Litosfera i kora Zemlje. Unutrašnja građa Zemlje. Sastav Zemljine kore. Razvoj Zemlje kroz geološka razdoblja – geološke ere i razvojnost reljefa kroz orogeneze i razvoj živog svijeta.

Izgled površine Zemlje. Reljef Zemlje. Globalna tektonika ploča. Tipovi granica litosfernih ploča. Endogeni i egzogeni procesi i oblici reljefa.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Cilj ovog ishoda je da učenik/ca shvati da je današnji izgled Zemlje vremenski i prostorno promjenljiva kategorija. Važan aspekt u podučavanju ovog ishoda je i da razumije kako razmjena energije i materije između geosfera utiče na formiranje

metode rada.

Formiranje predodžbi i pojmova je jedinstven proces u kojem se međusobno prožimaju osjetila, logička spoznaja i primjena stečenih znanja.

Polazna osnova u procesu formiranja geografskih predodžbi i pojmova je „živo“ posmatranje prostora (osjetilna spoznaja) zbog čega je obezbjeđenje vizuelne percepcije jedan od osnovnih preduvjeta uspješnog podučavanja u geografiji pri čemu treba izbjegavati prenaglašavanje pojedinih osobina i zanemarivanje ostalih da ne bi nastale pogrešne i jednostrane predodžbe. Ispravno stečene vizuelne predodžbe su u procesu podučavanja osnova za usvajanje jasnih pojmova (logička spoznaja). Uvjet za formiranje stvarne predodžbe i jasnog pojma je svjesna percepcija i aktivno posmatranje, kojim nastavnik/ca tokom podučavanja rukovodi, poslije čega slijedi sistemska obrada posmatranog (analiza, usporedba, sinteza, generalizacija).

Pri procesu podučavanja geografskih sadržaja treba imati na umu da oni većinom nisu lokacijski dostupni i često, zbog veličine, u cjelosti vidljivi, zbog čega je vrlo zahtjevno formiranje predodžbe o njima. Zato je neophodno učenika/cu podučiti kako da takve geografske sadržaje sebi predoče ili uoče. Različiti načini vizuelnog prikaza geografske pojave ili pomoću simbola predočeni geografski sadržaji su najčešći načini formiranja predodžbi i pojmova o geografskim sadržajima.

nastavnom procesu ne mogu izučavati odvojeno. Zbog toga je za razvoj geografskog mišljenja najefikasnija aktivna nastava koja omogućava stalni angažman učenika/ce i interakciju sa nastavnikom/com i okolinom.

Kompleksnost geografskih sadržaja, koja često proističe iz složenosti geografskih pojmova tj. iz činjenice da geografski odnosi nastaju međudjelovanjem različitih faktora, uzrokuju i posebnosti u strukturi i metodama nastave geografija.

Jedan od preduvjeta uspješnog podučavanja je prisutnost strogog logičkog slijeda gradiva, njegova podjela na manje dijelove, od kojih svaki ima svoj cilj, te njegova usklađenost sa logičkom strukturom procesa usvajanja znanja.

Interaktivna nastava u kojoj je učenik/ca aktivan/na i u stalnoj i otvorenoj komunikaciji sa nastavnikom/com je jedan od najefikasnijih načina podučavanja u geografiji, jer omogućava nastavniku/ci da ispravno vodi proces usvajanja geografskog znanja, posebno u sferi ovladavanja zakonitostima formiranja pojmova. Kroz interaktivni odnos nastavnik/ca će biti u stanju provjeriti stepen usvojenosti pojmovnog znanja i korigovati nepotpuna, površna i nenaučna znanja.

Funkcije i procesi se najbolje mogu prikazati uz pomoć eksperimenata ili animacija.

Upotreba geografskih dokaza u svim oblicima je vitalni dio geografskog podučavanja. Korištenjem karata, relevantnih informacija i objekata koji predstavljaju različite lokalitete ili teme su

reljefa na Zemljinoj površini i formiranje različitih preduvjeta za nastanak različitih oblika života. Kako izgled reljefa i djelovanje unutrašnjih i vanjskih sila utiče na njegovu stalnu transformaciju i određuje način života ljudi.

Uz pomoć grafičkih prikaza nastavnik/ca može pojasniti unutrašnju strukturu Zemlje ili strukturu vulkana dok razmještaj tektonskih ploča, vulkanske i seizmičke zone, proces nastanka kopna na Zemlji kroz geološka razdoblja učenik/ca će najefikasnije razumjeti uz pomoć različitih tematskih karata. Procese i promjene koje se dešavaju u unutrašnjosti Zemlje, načine njihovog djelovanja i posljedice koje se odražavaju na izgled Zemljine površine najefikasnije je podučavati uz pomoć animacija ili niza slikovnih prikaza koji mogu prikazati razvojnost procesa.

Uporednom analizom uz pomoć fotografija, video prikaza i kroz terenska promatranja učenik/ca će najbolje razumjeti razlike između reljefnih oblika i njihovu morfologiju.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Pri pojašnjavanju toplotnog širenja i skupljanja tijela može se ostvariti korelacija fizike sa geografijom. Odličan način za pojašnjavanje ovog fizičkog zakona je geografski sadržaj, proces raspadanje stijena (formiranje pustinja) koje se dešava usljed toplotnog širenja i skupljanje stijena, a što je izazvano velikim dnevnim kolebanjem temperature u pojedinim dijelovima planete.

Da bi se kroz proces podučavanja razvila kod učenika/ce svjesna osjetilna percepcija, neophodno je pri upotrebi i promatranju fotografija ili filma, osposobiti učenika/cu na plansko i sistematsko posmatranje i opisivanje, kao i analizu zasnovanu na geografskim pitanjima „Kako?“ i „Zašto?

Pojedinačna predodžba o nekom geografskom pojmu, stečena putem fotografije ili video filma, mora se razviti na opću predodžbu putem drugih izvora, a za njenu generalizaciju su pogodni modeli, grafički prikazi, sheme ili tablični pregledi.

Geografska karta nije zorno sredstvo, već apstraktna simbolička slika Zemljine površine i kao takva zahtijeva kod učenika/ce posjedovanje visokog stepena apstrakcije o čemu treba povesti itekako računa.

Kroz samostalan rad učenika/ce, usmjeren na usporednu analizu raznih fotografija, ostvaruje se produbljivanje znanja i povećava njegova trajnost.

Upotreba IKT-a je vrlo korisna u ovom segmentu, jer ovladavanjem rada na multimediji, učenik/ca ima mogućnost kroz samostalan istraživački rad formirati jasnije predožbe o različitim geografskim sadržajima.

Zadatak nastavnika/ce je da poduči učenika/cu, kroz samostalan rad, kako da izrađuju i koriste geografske karte, satelitskih slike, globus, modele prostora, jer je to temelj za razvoj geografskog prostornog mišljenja i za shvatanje Zemljine cjelovitosti na osnovu pojedinih elemenata.

Ovladavanje tehnikom najpouzdaniji način širenja učeničkog geografskog znanja, vještina, stavova i pozitivnih svjetonazora.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom pristupu istraživanju prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem, kao i sa IKT-om.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija– kompetencijski pristup

Učenik/ca pri proučavanju međuodnosa između pojava i procesa u geografskom prostoru razvija naučni pogled na svijet, geografski način razmišljanja, sposobnosti korištenja geografskih koncepata, definisanja pojmova, uspostavljanja analogije, klasifikacije, apstraktnog teorijskog (kauzalnog) mišljenja, zasnovanog na zornom i empirijskom, čime razvija objektivnost, sposobnost da razdvaja zakonito od slučajnog, da shvata odnos između uzroka i posljedica, da izvodi zaključke, koristi i predstavlja informacije u obliku karata, modela i dijagrama.

Kroz ovaj ishod učenik/ca će

Pri pojašnjavanju nastanka stijena, uglja, nafte neophodna je korelacija sa predmetima Moja okolina i Priroda, a kasnije, preporuka je, da hemija koristi međupredmetnu vezu sa geografijom (način i uvjeti postanka stijena, razmještaj na Zemlji, vrijeme postanka – geološke ere).

Pri izučavanju krednjaka iz predmeta biologija neophodno je da učenik/ca poznaje geološku prošlost Zemlje (geografski sadržaji), kako bi te mikroorganizme smjestili u njihov vremenski kontekst. Rasprostranjenost kraških područja, što je također predmet izučavanja geografije, će pomoći da razumije područje življenja krednjaka. U predmetu geografija pri izučavanju načina postanka krečnjačkih stijena neophodna je poveznica sa biologijom (osobine krednjaka) da bi se razumjele odlike krečnjačkih stijena i kasnije kraškog tipa reljefa.

Jedna od važnih tema predmeta biologija je raznolikost i razmještaj živog svijeta na Zemlji koja je ne samo rezultat klimatskih razlika nego i kretanja tektonskih ploča (Globalna tektonika ploča) što je uslovilo izoliranost pojedinih kontinenata (Australija – tobolčari, čudnovati kljunaš) i otoka (Madagaskar) kao i vrlo značajnog uticaja čovjeka što je predmet izučavanja geografije.

Učenik/ca prikuplja, obrađuje, prikazuje i analizira podatke. Zbog toga je neophodno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa IKT-om.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelacija sa predmetom

izravnog posmatranja prostora je vrlo zahtjevno, a najbolje se usvaja kroz geografski terenski rad putem kojeg nastavnik/ca treba osposobiti učenika/cu da procijeni razliku između izravnog i posrednog iskustva.

Efikasno predočavanje geografskih pojmova ostvaruje se i živom riječju nastavnika/ce ili putem teksta što se najefikasnije ostvaruju u kombinaciji sa predhodno navedenim metodama. Putem razgovora i rasprava učenik/ca se osposobljava da samostalno koristi geografske pojmove, misaono ih razrađuje i sistematizira.

Položaj i osnovni oblik geografskih pojava učenik će razumjeti pomoću karte, dok veličinu i količinske odnose razumijeva pomoću karte, statističkog materijala i dijagrama, pri čemu je vrijednost učeničke spoznaje određena stepenom njegovog samostalnog rada.

Prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora učenik/ca najuspješnije stiče putem fotografija i filmova, kao i posrednim zapaženjem uz iscrpni opis, a samo djelomično to ostvaruje putem kartografskih prikaza.

Formiranje tačnih individualnih pojmova (npr. rijeka, planina, neki grad) proističe iz konkretnih činjenica, zasnovanim na naučnim spoznajama, koje vode nastanku tipične slike tog pojma u svijesti učenika/ce.

Geografija ispituje aktuelne teme i probleme. Geografska aktuelnost može biti na nivou ličnog i svakodnevnog, ali može imati i globalne i

se osposobiti da zna birati geografske izvore informacija (analizira njihovu pouzdanost i relevantnost, razlikuje važno od nebitnog, stvarno od virtualnog), da povezuje i sažima različite prostorne informacije, da ih izražava kartografskim putem i prezentira).

Također, osposobit će se da koristi različite vrste geografskih informacija (npr. fotografije, različite vrste tekstova, karte, statističke podatke, digitalne materijale, filmove, grafičke prikaze) pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i globalnom nivou - kartografska, numerička i funkcionalna pismenost

Osposobit će se i za različite oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati svoj rad, primjenjivati teorijska znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme i donositi odluke.

Kroz istraživački rad razvijaju se kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, a informaciono – komunikacijske tehnologije će koristiti odgovorno, razumno i sigurno.

Učenik/ca se osposobljava da zna posmatrati i prepoznavati elemente pejzaža/krajolika na nekom prostoru klasifikacijom po geosferama kao i pojasniti stalnu interakciji između njih dajući konkretne primjere.

Koristi osnovne metode geografskih istraživanja, uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te razumije princip cjeloživotnog stjecanja i korištenja novih znanja.

Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca će kroz ovaj ishod biti osposobljen/na da zna posmatrati i prepoznavati elemente pejzaža/krajolika na nekom prostoru klasifikacijom po geosferama kao i pojasniti stalnu interakciji između njih dajući konkretne primjere.

Razvija se naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, sposobnost da koristi geografske koncepate, kauzalni način razmišljanja, razvija kritičko mišljenje. Također, osposobljava se da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te da ima kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju.

Ovaj ishod osim matematičkih kompetencija razvija i kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti (korištenje informaciono – komunikacijskih tehnologija) kroz prikupljanje i korištenje izvora informacija dobivenih različitim metodama i tehnikama rada.

Osposobljava se da koristi osnovne metode geografskih istraživanja, da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te razumije princip cjeloživotnog stjecanja i korištenja novih znanja.

regionalne okvire.

Da bi učenje bilo smisleno, pri podučavanju treba koristiti svakodnevno iskustvo učenika/ce o svijetu i naučiti ga/je kako da usvojeno znanje primjenjuju u svakodnevnom životu (funkcionalno znanja). Ukratko, učenje za život. Osim što aktuelne teme pružaju stvarne životne situacije, ispitivanje takvih tema poboljšava učenje geografskih koncepata i znanja te razvoja kritičkog mišjenja.

Upotreba geografskih dokaza u svim oblicima je vitalni dio geografskog podučavanja. Korištenjem karata, relevantnih informacija i objekata koji predstavljaju različite lokalitete ili teme su najpouzdaniji način širenja učeničkog geografskog znanja, vještina, stavova i pozitivnih svjetonazora.

Kroz podučavanje nastavnik/ca treba da razvija kod učenika/ce razumijevanje artefakata, sistema i okruženja iz različitih mjesta i kultura što može biti i vrlo motivirajuće jer budi radoznalost i želju za cjeloživotnim istraživanjem. Interaktivna metoda je pogodna za razvijanje razumijevanja i naučnog razmišljanja, jer omogućava učeniku/ci da iznosi svoja stajališta ili mišljenja uz korištenje geografskih dokaza.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom pristupu istraživanju prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno –

Vladat će verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte (kartografska, numerička i funkcionalna pismenost).

humanističkim odgojno – obrazovnim područjem, kao i sa IKT-om.

Međupredmetna povezanost sa matematikom ogleda se kroz korištenje osnovnih matematičkih radnji i metoda pri obradi statističkih podataka (prikupljanje, analiziranje i prikazivanje geografskih podataka - kriteriji, grafikoni / dijagrami, tablice, dobne piramide, klimadijagrami itd.).

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija– kompetencijski pristup

Kroz ovaj ishod učenik/ca će se osposobiti da zna birati geografske izvore informacija (analizira njihovu pouzdanost i relevantnost, razlikuje važno od nebitnog, stvarno od virtualnog), da povezuje i sažima različite prostorne informacije, da ih izražava kartografskim putem i prezentira).

Također, osposobit će se da koristi različite vrste geografskih informacija (npr. fotografije, različite vrste tekstova, karte, statističke podatke, digitalne materijale, filmove, grafičke prikaze) pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i globalnom nivou - kartografska, numerička i funkcionalna pismenost

Osposobit će se i za različite

oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati svoj rad, primjenjivati teorijska znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme.

B.6.4	B.6.5	B.6.6
Utvrđuje uticaje klimatskih faktora na raspored tipova klima na Zemlji i objašnjava vremensku prognozu.	**Klasificira vode na Zemlji te razlikuje dinamičke procese u njima.**	**Otkriva uzročno posljedičnu vezu klime, tla, voda i razmještaja živoga svijeta na Zemlji.**
GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-1.1.4	GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-1.1.4	GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-1.1.4
Objašnjava Sunčevu radijacija, način zagrijavanja Zemljine površine i atmosfere. Upoređuje načine zagrijavaju kopna, vodenih površina i zraka. Razlikuje način postanka i djelovanja atmosferskih pojava i procesa koristeći se meteorološkim instrumentima. Rangira utjecaje klimatskih faktora na obilježja klime. Procjenjuje odlike klime nekog prostora sa aspekta njenog uticaja na život i zdravlje ljudi te razvoj ljudskih djelatnosti.	Upoređuje kontinente i okeane po geografskom položaju i veličini. Otkriva uzročno-posljedičnu vezu geosfera kroz djelovanje unutrašnjih sila, atmosferskih pojava i procesa i kosmičkih odnosa u dinamičkim procesima Svjetskog okeana. Povezuje uzročno - posljedične odnose geosfera kroz geološku strukturu, reljef i tip klime pri formiranju i djelovanju različitih tipova kopnenih voda. Razlikuje riječne slivove, riječne sisteme i riječne režime. Procjenjuje odlike voda nekog prostora sa aspekta njihovog uticaja na život i zdravlje ljudi te razvoj ljudskih djelatnosti.	Povezuje odlike najznačajnijih tipova tala sa biodiverzitetom biogeografskih oblasti na Zemlji. Klasificira odlike biljnog i životinjskog svijeta i tala sa aspekta njenog uticaja na razvoj ljudskih djelatnosti.

KLJUČNI SADRŽAJI

Sastav, podjela i značaj atmosfere.Vertikalna struktura atmosfere. Sunčeva i Zemljina radijacija. Zagrijavanje kopna, vode i zraka. Vrijeme i vremenski elementi. Vremenska prognoza. Pojam klime i klimatski faktori. Osnovni tipovi klime na Zemlji, njihove odlike i razmještaj.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Ovaj ishod razvija kontinuiranu percepciju procesa koji se odvijaju u atmosferi i određuju klimu naše planete. Klima kao temporalno i prostorno promjenljiva kategorija je od ogromnog uticaja na živi svijet na Zemlji zbog čega je iznimno važno razumijevanje zakonitosti koje u njoj vladaju. Razumijevanje kosmičkih uticaja na stanje atmosfere i interakcije sa ostalim geosferama je moguće kroz kauzalno povezivanje i razvoj konceptualnog načina usvajanja znanja. Da bi to učenik/ca postigao/la nastavnik/ca mora koristiti različite strategije podučavanja i brojna nastavna sredstva kroz koje će učenik/ca razvijati više nivoe kognitivnog znanja. Kroz stalna pitanja Zašto? Zbog čega? Objasni uzroke i posljedice! učenika/cu ćemo navesti na aktivno učenje kroz koje će sve samostalnije dolaziti do ispravnih zaključaka. Kroz ovaj proces učenik/ca mora doći do spoznaje da je neophodno posjedovanje činjeničkog

KLJUČNI SADRŽAJI

Opće odlike hidrosfere. Jedinstvo i podjela Svjetskog okeana. Prirodne osobine morske vode. Dinamika Svjetskog okeana. Značaj Svjetskog okeana. Kopnene vode i njihov značaj.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Cilj izučavanja hidrosfere je da učenik/ca razumije da se voda nalazi gotovo svuda na Zemlji. Uz stalnu interakciju sa nastavnikom/com učenik/ca koristi geografske koncepte kako bi razumio/la da energija Sunca i sila gravitacije pokreću kontinuirano hidrološki ciklus (kruženje vode u prirodi), da Sunčeva energija uzrokuje isparavanje i potiče okeansku i atmosfersku cirkulaciju, pokreće vodu širom planete kao i da gravitacija uzrokuje izlučivanje padavina iz oblaka i da voda teče na/kroz kopnu/o.

Kroz proces podučavanja posebnu pažju treba posvetiti na razumijevanje svojstava vode, uključujući izuzetnu sposobnost vode da apsorbuje, skladišti i oslobađa velike količine energije tokom promjene stanja, da se proširiti zamrzavanjem, da omogućava otapanje i transport mnogih materijala. Treba da razumije da svako od ovih svojstava značajno utiče na ostale geosfera (npr. širenje leda doprinosi eroziji stijena, a termički kapacitet

KLJUČNI SADRŽAJI

Biosfera – pojam i podjela. Biogeografski faktori na Zemlji. Biogeografske oblasti na Zemlji. Značaj očuvanja biodiverziteta na Zemlji.

Pedosfera. Osnovni tipovi tala, osobine i njihov razmještaj na Zemlji. Značaj tala.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Kroz proces podučavanja učenik/ca treba da spozna uticaj prirodnih faktora na biodeverzitet. Preporuka je da se interaktivnom metodom i upotrebom audio - vizuelnih sredstava i tematskih karata učeniku/ci pojasne zakonitosti, obrasci, interakcije i trendovi koji uzrokuju vegetacijske pojaseve koji su uvjetovani odlikama prostora, prije svega klimom.

Kroz ovaj ishod insistirati da učenik/ca pri objašnjavanju geografskih sadržaja stalno ukazuje na prisutnost međudjelovanja pojava i procesa u geografskom prostoru (geosferama) kroz geografske koncepte (kauzalni način razmišljanja). Na taj način postepeno činjeničko znanje prelazi u više nivoe kognitivnog znanja (konceptualno i proceduralno) što vodi prema razumijevanju geoprostorne stvarnosti.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

znanja koje mu je preduslov za formiranje viših nivoa spoznaje (konceptualno i proceduralno znanja). Zašto pada kiša? Kako se formiraju padavine? Kako nastaje vjetar? su samo neka od brojnih pitanja na koja će učenik/ca dati odgovor zasnovan na naučnim dokazima. Zadatak nastavnika/ce je da ih poduči kako da istražuje i samostalno dolazi do odgovora te koje metode i procedure pri tome da koristi (praćenje stanja atmosfere, atmosferskih elemenata uz korištenje meteoroloških instrumenata). Važno je da učenik/ca spozna i temporalnu promjenljivost klime i uticaj čovjeka na nju.

Razumijevanje načina zagrijavanja atmosfere Sunčevom energijom, sastava i strukture atmosfere ili kretanje zračnih masa najefikasnije je uz korištenje grafičkih prikaza, dok za pojašnjavanje planetarnog razmještaja vjetrova, klimatskih faktora ili razmještaja tipova klima na Zemlji neophodno je korištenje općih i tematskih karata. Animacije su izuzetno pogodne pri podučavanju nastanka atmosferskih pojava i procesa.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Pri praćenju stanja atmosferskih pojava neophodno je koristiti meteorološke instrumente odnosno vršiti mjerenja i sumiranje rezultata mjerenja za određeno vremensko razdoblje što ukazuje na međupredmetnu povezanost geografije sa matematikom.

Učenik/ca se sa okeana doprinosi ublažavanju temperaturnih razlika, da je relativna dostupnost vode glavni faktor u razmještaju živog svijeta; da silazni tok vode, kako u tečnom tako i u čvrstom obliku, oblikuje pejzaže kroz eroziju, transport i taloženje sedimenata, da su rad valova u okeanu i jezerima snažni uzročnici erozije tokom miliona godina, obale su se kretale naprijed i nazad preko kontinenata stotinama kilometara, uglavnom zbog porasta i pada nivoa mora s promjenom klime - ledeno doba, da su složeni obrasci promjena i kretanja vode u atmosferi određeni vjetrovima, oblicima kopna i okeanskim temperaturama i strujama glavne odrednice lokalnih vremenskih obrazaca.).

Preporučuje se da nastavnik/ca u procesu podučavanja koristi slikovni materijal, animacije i video materijal kako bi objasnio/la vrste obala, hidrološke karakteristike morske vode i oblike kretanja morske vode, način postanka podzemnih voda i tekućica. Uz pomoć šematskog dijagrama prikladno je objasniti proces hidrološkog ciklusa i njegov prostorni značaj, dok je uz pomoć tematskih karata efikasno objasniti morske struje i distribuciju morske vode.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Neophodna kontinuirana međupredmetna povezanost geografije sa ostalim prirodnim naukama posebno pri pojašnjavanju procesa kruženja vode u prirodu i fizičkih i hemijskih svojstava vode, načina pojavljivanja

Da bi učenik/ca kroz predmet biologija shvatio/la kako na pojavu nekih bolesti kod čovjeka utiču prirodni i društveni faktori neophodno je povezivanje sa geografskim znanjem o prostoru u kojem se navedena bolest javlja i kako interakcija sa drugim prostornim organizacijama utiče na njenu dalju dinamiku (vremensku i prostornu).

Pri izučavanju krednjaka iz predmeta biologija neophodno je da učenici poznaju geološku prošlost Zemlje (geografski sadržaji), kako bi te mikroorganizme smjestili u njihov vremenski kontekst. Rasprostranjenost kraških područja, što je također predmet izučavanja geografije, će pomoći da razumije područje življenja krednjaka.

Da bi učenik/ca razumjeo/la kako se javlja malarija (biologija) neophodno je da poznaju prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora u kojima se javlja malarija što je predmet izučavanja geografije.

Jedna od važnih tema predmeta biologija je raznolikost i razmještaj živog svijeta na Zemlji koja je ne samo rezultat klimatskih razlika nego i kretanja tektonskih ploča što je uslovilo izoliranost pojedinih kontinenata (Australija – tobolčari, čudnovati kljunaš) i otoka (Madagaskar).

Da bi učenik/ca shvatio razmještaj biljnih i životinjskih vrsta na Zemlji, ograničavajuće faktore za njihovo naseljavanje na pojedinim područjima na Zemlji, neophodno je dobro poznavanje regionalne geografije.

Celzijusovom skalom susreće još u nižim razredima, a u geografiji pri izučavanju vremena i klime. Povezanost sa znanjem iz kalorike pomoći će da shvati da mjeri stepen zagrijanosti tijela, a ne količinu toplote.

Da bi učenik/ca razumjeo/la nastanak padavina neophodno je povezivanje stečenih znanja iz predmeta Moja okolina i Priroda, a kasnije ih povezuje i proširuje kroz predmet fizika.

U okviru ishod učenik/ca prikuplja, obrađuje, prikazuje i analizira podatke. Zbog toga je neophodno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa IKT-om.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca će kroz ovaj ishod biti osposobljen/na da zna posmatrati i prepoznavati elemente pejzaža/krajolika na nekom prostoru klasifikacijom po geosferama kao i pojasniti stalnu interakciji između njih dajući konkretne primjere.

Razvija se naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, sposobnost da koristi geografske koncepate, kauzalni način razmišljanja, razvija kritičko mišljenje. Također, osposobljava se da zaključuje logički, da traži

podzemnih voda (npr. gravitacija, hidrostatički pritisak) te njenog uticaja na razmještaj i bujnost živog svijeta na Zemlji.

U okviru ishoda učenik/ca prikuplja, obrađuje, prikazuje i analizira podatke. Zbog toga je neophodno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa IKT-om.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca će kroz ovaj ishod biti osposobljen/na da zna posmatrati i prepoznavati elemente pejzaža/krajolika na nekom prostoru klasifikacijom po geosferama kao i pojasniti stalnu interakciji između njih dajući konkretne primjere.

Razvija se naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, sposobnost da koristi geografske koncepate, kauzalni način razmišljanja, razvija kritičko mišljenje. Također, osposobljava da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te da ima kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju. Ovaj ishod osim matematičkih kompetencija razvija i kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti (korištenje informaciono – komunikacijskih tehnologija) kroz prikupljanje i korištenje izvora informacija dobivenih različitim metodama i tehnikama rada.

U okviru ovog ishoda učenik/ca prikuplja, obrađuje, prikazuje i analizira podatke. Zbog toga je neophodno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa IKT-om.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca će kroz ovaj ishod biti osposobljen/na da zna posmatrati i prepoznavati elemente pejzaža/krajolika na nekom prostoru klasifikacijom po geosferama kao i pojasniti stalnu interakciji između njih dajući konkretne primjere.

Razvija se naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, sposobnost da koristi geografske koncepate, kauzalni način razmišljanja, razvija kritičko mišljenje. Također, osposobljava da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te da ima kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju.

Ovaj ishod osim matematičkih kompetencija razvija i kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti (korištenje informaciono – komunikacijskih tehnologija) kroz prikupljanje i korištenje izvora informacija dobivenih različitim metodama i tehnikama rada.

Osposobljava se da koristi osnovne metode geografskih istraživanja, da uči

	dokaze i obrazlaže ih te da ima kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju. Ovaj ishod osim matematičkih kompetencija razvija i kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti (korištenje informaciono – komunikacijskih tehnologija) kroz prikupljanje i korištenje izvora informacija dobivenih različitim metodama i tehnikama rada. Osposobljava se da koristi osnovne metode geografskih istraživanja, da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te razumije princip cjeloživotnog stjecanja i korištenja novih znanja. Vladat će verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte (kartografska, numerička i funkcionalna pismenost).	Osposobljava se da koristi osnovne metode geografskih istraživanja, da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te razumije princip cjeloživotnog stjecanja i korištenja novih znanja. Vladat će verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte (kartografska, numerička i funkcionalna pismenost).	samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te razumije princip cjeloživotnog stjecanja i korištenja novih znanja. Vladat će verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte (kartografska, numerička i funkcionalna pismenost).
	B.6.7 **Objašnjava demogeografske odlike na Zemlji.**	**B.6.8** **Upoređuje različite tipove naselja na Zemlji i otkriva njihov uticaj na okolinu.**	**B.6.9** **Rasčlanjuje prirodnogeografske i društvenogeografske faktore za razvoj privrednih djelatnosti i razlikuje privredne sektore.**
	GEO-2.1.1 GEO-2.1.2 GEO-2.2.2	GEO-1.2.1 GEO-2.2.1 GEO-3.1.1	GEO-1.2.1 GEO-2.2.4 GEO-2.3.2

Rangira faktore koji određuju anekumenske prostore i one koji su najprivlačniji za naseljenost.

Kategorizira gustine naseljenosti.

Navodi historijske i savremene uzroke i posljedice dinamike kretanja stanovništva na Zemlji

Razlikuje strukture stanovništva i različite demogeografske probleme na Zemlji na stavovima koji su oslobođeni predrasuda i stereotipa njegujući empatiju, poštovanje, toleranciju i uvažavanje prema drugim rasama, narodima, kulturama, običajima, religijama, rodnim i socijalnim skupinama i njihovim prostornim identitetima. *(afektivni indikator).*

Objašnjava stepen privrednog razvoja određenih prostora kroz strukture stanovništva.

Objašnjava uticaj prirodnogeografskih i društvenogeografskih faktora na izgled i funkcije naselja te način i kvalitetu života u njima.

Klasificira naselja po različitim kriterijima.

Prepoznaje izgled različitih ruralnih krajolika.

Upoređuje izgled, funkcije i značaj naselja kroz razvijenost privrednih djelatnosti u njima i njihovom neposrednom okruženju.

Otkriva uticaj urbanizacije na razmještaj stanovništva na Zemlji i razvoj gradskih regija.

Otkriva uticaj naučno - tehnološkog napretka na razvoj i značaj pojedinih privrednih djelatnosti.

Definiše pojmove globalizacija i fenomen potrošačkog društva, GDP i GNP.

Dovodi u vezu udio uposlenog stanovništva po sektorima djelatnosti sa stepenom privredne razvijenosti nekog geografskog prostora.

Objašnjava parametre koji određuju visinu životnog standarda stanovništva na Zemlji na stavovima koji su zasnovani na empatiji, jednakim pravima, slobodama, mogućnostima i pravednoj raspodjeli dobara između svih ljudi na Zemlji.

KLJUČNI SADRŽAJI

Ekumena. Porast Svjetskog stanovništva (demografska stagnacija, demografsko buđenje, demografska eksplozija, demografska tranzicija – uzroci i posljedice. Broj, gustina i razmještaj stanovništva na Zemlji. Prirodno i prostorno kretanje stanovništva. Strukture stanovništva – uzroci, posljedice i promjene u geografskom prostoru.

KLJUČNI SADRŽAJI

Naselja i tipovi naselja na Zemlji. Urbanizacija. Gradske regije.

KLJUČNI SADRŽAJI

Privreda. Prirodni i društveni preduvjeti za razvoj privrede. Sektori djelatnosti. Stepen privrednog razvoja.

Proces globalizacije – definicija, posljedice na globalni društveni razvoj, životni standard.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Pri podučavanju ovog ishoda

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Kroz ovaj

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Prilikom podučavanja

nastavnik/ca treba koristiti metode rada koje će mu omogućiti stalnu interakciju sa učenikom/com, u kojoj će učenik/ca imati nesmetanu mogućnost da pita, daje svoje mišljenje, ali i izražava svoje stavove i vrijednosti što je od posebnog značaja.

Ovaj ishod osim obrazovnog značaja ima i veliku odgojnu ulogu, jer se učenik/ca kroz njega upoznaje sa demografskim različitostima na Zemlji. Nastavnik/ca treba pomoći da to shvati na temeljima pozitivnih univerzalnih vrijednosti, da se kroz različitosti ljudi upoznaju, da se bori protiv predrasuda i negativnih odnosa prema nepoznatim i drugačijim te da je razumijevanje i uvažavanje put ka upoznavanju drugih naroda, kultura i njihovog načina života.

Nastavnik/ca pri podučavanju treba da poveže uslove života sa prirodnim odlikama prostora, da pojasni razlike, uzroke i posljedice prirodnog i prostornog kretanja stanovništva.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikovao/la ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Kroz ljudsku historiju dešavale su se velike promjene u geografskom prostoru izazvane djelovanjem čovjeka. Zato pri objašnjavanju geografskog ishod učenik/ca treba da razumije preduvjete za nastanak različitih tipova naselja, obrasce njihovog oblikovanja i razvoja u različitim geografskim okruženjima (krajolicima) i analizira posljedice koje izazivaju u geografskom prostoru.

Objasni uticaj prirodnogeografskih i društvenogeografskih faktora na izgled i funkcije naselja, korištenje materijala za gradnju te način i kvalitetu života u njima, uticaj urbanizacije na razmještaj stanovništva na Zemlji i razvoj gradskih regija te da klasificira naselja po različitim parametrima (historijski razvoj, geografski položaj, veličina, način života, oblik, postojanost, funkcija, hijerarhija, prostorni razmještaj).

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

U okviru ovog ishoda učenik/ca prikuplja, obrađuje, prikazuje i analizira podatke. Zbog toga je neophodno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa IKT-om.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelaciju sa predmetom Bosanski, Hrvatski i Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija– kompetencijski pristup

Ovaj ishod razvija naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, sposobnost da koristi sadržaja koji se odnose na razumijevanje uticaja geografskog prostora na razvoj ljudskih djelatnosti neophodno je ukazati da osim prirodnih ogroman značaj imaju i društveni faktori, što treba posmatrati u svjetlu globalizacijskih društvenih odnosa i značaja obrazovanja.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikovao/la ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Promovisati istraživački rad, voditi i potaknuti učenika/cu da samostalno razmišlja, iskusi proces rješavanja problema i postepeno uči da analizira i rješava probleme

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

U okviru ishoda učenik/ca intenzivno prikuplja, obrađuje, prikazuje i analizira podatke. Zbog toga je neophodno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa IKT-om.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelaciju sa predmetom Bosanski, Hrvatski i Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija– kompetencijski pristup

Ovaj ishod razvija naučni pogled na Svijet, geografski

prostora neophodno je ostvariti korelaciju sa historijom kako bi razumjeli broj stanovnika na Zemlji, razmještaj, prirodno kretanje, migracije i način života. Zato kažemo da geografija pored prostorne ima i vremensku dimenziju.

Da bi učenik/ca spoznao/la geografsku stvarnost mora predhodno dobro poznavati njenu prošlost, a sve s ciljem predviđanja njene budućnosti, prije svega sa aspekta njene valorizacije.

Kroz predmet biologija učenik/ca se upoznaje sa pojmom rase pri čemu je neophodna povezanost sa geografijom koja kroz demogeografiju i regionalnu geografiju izučava razmještaj rasnih skupina na Zemlji i posebno ukazuje na probleme rasne diskrimnacije i segregacije.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija– kompetencijski pristup

Učenik/ca će kroz ovaj ishod steći neophodna znanja i vještine, ali i stavove i vrijednosti koje će mu omogućiti da razumije demogeografske procese i promjene u Svijetu zasnovane na empatiji, poštovanju i težnji za jednakopravnošću svih ljudi Svijeta.

Ovaj ishod razvija naučni pogled na Svijet, geografski geografske koncepate, kauzalni način razmišljanja, razvija kritičko mišljenje. Osposobit će se koristiti različite vrste geografskih informacija (npr. fotografija, tekst, karta, statistički podaci, film, dijagram) pri istraživanju različitih geografskih tema.

Također, osposobljava se da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te da ima kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju. Učenik/ca će se osposobiti da zna birati geografske izvore informacije (analizirati njihovu pouzdanost i relevantnost, razlikovati važno od nebitnog, ciljano od neobjektivnog, stvarno od virtualnog), da povezuje i sažima različite prostorne informacije, da ih izražava kartografskim putem i prezentira.

Koristit će osnovne metode geografskih istraživanja, učit će samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, koristit će prethodna geografska i opća iskustva i pronalaziti mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te razumijevat će princip cjeloživotnog stjecanja i korištenja novih znanja.

Ovaj ishod osim matematičkih kompetencija razvija i kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti (korištenje informaciono – komunikacijskih tehnologija) kroz prikupljanje i korištenje izvora informacija dobivenih različitim metodama i tehnikama rada.

način razmišljanja, sposobnost da koristi geografske koncepate, kauzalni način razmišljanja, razvija kritičko mišljenje. Osposobit će se koristiti različite vrste geografskih informacija (npr. fotografija, tekst, karta, statistički podaci, film, dijagram) pri istraživanju različitih geografskih tema.

Također, osposobljava se da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te da ima kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju. Učenik/ca će se osposobiti da zna birati geografske izvore informacije (analizirati njihovu pouzdanost i relevantnost, razlikovati važno od nebitnog, ciljano od neobjektivnog, stvarno od virtualnog), da povezuje i sažima različite prostorne informacije, da ih izražava kartografskim putem i prezentira.

Koristit će osnovne metode geografskih istraživanja, učit će samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, koristit će prethodna geografska i opća iskustva i pronalaziti mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te razumijevat će princip cjeloživotnog stjecanja i korištenja novih znanja.

Ovaj ishod osim matematičkih kompetencija razvija i kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti (korištenje informaciono – komunikacijskih tehnologija) kroz prikupljanje i korištenje izvora informacija dobivenih različitim metodama i tehnikama rada.

način razmišljanja, sposobnost da koristi geografske koncepate, kauzalni način razmišljanja, razvija kritičko mišljenje. Osposobit će se koristiti različite vrste geografskih informacija (npr. fotografija, tekst, karta, statistički podaci, film, dijagram) pri istraživanju različitih geografskih tema.

Također, osposobljava ga da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te da ima kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju. Učenik/ca će se osposobiti da zna birati geografske izvore informacije (analizirati njihovu pouzdanost i relevantnost, razlikovati važno od nebitnog, ciljano od neobjektivnog, stvarno od virtualnog), da povezuje i sažima različite prostorne informacije, da ih izražava kartografskim putem i prezentira.

Koristit će osnovne metode geografskih istraživanja, učit će samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, koristit će prethodna geografska i opća iskustva i pronalaziti mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te razumijevat će princip cjeloživotnog stjecanja i korištenja novih znanja.

Ovaj ishod osim matematičkih kompetencija razvija i kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti (korištenje informaciono – komunikacijskih tehnologija) kroz prikupljanje i korištenje izvora informacija dobivenih različitim metodama i tehnikama rada.

C ODRŽIVI RAZVOJ	C.6.1	C.6.2
	Ukazuje na neophodnost održivog upravljanja prostorom i korištenja prirodnih resursa te preporučuje mjere i načine upravljanja prostorom, očuvanja i racionalnog korištenja prirodnih resursa.	**Argumentira važnost održivog razvoja kao polazišta prostornom planiranju i objašnjava značaj i ulogu GIS-a u svakodnevnom životu, radu i izgradnji geografskog prostora na temeljima održivosti.**
	GEO-3.1.1 GEO-3.1.2 GEO-3.1.3	GEO-1.1.3 GEO-3.2.1 GEO-3.2.2
	Daje primjere kako postupati i živjeti na održiv način. Analizira prirodne opasnosti i geoekološke probleme. Rangira nivoe zaštite prirodne i kulturne baštine kao globalnih vrijednosti. Utvrđuje da ljudske aktivnosti u geografskom prostoru moraju biti zasnovane na temeljima odgovornog, održivog i pametnog razvoja i važnosti ličnog aktivnog i odgovornog djelovanja kao globalne odgovornosti. Zaključuje da je održiva upotreba prirodnih resursa preduslov za održivi razvoj prostora i podizanje kvalitete življenja u njemu.	Zaključuje da obrazovani, osviješteni i aktivni građani, svojim prostorom kao i prirodnim, ljudskim i kulturnim resursima upravljaju planski i odgovorno, što je preduvjet kvalitetnog življenja. Preporučuje načine aktivnog djelovanja građana na rješavanju različitih problema u lokalnoj zajednici, ali i na višim nivoima (volonterizam, NVO, različiti nivoi vlasti i dr.). Objašnjava šta je to prostorni plan i ko ga i kako donosi. Argumentira važnost geografije u poduzetničkom djelovanju. Argumentira važnost GIS-a u prikazivanju, razumijevanju i predviđanju međudjelovanja pojava, procesa, promjena i objekata u geografskom prostoru.
	KLJUČNI SADRŽAJI	KLJUČNI SADRŽAJI
	Geoekologija. Uzroci geoekološke krize na Zemlji. Ugroženi elementi geografskog prostora. Klimatske promjene. Održivi razvoj. Odgovorno upravljanje prostorom. Resursi, njihova valorizacija i utjecaj na kvalitetu življenja. Održivo upravljanje, zaštita i unapređenje geografskog prostora (prostora življenja).	Prostorno planiranje kao preduvjet održivog razvoja geografskog prostora – osnovni elementi. Važnost geografsko - informacionih tehnologija u prikazivanju, razumijevanju i predviđanju međudjelovanja pojava, procesa, promjena i objekata u geografskom prostoru.
	PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA	PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA
	1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice Cilj podučavanja u ovom ishodu pomoći učeniku/ci da razumije pitanja zaštite okoliša, mjere zaštite i sanacije, važnost upravljanja okolišem i prevencije u njegovoj zaštiti. Učenik/ca treba podsticati na aktivno istraživanje i predlaganje odgovarajućih rješenja.	**1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice** Sposobnost za sticanje, obradu i korištenje informacija nije samo dio učeničkih sposobnosti, već je i komponenta izgradnje stavova i vrijednosti učenika/ce da odgovorno i aktivno djeluje u cilju gradnje održive budućnosti kroz korištenje GIS-a. Stoga, naglašavanje upotrebe informacijske tehnologije u nastavi tamo gdje to uvjeti

Ovaj ishod ima za cilj i pomoći učeniku/ci da razumije pravila pojavljivanja i distribucije prirodnih katastrofa, te kod učenika razvijati svijesti o važnosti poduzimanja aktivnosti radi smanjenja štete koje one uzrokuju. U tu svrhu mogu se osmisliti hipotetički scenariji prirodnih katastrofa i voditi učenike da sveobuhvatno analiziraju uzroke i karakteristike prirodnih katastrofa. To će pomoći da učeniku/ci shvati važnost ciljanih mjera prevencije, samopomoći i uzajamne pomoći. Simulirane situacije opasnosti od katastrofa usmjeravaju učenika/cu da uspostavi pravilan odnos prema prirodnim katastrofama i smanjenju njihovih negativnih posljedica na prostor. Kroz raspravu učenik/ca bi trebao/la ponuditi mjere za sprečavanje i ublažavanje katastrofa koje bi trebalo poduzeti prije, za vrijeme i nakon određene katastrofe.

Cilj ovog ishoda je i da učenik/ca razumije da ljudi zavise od brojnih resursa, uključujući zrak, vodu, tlo, minerale, metale, energiju, biljke i životinje. Neki od tih resursa mogu se obnoviti tokom ljudskog života, a neki su neobnovljivi (mineralni resursi i fosilna goriva) ili nezamjenjivi ako se izgube (izumrle vrste). Također da odgovorno i održivo življenje podrazumijeva promjenu potrošačkih navika, uvođenje savremenih tehnologija, korištenje obnovljivih i ekološko održivih izvora energije, štednju energije i odgovorno upravljanje otpadom.

Koristiti interaktivnu metodu kako bi učenik/ca imala mogućnost postavljati pitanja, davati odgovore, iznositi svoje stavove, mišljenja. Preporučuje se samostalni ili grupni istraživački rad na temu prirodnih katastrofa, geoekoloških problema i očuvanja resursa.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Kroz ovaj ishod neophodna je povezanost geografije sa svim kako društvenim tako i prirodnim naukama (multidisciplinaran pristup) posebno biologijom u aspektu zaštite i očuvanja bioraznolikosti (krčenje i uništavanje šuma, isušivanje močvara, regulacija tekućica, izgradnja jezera, naselja, saobraćajnica te zagađenja atmosfere).

U okviru ishoda učenik/ca prikuplja, obrađuje, prikazuje i analizira podatke. Zbog toga je neophodno uspostaviti korelaciju sa IKT-om. Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i dozvoljavaju nije samo poboljšanje nastavničke efikasnosti i sposobnosti podučavanja, već što je još važnije, razvoja svijesti i sposobnosti učenika/ce da koristi savremene načine prikupljanja i analize informacija.

Nastavnik/ca može iskoristiti geografske informacijske resurse, elektronske karte i informacionu tehnologiju radi optimizacije nastavnog procesa.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

U okviru ovog ishoda učenik/ca razumije kako se prikupljaju, prikazuju i analiziraju podaci te kako se vrši simulacija transformacije prostora. Zbog toga je neophodna intenzivna korelacija sa IKT-om.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik izražavao jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca razumije važnost GIS-a i savremenih informatičkih tehnologija u prikazivanju i analiziranju savremene geoprostorne stvarnosti. Kroz istraživački rad razvija kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti te je sposoban koristi informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno.

Vlada verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte (kartografska, numerička i funkcionalna pismenost)

književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik izražavao jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija– kompetencijski pristup

Ovaj ishod učenika/cu osposobljava da razumije pojam održivosti i važnost odgovornog i aktivnog ponašanja pojedinca i skupine u cilju obezbjeđenja održivog razvoja nekog prostora.Učenik/ca će se osposobiti da zna birati geografske izvore informacije (analizirati njihovu pouzdanost i relevantnost, razlikovati važno od nebitnog, ciljano od neobjektivnog, stvarno od virtualnog), da povezuje i sažima različite prostorne informacije, da ih izražava kartografskim putem i prezentira.

Također, osposobit će se za različite oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati svoj rad, primjenjivati teorijska znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme i donositi odluke.

Osposobit će se da koristi osnovne metode geografskih istraživanja, da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, da pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te da razumije princip cjeloživotnog stjecanja i korištenja novih znanja. Vladat će verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte (kartografska, numerička i funkcionalna pismenost).

- Osnovno
- 7

Godine učenja i podučavanja predmeta: 2

A GEOGRAFSKI PROSTOR	B MEĐUSOBNO DJELOVANJE POJAVA, PROCESA I PROMJENA	C ODRŽIVI RAZVOJ	D REGIONALNA GEOGRAFIJA
A.7.1	B.7.1	C.7.1	D.7.1
	B.7.2	C.7.2	D.7.2
	B.7.3	C.7.3	D.7.3
	B.7.4		D.7.4
	B.7.5		D.7.5
	B.7.6		D.7.6

A GEOGRAFSKI PROSTOR	A.7.1 **Analizira geografski položaj Evrope, njenih regija i država.**	
	GEO-1.3.3 GEO-2.3.1 GEO-4.1.1 Navodi površinu, porijeklo imena, granice i razuđenost obala Evrope. Objašnjava pojam Evroazija, dogovorene granice, te značaj evroazijskih država u kulturnom, ekonomskom i političkom povezivanju kontinenata. Analizira savremenu povezanost Evrope sa nekadašnjim kolonijama evropskih država kroz ekonomsku, političku, kulturnu i druge oblike saradnje. Procjenjuje značaj geografskog položaja Evrope sa prirodnog i društvenog aspekta.	

KLJUČNI SADRŽAJI

Geografski položaj Evrope

Ime, granica, veličina, razuđenost obala i geografski položaj Evrope. Odlike evropskih obala – tipovi razuđenosti obale.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Preporuke za realizaciju komponente:

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Koncept prostornog identiteta ostvaruje se kroz geografski položaj kontinenta, regije ili države gdje se uspostavljaju i položajni odnosi i razgraničenja sa drugim objektima iz čega proizilaze i njegov oblik i veličina koji su mjerljivi.

Da bi učenik/ca razumio/la prostorni identitet mjesta ili regije (obrasce, zakonitosti, međusobne interakcije pojava procesa i promjena) koji su formirali jedinstvene i neponovljive prostorne organizacije pristupi podučavanju moraju biti temeljeni na dokazima koji obezbjeđuju ispravno percepiranje prostora i razumijevanjem odnosa.

Regionalno geografske teme se odlikuju velikom kompleksnošću. U geografiji 7. razreda kod učenika/ce se razvija razumijevanje pojma kontinent kao individualnog geografskog pojma koji se proučava kroz opće odlike prostora koje će prikazati ono tipično za određeni kontinent.

Određivanje geografskog položaja i veličine kroz usporedbu bitan je preduvjet za razumijevanje tipičnih odlika i problema neke države.

Učenik/ca treba da razumije koncept državnog teritorija, sveobuhvatne državne resurse, važnost jedinstvenog i cjelovitog državnog teritorija.

2. Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

U okviru ove komponente moguće je ostvariti korelaciju sa historijom kroz proučavanje porijekla imena kontinenta, nastanak i raspadanje država i stvaranje međudržavnih veza, kolonijalna osvajanja, istraživanje i naseljavanje kontinenta.

U okviru komponente učenik/ca intenzivno prikuplja, obrađuje, prikazuje i analizira podatke zbog toga je neophodno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa IKT-om. Kroz prezentovanje sadržaja ostvaruje se neophodna korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Ova komponenta kod učenika/ce razvija sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora. Pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove. Razvija se osjećaj pripadnosti lokalnoj zajednici, državi, Evropi i Svijetu i sposobnost objašnjavanja teritorijalne raznolikosti (npr. uporedna analiza).

B MEĐUSOBNO DJELOVANJE POJAVA, PROCESA I PROMJENA	B.7.1	B.7.2	B.7.3
	Rasčlanjuje uzročno-posljedične odnose (interakciju) pojava i procesa koristeći geografsku terminologiju, kritičko razmišljanje, različite geografske metode i geografske vještine.	**Uspoređuje prirodne procese i pojave i njihovo međudjelovanje koristeći geografsko mišljenje.**	**Analizira prirodnogeografske odlike Evrope kroz njihovu međusobnu interakciju i uticaj na stanovništvo.**
	GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-3.2.1	GEO-1.2.1 GEO-1.2.2 GEO-1.2.4	GEO-1.1.2 GEO-1.2.1 GEO-4.1.2
	Primjenjuje fotografije, filmove, grafičke prikaze, tablične podatke, modele, animacije, geografske karte, instrumente i IKT pri analiziranje pojava, procesa ili prostora (uzroke, posljedice, interakcije, vrijeme trajanja, razvojnost, perspektive). Izrađuje jednostavne tematske karte i multimedijalne sadržaje. Primjenjuje geografski istraživački rad (prikuplja podatke kroz terenski rad ili na drugi način, analizira podatke i prezentira). Objašnjava aktuelne vijesti vezane za prirodne pojave, društvene događaje i geoekološke probleme.	Primjenjuje zakone i zakonomjernosti pri objašnjavanju prirodnih i društvenih pojava i procesa i njihovu kauzalnu povezanost. Razlikuje geosfere od geokomponenata.	Objašnjava geološku građu i morfogenezu reljefa Evrope kroz uticaj na život stanovništva i privredni razvoj. Klasifikuje različite tipove reljefa po vremenu, načinu postanka, morfologiji i nadmorskoj visini. Otkriva uzročno posljedične veze klimatskih faktora, razmještaja tipova klima, biljnog i životinjskog svijeta i tala Evrope te njihov uticaj na razvoj poljoprivrede i turizma. Prikazuje uticaj prirodnogeografskih faktora na formiranje hidrografije Evrope. Klasificira riječne slivove, riječne sisteme, riječne režime i potencijal voda Evrope.
	KLJUČNI SADRŽAJI	KLJUČNI SADRŽAJI	KLJUČNI SADRŽAJI
	Metode izučavanja u Regionalnoj geografiji.	Metode izučavanja u Regionalnoj geografiji.	**Prirodnogeografske odlike Evrope** Geološke i geomorfološke odlike Evrope. Klimatsko - vegetacijske odlike Evrope – klimatski faktori, tipovi klime i biljni i životinjski svijet. Hidrološka obilježja Evrope – riječni režimi, riječni slivovi, jezera.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Ciljevi izučavanja regionalne geografije ostvaruju se racionalnim i ažurnim odabirom sadržaja, uz interaktivne oblike učenja i podučavanja te raznovrsnim izborom nastavnih sredstava i medija koji omogućavaju što izravnije posmatranje geografskih procesa i pojava u prostoru u kojem se događaju.

Predstavljanje Svijeta u učionici zahtijeva širok raspon različitih izvora. Da bi nepoznate i udaljene geografske prostore učenik/ca doživjeo/la neophodno je da nastavnik/ca koristi brojne i različite geografske izvore koji su aktuelni, privlačni, shodno uzrastu učenika/ce prihvatljivi (razumljivi) sa povećanim fokusom na globalno obrazovanje i održivi razvoj.

Nastavnik/ca treba ukazati učeniku/ci da ponuđeni geografski izvori nisu konačna istina o mjestima, nego samo jedan od pogleda (koncept geografske perspektive) izazivajući time i radoznalost, kao i potrebu za samostalnim istraživanjem i ukazivanjem na neophodnost cjeloživotnog učenja – uče se kako učiti.

Kroz proces podučavanja koristiti satelitske snimke, karte, globuse, modele, grafikone i dijagrame, statističke podatke, pisma, fotografije, govore i djela umjetnosti, dokumentarne filmove i druge filmove, članke, referentne knjige i web stranice.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Važan aspekt nastavnog procesa je i njegovanje inovativnog duha učenika/ce u nastavi geografije, stvaranje opuštenog okruženja za učenje učenika, brigu i njegovanje interesa učenika/ce za učenje, povećanje otvorenosti nastave geografije, poticanje da iznosi vlastita stajališta o geografskom sadržaju koji uče i pružanje uslova da samostalno uči. Izvođenje terenskog istraživaja omogućava učeniku/ci da iz prve ruke iskusi proces sticanja geografskog znanja i poboljša sposobnost da razumije geoprostornu stvarnost.

Izvođenje terenskog istraživaja omogućava učeniku/ci da iz prve ruke iskusi proces sticanja geografskog znanja i poboljša svoju sposobnost da razumije geoprostornu stvarnost.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Podučiti učenika/cu da se stalno pita, razmišlja, stavi u kontekst i dalje razvija svoje vlastito iskustvo o Svijetu, razumije i kritički propituju mjesta i okruženja (npr. Zašto su ta mjesta takva? Kako i zašto se mijenjaju? Koji procesi i obrasci ih oblikuju? Koji uticaji postoje ili bi mogli biti i zašto?). Da se poduči kako se uči i razumijeva Svijet. Važno je da učenik/ca razumije kako prirodni elementi prostora utiču na način života stanovništva.

Kroz projektni rad učenik/ca treba razumjeti kriterije za rangiranje izazova i mogućnosti koje ti prirodni elementi pružaju (npr. nizije, priobalna područja, kraška područja, šumske oblasti, planinska područja, vulkanski otoci, regije sa hladnom klimom, poplavna područja) i odgovore na pitanja: Kakve vrste prirodnog okruženja imaju najveći uticaj na stanovništvo? Koje vrste teškoća su prisutne? Kako se stanovništvo nosi s tim poteškoćama? Jesu li uvijek uspješani u tome? Postoje li aspekti tog okruženje koji se ne mogu kontrolisati ili to može imati razoran utjecaj? Koji su pozitivni aspekti života u ovim sredinama?

Učenik/ca izdvaja reljefne cjeline, klimatske tipove, morske slivove kojima gravitiraju rijeke pri čemu povezuje ranije usvojene sadržaje sa ovim temama.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca

Geografske slike važan su nosilac geografskih informacija (dokaz) zbog čega je neophodno učenika/cu podučiti kako da ih koristi. Posmatranjem, tumačenjem, upoređivanjem i analiziranjem geografskih slika i crtanjem jednostavnih karata trebalo bi učeniku/ci pomoći u savladavanju osnovnih metoda posmatranja geografskih sadržaja u geografskom prostoru, te postepeno razvijanje razumijevanja i mašte. Tamo gdje to uvjeti dozvoljavaju, poželjno je aktivno korištenje geografskih informacionih podataka i informacionu tehnologiju za optimizaciju i obogaćivanje geografske nastave i poboljšanje efikasnosti učenja.

Promovisati istraživački rad, voditi i potaknuti učenika/cu da samostalno razmišlja, iskusi proces rješavanja problema i postepeno uči da analizira i rješavaja probleme.

Važan aspekt nastavnog procesa je i njegovanje inovativnog duha učenika/ce u nastavi geografije, stvaranje opuštenog okruženja za učenje, njegovanje interesa učenika/ce za učenje, povećanje otvorenosti nastave geografije, poticanje učenika/ce da iznosi vlastita stajališta o geografskom sadržaju koji uči i pružanje uslova da učenik/ca samostalno uči. Izvođenje terenskog istraživaja omogućava učeniku/ci da iz prve ruke iskusi proces sticanja geografskog znanja i poboljša svoju sposobnost da razumije geoprostornu stvarnost.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom pristupu istraživanja prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem.

U okviru ovog ishoda učenik/ca intenzivno prikuplja, obrađuje, prikazuje i analizira podatke. Zbog toga je neophodno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa IKT-om. Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca pri proučavanju međuodnosa između pojava i procesa u geografskom prostoru razvija geografski način razmišljanja, sposobnosti korištenja geografskih koncepata, definisanja pojmova, uspostavljanja analogije, klasifikacije (odabira razloga i kriterije), apstraktnog teorijskog i kauzalnog mišljenja zasnovanog na zornom i empirijskom, čime razvija objektivnost, sposobnost razdvajanja bitnog od nebitnog, zakonitog od slučajnog, shvata odnos između uzroka i posljedica. Sposoban/na je da izvodi zaključke, koristi i predstavlja informacije u obliku fotografija, karata, modela i dijagrama.

Također, razvija se sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, da pravilno i istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom pristupu istraživanja prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem.

U okviru ishoda učenik/ca intenzivno prikuplja, obrađuje, prikazuje i analizira podatke. Zbog toga je neophodno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa IKT-om. Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao jasno i smisleno, pismeno i usmeno, uz korištenje geografske terminologije.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca pri proučavanju međuodnosa između pojava i procesa u geografskom prostoru razvija geografski način razmišljanja, sposobnost korištenja geografskih koncepata, definisanja pojmova, uspostavljanja analogije, klasifikacije (odabira razloga i kriterije), apstraktnog teorijskog mišljenja

radu kroz koji će učenik/ca istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom pristupu istraživanja prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem.

U okviru ovog ishoda učenik/ca intenzivno prikuplja, obrađuje, prikazuje i analizira podatke. Zbog toga je neophodno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa IKT-om. Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno, pismeno i usmeno, uz korištenje geografske terminologije.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca pri proučavanju međuodnosa između pojava i procesa u geografskom prostoru razvija geografski način razmišljanja, sposobnosti korištenja geografskih koncepata, definisanja pojmova, uspostavljanja analogije, klasifikacije (odabira razloga i kriterije), apstraktnog učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove, povezuje prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora, zna birati geografske izvore informacija.

Učenik/ca se osposobljava da koristi različite vrste geografskih informacija (npr. fotografije, različite vrste tekstova, karte, statističke podatke, filmove, grafičke prikaza) pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i globalnom nivou. Razvija se naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, kauzalni način razmišljanja, kritičko mišljenje, sposoban/na je da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te razvija kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju

Osposobit će se za različite oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati svoj rad, primjenjivati teorijskih znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme i donositi odluke.

Kroz istraživački rad učenik/ca razvija kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, koristi informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno. Također, bit će sposoban/na da koristi različite tehnike za predstavljanje elemenata prostora (crtanje panoramske slike, tematske karte, preslikavanje, mjerenje, multimedija itd.).

Ova ishod učenika/cu osposobljava da koristi osnovne metode geografskih istraživanja, da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, da zasnovanog na zornom i empirijskom čime razvija objektivnost, sposobnost razdvajanja bitnog od nebitnog, zakonitog od slučajnog, da shvata odnos između uzroka i posljedica, da izvodi zaključke, koristi i predstavlja informacije u obliku fotografija, karata, modela i dijagrama.

Kroz ovaj ishod kod učenika/ce se razvija i sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, sposobnost da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove i da povezuje prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora.

Razvija se naučni pogled na Svijet, kritičko mišljenje, sposoban/na je da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te se razvija kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju.

Također osposobit će se za različite oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati svoj rad, primjenjivati teorijskih znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme i donositi odluke. Kroz istraživački rad razvija kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, bit će sposoban/na da koristi informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno. Pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i planetarnoj razini razvijat će komunikacijske vještine kao što je skladno usmeno i pismeno izražavanja uz korištenje geografske terminologije.

teorijskog i kauzalnog mišljenja zasnovanog na zornom i empirijskom, čime razvija objektivnost, sposobnost razdvajanja bitnog od nebitnog, zakonitog od slučajnog, shvata odnos između uzroka i posljedica. Sposoban/na je da izvodi zaključke, koristi i predstavlja informacije u obliku fotografija, karata, modela i dijagrama.

Također, razvija se sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove, povezuje prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora, zna birati geografske izvore informacija.

Učenik/ca se osposobljava da koristi različite vrste geografskih informacija (npr. fotografije, različite vrste tekstova, karte, statističke podatke, filmove, grafičke prikaza) pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i globalnom nivou. Razvija se naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, kauzalni način razmišljanja, kritičko mišljenje, sposoban/na je da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te razvija kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju

Osposobit će se za različite oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati svoj rad, primjenjivati teorijskih znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme i donositi odluke.

Kroz istraživački rad učenik/ca razvija kompetencije iz informatičke i koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te razumije princip cjeloživotnog sticanja i korištenja novih znanja. Učenik/ca će vladati verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte - kartografska, numerička i funkcionalna pismenost.

Učenik/ca se osposobljava da analizira izvore kako bi utvrdio/la važnost pitanja, događaja, razvoja i/ili pojava za pojedince i/ili grupe, uključujući različite skupine i prepoznaje pristranosti u pojedinim izvorima.

Pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i planetarnoj razini razvija i komunikacijske vještine kao što je skladno, usmeno i pismeno, izražavanja uz korištenje geografske terminologije.

Kroz geografska istraživanja učenik/ca će se osposobiti da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te da razumije princip cjeloživotnog sticanja i korištenja novih znanja.

digitalne pismenosti, koristi informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno. Također, bit će sposoban/na da koristi različite tehnike za predstavljanje elemenata prostora (crtanje panoramske slike, tematske karte, preslikavanje, mjerenje, multimedija itd.).

Ovaj ishod učenika/cu osposobljava da koristi osnovne metode geografskih istraživanja, da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te razumije princip cjeloživotnog sticanja i korištenja novih znanja. Učenik/ca će vladati verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte - kartografska, numerička i funkcionalna pismenost.

Učenik/ca se osposobljava da analizira izvore kako bi utvrdio/la važnost pitanja, događaja, razvoja i/ili pojava za pojedince i/ili grupe, uključujući različite skupine i prepoznaje pristranosti u pojedinim izvorima. Pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i planetarnoj razini razvija i komunikacijske vještine kao što je skladno, usmeno i pismeno, izražavanja uz korištenje geografske terminologije.

B.7.4	B.7.5	B.7.6
Razlikuje demogeografske odlike Evrope.	**Klasifikuje osnovne odlike naselja Evrope.**	**Kategorizira privredni razvoj Evrope i procjenjuje stepen razvijenosti privrednih djelatnosti kroz sektore djelatnosti.**
GEO-2.1.1 GEO-2.2.2 GEO-4.1.2	GEO-1.2.1 GEO-2.2.1 GEO-4.1.2	GEO-1.2.1 GEO-2.3.2 GEO-4.1.2
Otkriva uticaj prirodnogeografskih i društvenogeografskih faktora na demogeografske odlike Evrope. Rangira prirodne i društvene faktore koji utiču na razmještaj i gustinu naseljenosti stanovništva Evrope. Navodi historijske i savremene uzroke i posljedice dinamike kretanja stanovništva Evrope i aktuelne demogeografske probleme. Objašnjava kulturu, običaje, način i kvalitetu življenja stanovništva u Evropi. Analizira strukture stanovništva Evrope (uzroke i posljedice) na stavovima koji su oslobođeni predrasuda i stereotipa njegujući empatiju, poštovanje, toleranciju i uvažavanje prema drugim rasama, narodima, kulturama, običajima, religijama, rodnim i socijalnim skupinama i njihovim prostornim identitetima. (*afektivni indikator*).	Povezuje prirodnogeografske i društvenogeografske faktore sa izgledom, funkcijama i prostornim razmještajem naselja, načinom života u njima i formiranjem različitih krajolika. Objašnjava savremeni proces preoblikovanja krajolika u Evropi. Prepoznaje uticaj kulturno-cvilizacijskih krugova na izgled i prostorni razmještaj naselja Evrope. Objašnjava proces industrijalizacije i formiranje gradskih regija u Evropi. Upoređuje načine života i probleme naselja Evrope.	Analizira prirodne i društvene preduvjete za razvoj privrede. Identificira različite vrste ekonomskih sistema. Povezuje stepen privrednog razvoja sa demografskim odlikama Evrope.

KLJUČNI SADRŽAJI

Stanovništvo Evrope - Naseljenost Evrope. Razmještaj i dinamika kretanja stanovništva. Strukture stanovništva – spolna, starosna, etnička, jezička, religijska, obrazovna i ekonomska.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Nastavnik/ca pri podučavanju treba da poveže uslove života sa prirodnim odlikama prostora, karakteristikama društva i društvenim odnosima, da pojasni razlike, uzroke i posljedice prirodnog i prostornog kretanja stanovništva kroz analizu statističkih pokazatelja, tematskih karata i/ili grafikona.

Komparativnom analizom utvrditi značaj potisnih faktora (nezaposlenost, politički nemiri, rat, visok kriminal, korupcija) i faktora privlačenja (npr. mogućnosti zaposlenja, politička stabilnost, demokratsko društvo, malo kriminala) u prostornom kretanju stanovništva između država Evrope različitog stepena razvoja i globalno.

Pogodne problemske teme su goruća pitanja savremenog Svijeta (npr. asimilacija, integracija i segregacija različitih kultura, rasna diskriminacija i njen utjecaj na društveni razvoj).

Identificiraju demografske razlike koristeći audio-vizuelna sredstva, grafikone i dr.

KLJUČNI SADRŽAJI

Naselja Evrope. Razvoj, tipovi i struktura naselja Evrope. Kvaliteta života u naseljima Evrope.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Koristeći fotografije i druge ilustracije te dokumentarne filmove pomoći učeniku/ci da kroz uporednu analizu zaključuje o vrstama, razlikama i funkcijama naselja u različitim dijelovima Evrope (npr. naselje u niziji, na planini, uz rijeku ili priobalju). Identificiraju demografske razlike koristeći audio-vizuelna sredstva, grafikone i dr.

Kroz ovaj ishod učenik/ca treba da razumije preduvjete za nastanak različitih tipova naselja, obrasce njihovog oblikovanja i razvoja u različitim geografskim okruženjima (krajolicima) i analizira posljedice koje izazivaju u geografskom prostoru. Analizira uticaj prirodnogeografskih i društvenogeografskih faktora na izgled i funkcije naselja, korištenje materijala za gradnju te način i kvalitetu života u njima, uticaj urbanizacije na razmještaj stanovništva u Evropi i razvoj gradskih regija te da klasificira naselja po različitim parametrima (historijski razvoj, geografski položaj, veličina, način života, oblik, postojanost, funkcija, hijerarhija, prostorni

KLJUČNI SADRŽAJI

Privreda Evrope – Prirodni i društveni preduvjeti za razvoj. Primarne, sekundarne, tercijarne i kvartarne djelatnosti. Industrijske revolucije. Neravnomjeran privredni razvoj Europe.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Organizovati nastavne sadržaje sa naznakama prostornih karakteristika osnovnih društvenih odlika te usporedbom analizirati načine na koje različiti narodi, koji žive u sličnim prirodnim okruženjima, odgovaraju na izazove i prilike prisutne u tim sredinama i procijeniti održivost njihovih odgovora.

Kroz ovaj ishod učenik/ca treba da razumije preduvjete za nastanak različitih tipova naselja, obrasce njihovog oblikovanja i razvoja u različitim geografskim okruženjima (krajolicima) i analizira posljedice koje izazivaju u geografskom prostoru. Analizira uticaj prirodnogeografskih i društvenogeografskih faktora na izgled i funkcije naselja, korištenje materijala za gradnju te način i kvalitetu života u njima, uticaj urbanizacije na razmještaj stanovništva u Evropi i razvoj gradskih regija te da klasificira naselja po različitim parametrima (historijski razvoj, geografski položaj, veličina, način života, oblik, postojanost, funkcija, hijerarhija, prostorni razmještaj).

Ponuditi učeniku/ci

Ponuditi učeniku/ci problemska pitanja (npr. na koji način gustina naseljenosti utiče na potrebe stanovanja, posla i saobraćaja?).

Preporučuje se i istraživački rad čije rezultate će učenik/ca prezentirati npr. izradom multimedijalnih sadržaja.

Preporučuje se usporedbom analizirati načine na koje različiti narodi, koji žive u sličnim prirodnim okruženjima, odgovaraju na izazove i prilike prisutne u tim sredinama i procijeniti održivost njihovih odgovora.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikovao/la ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom pristupu istraživanju prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem.

razmještaj).

Ponuditi učeniku/ci problemska pitanja (npr. na koji način gustina naseljenosti utiče na potrebe stanovanja, posla i saobraćaja?).

Interaktivnom metodom uz pomoć fotografija, video filma, karata, planova podučiti učenika/cu da upoređuje i analiziraje prostorni oblik i karakteristike krajolika naselja i podučiti ga/je kako da spozna bitnost racionalanog izgleda i koordiniranog razvoja naselja. Preporučuje se i istraživački rad čije rezultate će učenik/ca prezentirati npr. izradom multimedijalnih sadržaja.

Prilikom podučavanja sadržaja koji se odnose na razumijevanje utjecaja geografskog prostora na razvoj ljudskih djelatnosti neophodno je ukazati da osim prirodnih veliki značaj imaju i društveni faktori, što treba promatrati u svjetlu globalizacijskih društvenih odnosa i značaja obrazovanja.

Preporučuje se usporedbom analizirati načine na koje različiti narodi, koji žive u sličnim prirodnim okruženjima, odgovaraju na izazove i prilike prisutne u tim sredinama i procijeniti održivost njihovih odgovora.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikovao/la ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom

problemska pitanja (npr. na koji način gustina naseljenosti utiče na potrebe stanovanja, posla i saobraćaja? ili da odgovori na probleme globalne populacije kao što je proizvodnja hrane i nestašica vode, nedostatak zdravstvene zaštite, nepismenost, raseljavanje, siromaštvo).

Prilikom podučavanja sadržaja koji se odnose na razumijevanje utjecaja geografskog prostora na razvoj ljudskih djelatnosti neophodno je ukazati da osim prirodnih ogroman značaj imaju i društveni faktori, što treba promatrati u svjetlu globalizacijskih društvenih odnosa i značaja obrazovanja.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikovao/la ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom pristupu istraživanju prostorne stvarnosti. Ona kao

Međupredmetna povezanost sa matematikom ogleda se kroz korištenje osnovnih matematičkih radnji i metoda pri obradi statističkih podataka (prikupljanje, analiziranje i prikazivanje geografskih podataka - kriteriji, grafikoni/dijagrami, tablice, dobne piramide itd.).

U okviru ove komponente moguće je ostvariti korelaciju sa historijom kroz izučavanje kretanja broja stanovnika kroz historiju razumijevajući uvjete života i rada stanovništva, razumijevanje ekonomskog razvoja i političkih prilika, globalizacijskih procesa i uloge pojedinca u očuvanju prirodne, materijalne, duhovne i kulturne baštine, kolonijalna osvajanja, istraživanje i naseljavanje kontinenta, razvoj industrije (industrijska revolucija).

Analizirajući vezu između prirodne sredine i čovjeka i načina na koji ona utiče na razmještaj stanovništva, proizvode ljudskih djelatnosti, razmještaj rudno-mineralnih bogatstava pruža se mogućnost korelacije sa biologijom i hemijom.

Korelacija sa predmetom Građansko obrazovanje je značajna pri proučavanju demogeografskih odlika prostora gdje se kroz geografiju promovišu ljudska prava i pozitivne ljudske vrijednosti i stavovi zasnovani na jednakopravnosti, uvažavanju i toleranciji.

Kroz sistemski pristup informacijama potaknuti učenika/cu na istraživački rad korištenjem kartografskih simbola, tabela, dijagrama, statističkih podataka čime se razvija sposobnost prezentiranja kroz korelaciju sa predmetom Bosanski jezik radu kroz koji će istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom pristupu istraživanju prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem. Međupredmetna povezanost sa matematikom ogleda se kroz korištenje osnovnih matematičkih radnji i metoda pri obradi statističkih podataka (prikupljanje, analiziranje i prikazivanje geografskih podataka - kriteriji, grafikoni/dijagrami, tablice, dobne piramide itd.).

U okviru ove komponente moguće je ostvariti korelaciju sa historijom kroz izučavanje kretanja broja stanovnika kroz historiju razumijevajući uvjete života i rada stanovništva, razumijevanje ekonomskog razvoja i političkih prilika, globalizacijskih procesa i uloge pojedinca u očuvanju prirodne, materijalne, duhovne i kulturne baštine, kolonijalna osvajanja, istraživanje i naseljavanje kontinenta, razvoj industrije (industrijska revolucija).

Analizirajući vezu između prirodne sredine i čovjeka i načina na koji ona utiče na razmještaj stanovništva, proizvode ljudskih djelatnosti, takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem.

Međupredmetna povezanost sa matematikom ogleda se kroz korištenje osnovnih matematičkih radnji i metoda pri obradi statističkih podataka (prikupljanje, analiziranje i prikazivanje geografskih podataka - kriteriji, grafikoni/dijagrami, tablice, dobne piramide itd.).

U okviru ovog ishoda moguće je ostvariti korelaciju sa historijom kroz izučavanje kretanja broja stanovnika kroz historiju razumijevajući uvjete života i rada stanovništva, razumijevanje ekonomskog razvoja i političkih prilika, globalizacijskih procesa i uloge pojedinca u očuvanju prirodne, materijalne, duhovne i kulturne baštine, kolonijalna osvajanja, istraživanje i naseljavanje kontinenta, razvoj industrije (industrijska revolucija).

Analizirajući vezu između prirodne sredine i čovjeka i načina na koji ona utiče na razmještaj stanovništva, proizvode ljudskih djelatnosti, razmještaj rudno-mineralnih bogatstava pruža se mogućnost korelacije sa biologijom i hemijom.

Kroz sistemski pristup informacijama potaknuti učenika/cu na istraživački rad korištenjem kartografskih simbola, tabela, dijagrama, statističkih podataka čime se razvija sposobnost prezentiranja kroz korelaciju sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost i IKT-om.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija –

i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost, IKT-om kao i matematičkim znanjem.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Ova komponenta kod učenika/ce razvija sposobnost povezivanja prirodnogeografskih i društvenogeografskih odlika prostora. Učenik/ca će biti sposoban/na da razumije nacionalnu i kulturnu pripadnost i utjecaje evropske i svjetske kulture na različite narode. Razvija se osjećaj pripadnosti lokalnoj zajednici, državi, Evropi i Svijetu, poštovanje vrijednosti i privatnosti drugih i odgovarajući način reagovanja na negativne društvene pojave te uvažavanje različitosti. Razvija se solidarnost, empatija, poštovanje ljudskih prava i da se bori protiv bilo koje vrste netolerancije, nejednakosti ili predrasude.

Razvija mu/joj se i sposobnost razumijevanja koncepata demogeografije, ekonomske i socijalne geografije, tumačenja i objašnjenja teritorijalne raznolikosti (npr. uporedna analiza).

Kroz ovu komponentu učenik/ca će se osposobiti da povezuje i sažima različite prostorne informacije, da ih izražava kartografskim putem i prezentira, da koristi različite vrste geografskih informacija pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i globalnom nivou.Vladat će verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, razmještaj rudno-mineralnih bogatstava pruža se mogućnost korelacije sa biologijom i hemijom.

Korelacija sa predmetom Građansko obrazovanje je značajna pri proučavanju demogeografskih odlika prostora gdje se kroz geografiju promovišu ljudska prava i pozitivne ljudske vrijednosti i stavovi zasnovani na jednakopravnosti, uvažavanju i toleranciji.

Kroz sistemski pristup informacijama potaknuti učenika/cu na istraživački rad korištenjem kartografskih simbola, tabela, dijagrama, statističkih podataka čime se razvija sposobnost prezentiranja kroz korelaciju sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost, IKT-om kao i matematičkim znanjem.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Ova komponenta kod učenika/ce razvija sposobnost povezivanja prirodnogeografskih i društvenogeografskih odlika prostora. Učenik/ca će biti sposoban/na da razumije nacionalnu i kulturnu pripadnost i utjecaje evropske i svjetske kulture na različite narode. Razvija se osjećaj pripadnosti lokalnoj zajednici, državi, Evropi i Svijetu, poštovanje vrijednosti i privatnosti drugih i odgovarajući način reagovanja na negativne društvene pojave te uvažavanje različitosti. Razvija se solidarnost, empatija, poštovanje ljudskih prava i da se bori protiv bilo koje vrste netolerancije, nejednakosti ili predrasude.

kompetencijski pristup

Ovaj ishod kod učenika/ce razvija sposobnost povezivanja prirodnogeografskih i društvenogeografskih odlika prostora. Učenik/ca će biti sposoban/na da razumije nacionalnu i kulturnu pripadnost i utjecaje evropske i svjetske kulture na različite narode. Razvija se osjećaj pripadnosti lokalnoj zajednici, državi, Evropi i Svijetu, poštovanje vrijednosti i privatnosti drugih i odgovarajući način reagovanja na negativne društvene pojave te uvažavanje različitosti. Razvija se solidarnost, empatija, poštovanje ljudskih prava i da se bori protiv bilo koje vrste netolerancije, nejednakosti ili predrasude.

Razvija mu/joj se i sposobnost razumijevanja koncepata demogeografije, ekonomske i socijalne geografije, tumačenja i objašnjenja teritorijalne raznolikosti (npr. uporedna analiza). Kroz ovu komponentu učenik/ca će se osposobiti da povezuje i sažima različite prostorne informacije, da ih izražava kartografskim putem i prezentira, da koristi različite vrste geografskih informacija pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i globalnom nivou.Vladat će verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte (kartografska, numerička i funkcionalna pismenost).

Bit će osposobljen/na da koristi osnovne metode geografskih istraživanja, da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu

	dijagrami i karte (kartografska, numerička i funkcionalna pismenost). Bit će osposobljen/na da koristi osnovne metode geografskih istraživanja, da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu te da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima i razumije princip cjeloživotnog stjecanja i korištenja novih znanja - uči kako učiti. Razvija se naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, kauzalni način razmišljanja, kritičko mišljenje, da zaključuje logički, traži dokaze i obrazlaže ih te da ima kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju. Kroz istraživački rad razvijaju se kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, te da koristi informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno.	Razvija mu/joj se i sposobnost razumijevanja koncepata demogeografije, ekonomske i socijalne geografije, tumačenja i objašnjenja teritorijalne raznolikosti (npr. uporedna analiza). Kroz ovu komponentu učenik/ca će se osposobiti da povezuje i sažima različite prostorne informacije, da ih izražava kartografskim putem i prezentira, da koristi različite vrste geografskih informacija pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i globalnom nivou.Vladat će verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte (kartografska, numerička i funkcionalna pismenost). Bit će osposobljen/na da koristi osnovne metode geografskih istraživanja, da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu te da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima i razumije princip cjeloživotnog stjecanja i korištenja novih znanja - uči kako učiti. Razvija se naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, kauzalni način razmišljanja, kritičko mišljenje, da zaključuje logički, traži dokaze i obrazlaže ih te da ima kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju. Kroz istraživački rad razvijaju se kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, te da koristi informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno.	inicijativu te da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima i razumije princip cjeloživotnog stjecanja i korištenja novih znanja - uči kako učiti. Razvija se naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, kauzalni način razmišljanja, kritičko mišljenje, da zaključuje logički, traži dokaze i obrazlaže ih te da ima kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju. Kroz istraživački rad razvijaju se kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, te da koristi informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno.

C ODRŽIVI RAZVOJ	C.7.1	C.7.2	C.7.3
	Upoređuje prirodne resurse, sirovine i izvore energije u državama Evrope sa aspekta njihovog održivog razvoja.	**Upoređuje ekološku opterećenost prostora, prostornu organizaciju i funkcionalno korištenje prostora za život ljudi u državama regije i šire.**	**Komentariše zakonske odredbe, aktivno djelovanje stanovništva, NVO na izgled i planiranje razvoja svog prostora življenja.**
	GEO-3.1.2 GEO-3.1.3 GEO-3.3.1	GEO-3.3.1 GEO-3.3.2 GEO-3.3.3	GEO-3.2.1 GEO-3.2.2 GEO-3.3.4
	Analizira strategije upravljanja, očuvanja i održivog korištenja prirodnih resursa. Upoređuje energetske potencijale država Evrope kroz dostupnost, ekonomsku i ekološku isplativost i stepen korištenja obnovljivih i ekološki opravdanih izvora energije. Analizira načine korištenja proizvedene energije (prevoz, stambena i industrijska upotreba, izvoz i sl.). Analizira različite načine upravljanja otpadom, te uticaj na okoliš u pojedinim državama.	Analizira prirodne opasnosti i geoekološke probleme – uzroke, posljedice, mjere i akcije na njihovom sprječavanju, ublažavanju ili saniranju. Analizira stepen pritiska ljudskih aktivnosti na ekološku održivost prostora i njegove efekte u državama Evrope. Objašnjava akcije koje se poduzimaju kako bi se popravila održivost prostora. Procjenjuje prostorne veze između čovjeka i sistema kroz pružanje usluga (distribucija hrane, komunikacije - saobraćaj, energetska mreže) u pojedinim državama Evrope.	Procjenjuje kvalitetu prostora za življenje stanovništva država Evrope kroz provođenje zakona i standarda. Ocjenjuje različite perspektive gledanja i aktivnosti različitih skupina i pojedinaca kroz korištenje, zaštitu i razvoj nekog prostora.
	KLJUČNI SADRŽAJI	KLJUČNI SADRŽAJI	KLJUČNI SADRŽAJI
	Odgovorno upravljanje prostorom. Prirodni resursi, njihova valorizacija i utjecaj na kvalitetu življenja.	Prirodne opasnosti i aktuelni geoekološki problemi u Evropi i državama Evrope. Zaštićena područja u državama Evrope kao resurs za razvoj turizma.	Prostorno planiranje kao preduvjet održivog razvoja geografskog prostora (osnovni elementi) u državama Evrope.
	PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA	PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA	PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA
	1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice Ovaj ishod podučava o održivom razvoju, korištenju prirodnih resursa, zaštiti	**1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice** Ovaj ishod podučava o održivom razvoju, korištenju prirodnih resursa, zaštiti	**1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice** Ovaj ishod ima za cilj pomoći učeniku/ci da razumije oblike, metode i mjere zaštite

okoliša. Nastavnik/ca treba pomoći učeniku/ci da razumije odnos između resursa, okoliša i privrednog razvoja te da pomogne u razvoju svijesti o zaštiti resursa i okoliša te uspostavljanja održivog razvoja.

Uporednom analizom utvrditi načine upravljanja otpadom (odlagališta otpada, kompostiranje, spaljivanje, primarni i sekundarni tretman otpadnih voda i sl.), te antropogeni uticaj na okoliš u pojedinim državama, stepen pritiska ljudskih aktivnosti na ekološku održivost prostora (urbanizacija, industrija, poljoprivredne aktivnosti, sječa šuma, izlovljavanje ribe, gradnja brana i hidroakumulacija, navodnjavanje, melioracija, zaštita prirodnih i kulturnih znamenitosti, očuvanje biodiverziteta, otpadne vode, problem zagađenja zraka i tla, otvaranje rudokopa, kamenoloma i sl.) i njegove efekte u državama Evrope. Objasniti akcije koje se poduzimaju kako bi se popravila održivost prostora (korištenje bicikla u javnom prevozu, gradski saobraćaj na ekološki održivim energentima, zeleni prsten oko grada, zabrana korištenja plastičnih kesa i sl.).

Kao istraživački rad može se, kao primjer, izabrati strateški mineralni resurs u nekom području/regiji/državi te analizirati njegove karakteristike distribucije, razvoj i upotrebu kao i stepen eventualne ugroženosti koji izaziva njegova eksploatacija.

Grafička interpretacija, sveobuhvatna analiza i druge metode kako bi se učeniku/ci pomoglo da razumije osnovni

okoliša. Nastavnik/ca treba pomoći učeniku/ci da razumije odnos između resursa, okoliša i privrednog razvoja te da pomogne u razvoju svijesti o zaštiti resursa i okoliša te uspostavljanja održivog razvoja.

Potrebno je objasniti vrste prirodnih katastrofa i njihov uticaj na ljudsko društvo. Pri objašnjavanju uzroka i opasnosti (npr. poplave, suše, zemljotresi, klizišta, vulkanske aktivnosti, olujni udari i druge meteorološke katastrofe) neophodno je koristiti fotografije, filmove, grafičke prikaze, statističke podatke, karte kako bi se utvrdio stepen ugroženosti prostora, njihov prostorni razmještaj i uticaj na živi svijet prije svega stanovništva. Objasniti primjenu geografskih informacionih tehnologija (GIS) u predviđanju prirodnih katastrofa, nadzoru i procjeni katastrofa.

Ovaj ishod ima za cilj pomoći učeniku/ci da razumije okolišno stanje u okruženju, ekološke probleme, oblike, metode i mjere zaštite okoliša.

Prijedlog tema:

Mogućnosti iskorištavanja prirodnih resursa i odgovorno upravljanje prostorom kroz pozitivne prakse u državama Evrope.

Koji faktori utiču na kvalitetu života u različitim zemljama? Zašto je važno biti svjestan, odgovoran u rješavanju globalne nejednakosti raspodjele bogatstva i kvalitete života? Koje vrste teškoća su prisutne u različitim okruženjima (npr. Mediteran i Sjeverna Evropa)? Kako se ljudi nose s tim poteškoćama? Da li su

okoliša.

Kroz analizu odgovora na postavljene zadatke učenici prosuđuju, donose odluke o mogućem planu djelovanja. Usporediti načine zaštite prirodne i kulturne baštine između država.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Glavni društveni problemi gledani kroz prizmu održivog razvoja - na primjer klimatske promjene i njihovi uticaji, pitanje pristupa resursima i upravljanje njima ili rizici povezani sa prirodnim ili tehnološkim opasnostima ne mogu se svesti na polje određene discipline nego zahtijevaju interdisciplinarni pristup.

Kroz sistemski pristup informacijama potaknuti učenika/cu na istraživački rad korištenjem kartografskih simbola, tabela, dijagrama, statističkih podataka čime se razvija sposobnost prezentiranja kroz korelaciju sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost.

Učenik/ca treba interpretirati i analizirati podatke i informacije relevantne za njihove istrage, koristeći

značaj resursa i pitanja zaštite okoliša. Ova komponenta ima za cilj pomoći učeniku/ci da razumije okolišno stanje u okruženju, ekološke probleme, oblike, metode i mjere zaštite okoliša.

Prijedlog tema:

Mogućnosti iskorištavanja prirodnih resursa i odgovorno upravljanje prostorom kroz pozitivne prakse u državama Evrope.

Koji faktori utiču na kvalitetu života u različitim zemljama? Zašto je važno biti svjestan, odgovoran u rješavanju globalne nejednakosti raspodjele bogatstva i kvalitete života? Koje vrste teškoća su prisutne u različitim okruženjima (npr. Mediteran i Sjeverna Evropa)? Kako se ljudi nose s tim poteškoćama? Da li su uvijek uspješni u tome? Postoje li aspekti tog okruženja koji se ne mogu kontrolisati i da li mogu imati razoran utjecaj? Koji su pozitivni aspekti života u ovim sredinama? Kroz analizu odgovora na postavljene zadatke učenik/ca prosuđuje, donose odluke o mogućem planu djelovanja. Usporediti načine zaštite prirodne i kulturne baštine između država.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikovao/la ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će

uvijek uspješni u tome? Postoje li aspekti tog okruženja koji se ne mogu kontrolisati i da li mogu imati razoran utjecaj? Koji su pozitivni aspekti života u ovim sredinama? Kroz analizu odgovora na postavljene zadatke učenik/ca prosuđuje, donose odluke o mogućem planu djelovanja. Usporediti načine zaštite prirodne i kulturne baštine između država.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikovao/la ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Glavni društveni problemi gledani kroz prizmu održivog razvoja - na primjer klimatske promjene i njihovi uticaji, pitanje pristupa resursima i upravljanje njima ili rizici povezani sa prirodnim ili tehnološkim opasnostima ne mogu se svesti na polje određene discipline nego zahtijevaju interdisciplinarni pristup.

Kroz sistemski pristup razne alate IKT-a kao i matematičko znanja.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija– kompetencijski pristup

Učenik/ca će se osposobiti da podržava kritičku analizu „velikih ideja“ poput održivog razvoja, globalizacije itd. kada traži objašnjenje kako svijet funkcioniše i kada pokušava doći do alternativnih rješenja (perspektivna dimenzija).

Razvija se osjetljivost na socijalne potrebe, rješavanje zajedničkih održivih prostornih pitanja na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou, sposobnost ocjenjivanja raznolikosti i ljepote prirodnog okoliša s jedne strane i različitih životnih uvjeta i socijalnih potreba s druge strane.

Bit će sposoban/na da brine o kvaliteti i planiranju uravnotežene upotrebe okoliša i kvaliteti života budućih generacija (održivi razvoj) te da povezuje različite aspekate znanja kao što su kognitivno, emocionalno, etičko, estetsko i motoričko. Ova komponenta razvija stavove i vrijednosti koji su potrebni za donošenje odluka pri intervencijama u prostoru. Bit će sposoban/na da odgovorno koristi geografska znanja i vještine u svakodnevnom životu i saosjećat će i pomagati ljudima koje je zadesila prirodna katastrofa. Borit će se za jednakost svih ljudi, očuvanje kvalitete prirode i kvalitetno socijalno okruženje za buduće generacije. Posjedovat će osjećaj građanskog identiteta i poštovat će gledište drugih kao i njihova uvjerenja i

doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Glavni društveni problemi gledani kroz prizmu održivog razvoja - na primjer klimatske promjene i njihovi uticaji, pitanje pristupa resursima i upravljanje njima ili rizici povezani sa prirodnim ili tehnološkim opasnostima ne mogu se svesti na polje određene discipline nego zahtijevaju interdisciplinarni pristup.

Kroz sistemski pristup informacijama potaknuti učenika/cu na istraživački rad korištenjem kartografskih simbola, tabela, dijagrama, statističkih podataka čime se razvija sposobnost prezentiranja kroz korelaciju sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost.

Učenik/ca treba interpretirati i analizirati podatke i informacije relevantne za njihove istrage, koristeći razne alate IKT-a kao i matematičko znanja.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija– kompetencijski pristup

Učenik/ca će se osposobiti da podržava kritičku analizu „velikih ideja“ poput održivog razvoja, globalizacije itd. kada traži objašnjenje kako svijet funkcioniše i kada pokušava doći do

informacijama potaknuti učenika/cu na istraživački rad korištenjem kartografskih simbola, tabela, dijagrama, statističkih podataka čime se razvija sposobnost prezentiranja kroz korelaciju sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost.

Učenik/ca treba interpretirati i analizirati podatke i informacije relevantne za njihove istrage, koristeći razne alate IKT-a kao i matematičko znanja.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija– kompetencijski pristup

Učenik/ca će se osposobiti da podržava kritičku analizu „velikih ideja“ poput održivog razvoja, globalizacije itd. kada traži objašnjenje kako svijet funkcioniše i kada pokušava doći do

alternativnih rješenja (perspektivna dimenzija).

Razvija se osjetljivost na socijalne potrebe, rješavanje zajedničkih održivih prostornih pitanja na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou, sposobnost ocjenjivanja raznolikosti i ljepote prirodnog okoliša s jedne strane i različitih životnih uvjeta i socijalnih potreba s druge strane.

Bit će sposoban/na da brine o kvaliteti i planiranju uravnotežene upotrebe okoliša i kvaliteti života budućih generacija (održivi razvoj) te da povezuje različite aspekate znanja kao što su kognitivno, emocionalno, etičko, estetsko i motoričko. Ova komponenta razvija stavove i vrijednosti koji su potrebni za donošenje odluka pri intervencijama u vrijednosti. Pokazivat će poštovanje samoga sebe kao i poštovanja i empatiju prema drugim i drugačijim.

Prihvat će rad u klimi saradnje poštujući odlučivanje i glasanje drugih. Zalagat će se za odgovorno upravljanje resursima okoliša. Kroz ovu komponentu razvijat će se i sposobnost podučavanja, širenja i podizanja svijesti o geografskim prostornim pitanjima kao i sposobnost povezivanja i sažimanja različitih prostornih informacija. Znat će koristi geografsku informacionu tehnologiju za prikupljenje podataka, analiziranje, valoriziranje i prognoziranje pojava i procesa u prostoru kao sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora.

alternativnih rješenja (perspektivna dimenzija).

Razvija se osjetljivost na socijalne potrebe, rješavanje zajedničkih održivih prostornih pitanja na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou, sposobnost ocjenjivanja raznolikosti i ljepote prirodnog okoliša s jedne strane i različitih životnih uvjeta i socijalnih potreba s druge strane.

Bit će sposoban/na da brine o kvaliteti i planiranju uravnotežene upotrebe okoliša i kvaliteti života budućih generacija (održivi razvoj) te da povezuje različite aspekate znanja kao što su kognitivno, emocionalno, etičko, estetsko i motoričko. Ova komponenta razvija stavove i vrijednosti koji su potrebni za donošenje odluka pri intervencijama u prostoru. Bit će sposoban/na da odgovorno koristi geografska znanja i vještine u svakodnevnom životu i saosjećat će i pomagati ljudima koje je zadesila prirodna katastrofa. Borit će se za jednakost svih ljudi, očuvanje kvalitete prirode i kvalitetno socijalno okruženje za buduće generacije. Posjedovat će osjećaj građanskog identiteta i poštovat će gledište drugih kao i njihova uvjerenja i vrijednosti. Pokazivat će poštovanje samoga sebe kao i poštovanja i empatiju prema drugim i drugačijim.

Prihvat će rad u klimi saradnje poštujući odlučivanje i glasanje drugih. Zalagat će se za odgovorno upravljanje resursima okoliša. Kroz ovu komponentu razvijat će se i sposobnost podučavanja, širenja i podizanja svijesti o geografskim prostornim

prostoru. Bit će sposoban/na da odgovorno koristi geografska znanja i vještine u svakodnevnom životu i saosjećat će i pomagati ljudima koje je zadesila prirodna katastrofa. Borit će se za jednakost svih ljudi, očuvanje kvalitete prirode i kvalitetno socijalno okruženje za buduće generacije. Posjedovat će osjećaj građanskog identiteta i poštovat će gledište drugih kao i njihova uvjerenja i vrijednosti. Pokazivat će poštovanje samoga sebe kao i poštovanja i empatiju prema drugim i drugačijim.

Prihvat će rad u klimi saradnje poštujući odlučivanje i glasanje drugih. Zalagat će se za odgovorno upravljanje resursima okoliša. Kroz ovu komponentu razvijat će se i sposobnost podučavanja, širenja i podizanja svijesti o geografskim prostornim pitanjima kao i sposobnost povezivanja i sažimanja različitih prostornih informacija. Znat će koristi geografsku informacionu tehnologiju za prikupljenje podataka, analiziranje, valoriziranje i prognoziranje pojava i procesa u prostoru kao sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora.

	pitanjima kao i sposobnost povezivanja i sažimanja različitih prostornih informacija. Znat će koristi geografsku informacionu tehnologiju za prikupljenje podataka, analiziranje, valoriziranje i prognoziranje pojava i procesa u prostoru kao sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora.		
D REGIONALNA GEOGRAFIJA	D.7.1 **Izdvaja specifičnosti prirodnogeografskih i društvenogeografskih odlika regija Evrope.**	D.7.2 **Upoređuje prirodnogeografske odlike država Evrope.**	D.7.3 **Analizira demogeografske odlike država Evrope.**
	GEO-1.2.1 GEO-2.2.1 GEO-4.1.3	GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-1.1.4	GEO-2.1.2 GEO-2.1.3 GEO-2.2.3
	Objašnjava kriterije za regionalizaciju evropskog kontinenta. Objašnjava prostorni obuhvat, geografski položaj i značaj regija Evrope. Upoređuje tipične i dominirajuće prirodnogeografske i društvenogeografske odlike (regionalne identitete) i administrativno-političku podjelu regija. Razlikuje tipične krajolike regija Evrope navodeći najznačajnije faktore koji su učestvovali u njihovom stvaranju. Analizira kulturno - civilizacijski krugove regija Evrope.	Izdvaja reljefne cjeline država kao prostore koji pružaju različite uvjete za život stanovništva i razvoj privrede. Prikazuje prostorni razmještaj tipova klima i njihov utjecaj na život ljudi, razvoj poljoprivrede i turizma. Analizira hidrografiju država Evrope. Izdvaja značajne prirodne znamenitosti država Evrope.	Istražuje demogeografske odlike država Evrope sa akcentom na kvalitetu življenja, socijalnu zaštitu, kulturu, tradiciju, dostignuća pojedinaca u nauci, umjetnosti, sportu. Upoređuje pokazatelje kvalitete života (životni vijek, stope smrtnosti djece i majki, stope pismenosti, kvaliteta prehrane, BDP po glavi stanovnika i dr.) između država u regiji i Evropi. Povezuje potisne i privlačne faktore sa prostornim kretanjem stanovništva između država Evrope različitog stepena razvoja. Upoređuje različite programe, politike, skupine, organizacije koje su usmjerene na poboljšanje kvalitete života i rješavanje različitih demogeografskih problema.

KLJUČNI SADRŽAJI

Regionalna podjela Evrope. Kriteriji za regionalizaciju Evrope.

Geografski položaj, prirodnogeografske i društvenogeografske odlike regija: Južna Evropa (evropsko Sredozemlje, Sredozemlje), Zapadna Evropa, Sjeverna Evropa, Srednja Evropa, Istočna Evropa.

Tipični krajolici regija Evrope. Specifičnosti kulturno-civilizacijskih krugova regija Evrope.

Administrativno-politička podjela regija Evrope.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Od učenika/ce se očekuje da utvrdi važnost mjesta ili regije. Istražuju veze koje postoje između geografskog položaja i prirodnih karakteristika regije i analizira jedinstvene odnose koji postoje između prirodnog i ljudskog okruženja.

Razumijevanje različitosti između regija osnovna je metoda da učenik/ca shvati složenost geografskog okruženja.

Pismenost "regionalne spoznaje" pomaže učeniku/ci da analizira i razumije geografsko okruženje iz regionalne perspektive i put njenog razvoja. Zbog toga je potrebno, kroz proces podučavanja, vršiti uporednu analizu različith regija, kroz njihove tipične i specifične osobenosti, iz ugla njihove povezanost, sličnosti i razlika

KLJUČNI SADRŽAJI

Opći geografski prikaz država Evrope
- prirodnogeografske odlike.

Prirodne znamenitosti država Evrope.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Istražuju veze koje postoje između geografskog položaja i prirodnih karakteristika regije/države i analizira jedinstvene odnose koji postoje između prirodnog i ljudskog okruženja.

Pismenost "regionalne spoznaje" pomaže učeniku/ci da analizira i razumije geografsko okruženje iz regionalne perspektive i put njenog razvoja. Zbog toga je potrebno, kroz proces podučavanja, vršiti uporednu analizu različith država, kroz njihove tipične i specifične osobenosti.

Kroz teme regionalne geografije učenik/ca ovladava svim geografskim konceptima što obezbjeđuje usvajanje znanja, vještina, stavova i vrijednosti pomoću kojih će razumijeti Svijet u kojem žive.

KLJUČNI SADRŽAJI

Opći geografski prikaz država Evrope - Demogeografske odlike.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Kroz ovaj ishod učenik/ca kritički razmišlja i analizira demogeografske pojave i procese koji su prostorno i vremenski promjenljivi/raznoliki.

Kroz proces podučavanje neophodno je naglasiti prostorne razlike i prostorne veze, interakciju između demografskih faktora, sveobuhvatni uticaj prirodnih i društvenih faktora i usmjeriti učenika/cu da sagledaju probleme iz različitih uglova (koncept geografske perspektive).

Preporuka je organizovati nastavu kroz razumijevanje regionalnih geografskih uvjeta, regionalnih karakteristika i pravaca razvoja. Kroz tipične i lokalne slučajeve, učenik/ca treba da razumije demogeografsku specifičnost države.

razvoja kao i prostorne organizacije.

Kroz teme regionalne geografije učenik/ca ovladava svim geografskim konceptima što obezbjeđuje usvajanje znanja, vještina, stavova i vrijednosti pomoću kojih će razumijeti Svijet u kojem žive.

Ovaj ishod, kroz kritičko razmišljanje, analizira i valorizira prirodne i društvene pojave i procese koji formiraju kompleksne i jedinstvene prostorne organizacije višeg i nižeg nivoa koji su prostorno i vremenski promjenljive/raznolike.

Pri obradi regionalnogeografskih sadržaja osim određivanja odlika pojedinih geografskih objekata i njihovih međusobnih odnosa na određenom prostoru važno je učeniku/ci razjasniti i produbiti znanje o općegeografskim pojmovima i objasniti nastanak tipičnih pojava i procesa tog prostora i razvoj cijelog kompleksa.

Kroz proces podučavanje neophodno je naglasiti prostorne razlike i prostorne veze geografskih objekata, interakciju između geografskih faktora, sveobuhvatni uticaj prirodnih i ljudskih faktora na pojave i procese i usmjeriti učenika/cu da sagledaju geografske pojave i probleme iz različitih uglova (koncept geografske perspektive) kako bi se obezbijedilo ispravno formiranje i razumijevanje regionalnih i globalnih karakteristika geografskih sadržaja.

Usporediti različite regije kroz analizu slučajeva, prikupljanje podataka, terensko istraživanje itd.

Ova ishod, kroz kritičko razmišljanje, analizira i valorizira prirodne pojave i procese koji formiraju kompleksne i jedinstvene prostorne organizacije višeg i nižeg nivoa koji su prostorno i vremenski promjenljive/raznolike.

Pri obradi regionalnogeografskih sadržaja osim određivanja odlika pojedinih geografskih objekata i njihovih međusobnih odnosa na određenom prostoru važno je učeniku/ci razjasniti i produbiti znanje o općegeografskim pojmovima i objasniti nastanak tipičnih pojava i procesa tog prostora i razvoj cijelog kompleksa.

Kroz proces podučavanje neophodno je naglasiti prostorne razlike i prostorne veze geografskih objekata, interakciju između geografskih faktora, sveobuhvatni uticaj prirodnih i ljudskih faktora na pojave i procese i usmjeriti učenika/cu da sagledaju geografske pojave i probleme iz različitih uglova (koncept geografske perspektive) kako bi se obezbijedilo ispravno formiranje i razumijevanje geografskih sadržaja.

Usporediti različite države kroz analizu slučajeva, prikupljanje podataka, terensko istraživanje itd.

Da bi učenik/ca dobio predodžbu o nekoj državi neophodno je kroz proces podučavanja koristiti geografsku „shemu“ (geografski položaj, veličina, prirodnogeografske i društvenogeografske odlike) izučavanja regionalnogeografskih sadržaja.

Ipak bilo bi pogrešno uvijek

Uporediti demogeografske odlike država kroz analizu slučajeva i istraživanje.

Sličnosti i razlike u razvoju (geografska praksa) mogu se temeljiti na razvojnim uvjetima i trenutnim uvjetima različitih država.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Sadržaje ovog ishoda korisno je korelirati sa historijom u kontekstu nastanka novih država na kraju XX i početkom XXI stoljeća i promjenom političke karte kontinenta. Učenik/ca objašnjava ulogu evropskih država u kolonizaciji vanevropskih kontinenata (teritorijalni i ekonomski razlozi), objašnjava početak industrijalizacije i njene posljedice na privredni razvoj evropskog kontinenta.

Korištenjem geografske karte i IKT-a učenik/ca prikuplja, bilježi izvore podataka, dokaze i informacije, analizira podatke prostorne organizacije, prosuđuje, vrednuje, interpertira i donosi zaključke.

Kroz analizu grafikona, dijagrama i/ili tematske karte i interpretaciju stečenog znanja korelira sa matematikom i predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost.

Vrlo važna je i povezanost sa predmetom Građansko obrazovanje kroz izučavanje demogeografskih odlika neke država kad se izučavaju ljudska prava i slobode.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Sličnosti i razlike u razvoju (geografska praksa) mogu se temeljiti na razvojnim uvjetima i trenutnim uvjetima različitih regija.

Ciljevi izučavanja regionalne geografije ostvaruju se racionalnim i ažurnim odabirom sadržaja, uz interaktivne oblike učenja i podučavanja, i raznovrsna nastavna sredstva i medije, koji omogućavaju što izravnije promatranje geografskih procesa i pojave u prostoru u kojem se događaju.

Preporučuje se i istraživački rad čije rezultate će učenik/ca prezentirati npr. izradom multimedijalnih sadržaja.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Sadržaje ove komponente korisno je korelirati sa historijom u kontekstu nastanka novih država na kraju XX i početkom XXI stoljeća i promjenom političke karte kontinenta. Učenik/ca objašnjava ulogu evropskih država u kolonizaciji vanevropskih kontinenata (teritorijalni i ekonomski razlozi), objašnjava početak industrijalizacije i njene posljedice na privredni razvoj evropskog kontinenta.

Korištenjem geografske karte i IKT-a učenik/ca prikuplja, bilježi izvore podataka, dokaze i informacije, analizira podatke prostorne organizacije, prosuđuje, vrednuje, interpertira i donosi zaključke.

Kroz analizu grafikona, dijagrama i/ili tematske karte i interpretaciju stečenog znanja korelira sa matematikom i predmetom

shematski proučavati neku državu, jer je nekad učinkovitije kroz problemsku nastavu iznijeti glavne probleme ili bitne karakteristike države što znači da je najefikasniji metod podučavanja država da se redoslijed pojedinih elemenata prilagodi njihovoj specifičnoj problematici.

Ciljevi izučavanja regionalne geografije ostvaruju se racionalnim i ažurnim odabirom sadržaja, uz interaktivne oblike učenja i podučavanja, i raznovrsna nastavna sredstva i medije, koji omogućavaju što izravnije promatranje geografskih procesa i pojave u prostoru u kojem se događaju.

Preporučuje se i istraživački rad čije rezultate će učenik/ca prezentirati npr. izradom multimedijalnih sadržaja.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Korištenjem geografske karte i IKT-a učenik/ca prikuplja, bilježi izvore podataka, dokaze i informacije, analizira podatke prostorne organizacije, prosuđuje, vrednuje, interpertira i donosi zaključke.

Kroz analizu grafikona, dijagrama i/ili tematske karte i interpretaciju stečenog znanja korelira sa matematikom i predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca će

Kroz ovaj ishod razvijaju se sposobnosti neophodne za razumijevanje sličnosti i razlika u razvoju država i regija. Bit će sposoban/na da koristi geografske podatake kao alat za razumijevanje prostora, da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove.

Razvija se sposobnost povezivanja prirodnogeografskih i društvenogeografskih odlike prostora. Znat će kako kombinovati opću i specijaliziranu analizu međusobnim povezivanjem pojava u različitim teritorijalnim situacijama.

Bit će zainteresovan/na i osposobljen/na da istražuje značajne i aktuelne teme, ali usmjeren/a i prema budućnosti, da predviđa što se može dogoditi uključujući kreativne i kritičke odgovore na svakodnevne stvari i probleme. Bit će sposoban/na da analizira podatke, dokaze i informacije.

Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost.

Vrlo važna je i povezanost sa predmetom Građansko obrazovanje kroz izučavanje demogeografskih odlika neke država kad se izučavaju ljudska prava i slobode.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kroz ovaj ishod razvijaju se sposobnosti neophodne za razumijevanje sličnosti i razlika u razvoju država i regija. Učenik/ca će biti sposoban/na da prepozna i analiza probleme i utvrdi uzroke stepena privrednog razvoja država (sveobuhvatno razmišljanje). Bit će sposoban/na da koristi geografske podatake kao alat za razumijevanje prostora, da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove. Razvija se sposobnost povezivanja prirodnogeografskih i društvenogeografskih odlike prostora. Znat će kako kombinovati opću i specijaliziranu analizu međusobnim povezivanjem pojava u različitim teritorijalnim situacijama. Bit će zainteresovan/na i osposobljen/na da istražuje značajne i aktuelne teme, ali usmjeren i prema budućnosti, da predviđa što se može dogoditi uključujući kreativne i kritičke odgovore na svakodnevne stvari i probleme. Bit će sposoban/na da analizira podatke, dokaze i informacije primjenjujući relevantne koncepte geografskog mišljenja i da kombinuje vremensku i prostornu dimenzija pri objašnjavanju društvenih pitanja koja su vezana za neko

biti sposoban/na da koristi geografske podatake kao alat za razumijevanje prostora, da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove. Razvija se sposobnost povezivanja prirodnogeografskih odlika prostora. Znat će kako kombinovati opću i specijaliziranu analizu međusobnim povezivanjem pojava u različitim teritorijalnim situacijama.

Bit će zainteresovan/a i osposobljen/a da istražuje značajne i aktuelne teme, ali usmjeren/a i prema budućnosti, da predviđa što se može dogoditi uključujući kreativne i kritičke odgovore na svakodnevne stvari i probleme.

Bit će sposoban/a da analizira podatke, dokaze i informacije primjenjujući relevantne koncepte geografskog mišljenja i da kombinuje vremensku i prostornu dimenzija pri objašnjavanju prostornih pitanja koja su vezana za neko mjesto/regiju. Razvijat će se pozitivni osjećaji prema domovini, osjećaj pripadnosti nekom prostoru i cijenit će svjetsku prirodnu baštinu.

Ova ishod razvija kompetenciju korištenja informacija i komunikacijskih tehnologije.

	mjesto/regiju. Razvijat će se pozitivni osjećaji prema domovini, osjećaj pripadnosti nekom prostoru i cijenit će svjetsku prirodnu i kulturnu baštinu. Ova komponenta razvija kompetenciju korištenja informacija i komunikacijskih tehnologije.		
	D.7.4 **Otkriva sličnosti/razlike naselja država Evrope.**	D.7.5 **Rangira privredni razvoj država Evrope sa aspekta njenog odnosa i uloge u EU i svijetu.**	D.7.6 **Objašnjava nastanak, razvoj, institucije i nadležnosti EU, njenu ulogu u Evropi i svijetu te historijsko-političke prilike u Evropi i savremene globalizacijske procese.**
	GEO-1.2.1 GEO-2.2.1 GEO-3.3.1	GEO-1.2.1 GEO-2.2.4 GEO-2.3.2	GEO-2.3.1 GEO-2.3.2 GEO-4.1.4
	Povezuje prirodnogeografske i društvenogeografske faktore sa prostornim razmještajem, stepenom urbanizacije i formiranjem urbanih regija. Ukazuje da urbanizacija utiče na promjene u okolišu. Procjenjuje prostornu strukturu naselja, način i kvalitetu života u njima. Izdvaja specifične elemente arhitekture kao važne kulturne elementa u prostoru – kulturne znamenitosti.	Analizira prirodne i društvene preduvjete za razvoj privrednih djelatnosti i stepen privredne razvijenosti. Prepoznaje važnost historijsko-političkih prilika, naučno-tehnološkog napretka i obrazovanja u privrednom razvoju država. Identificira različite vrste ekonomskih sistema. Prosuđuje stepen privrednog razvoja država kroz strukture stanovništva. Analizira stepen razvijenosti privrednih djelatnosti kroz sektore privrede. Procjenjuje stepen razvijenosti saobraćaja i turizma i njihovu važnost u ukupnom privrednom razvoju.	Rangira države članice EU po godini ulaska i značaju unutar EU. Objašnjava politiku, aktivnosti i kriterije za ulazak u članstvo EU. Objašnjava temeljna načela EU. Objašnjava ulogu i značaj EU u savremenim globalizacijskim procesima. Objašnjava evropske integracije (EU, EFTA, CEFTA, NATO) – njihovu važnost i područje djelovanja.

KLJUČNI SADRŽAJI

Opći geografski prikaz država Evrope - Naselja Evrope

Kulturne znamenitosti država Evrope.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Kroz teme regionalne geografije učenik/ca ovladava svim geografskim konceptima što obezbjeđuje usvajanje znanja, vještina, stavova i vrijednosti pomoću kojih će razumijeti Svijet u kojem žive.

Ovaj ishod, kroz kritičko razmišljanje, analizira i valorizira prirodne i društvene pojave i procese koji formiraju kompleksne i jedinstvene prostorne organizacije višeg i nižeg nivoa koji su prostorno i vremenski promjenljive/raznolike.

Analizirati uticaj prirodnogeografskih i društvenogeografski faktore na nastanak, izgled i prostorni razmještaj naselja u državama Evrope.

Ciljevi izučavanja regionalne geografije ostvaruju se racionalnim i ažurnim odabirom sadržaja, uz interaktivne oblike učenja i podučavanja, i raznovrsna nastavna sredstva i medije, koji omogućavaju što izravnije promatranje geografskih procesa i pojave

KLJUČNI SADRŽAJI

Opći geografski prikaz država Evrope - Privreda.

Privredne posebnosti država te njihov značaj u regiji, Evropi i Svijetu kroz aktuelna dešavanja. Važnost saobraćaja i turizma te njihov uticaj na promjenu prostora u državama Evrope. Prirodne i kulturne znamenitosti država Evrope.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Kroz ovaj ishod učenik/ca ovladava svim geografskim konceptima što obezbjeđuje usvajanje znanja, vještina, stavova i vrijednosti pomoću kojih će razumijeti Svijet u kojem žive.

Ovaj ishod kroz kritičko razmišljanje analizira i valorizira prirodne i društvene pojave i procese koji formiraju kompleksne i jedinstvene prostorne organizacije višeg i nižeg nivoa koji su prostorno i vremenski promjenljive/raznolike.

Kroz proces podučavanje neophodno je naglasiti prostorne razlike i prostorne veze, interakciju između geografskih faktora, sveobuhvatni uticaj prirodnih i društvenih faktora na razvoj privrede. Usmjeriti učenika/cu da sagleda probleme iz različitih uglova (koncept geografske perspektive).

Usporediti i sažeti privredni razvoj različitih država kroz analizu slučajeva, i prikupljanje podataka.

KLJUČNI SADRŽAJI

Evropska unija – nastanak, najvažnije institucije i njihova sjedišta, značenje i uticaj njenih institucija na pojedinca i države. Evropske integracije (EU, EFTA, CEFTA, NATO), njihova važnost i područje djelovanja.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Učenik/ca treba da razumije osnovna pitanja političke geografije u svijetu danas, promjene i trendove u međunarodnoj politici i privrednom razvoju.

Koristeći aktuelnu političku problematiku nastavnik/ca treba pojasniti, kroz različite geografske perspektive, savremene globalizacijske procese, pozadinu i manifestacije međunarodne saradnje i sukoba, međunarodne organizacije, regionalne organizacije i multinacionalne organizacije kako bi pomogao/la učeniku/ci da steknu osjećaj za političku geografiju i da ih potaknete da gledaju i čitaju međunarodne i lokalne vijesti (samoakuelizacija).

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikuje ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

u prostoru u kojem se događaju.

Preporučuje se i istraživački rad čije rezultate će učenik/ca prezentirati npr. izradom multimedijalnih sadržaja.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Korištenjem geografske karte i IKT-a učenik/ca prikuplja, bilježi izvore podataka, dokaze i informacije, analizira podatke prostorne organizacije, prosuđuje, vrednuje, interpertira i donosi zaključke.

Kroz analizu grafikona, dijagrama i/ili tematske karte i interpretaciju stečenog znanja korelira sa matematikom i predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kroz ovaj ishod razvijaju se sposobnosti neophodne za razumijevanje sličnosti i razlika u razvoju država i regija. Učenik će biti sposoban/na da prepozna i analiza probleme i utvrdi uzroke stepena privrednog razvoja država (sveobuhvatno razmišljanje).

Bit će sposoban/na da koristi geografske podatake kao alat za razumijevanje prostora, da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove. Razvija se sposobnost povezivanja prirodnogeografskih i društvenogeografskih odlike prostora. Znat će kako kombinovati opću i specijaliziranu analizu

Sličnosti i razlike u razvoju (geografska praksa) mogu se temeljiti na razvojnim uvjetima i trenutnim uvjetima različitih država.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Analizirajući značaj turizma u razvoju privrede s posebnim osvrtom na Sredozemlje i njegove posebnosti ostvaruje se koleracija sa historijom.

Korištenjem geografske karte i IKT-a učenik/ca prikuplja, bilježi izvore podataka, dokaze i informacije, analizira podatke prostorne organizacije, prosuđuje, vrednuje, interpertira i donosi zaključke.

Kroz analizu grafikona, dijagrama i/ili tematske karte i interpretaciju stečenog znanja korelira sa matematikom i Bosanskim/Srpskim/Hrvatskim jezikom i književnošću.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kroz ovaj ishod razvijaju se sposobnosti neophodne za razumijevanje sličnosti i razlika u razvoju država i regija. Učenik/ca će biti sposoban/na da prepozna i analiza probleme i utvrdi uzroke stepena privrednog razvoja država (sveobuhvatno razmišljanje).

Bit će sposoban/na da koristi geografske podatake kao alat za razumijevanje prostora, da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove. Razvija se sposobnost povezivanja prirodnogeografskih i društvenogeografskih odlike prostora. Znat će kako

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

U okviru ovog ishoda pruža se mogućnost korelacije sa matematičkim znanjem i vještinama kroz prikupljanje podataka, njihovu analizu i prikazivanje i IKT.

Analizirajući značaj turizma u razvoju privrede s posebnim osvrtom na Sredozemlje i njegove posebnosti koje mu je dala ne samo priroda, nego i bogata historija i kultura, ostvaruje se koleracija sa historijom.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno, pismeno i usmeno, uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija– kompetencijski pristup

Učenik/ca će biti sposoban/na da prepozna i analiza probleme i utvrdi uzroke stepena privrednog razvoja država (sveobuhvatno razmišljanje). Znat će kako kombinovati opću i specijaliziranu analizu međusobnim povezivanjem pojava u različitim teritorijalnim situacijama. Bit će zainteresovan/na za aktuelno i značajno, i ono što daje svakodnevni smisao i uticaj na naš život.

Ovaj ishod razvija sposobnost da analizira podatke, dokaze i informacije primjenjujući relevantne koncepte geografskog mišljenja kao i sposobnost da kombinuje vremensku i

	međusobnim povezivanjem pojava u različitim teritorijalnim situacijama. Bit će zainteresovan/na i osposobljen/na da istražuje značajne i aktuelne teme, ali usmjeren/na i prema budućnosti, da predviđa što se može dogoditi uključujući kreativne i kritičke odgovore na svakodnevne stvari i probleme. Bit će sposoban/na da analizira podatke, dokaze i informacije primjenjujući relevantne koncepte geografskog mišljenja i da kombinuje vremensku i prostornu dimenzija pri objašnjavanju društvenih pitanja koja su vezana za neko mjesto/regiju. Razvijat će se pozitivni osjećaji prema domovini, osjećaj pripadnosti nekom prostoru i cijenit će svjetsku kulturnu baštinu. Ovaj ishod razvija kompetenciju korištenja informacija i komunikacijskih tehnologije.	kombinovati opću i specijaliziranu analizu međusobnim povezivanjem pojava u različitim teritorijalnim situacijama. Bit će zainteresovan/na i osposobljen/na da istražuje značajne i aktuelne teme, ali usmjeren/na i prema budućnosti, da predviđa što se može dogoditi uključujući kreativne i kritičke odgovore na svakodnevne stvari i probleme. Bit će sposoban/na da analizira podatke, dokaze i informacije primjenjujući relevantne koncepte geografskog mišljenja i da kombinuje vremensku i prostornu dimenzija pri objašnjavanju društvenih pitanja koja su vezana za neko mjesto/regiju. Ovaj ishod razvija kompetenciju korištenja informacija i komunikacijskih tehnologija.	prostornu dimenzija pri objašnjavanju društvenih pitanja koja su vezana za neko mjesto/regiju. Bit će sposoban/na da kritički prima informacije iz masovnih medija i da poštuje pozitivne osjećaje prema domovini, osjećaj pripadnosti nekom prostoru i cijeni svjetsku prirodnu i kulturnu baštinu. Razvija se kompetencija korištenja informacija i komunikacijskih tehnologije. Biće sposoban/na da jasno i logično iznosi svoje argumente, zaključke, predviđanja i/ili planove djelovanja te da analizira izvore kako bi utvrdio važnost pitanja, događaja, razvoja i/ili pojava za pojedince i/ili grupe, uključujući različite skupine i prepoznaje pristranosti u pojedinim izvorima.

- Osnovno
- 8

Godine učenja i podučavanja predmeta: 3

A GEOGRAFSKI PROSTOR	B MEĐUSOBNO DJELOVANJE POJAVA, PROCESA I PROMJENA	C ODRŽIVI RAZVOJ	D REGIONALNA GEOGRAFIJA
A.8.1	B.8.1	C.8.1	D.8.1
	B.8.2	C.8.2	D.8.2
	B.8.3	C.8.3	D.8.3
	B.8.4		D.8.4
	B.8.5		D.8.5
	B.8.6		D.8.6

A GEOGRAFSKI PROSTOR	A.8.1 **Analizira geografski položaj Azije, Afrike, Sjeverne Amerike, Južne Amerike, Australije i Antarktike.**	
	GEO-1.3.3 GEO-2.3.1 GEO-4.2.1 Analizira geografski položaj vanevropskih kontinenata. Navodi porijeklo imena, granice i razuđenost obala vanevropskih kontinenata. Analizira savremenu povezanost vanevropskih kontinenata. Procjenjuje značaj geografskog položaja vanevropskih kontinenata sa prirodnog i društvenog aspekta.	

KLJUČNI SADRŽAJI

Geografski položaj - Ime, granica, veličina, razuđenost obala i geografski položaj. Odlike obala – tipovi razuđenosti obala vanevropskih kontinenata (Azija, Afrika, Sjeverna, Južna Amerika, Australija, Okeanija, Polarna područja (Antarktika i Arktik).

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Koncept prostornog identiteta ostvaruje se kroz geografski položaj kontinenta, regije ili države gdje se uspostavljaju i položajni odnosi i razgraničenja sa drugim objektima iz čega proizilaze i njegov oblik i veličina koji su mjerljivi.

Da bi učenik/ca razumio/jela prostorni identitet mjesta ili regije (obrasce, zakonitosti, međusobne interakcije pojava procesa i promjena) koji su formirali jedinstvene i neponovljive prostorne organizacije pristupi podučavanju moraju biti temeljeni na dokazima koji obezbjeđuju ispravno percepiranje prostora i razumijevanjem odnosa.

Regionalno geografske teme se odlikuju velikom kompleksnošću. U geografiji 8. razreda kod učenika/ce se nastavlja razvijanje razumijevanja pojma kontinent kao individualnog geografskog pojma koji se proučava kroz opće odlike prostora koje će prikazati ono tipično za svaki kontinent.

Određivanje geografskog položaja i veličine kroz usporedbu bitan je preduvjet za razumijevanje tipičnih odlika i problema nekog kontinenta.

Ciljevi izučavanja regionalne geografije ostvaruju se racionalnim i ažurnim odabirom sadržaja, uz interaktivne oblike učenja i podučavanja, i raznovrsna nastavna sredstva i medije, koji omogućavaju što izravnije promatranje geografskih procesa i pojave u prostoru u kojem se događaju.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikovao/la ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

2. Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

U okviru ove komponente moguće je ostvariti korelaciju sa historijom kroz proučavanje porijekla imena kontinenata, nastanak i raspadanje država i stvaranje međudržavnih veza, kolonijalna osvajanja, istraživanje i naseljavanje kontinenata.

Učenik/ca intenzivno prikuplja, obrađuje, prikazuje i analizira podatke zbog čega je neophodno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa matematikom i IKT - om. Kroz prezentovanje geografskih sadržaja ostvaruje se neophodna korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost.

3.**Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup**

Ova komponenta kod učenika/ce razvija sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora. Pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove. Razvija se osjećaj pripadnosti lokalnoj zajednici, državi, Evropi i Svijetu kao i sposobnost objašnjavanja teritorijalne raznolikosti (npr. uporedna analiza). Razvija se sposobnost da koristi osnovne metode geografskih istraživanja, da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te razumije princip cjeloživotnog stjecanja i korištenja novih znanja – uči kako učiti.

Bit će osposobljen/na da vlada verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte (kartografska, matematička i i funkcionalna pismenost).

Kroz istraživački rad razvija kompetencije iz informacijske, informatičke i digitalne pismenosti te da informaciono – komunikacijske tehnologije koristi odgovorno, razumno i sigurno.

B MEĐUSOBNO DJELOVANJE POJAVA, PROCESA I PROMJENA	B.8.1 **Rasčlanjuje uzročno-posljedične odnose (interakcije) pojava i procesa koristeći geografsku terminologiju, kritičko razmišljanje, različite geografske metode i geografske vještine.**	B.8.2 **Upoređuje prirodne procese i pojave i njihovo međudjelovanje koristeći geografsko mišljenje.**	B.8.3 **Analizira prirodnogeografske odlike vanevropskih kontinenata kroz njihovu međusobnu interekciju.**
	GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-3.2.1 Primjenjuje fotografije, filmove, grafičke prikaze, tablične podatke, modele, animacije, geografske karte, instrumente i IKT pri analiziranju pojava, procesa ili prostora (uzroke, posljedice, vrijeme trajanja, razvojnost, perspektive). Izrađuje jednostavne tematske karte i multimedijalne sadržaje. Primjenjuje geografski istraživački rad (prikuplja podatke kroz terenski rad ili na drugi način, analizira podatke i prezentira). Objašnjava aktuelne vijesti vezane za prirodne pojave, društvene događaje i geoekološke probleme.	GEO-1.2.1 GEO-1.2.2 GEO-1.2.4 Primjenjuje zakone i zakonomjernosti pri objašnjavanju prirodnih i društvenih pojava i procesa i njihovu kauzalnu povezanost. Razlikuje geosfere od geokomponenata.	GEO-1.1.2 GEO-1.2.1 GEO-4.2.2 Objašnjava geološku građu i morfogenezu reljefa vanevropskih kontinenata kroz uticaj na život stanovništva i privredni razvoj. Upoređuje različite tipove reljefa po vremenu i načinu postanka, morfologiji i nadmorskoj visini. Povezuje klimatske faktore sa razmještajem tipova klima, biljnog i životinjskog svijeta i tala vanevropskih kontinenata kroz uticaj na razvoj poljoprivrede i turizma. Rangira prirodnogeografske faktore sa aspekta uticaja na formiranje hidrografije vanevropskih kontinenata. Upoređuje riječne slivove, riječne sisteme, riječne režime i potencijal voda vanevropskih kontinenata.

KLJUČNI SADRŽAJI

Metode istraživanja u Regionalnoj geografiji.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Ciljevi izučavanja regionalne geografije ostvaruju se racionalnim i ažurnim odabirom sadržaja, uz interaktivne oblike učenja i podučavanja, s raznovrsnim izborom nastavnih sredstava i medija, koji omogućavaju što izravnije posmatranje geografskih procesa i pojava u prostoru u kojem se događaju.

Predstavljanje Svijeta u učionici zahtijeva širok raspon različitih izvora. Da bi nepoznate i udaljene geografske prostore učenik/ca ispravno razumjeli neophodno je da nastavnik koristi brojne i različite geografske izvore koji su aktuelni, privlačni, shodno uzrastu učenika/ce prihvatljivi (razumljivi) sa povećanim fokusom na globalno obrazovanje i održivi razvoj.

Treba ukazati učeniku/ci da ponuđeni geografski izvori nisu konačna istina o

KLJUČNI SADRŽAJI

Metode istraživanja u Regionalnoj geografiji.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

U ovom ishodu učenik/ca, kroz kritičko razmišljanje, analizira i valorizira prirodne i društvene pojave i procese koji formiraju kompleksne i jedinstvene prostorne organizacije višeg i nižeg nivoa koji su prostorno i vremenski promjenljive/raznolike.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju njihovog geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

KLJUČNI SADRŽAJI

Prirodnogeografske odlike vanevropskih kontinenata: Geološke i geomorfološke odlike. Klimatsko-vegetacijske odlike – klimatski faktori, tipovi klime i biljni i životinjski svijet. Hidrološka obilježja – riječni režim rijeka, riječni slivovi, jezera i močvare. Uticaj prirodnogeografskih odlika na stanovništvo i ljudske djelatnosti vanevropskih kontinenata (Azija, Afrika, Sjeverna i Južna Amerika, Australija Okeanija, Polarna područja (Antarktika i Arktik).

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Cilj je podučiti učenika/cu da se stalno pitaju, razmišljaju, stave u kontekst i razviju dalje svoje vlastito iskustvo o Svijetu, razumiju i kritički propituju mjesta i okruženja (npr. Zašto su ta mjesta takva? Kako i zašto se mijenjaju? Koji procesi i obrasci ih oblikuju? Koji uticaji postoje ili bi mogli biti i zašto?). Da uče kako se uči i razumijeva Svijet.

Važno je da učenik/ca razumije kako prirodni elementi prostora utiču na način života stanovništva.

Kroz projektni rad učenik/ca treba razumjeti kriterije za rangiranje izazova i mogućnosti koje ti prirodni elementi pružaju (npr. nizije, priobalna područja, pustinje, kraška područja, šumske oblasti, planinska područja, vulkanski otoci, regije sa hladnom klimom, poplavna područja) i odgovore na pitanja: Kakve vrste

mjestima, nego samo jedan od pogleda (koncept geografske perspektive) izazivajući time i radoznalost, kao i potrebu za samostalnim istraživanjem i ukazivanjem na neophodnost cjeloživotnog učenja – uče se kako učiti.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savlada/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšali sposobnost geografskog učenja.

Kroz proces podučavanja koristiti satelitske snimke, karte, globuse, modele, grafikone i dijagrame, statističke podatke, pisma, fotografije, govore i djela umjetnosti, dokumentarne filmove i druge filmove, članke, referentne knjige i web stranice.

Geografske slike važan su nosilac geografskih informacija (dokaz) zbog čega je neophodno učenika/cu podučiti kako da ih koriste. Čitanjem, upoređivanjem i analiziranjem geografskih slika i crtanjem jednostavnih karata treba učeniku/ci pomoći u savladavanju osnovnih metoda promatranja geografskih sadržaja u geografskom prostoru, te postepeno razvijanje razumijevanja i mašte. Tamo gdje to uslovi dozvoljavaju, poželjno je aktivno korištenje geografskih informacionih podataka i informacionu tehnologiju za optimizaciju i obogaćivanje geografske nastave i poboljšanje efikasnosti učenja.

Učenik/ca, kroz kritičko razmišljanje, analizira i valorizira prirodne i društvene

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom pristupu istraživanja prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem.

U okviru ovog ishoda učenik/ca intenzivno prikuplja, obrađuje, prikazuje i analizira podatke. Zbog toga je neophodno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa matematikom i IKT-om.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelaciju sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno,pismeno i usmeno, uz korištenje geografske terminologije

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca pri proučavanju međuodnosa između pojava i procesa u geografskom prostoru razvija geografski način razmišljanja, sposobnosti korištenja geografskih koncepata, definisanja pojmova, uspostavljanja analogije, klasifikacije (odabira razloga i kriterije), apstraktnog teorijskog i kauzalnog mišljenja zasnovanog na zornom i empirijskom, čime razvija objektivnost, sposobnost razdvajanja bitnog od nebitnog, zakonitog od slučajnog, shvata odnos između uzroka i posljedica.

Također, razvija se sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove,

prirodnog okruženja imaju najveći uticaj na stanovništvo? Koje vrste teškoća su prisutne? Kako se stanovništvo nosi s tim poteškoćama? Jesu li uvijek uspješani u tome? Postoje li aspekti tog okruženje koji se ne mogu kontrolisati ili to može imati razoran uticaj? Koji su pozitivni aspekti života u ovim sredinama?

Učenik/ca izdvaja reljefne cjeline, klimatske tipove, morske slivove kojima gravitiraju rijeke pri čemu povezuje ranije usvojene sadržaje sa ovim temama.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te da oblikuje ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom pristupu istraživanju prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem.

pojave i procese koji formiraju kompleksne i jedinstvene prostorne organizacije višeg i nižeg nivoa koji su prostorno i vremenski promjenljive/raznolike.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju njihovog geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom pristupu istraživanja prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem.

Kroz ovaj ishod učenik/ca intenzivno prikuplja, obrađuje, prikazuje i analizira podatke. Zbog toga je neophodno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa IKT-om.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelaciju sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno,pismeno i usmeno, uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

povezuje prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora, da zna birati geografske izvore informacija.

Razvija se naučni pogled na Svijet, kritičko mišljenje, sposobnost da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te razvija kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju.

Kroz istraživački rad učenik/ca razvija kompetencije iz informacijske, informatičke i digitalne pismenosti i da koristi informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno.

Ovaj ishod učenika/cu osposobljava da koristi osnovne metode geografskih istraživanja, da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, da koristi prethodna geografska i opća iskustva.

Vladat će verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte (kartografska, numerička i funkcionalna pismenost).

Učenik/ca intenzivno prikuplja, obrađuje, prikazuje i analizira podatke. Zbog toga je neophodno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa IKT-om.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelaciju sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca pri proučavanju međuodnosa između pojava i procesa u geografskom prostoru razvija geografski način razmišljanja, sposobnost korištenja geografskih koncepata, definisanja pojmova, uspostavljanja analogije, klasifikacije (odabira razloga i kriterije), apstraktnog teorijskog mišljenja zasnovanog na zornom i empirijskom čime razvija objektivnost, sposobnost razdvajanja bitnog od nebitnog, zakonitog od slučajnog, da shvata odnos između uzroka i posljedica, da izvodi zaključke, koristi i predstavlja informacije u obliku fotografija, karata, modela i dijagrama.

Učenika/ce razvija i sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, sposobnost da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove i da povezuje prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora.

Razvija se naučni pogled na

Učenik/ca pri proučavanju međuodnosa između pojava i procesa u geografskom prostoru razvija geografski način razmišljanja, sposobnosti korištenja geografskih koncepata, definisanja pojmova, uspostavljanja analogije, klasifikacije (odabira razloga i kriterije), apstraktnog teorijskog i kauzalnog mišljenja zasnovanog na zornom i empirijskom, čime razvija objektivnost, sposobnost razdvajanja bitnog od nebitnog, zakonitog od slučajnog, shvata odnos između uzroka i posljedica. Bit će sposoban/na da izvodi zaključke, koristi i predstavlja informacije u obliku fotografija, karata, modela i dijagrama.

Također, razvija se sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove, povezuje prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora, zna birati geografske izvore informacija.

Učenik/ca se osposobljava da koristi različite vrste geografskih informacija (npr. fotografije, različite vrste tekstova, karte, statističke podatke, filmove, grafičke prikaze) pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i globalnom nivou. Razvija se naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, kritičko mišljenje, sposoban/na je da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te razvija kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju.

Osposobit će se za različite

Svijet, kritičko mišljenje, sposoban/na je da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te mu se razvija kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju.

Također osposobit će se za različite oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati svoj rad, primjenjivati teorijskih znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme i donositi odluke. Kroz istraživački rad razvija kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, bit će sposoban/na koristi informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno. Pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i planetarnoj razini razvijat će komunikacijske vještine kao što je skladno, usmeno i pismeno, izražavanja uz korištenje geografske terminologije.

Kroz geografska istraživanja učenik/ca će se osposobiti da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te da razumije princip cjeloživotnog sticanja i korištenja novih znanja – uči kako učiti.

oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati, primjenjivati teorijska znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme i donositi odluke.

Kroz istraživački rad učenik/ca razvija kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, koristi informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno. Također, bit će sposoban/na da koristi različite tehnike za predstavljanje elemenata prostora (crtanje panoramske slike, tematske karte, preslikavanje, mjerenje, multimedija itd.).

Ovaj ishod učenika/cu osposobljava da koristi osnovne metode geografskih istraživanja, da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te razumije princip cjeloživotnog sticanja i korištenja novih znanja. Učenik/ca će se osposobiti da vlada verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte - kartografska, matematička i funkcionalna pismenost.

Učenik/ca se osposobljava da analizira izvore kako bi utvrdio/la važnost pitanja, događaja, razvoja i/ili pojava za pojedince i/ili grupe, uključujući različite skupine i prepoznaje pristranosti u pojedinim izvorima. Pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i planetarnoj razini razvija i komunikacijske vještine kao što je skladno, usmeno i

pismeno, izražavanja uz korištenje geografske terminologije.

B.8.4	B.8.5	B.8.6
Upoređuje demogeografske odlike vanevropskih kontinenata.	**Upoređuje osnovne odlike naselja vanevropskih kontinenata.**	**Utvrđuje privredni razvoj vanevropskih kontinenata i procjenjuje stepen razvijenosti privrednih djelatnosti kroz sektore djelatnosti.**
GEO-2.1.1 GEO-2.2.2 GEO-4.2.3	GEO-1.2.1 GEO-2.2.1 GEO-4.2.3	GEO-1.2.1 GEO-2.3.2 GEO-4.2.3
Analizira uticaj prirodnogeografskih i društvenogeografskih faktora na demogeografske odlike vanevropskih kontinenata. Rangira prirodne i društvene faktore koji utiču na razmještaj i gustinu naseljenosti stanovništva vanevropskih kontinenata. Objašnjava historijske i savremene uzroke i posljedice prirodnog i mehaničkog kretanja stanovništva vanevropskih kontinenata i aktuelne demogeografske probleme. Istražuje kulturu, običaje, način i kvalitetu življenja stanovništva vanevropskih kontinenata. Analizira strukture stanovništva vanevropskih kontinenata (uzroke i posljedice) na stavovima koji su oslobođeni predrasuda i stereotipa njegujući empatiju, poštovanje, toleranciju i uvažavanje prema drugim rasama, narodima, kulturama, običajima, religijama, rodnim i socijalnim skupinama i njihovim prostornim identitetima. (*afektivni indikator*)	Izdvaja prirodnogeografske i društvenogeografske faktore koji su uticali na izgled, funkcije, prostorni razmještaj naselja, način života u njima i formiranje različitih krajolika. Upoređuje savremeni proces preoblikovanja krajolika na vanevropskim kontinenatima. Upoređuje uticaj kulturno-civilizacijskih krugova na izgled i prostorni razmještaj naselja vanevropskih kontinenata. Analizira proces industrijalizacije i formiranje gradskih regija u vanevropskih kontinenata Procjenjuje načine života i probleme gradova vanevropskih kontinenata.	Analizira prirodne i društvene preduvjete za razvoj privrede. Identificira različite vrste ekonomskih sistema. Povezuje stepen privrednog razvoja sa demografskim odlikama vanevropskih kontinenata.

KLJUČNI SADRŽAJI

Stanovništvo vanevropskih kontinenata - Naseljenost. Kretanje broja stanovnika. Prirodno kretanje stanovništva. Prostorno kretanje stanovništva. Strukture stanovništva – spolna, starosna, etnička, jezička, religijska, obrazovna i ekonomska struktura.

Način i kvaliteta življenja stanovništva vanevropskih kontinenata.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Nastavnik/ca pri podučavanju treba da poveže uslove života sa prirodnim odlikama prostora, karakteristikama društva i društvenim odnosima, da pojasni razlike, uzroke i posljedice prirodnog i prostornog kretanja stanovništva kroz analizu statističkih pokazatelja, tematskih karata i/ili grafikona.

Komparativnom analizom utvrditi značaj potisnih faktora (nezaposlenost, politički nemiri, rat, visok kriminal, korupcija) i faktora privlačenja (npr. mogućnosti zaposlenja, politička stabilnost, demokratsko društvo, malo kriminala) u prostornom kretanju stanovništva između država različitog stepena razvoja i globalno.

Pogodne problemske teme su goruća pitanja savremenog Svijeta (npr. asimilacija, integracija i segregacija različitih kultura, rasna diskriminacija i njen utjecaj na društveni razvoj).

KLJUČNI SADRŽAJI

Izgled, funkcije, prostorni razmještaj naselja, način života u njima. Uticaj naselja na formiranje različitih krajolika. Gradske regije.

Problemi gradova vanevropskih kontinenata.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Nastavnik/ca pri podučavanju treba da poveže uslove života sa prirodnim odlikama prostora, karakteristikama društva i društvenim odnosima kroz analizu statističkih pokazatelja, tematskih karata i/ili grafikona.

Koristeći fotografije i druge ilustracije te dokumentarne filmove pomoći učeniku/ci da kroz uporednu analizu zaključuje o vrstama, razlikama i funkcijama naselja u različitim dijelovima vanevropskih kontinenata (npr. naselje u niziji, na planini, uz rijeku ili priobalju).

Kroz ovu komponentu učenik/ca treba da razumije preduvjete za nastanak različitih tipova naselja, obrasce njihovog oblikovanja i razvoja u različitim geografskim okruženjima (krajolicima) i analizira posljedice koje izazivaju u geografskom prostoru. Analizira uticaj prirodnogeografskih i društvenogeografskih faktora

KLJUČNI SADRŽAJI

Privreda vanevropskih kontinenata – Prirodni i društveni preduvjeti za razvoj. Primarne, sekundarne, tercijarne i kvartarne djelatnosti. Neravnomjeran privredni razvoj – uzroci i posljedice.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Nastavnik/ca pri podučavanju treba da poveže uslove života sa prirodnim odlikama prostora, karakteristikama društva i društvenim odnosima kroz analizu statističkih pokazatelja, tematskih karata i/ili grafikona.

Ponuditi učeniku/ci problemska pitanja (npr. na koji način gustina naseljenosti utiče na potrebe stanovanja, posla i saobraćaja?ili da odgovore na probleme globalne populacije kao što je proizvodnja hrane i nestašica vode, nedostatak zdravstvene zaštite, nepismenost, raseljavanje, siromaštvo).

Prilikom podučavanja sadržaja koji se odnose na razumijevanje utjecaja geografskog prostora na razvoj ljudskih djelatnosti neophodno je ukazati da osim prirodnih veliki značaj imaju i društveni faktori, što treba promatrati u svjetlu globalizacijskih društvenih

Identificiraju demografske razlike koristeći audio-vizuelna sredstva, grafikone i dr.

Ponuditi učeniku/ci problemska pitanja (npr. na koji način gustina naseljenosti utiče na potrebe stanovanja, posla i saobraćaja?ili da odgovore na probleme globalne populacije kao što je proizvodnja hrane i nestašica vode, nedostatak zdravstvene zaštite, nepismenost, raseljavanje, siromaštvo).

Preporučuje se usporedbom analizirati načine na koje različiti narodi, koji žive u sličnim prirodnim okruženjima, odgovaraju na izazove i prilike prisutne u tim sredinama i procijeniti održivost njihovih odgovora.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikovao/la ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom

na izgled i funkcije naselja, korištenje materijala za gradnju te način i kvalitetu života u njima, uticaj urbanizacije na razmještaj stanovništva i razvoj gradskih regija te da klasificira naselja po različitim parametrima (historijski razvoj, geografski položaj, veličina, način života, oblik, postojanost, funkcija, hijerarhija, prostorni razmještaj).

Interaktivnom metodom uz pomoć fotografija, video filma, karata, planova podučiti učenika/cu da upoređuje i analiziraje prostorni oblik i karakteristike krajolika naselja i podučiti ga/je kako da spozna bitnost racionalanog izgleda i koordiniranog razvoja naselja. Preporučuje se i istraživački rad čije rezultate će učenik/ca prezentirati npr. izradom multimedijalnih sadržaja.

Prilikom podučavanja sadržaja koji se odnose na razumijevanje utjecaja geografskog prostora na razvoj ljudskih djelatnosti neophodno je ukazati da osim prirodnih veliki značaj imaju i društveni faktori.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikovao/la ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili

odnosa i značaja obrazovanja.

Preporučuje se usporedbom analizirati načine na koje različiti narodi, koji žive u sličnim prirodnim okruženjima, odgovaraju na izazove i prilike prisutne u tim sredinama i procijeniti održivost njihovih odgovora.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikovao/la ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom pristupu istraživanju prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem, kao i sa IKT-om.

Međupredmetna povezanost sa matematikom ogleda se kroz korištenje osnovnih matematičkih radnji i metoda pri obradi statističkih podataka (prikupljanje, analiziranje i prikazivanje geografskih podataka -

pristupu istraživanju prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem, kao i sa IKT-om.

Međupredmetna povezanost sa matematikom ogleda se kroz korištenje osnovnih matematičkih radnji i metoda pri obradi statističkih podataka (prikupljanje, analiziranje i prikazivanje geografskih podataka - kriteriji, grafikoni, dijagrami, tablice, dobne piramide, itd.). U okviru ove komponente moguće je ostvariti korelaciju sa historijom kroz podučavanje kretanja broja stanovnika kroz historiju razumijevajući uvjete života i rada stanovništva, razumijevanje ekonomskog razvoja i političkih prilika, globalizacijskih procesa i uloge pojedinca u očuvanju prirodne, materijalne, duhovne i kulturne baštine, kolonijalnih osvajanja, istraživanje i naseljavanje kontinenata, razvoj industrije.

Analizirajući vezu između prirodne sredine i čovjeka i načina na koji ona utiče na razmještaj stanovništva, proizvode ljudskih djelatnosti, razmještaj rudno-mineralnih bogatstava pruža se mogućnost korelacije sa biologijom i hemijom.

Korelacija sa predmetom Građansko obrazovanje je značajna pri proučavanju demogeografskih odlika prostora gdje se kroz geografiju promovišu ljudska prava i pozitivne ljudske vrijednosti i stavovi zasnovani na jednakopravnosti, uvažavanju i toleranciji.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija –

informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom pristupu istraživanju prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem, kao i sa IKT-om.

Međupredmetna povezanost sa matematikom ogleda se kroz korištenje osnovnih matematičkih radnji i metoda pri obradi statističkih podataka (prikupljanje, analiziranje i prikazivanje geografskih podataka - kriteriji, grafikoni, dijagrami, tablice, dobne piramide, itd.). U okviru ove komponente moguće je ostvariti korelaciju sa historijom kroz podučavanje kretanja broja stanovnika kroz historiju razumijevajući uvjete života i rada stanovništva, razumijevanje ekonomskog razvoja i političkih prilika, globalizacijskih procesa i uloge pojedinca u očuvanju prirodne, materijalne, duhovne i kulturne baštine, kolonijalnih osvajanja, istraživanje i naseljavanje kontinenata, razvoj industrije.

Analizirajući vezu između prirodne sredine i čovjeka i načina na koji ona utiče na razmještaj stanovništva, proizvode ljudskih djelatnosti, razmještaj rudno-mineralnih bogatstava pruža se mogućnost korelacije sa biologijom i hemijom.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija –

kriteriji, grafikoni, dijagrami, tablice, dobne piramide, itd.). U okviru ove komponente moguće je ostvariti korelaciju sa historijom kroz podučavanje kretanja broja stanovnika kroz historiju razumijevajući uvjete života i rada stanovništva, razumijevanje ekonomskog razvoja i političkih prilika, globalizacijskih procesa i uloge pojedinca u očuvanju prirodne, materijalne, duhovne i kulturne baštine, kolonijalnih osvajanja, istraživanje i naseljavanje kontinenata, razvoj industrije.

Analizirajući vezu između prirodne sredine i čovjeka i načina na koji ona utiče na razmještaj stanovništva, proizvode ljudskih djelatnosti, razmještaj rudno-mineralnih bogatstava pruža se mogućnost korelacije sa biologijom i hemijom.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Ovaj ishod kod učenika/ce razvija sposobnost povezivanja prirodnogeografskih i društvenogeografskih odlika prostora. Učenik/ca će biti sposoban/na da razumije nacionalnu i kulturnu pripadnost i uticaje evropske i svjetske kulture na različite narode. Razvija se osjećaj pripadnosti lokalnoj zajednici, državi, Evropi i Svijetu, poštovanje vrijednosti i privatnosti drugih i odgovarajući način reagovanja na negativne društvene pojave te uvažavanje različitosti. Razvija se solidarnost, empatija, poštovanje ljudskih prava i potreba da se bori protiv bilo koje vrste netolerancije, nejednakosti ili

kompetencijski pristup

Ovaj ishod kod učenika/ce razvija sposobnost povezivanja prirodnogeografskih i društvenogeografskih odlika prostora. Učenik/ca će biti sposoban/na da razumije nacionalnu i kulturnu pripadnost i uticaje evropske i svjetske kulture na različite narode. Razvija se osjećaj pripadnosti lokalnoj zajednici, državi, Evropi i Svijetu, poštovanje vrijednosti i privatnosti drugih i odgovarajući način reagovanja na negativne društvene pojave te uvažavanje različitosti. Razvija se solidarnost, empatija, poštovanje ljudskih prava i potreba da se bori protiv bilo koje vrste netolerancije, nejednakosti ili predrasude.

Razvija se i sposobnost razumijevanja koncepata ruralne i urbane geografije, demogeografije, ekonomske i socijalne geografije, tumačenja i objašnjavanja teritorijalne raznolikosti (npr. uporedna analiza). Kroz ovu komponentu učenik/ca će se osposobiti da povezuje i sažima različite prostorne informacije, da ih izražava kartografskim putem i prezentira, da koristi različite vrste geografskih informacija pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i globalnom nivou.

Razvija se naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, kauzalni način razmišljanja, kritičko mišljenje, sposobnost da zaključuje logički, traži dokaze i obrazlaže ih te da ima kritički stav prema područjima koja se odnose

kompetencijski pristup

Ovaj ishod kod učenika/ce razvija sposobnost povezivanja prirodnogeografskih i društvenogeografskih odlika prostora. Učenik/ca će biti sposoban/na da razumije nacionalnu i kulturnu pripadnost i uticaje evropske i svjetske kulture na različite narode. Razvija se osjećaj pripadnosti lokalnoj zajednici, državi, Evropi i Svijetu, poštovanje vrijednosti i privatnosti drugih i odgovarajući način reagovanja na negativne društvene pojave te uvažavanje različitosti. Razvija se solidarnost, empatija, poštovanje ljudskih prava i potreba da se bori protiv bilo koje vrste netolerancije, nejednakosti ili predrasude.

Razvija se i sposobnost razumijevanja koncepata ruralne i urbane geografije, demogeografije, ekonomske i socijalne geografije, tumačenja i objašnjavanja teritorijalne raznolikosti (npr. uporedna analiza). Kroz ovaj ihod učenik/ca će se osposobiti da povezuje i sažima različite prostorne informacije, da ih izražava kartografskim putem i prezentira, da koristi različite vrste geografskih informacija pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i globalnom nivou.

Razvija se naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, kauzalni način razmišljanja, kritičko mišljenje, sposobnost da zaključuje logički, traži dokaze i obrazlaže ih te da ima kritički stav prema područjima koja se odnose

predrasude.

Razvija se i sposobnost razumijevanja koncepata ruralne i urbane geografije, demogeografije, ekonomske i socijalne geografije, tumačenja i objašnjavanja teritorijalne raznolikosti (npr. uporedna analiza). Učenik/ca će se osposobiti da povezuje i sažima različite prostorne informacije, da ih izražava kartografskim putem i prezentira, da koristi različite vrste geografskih informacija pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i globalnom nivou.

Razvija se naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, kauzalni način razmišljanja, kritičko mišljenje, sposobnost da zaključuje logički, traži dokaze i obrazlaže ih te da ima kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju. Kroz istraživački rad razvijaju se kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, te sposobnost da koristi informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno.

Razvija sposobnost da koristi različite tehnike za predstavljanje elemenata prostora (crtanje panoramske slike, tematske karte, preslikavanje, mjerenje, multimedija itd.).

Učenik/ca će se osposobiti sa pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i planetarnoj razini koristi komunikacijske vještine kao što je skladno, usmeno i pismeno, izražavanja uz korištenje geografske terminologije. Bit će

	na geografiju. Kroz istraživački rad razvijaju se kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, te sposobnost da koristi informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno. Osposobit će se da koristi različite tehnike za predstavljanje elemenata prostora (crtanje panoramske slike, tematske karte, preslikavanje, mjerenje, multimedija itd.). Učenik/ca će se osposobiti sa pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i planetarnoj razini koristi komunikacijske vještine kao što je skladno, usmeno i pismeno, izražavanja uz korištenje geografske terminologije. Bit će osposobljen/na da koristi osnovne metode geografskih istraživanja, da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu te da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima i razumije princip cjeloživotnog stjecanja i korištenja novih znanja. Vladat će verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte (kartografska, numerička i funkcionalna pismenost).	na geografiju. Kroz istraživački rad razvijaju se kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, te sposobnost da koristi informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno. Osposobit će se da koristi različite tehnike za predstavljanje elemenata prostora (crtanje panoramske slike, tematske karte, preslikavanje, mjerenje, multimedija itd.). Učenik/ca će se osposobiti sa pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i planetarnoj razini koristi komunikacijske vještine kao što je skladno, usmeno i pismeno, izražavanja uz korištenje geografske terminologije. Bit će osposobljen/na da koristi osnovne metode geografskih istraživanja, da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu te da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima i razumije princip cjeloživotnog stjecanja i korištenja novih znanja. Vladat će verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte (kartografska, numerička i funkcionalna pismenost).	osposobljen/na da koristi osnovne metode geografskih istraživanja, da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu te da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima i razumije princip cjeloživotnog stjecanja i korištenja novih znanja. Vladat će verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte (kartografska, numerička i funkcionalna pismenost).

C ODRŽIVI RAZVOJ	C.8.1	C.8.2	C.8.3
	Reda po važnosti resurse, sirovine i izvore energije u državama vanevropskih kontinenata sa aspekta njihovog učešća u održivom razvoju prostora.	**Uspoređuje ekološku opterećenost prostora, prostornu organizaciju i funkcionalno korištenje prostora za život ljudi u državama regija, ali i šire.**	**Komentariše zakonske odredbe, aktivno djelovanje stanovništva, NVO na izgled i planiranje razvoja svog prostora življenja.**
	GEO-3.1.2 GEO-3.1.3 GEO-3.3.1	GEO-3.3.1 GEO-3.3.2 GEO-3.3.3	GEO-3.2.1 GEO-3.2.2 GEO-3.3.4
	Navodi strategije upravljanja, očuvanja i održivog korištenja prirodnih resursa. Upoređuje energetske potencijale država vanevrope kroz dostupnost, ekonomsku i ekološku isplativost i stepen korištenja obnovljivih i ekološki opravdanih izvora energije. Analizira načine korištenja proizvedene energije (saobraćaj, stambena i industrijska upotreba, izvoz i sl.). Ispituje različite načine upravljanja otpadom, te njegov uticaj na okoliš u pojedinim državama.	Objašnjava prirodne opasnosti i geoekološke probleme – uzroke, posljedice, mjere i akcije na njihovom sprječavanju, ublažavanju ili saniranju. Istražuju stepen pritiska ljudskih aktivnosti na ekološku održivost prostora i njegove efekte u državama vanevrope. Otkriva akcije koje se poduzimaju kako bi se popravila održivost prostora. Procjenjuje prostorne veze između čovjeka i sistema kroz pružanje usluga (distribucija hrane, komunikacije - saobraćaj, energetska mreže) u pojedinim državama vanevrope.	Procjenjuje kvalitetu prostora za življenje stanovništva država vanevrope kroz provođenje zakona i standarda. Ocjenjuje različite perspektive gledanja i aktivnosti različitih skupina i pojedinaca na korištenje, zaštitu i razvoj nekog prostora.
	KLJUČNI SADRŽAJI	KLJUČNI SADRŽAJI	KLJUČNI SADRŽAJI
	Odgovorno upravljanje prostorom. Resursi, njihova valorizacija i uticaj na kvalitetu življenja u državama vanevropskih kontinenata.	Održivo upravljanje, zaštita i unapređenje geografskog prostora (prostora življenja) u državama vanevropskih kontinenata. Prirodne opasnosti i aktuelni geoekološki problemi u državama vanevropskih kontinenata.	Prostorno planiranje kao preduvjet održivog razvoja geografskog prostora (osnovni elementi) u državama vanevropskih kontinenata. Zaštićena područja u državama vanevropskih kontinenata kao resurs za razvoj turizma.
	PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA	PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA	PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA
	1.Mogućnosti efikasnog	**1.Mogućnosti efikasnog**	**1.Mogućnosti efikasnog**

učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Ovaj ishod podučava o održivom razvoju, korištenju prirodnih resursa, zaštiti okoliša. Nastavnik/ca treba pomoći učeniku/ci da razumije odnos između resursa, okoliša i privrednog razvoja te da pomogne u daljem razvoju svijesti o zaštiti resursa i okoliša te uspostavljanja održivog razvoja.

Uporednom analizom utvrditi načine upravljanja otpadom (odlagališta otpada, kompostiranje, spaljivanje, primarni i sekundarni tretman otpadnih voda i sl.), te uticaj na okoliš u pojedinim državama.

Ovaj ishod ima za cilj pomoći učeniku/ci da razumije okolišno stanje u okruženju, ekološke probleme, oblike, metode i mjere zaštite okoliša.

Prijedlog tema:

Mogućnosti iskorištavanja prirodnih resursa i odgovorno upravljanje prostorom kroz pozitivne prakse u državama vanevrope. Koji faktori utiču na kvalitetu života u različitim zemljama? Zašto je važno biti svjestan i riješiti globalne nejednakosti raspodjele bogatstva i različite kvalitete života?

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju njihovog geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Potrebno je objasniti vrste prirodnih katastrofa i njihov uticaj na ljudsko društvo. Pri objašnjavanju uzroka i opasnosti (npr. poplave, suše, zemljotresi, klizišta, cunamiji, vulkanske aktivnosti, olujni udari i druge meteorološke katastrofe) neophodno je koristiti fotografije, filmove, grafičke prikaze, statističke podatke, karte kako bi utvrditi stepen ugroženosti prostora, njihov prostorni razmještaj i uticaj na živi svijet prije svega stanovništva. Objasniti primjenu geografskih informacionih tehnologija (GIS) u predviđanju prirodnih katastrofa, nadzoru i procjeni katastrofa.

Uporednom analizom utvrditi uticaj na okoliš u pojedinim državama, stepen pritiska ljudskih aktivnosti na ekološku održivost prostora (urbanizacija, industrija, poljoprivredne aktivnosti, sječa šuma, izlovljavanje ribe, gradnja brana i hidroakumulacija, navodnjavanje, melioracija, zaštita prirodnih i kulturnih znamenitosti, očuvanje biodiverziteta, otpadne vode, problem zagađenja zraka i tla, otvaranje rudokopa, kamenoloma i sl.) i njegove efekte u državama vanevrope te objasniti akcije koje se poduzimaju kako bi se popravila održivost prostora (korištenje bicikla u javnom prevozu, gradski saobraćaj na ekološki održivim energentima, zeleni prsten oko grada, zabrana korištenja plastičnih kesa i sl.).

Ovaj ishod ima za cilj pomoći učeniku/ci da razumije okolišno stanje u okruženju, ekološke probleme, oblike,

učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Ova ishod ima za cilj pomoći učeniku/ci da razumije okolišno stanje u okruženju, ekološke probleme, oblike, metode i mjere zaštite okoliša.

Prijedlog tema:

Mogućnosti iskorištavanja prirodnih resursa i odgovorno upravljanje prostorom kroz pozitivne prakse u državama vanevrope. Koji faktori utiču na kvalitetu života u različitim zemljama? Zašto je važno biti svjestan i riješiti globalne nejednakosti raspodjele bogatstva i različite kvalitete života? Koje vrste teškoća su prisutne u različitim okruženjima (npr Jugozapadna i Istočna Azija? Kako se ljudi nose s tim poteškoćama? Da li su uvijek uspješni u tome? Postoje li aspekti tog okruženja koji se ne mogu kontrolisati i da li mogu imati razoran uticaj? Koji su pozitivni aspekti života u ovim sredinama?

Kroz analizu odgovora na postavljene zadatke učenik/ca prosuđuje, donose odluke o mogućem planu djelovanja.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju njihovog geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Glavni društveni problemi gledani kroz prizmu održivog razvoja - na primjer klimatske promjene i njihovi uticaji, pitanje pristupa resursima i upravljanje njima ili rizike povezane sa prirodnim ili tehnološkim opasnostima ne mogu se svesti na polje određene discipline nego zahtijevaju interdisciplinarni pristup.

Kroz sistemski pristup informacijama potaknuti učenika/cu na istraživački rad korištenjem kartografskih simbola, tabela, dijagrama, statističkih podataka čime se razvija sposobnost prezentiranja kroz korelaciju sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost.

Učenik/ca treba interpretirati i analizirati podatke i informacije relevantne za istragu, koristeći razne alate IKT-a kao i matematičko znanje.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca će se osposobiti da podržava kritičku analizu „velikih ideja“ poput održivog razvoja, globalizacije itd. kada traži objašnjenje kako svijet funkcioniše i kada pokušava doći do alternativnih rješenja (perspektivna dimenzija).

Razvija se osjetljivost na socijalne potrebe, rješavanje zajedničkih održivih prostornih pitanja na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou, sposobnost

metode i mjere zaštite okoliša.

Prijedlog tema:

Koji faktori utiču na kvalitetu života u različitim zemljama? Zašto je važno biti svjestan i riješiti globalne nejednakosti raspodjele bogatstva i različite kvalitete života? Koje vrste teškoća su prisutne u različitim okruženjima (npr Jugozapadna i Istočna Azija? Kako se ljudi nose s tim poteškoćama? Da li su uvijek uspješni u tome? Postoje li aspekti tog okruženja koji se ne mogu kontrolisati i da li mogu imati razoran uticaj? Koji su pozitivni aspekti života u ovim sredinama? Kroz analizu odgovora na postavljene zadatke učenik/ca prosuđuje, donose odluke o mogućem planu djelovanja. Uporediti načine zaštite prirodne i kulturne baštine između država.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju njihovog geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Glavni društveni problemi gledani kroz prizmu održivog razvoja - na primjer klimatske promjene i njihovi uticaji, pitanje pristupa resursima i upravljanje njima ili rizike povezane sa prirodnim ili tehnološkim opasnostima ne mogu se svesti na polje određene discipline nego

Glavni društveni problemi gledani kroz prizmu održivog razvoja - na primjer klimatske promjene i njihovi uticaji, pitanje pristupa resursima i upravljanje njima ili rizike povezane sa prirodnim ili tehnološkim opasnostima ne mogu se svesti na polje određene discipline nego zahtijevaju interdisciplinarni pristup.

Kroz sistemski pristup informacijama potaknuti učenika/cu na istraživački rad korištenjem kartografskih simbola, tabela, dijagrama, statističkih podataka čime se razvija sposobnost prezentiranja kroz korelaciju sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost.

Učenik/ca treba interpretirati i analizirati podatke i informacije relevantne za istragu, koristeći razne alate IKT-a kao i matematičko znanje.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca će se osposobiti da podržava kritičku analizu „velikih ideja“ poput održivog razvoja, globalizacije itd. kada traži objašnjenje kako svijet funkcioniše i kada pokušava doći do alternativnih rješenja (perspektivna dimenzija).

Razvija se osjetljivost na socijalne potrebe, rješavanje zajedničkih održivih prostornih pitanja na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou, sposobnost ocjenjivanja raznolikosti i ljepote prirodnog okoliša s jedne strane i različitih životnih uvjeta i socijalnih potreba s druge strane.

ocjenjivanja raznolikosti i ljepote prirodnog okoliša s jedne strane i različitih životnih uvjeta i socijalnih potreba s druge strane.

Učenik/ca će biti sposoban/na da brine o kvaliteti i planiranju uravnotežene upotrebe okoliša i kvaliteti života budućih generacija (održivi razvoj) te da povezuje različite aspekate znanja kao što su kognitivno, emocionalno, etičko, estetsko i motoričko. Ova komponenta razvija stavove i vrijednosti koji su potrebni za donošenje odluka pri intervencijama u prostoru. Bit će sposoban/na da odgovorno koristi geografska znanja i vještine u svakodnevnom životu i saosjećat će i pomagati ljudima koje je zadesila prirodna katastrofa. Borit će se za jednakost svih ljudi, očuvanje kvalitete prirode i kvalitetno socijalno okruženje za buduće generacije. Posjedovat će osjećaj građanskog identiteta i poštovat će gledište drugih kao i njihova uvjerenja i vrijednosti. Pokazivat će poštovanje samoga sebe kao i poštovanja i empatiju prema drugim i drugačijim.

Prihvat će rad u klimi saradnje poštujući odlučivanje i glasanje drugih. Zalagat će se za odgovorno upravljanje resursima okoliša. Kroz ovu komponentu razvijat će se i sposobnost podučavanja, širenja i podizanja svijesti o geografskim prostornim pitanjima kao i sposobnost povezivanja i sažimanja različitih prostornih informacija. Znat će koristi geografsku informacionu tehnologiju za prikupljenje podataka, analiziranje, valoriziranje i prognoziranje pojava i procesa u prostoru zahtijevaju interdisciplinarni pristup.

Kroz sistemski pristup informacijama potaknuti učenika/cu na istraživački rad korištenjem kartografskih simbola, tabela, dijagrama, statističkih podataka čime se razvija sposobnost prezentiranja kroz korelaciju sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost.

Učenik/ca treba interpretirati i analizirati podatke i informacije relevantne za istragu, koristeći razne alate IKT-a kao i matematičko znanje.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca će se osposobiti da podržava kritičku analizu „velikih ideja“ poput održivog razvoja, globalizacije itd. kada traži objašnjenje kako svijet funkcioniše i kada pokušava doći do alternativnih rješenja (perspektivna dimenzija).

Razvija se osjetljivost na socijalne potrebe, rješavanje zajedničkih održivih prostornih pitanja na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou, sposobnost ocjenjivanja raznolikosti i ljepote prirodnog okoliša s jedne strane i različitih životnih uvjeta i socijalnih potreba s druge strane.

Učenik/ca će biti sposoban/na da brine o kvaliteti i planiranju uravnotežene upotrebe okoliša i kvaliteti života budućih generacija (održivi razvoj) te da povezuje različite aspekate znanja kao što su kognitivno, emocionalno, etičko, estetsko i motoričko. Ova komponenta razvija stavove i vrijednosti koji su potrebni za donošenje odluka pri intervencijama u prostoru. Bit će sposoban/na da odgovorno koristi geografska znanja i vještine u svakodnevnom životu i saosjećat će i pomagati ljudima koje je zadesila prirodna katastrofa. Borit će se za jednakost svih ljudi, očuvanje kvalitete prirode i kvalitetno socijalno okruženje za buduće generacije. Posjedovat će osjećaj građanskog identiteta i poštovat će gledište drugih kao i njihova uvjerenja i vrijednosti. Pokazivat će poštovanje samoga sebe kao i poštovanja i empatiju prema drugim i drugačijim.

Prihvat će rad u klimi saradnje poštujući odlučivanje i glasanje drugih. Zalagat će se za odgovorno upravljanje resursima okoliša. Kroz ovu komponentu razvijat će se i sposobnost podučavanja, širenja i podizanja svijesti o geografskim prostornim pitanjima kao i sposobnost povezivanja i sažimanja različitih prostornih informacija. Znat će koristi geografsku informacionu tehnologiju za prikupljenje podataka, analiziranje, valoriziranje i prognoziranje pojava i procesa u prostoru kao sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora.

Ovaj ishod razvija

	kao sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora. Ovaj ishod razvija kompetenciju korištenja informacija i komunikacijskih tehnologija.	emocionalno, etičko, estetsko i motoričko. Ova komponenta razvija stavove i vrijednosti koji su potrebni za donošenje odluka pri intervencijama u prostoru. Bit će sposoban/na da odgovorno koristi geografska znanja i vještine u svakodnevnom životu i saosjećat će i pomagati ljudima koje je zadesila prirodna katastrofa. Borit će se za jednakost svih ljudi, očuvanje kvalitete prirode i kvalitetno socijalno okruženje za buduće generacije. Posjedovat će osjećaj građanskog identiteta i poštovat će gledište drugih kao i njihova uvjerenja i vrijednosti. Pokazivat će poštovanje samoga sebe kao i poštovanja i empatiju prema drugim i drugačijim. Prihvat će rad u klimi saradnje poštujući odlučivanje i glasanje drugih. Zalagat će se za odgovorno upravljanje resursima okoliša. Kroz ovu komponentu razvijat će se i sposobnost podučavanja, širenja i podizanja svijesti o geografskim prostornim pitanjima kao i sposobnost povezivanja i sažimanja različitih prostornih informacija. Znat će koristi geografsku informacionu tehnologiju za prikupljenje podataka, analiziranje, valoriziranje i prognoziranje pojava i procesa u prostoru kao sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora. Ovaj ishod razvija kompetenciju korištenja informacija i komunikacijskih tehnologija.	kompetenciju korištenja informacija i komunikacijskih tehnologija.

D REGIONALNA GEOGRAFIJA	D.8.1	D.8.2	D.8.3
	Rangira specifičnosti prirodnogeografskih i društvenogeografskih odlika regija vanevropskih kontinenata.	**Uspoređuje prirodnogeografske odlike država vanevropskih kontinenata.**	**Uspoređuje demogeografske odlike država vanevropskih kontinenata.**
	GEO-1.1.1 GEO-1.2.1 GEO-2.2.1	GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-1.1.4	GEO-2.1.2 GEO-2.1.3 GEO-2.2.3
	Objašnjava kriterije za regionalizaciju vanevropskih kontinenta. Objašnjava prostorni obuhvat, geografski položaj i značaj regija vanevropskih kontinenata. Uspoređuje tipične i dominirajuće prirodnogeografske i društvenogeografske odlike (regionalne identitete) i administrativno-političku podjelu regija. Razlikuje tipične krajolike regija vanevropskih kontinenata i navodi najznačajnije faktore koji su učestvovali u njihovom stvaranju. Analizira kulturno - civilizacijski krugove regija vanevropskih kontinenata.	Izdvaja reljefne cjeline država kao prostore koji pružaju različite uvjete za život stanovništva i razvoj privrede. Prikazuje prostorni razmještaj tipova klima i njihov uticaj na život ljudi, razvoj poljoprivrede i turizma. Analizira hidrografiju država vanevropskih kontinenata. Izdvaja značajne prirodne znamenitosti država.	Analizira demogeografske odlike država sa akcentom na kvalitetu življenja, socijalnu zaštitu, kulturu, tradiciju, dostignuća pojedinaca u nauci, umjetnosti, sportu. Uspoređuje pokazatelje kvalitete života. (životni vijek, stope smrtnosti djece i majki, stope pismenosti, kvaliteta prehrane, BDP po glavi stanovnika i dr.) između država u regijama vanevropskih kontinenata. Analizira značaj potisnih faktora i faktora privlačenja u prostornom kretanju stanovništva između država Vanevropskih kontinenata različitog stepena razvoja. Ocjenjuju različite programe, politike, skupine, organizacije koje su usmjerene na poboljšanje kvalitete život i rješavanje različitih demogeografskih problema.

KLJUČNI SADRŽAJI

Regionalna podjela. Kriteriji za regionalizaciju. Regionalna podjela vanevropskih kontinenata (Azija, Afrika, Amerika, Australija Okeanija, Polarna područja (Antarktika i Arktik).

Geografski položaj i njegov značaj, prostorni obuhvat. Specifičnosti kulturno-civilizacijskog kruga regija. Administrativno - politička podjela regija vanevropskih kontinenata (Azija, Afrika, Amerika, Australija Okeanija, Polarna područja (Antarktika i Arktik).

KLJUČNI SADRŽAJI

Opći geografski prikaz država vanevropskih kontinenata (regionalni egzamplari) - Prirodnogeografske posebnosti države.

Prirodne znamenitosti država vanevropskih kontinenata (Azija, Afrika, Sjeverna i Južna Amerika, Australija Okeanija, Polarna područja (Antarktika i Arktik).

KLJUČNI SADRŽAJI

Opći geografski prikaz država vanevropskih kontinenata (regionalni egzamplari). - Demogeografske posebnosti države

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Od učenika/ce se očekuje da utvrdi važnost mjesta ili regije/države. Istražuju veze koje postoje između geografskog položaja i prirodnih karakteristika regije/države i analizira jedinstvene odnose koji postoje između prirodnog i ljudskog okruženja.

Razumijevanje različitosti između regija/država osnovna je metoda da učenik/ca shvati složenost geografskog okruženja.

Pismenost "regionalne spoznaje" pomaže učeniku/ci da analizira i razumije geografsko okruženje iz regionalne perspektive i put njenog razvoja. Zbog toga je potrebno, kroz proces podučavanja, vršiti uporednu analizu različith regija/država, kroz njihove tipične i specifične osobenosti, iz ugla njihove povezanost, sličnosti i razlika razvoja kao i

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšali sposobnost geografskog učenja te oblikovali ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju njihovog geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

Istražuju veze koje postoje između geografskog položaja i prirodnih karakteristika regije/države i analizira

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšali sposobnost geografskog učenja te oblikovali ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju njihovog geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

Pogodne problemske teme su goruća pitanja savremenog Svijeta (npr. asimilacija, integracija i

prostorne organizacije.

Kroz teme regionalne geografije učenik/ca ovladava svim geografskim konceptima što obezbjeđuje usvajanje znanja, vještina, stavova i vrijednosti pomoću kojih će razumijeti Svijet u kojem žive.

Ovaj ishod, kroz kritičko razmišljanje, analizira i valorizira prirodne i društvene pojave i procese koji formiraju kompleksne i jedinstvene prostorne organizacije višeg i nižeg nivoa koji su prostorno i vremenski promjenljive/raznolike.

Pri obradi regionalnogeografskih sadržaja osim određivanja odlika pojedinih geografskih objekata i njihovih međusobnih odnosa na određenom prostoru važno je učeniku/ci razjasniti i produbiti znanje o općegeografskim pojmovima i objasniti nastanak tipičnih pojava i procesa tog prostora i razvoj cijelog kompleksa.

Kroz proces podučavanje neophodno je naglasiti prostorne razlike i prostorne veze geografskih objekata, interakciju između geografskih faktora, sveobuhvatni uticaj prirodnih i ljudskih faktora na pojave i procese i usmjeriti učenika/cu da sagledaju geografske pojave i probleme iz različitih uglova (koncept geografske perspektive) kako bi se obezbijedilo ispravno formiranje i razumijevanje regionalnih i globalnih karakteristika geografskih sadržaja.

Preporuka je organizovati nastavu kroz razumijevanje geografskih uvjeta, karakteristika i pravaca razvoja. Kroz tipične i lokalne slučajeve, učenik/ca treba da jedinstvene odnose koji postoje između prirodnog i ljudskog okruženja.

Pismenost "regionalne spoznaje" pomaže učeniku/ci da analizira i razumije geografsko okruženje iz regionalne perspektive i put njenog razvoja. Zbog toga je potrebno, kroz proces podučavanja, vršiti uporednu analizu različith država, kroz njihove tipične i specifične osobenosti.

Kroz teme regionalne geografije učenik/ca ovladava svim geografskim konceptima što obezbjeđuje usvajanje znanja, vještina, stavova i vrijednosti pomoću kojih će razumijeti Svijet u kojem žive.

Ova ishod, kroz kritičko razmišljanje, analizira i valorizira prirodne pojave i procese koji formiraju kompleksne i jedinstvene prostorne organizacije višeg i nižeg nivoa koji su prostorno i vremenski promjenljive/raznolike.

Pri obradi regionalnogeografskih sadržaja osim određivanja odlika pojedinih geografskih objekata i njihovih međusobnih odnosa na određenom prostoru važno je učeniku/ci razjasniti i produbiti znanje o općegeografskim pojmovima i objasniti nastanak tipičnih pojava i procesa tog prostora i razvoj cijelog kompleksa.

Kroz proces podučavanje neophodno je naglasiti prostorne razlike i prostorne veze geografskih objekata, interakciju između geografskih faktora, sveobuhvatni uticaj prirodnih i ljudskih faktora na pojave i procese i usmjeriti učenika/cu da sagledaju geografske pojave i probleme iz različitih uglova (koncept geografske segregacija različitih kultura, rasna diskriminacija i njen uticaj na društveni razvoj).

Nastavnik pri podučavanju treba da poveže uslove života sa prirodnim odlikama prostora, karakteristikama društva i društvenim odnosima, da pojasni razlike, uzroke i posljedice prirodnog i prostornog kretanja stanovništva kroz analizu statističkih pokazatelja, tematskih karata i/ili grafikona.

Komparativnom analizom utvrditi značaj potisnih faktora i faktora privlačenja u prostornom kretanju stanovništva između država različitog stepena razvoja i globalno.

Nastavnik pri podučavanju treba da poveže uslove života sa prirodnim odlikama prostora, karakteristikama društva i društvenim odnosima, da pojasni razlike, uzroke i posljedice prirodnog i prostornog kretanja stanovništva kroz analizu statističkih pokazatelja, tematskih karata i/ili grafikona.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšali sposobnost geografskog učenja te oblikovali ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Kroz istraživački rad učenik/ca treba da identificira demografske razlike između država.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Sadržaje ove komponente

razumije raznolikost regije/države i njen razvoj, i da je harmonija između ljudi i njegovog okruženja jedini ispravan izbor za održivi razvoj.

Usporediti i sažeti različite regije/države kroz analizu slučajeva, prikupljanje podataka, terensko istraživanje itd.

Sličnosti i razlike u razvoju (geografska praksa) mogu se temeljiti na razvojnim uvjetima i trenutnim uvjetima različitih regija/država.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Sadržaje ove komponente korisno je korelirati sa historijom u kontekstu nastanka novih država tokom XX i početkom XXI stoljeća i promjenom političke karte kontinenata. Učenik/ca objašnjava ulogu evropskih država u kolonizaciji vanevropskih kontinenata (teritorijalni i ekonomski razlozi).

Korištenjem geografske karte i IKT-a učenik/ca prikuplja, bilježi izvore podataka, dokaze i informacije, analizira podatke prostorne organizacije, prosuđuje, vrednuje, interpertira i donosi zaključke.

Kroz analizu grafikona, dijagrama i/ili tematske karte i interpretaciju stečenog znanja korelira sa matematikom i predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost.

Vrlo važna je i povezanost sa predmetom Građansko obrazovanje kroz izučavanje demogeografskih odlika neke države kad se izučavaju

perspektive) kako bi se obezbijedilo ispravno formiranje i razumijevanje geografskih sadržaja.

Usporediti različite države kroz analizu slučajeva, prikupljanje podataka, terensko istraživanje itd.

Da bi učenik/ca dobio predodžbu o nekoj državi neophodno je kroz proces podučavanja koristiti geografsku „shemu“ (geografski položaj, veličina, prirodnogeografske i društvenogeografske odlike) izučavanja regionalnogeografskih sadržaja.

Ipak bilo bi pogrešno uvijek shematski proučavati neku državu, jer je nekad učinkovitije kroz problemsku nastavu iznijeti glavne probleme ili bitne karakteristike države što znači da je najefikasniji metod podučavanja država da se redoslijed pojedinih elemenata prilagodi njihovoj specifičnoj problematici.

Ciljevi izučavanja regionalne geografije ostvaruju se racionalnim i ažurnim odabirom sadržaja, uz interaktivne oblike učenja i podučavanja, i raznovrsna nastavna sredstva i medije, koji omogućavaju što izravnije promatranje geografskih procesa i pojave u prostoru u kojem se događaju.

Preporučuje se i istraživački rad čije rezultate će učenik/ca prezentirati npr. izradom multimedijalnih sadržaja.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

korisno je korelirati sa historijom u kontekstu nastanka novih država tokom XX i početkom XXI stoljeća i promjenom političke karte kontinenata. Učenik/ca objašnjava ulogu evropskih država u kolonizaciji vanevropskih kontinenata (teritorijalni i ekonomski razlozi).

Korištenjem geografske karte i IKT-a učenik/ca prikuplja, bilježi izvore podataka, dokaze i informacije, analizira podatke prostorne organizacije, prosuđuje, vrednuje, interpertira i donosi zaključke.

Kroz analizu grafikona, dijagrama i/ili tematske karte i interpretaciju stečenog znanja korelira sa matematikom i predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost.

Vrlo važna je i povezanost sa predmetom Građansko obrazovanje kroz izučavanje demogeografskih odlika neke države kad se izučavaju ljudska prava i slobode stanovništva.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kroz ovaj ishod razvijaju se sposobnosti neophodne za razumijevanje sličnosti i razlika u razvoju regija/država. Učenik/ca će biti sposoban/na da prepozna i analiza probleme i utvrdi uzroke stepena privrednog razvoja regija/država (sveobuhvatno razmišljanje). Bit će sposoban/na da koristi geografske podatake kao alat za razumijevanje prostora, da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove. Razvija se sposobnost povezivanja

ljudska prava i slobode stanovništva.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kroz ovaj ishod razvijaju se sposobnosti neophodne za razumijevanje sličnosti i razlika u razvoju regija/država. Učenik/ca će biti sposoban/na da prepozna i analiza probleme i utvrdi uzroke stepena privrednog razvoja regija/država (sveobuhvatno razmišljanje). Bit će sposoban/na da koristi geografske podatake kao alat za razumijevanje prostora, da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove. Razvija se sposobnost povezivanja prirodnogeografskih i društvenogeografskih odlike prostora. Znat će kako kombinovati opću i specijaliziranu analizu međusobnim povezivanjem pojava u različitim teritorijalnim situacijama. Bit će zainteresovan/na i osposobljen/na da istražuje značajne i aktuelne teme, ali usmjeren i prema budućnosti, da predviđa što se može dogoditi uključujući kreativne i kritičke odgovore na svakodnevne stvari i probleme.

Bit će sposoban/na da analizira podatke, dokaze i informacije primjenjujući relevantne koncepte geografskog mišljenja i da kombinuje vremensku i prostornu dimenzija pri objašnjavanju društvenih pitanja koja su vezana za neko mjesto/regiju. Razvijat će se pozitivni osjećaji prema domovini, osjećaj pripadnosti nekom prostoru i cijenit će svjetsku prirodnu i kulturnu baštinu.

Korištenjem geografske karte i IKT-a učenik/ca prikuplja, bilježi izvore podataka, dokaze i informacije, analizira podatke prostorne organizacije, prosuđuje, vrednuje, interpertira i donosi zaključke.

Kroz analizu grafikona, dijagrama i/ili tematske karte i interpretaciju stečenog znanja korelira sa matematikom i predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca će biti sposoban/na da koristi geografske podatake kao alat za razumijevanje prostora, da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove. Razvija se sposobnost povezivanja prirodnogeografskih odlika prostora. Znat će kako kombinovati opću i specijaliziranu analizu međusobnim povezivanjem pojava u različitim teritorijalnim situacijama.

Bit će zainteresovan/a i osposobljen/a da istražuje značajne i aktuelne teme, ali usmjeren/a i prema budućnosti, da predviđa što se može dogoditi uključujući kreativne i kritičke odgovore na svakodnevne stvari i probleme.

Bit će sposoban/a da analizira podatke, dokaze i informacije primjenjujući relevantne koncepte geografskog mišljenja i da kombinuje vremensku i prostornu dimenzija pri objašnjavanju prostornih pitanja koja su vezana za neko mjesto/regiju. Razvijat će se pozitivni osjećaji prema domovini, osjećaj pripadnosti prirodnogeografskih i društvenogeografskih odlike prostora.

Znat će kako kombinovati opću i specijaliziranu analizu međusobnim povezivanjem pojava u različitim teritorijalnim situacijama. Bit će zainteresovan/na i osposobljen/na da istražuje značajne i aktuelne teme, ali usmjeren i prema budućnosti, da predviđa što se može dogoditi uključujući kreativne i kritičke odgovore na svakodnevne stvari i probleme. Bit će sposoban/na da analizira podatke, dokaze i informacije primjenjujući relevantne koncepte geografskog mišljenja i da kombinuje vremensku i prostornu dimenzija pri objašnjavanju društvenih pitanja koja su vezana za neko mjesto/regiju.

Razvijat će se pozitivni osjećaji prema domovini, osjećaj pripadnosti nekom prostoru i cijenit će svjetsku prirodnu i kulturnu baštinu. Ovaj ishod razvija kompetenciju korištenja informacija i komunikacijskih tehnologija.

Ovaj ishod razvija kompetenciju korištenja informacija i komunikacijskih tehnologija.	nekom prostoru i cijenit će svjetsku prirodnu baštinu. Ova ishod razvija kompetenciju korištenja informacija i komunikacijskih tehnologije	
D.8.4 **Utvrđuje sličnosti/razlike naselja država vanevropskih kontinenata.**	**D.8.5** **Rangira privredni razvoj država vanevrope sa aspekta njenog odnosa i uloge u regiji i Svijetu.**	**D.8.6** **Objašnjava savremene globalizacijske procese, međunarodne integracije i organizacije.**
GEO-1.2.1 GEO-2.2.1 GEO-3.3.1	GEO-1.2.1 GEO-2.2.4 GEO-2.3.2	GEO-2.3.1 GEO-2.3.2 GEO-4.2.4
Analizira uticaj prirodnogeografskih i društvenogeografskih faktora na prostorni razmještaj, stepen urbanizacije i formiranje urbanih regija. Analizira uticaj urbanizacije na promjene u okolišu. Istražuje prostornu strukturu naselja, način i kvalitetu života u njima. Izdvaja specifične elemente arhitekture kao važnog kulturnog elementa – kulturne znamenitosti.	Analizira prirodne i društvene preduvjete za razvoj privrednih djelatnosti i stepen privredne razvijenosti. Prepoznaje važnost historijsko-političkih prilika, naučno-tehnološkog napretka i obrazovanja u privrednom razvoju država. Identificira različite vrste ekonomskih sistema. Prosuđuje stepen privrednog razvoja država kroz strukture stanovništva. Analizira stepen razvijenosti privrednih djelatnosti kroz sektore privrede. Procjenjuje stepen razvijenosti saobraćaja i turizma te njihove važnosti u ukupnom privrednom razvoju.	Opisuje proces globalizacije – ulogu i značaj na vanevropskim kontinentima. Navodi pozitivne i negativne efekte djelovanja globalizacijskih procesa na društveni razvoj i kvalitetu života pojedinca. Objašnjava utjecaj multinacionalna kompanija u pojedinim državama vanevropskih kontinenata. Istražuje način i svrhu djelovanja međunarodnih organizacija i integracija. (UN, UNICEF, UNESCO, FAO, WHO, WTO, NATO, OPEC, CEFTA, EFTA, NAFTA, OECD, OAJ).

KLJUČNI SADRŽAJI

Opći geografski prikaz država vanevropskih kontinenata (regionalni egzamplari). Naselja država vanevropskih kontinenata.

Kulturne znamenitosti država vanevropskih kontinenata.

KLJUČNI SADRŽAJI

Opći geografski prikaz država vanevropskih kontinenata (regionalni egzamplari). Privreda država te njihov značaj u regiji, kontinentu i Svijetu.

Važnost saobraćaja i turizma te njihov uticaj na promjenu prostora u državama vanevropskih kontinenata.

KLJUČNI SADRŽAJI

Globalizacijski procesi i međunarodne integracije i organizacije.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Kroz teme regionalne geografije učenik/ca ovladava svim geografskim konceptima što obezbjeđuje usvajanje znanja, vještina, stavova i vrijednosti pomoću kojih će razumijeti Svijet u kojem žive.

Ovaj ishod, kroz kritičko razmišljanje, analizira i valorizira prirodne i društvene pojave i procese koji formiraju kompleksne i jedinstvene prostorne organizacije višeg i nižeg nivoa koji su prostorno i vremenski promjenljive/raznolike.

Ciljevi izučavanja regionalne geografije ostvaruju se racionalnim i ažurnim odabirom sadržaja, uz interaktivne oblike učenja i podučavanja, i raznovrsna nastavna sredstva i medije, koji omogućavaju što izravnije promatranje geografskih procesa i pojave u prostoru u kojem se događaju.

Koristeći fotografije i druge ilustracije te dokumentarne filmove pomoći učeniku/ci da kroz uporednu analizu zaključuju o vrstama, razlikama i funkcijama

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Kroz teme regionalne geografije učenik/ca će ovladati svim geografskim konceptima što obezbjeđuje usvajanje znanja, vještina, stavova i vrijednosti pomoću kojih će razumijeti Svijet u kojem žive.

Ova oblast kroz kritičko razmišljanje analizira i valorizira prirodne i društvene pojave i procese koji formiraju kompleksne i jedinstvene prostorne organizacije višeg i nižeg nivoa koji su prostorno i vremenski promjenljive/raznolike.

Prilikom podučavanja sadržaja koji se odnose na razumijevanje utjecaja geografskog prostora na razvoj ljudskih djelatnosti neophodno je ukazati da osim prirodnih ogroman značaj imaju i društveni faktori, što treba promatrati u svjetlu globalizacijskih društvenih odnosa i značaja obrazovanja.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja komponente – metodičke smjernice

Učenik/ca treba da razumije osnovna pitanja političke geografije u svijetu danas, promjene i trendove u međunarodnoj politici i privrednom razvoju.

Koristeći aktuelnu političku problematiku nastavnik/ca treba pojasniti, kroz različite geografske perspektive, savremene globalizacijske procese, pozadinu i manifestacije međunarodne saradnje i sukoba, međunarodne organizacije, regionalne organizacije i multinacionalne organizacije kako bi pomogao/la učeniku/ci da stekne osjećaj za političku geografiju i da ga/je potakne da prati međunarodne i lokalne vijesti (samoaktuelizacija).

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine te poboljšao/la sposobnost geografskog učenja.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti –

naselja u različitim dijelovima svijeta (npr. naselje u oazi, na planini, uz rijeku ili priobalju).

Kroz ovaj ishod učenik/ca treba da razumije preduvjete za nastanak različitih tipova naselja, obrasce njihovog oblikovanja i razvoja u različitim geografskim okruženjima (krajolicima) i analiziraju posljedice koje izazivaju u geografskom prostoru. Analizira uticaj prirodnogeografskih i društvenogeografskih faktora na izgled i funkcije naselja, korištenje materijala za gradnju te način i kvalitetu života u njima, uticaj urbanizacije na razmještaj stanovništva na Zemlji i razvoj gradskih regija te da klasificira naselja po različitim parametrima.

Interaktivnom metodom uz pomoć fotografija, video filma, karata, planova podučiti učenika/cu da upoređuje i analizira prostorni oblik i karakteristike krajolika naselja i poduči kako da spozna bitnost racionalnog izgleda i koordiniranog razvoja naselja.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju njihovog geografskog mišljenja.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Sadržaje ovog ishoda korisno je korelirati sa historijom u kontekstu nastanka novih država tokom XX i početkom XXI stoljeća i promjenom političke karte kontinenata. Učenik objašnjava ulogu evropskih država u činjenice, pojmove i vještine, poboljšali sposobnost geografskog učenja te oblikovali ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Korisno je korelirati sa historijom u kontekstu nastanka novih država tokom XX i početkom XXI stoljeća i promjenom političke karte kontinenata i uloge evropskih država u kolonizaciji vanevropskih kontinenata (teritorijalni i ekonomski razlozi).

Korištenjem geografske karte i IKT-a učenik/ca prikuplja, bilježi izvore podataka, dokaze i informacije, analizira podatke prostorne organizacije, prosuđuje, vrednuje, interpertira i donosi zaključke.

Kroz analizu grafikona, dijagrama i/ili tematske karte i interpretaciju stečenog znanja korelira sa matematikom i predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

međupredmetna korelacija

U okviru ovog ishoda pruža se mogućnost korelacije sa matematičkim znanjem i vještinama kroz prikupljanje podataka, njihovu analizu i prikazivanje i IKT.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca će biti sposoban/na da prepozna i analiza probleme i utvrdi uzroke stepena privrednog razvoja država (sveobuhvatno razmišljanje). Zna će kako kombinovati opću i specijaliziranu analizu međusobnim povezivanjem pojava u različitim teritorijalnim situacijama. Bit će zainteresovan/na za aktuelno i značajno, i ono što ima svakodnevni smisao i uticaj u našem životu.

Ovaj ishod razvija sposobnost da analizira podatke, dokaze i informacije primjenjujući relevantne koncepte geografskog mišljenja kao i sposobnost da kombinuje vremensku i prostornu dimenzija pri objašnjavanju društvenih pitanja koja su vezana za neko mjesto/regiju. Bit će sposoban/na da kritički prima informacije iz masovnih medija i da poštuje pozitivne osjećaje prema domovini, razvija osjećaj pripadnosti nekom prostoru i cijeni svjetsku prirodnu i kulturnu baštinu.

kolonizaciji vanevropskih kontinenata (teritorijalni i ekonomski razlozi).

Kroz analizu grafikona, dijagrama i/ili tematske karte i interpretaciju stečenog znanja korelira sa matematikom i predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost.

Korištenjem geografske karte i IKT-a učenik prikuplja, bilježi izvore podataka, dokaze i informacije, analizira podatke prostorne organizacije, prosuđuje, vrednuje, interpertira i donosi zaključke.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kroz ovaj ishod razvijaju se sposobnosti neophodne za razumijevanje sličnosti i razlika u razvoju regija/država. Učenik/ca će biti sposoban/na da prepozna i analiza probleme i utvrdi uzroke stepena privrednog razvoja regija/država (sveobuhvatno razmišljanje). Bit će sposoban/na da koristi geografske podatake kao alat za razumijevanje prostora, da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove.

Razvija se sposobnost povezivanja prirodnogeografskih i društvenogeografskih odlike prostora. Znat će kako kombinovati opću i specijaliziranu analizu međusobnim povezivanjem pojava u različitim teritorijalnim situacijama. Bit će zainteresovan/na i osposobljen/na da istražuje značajne i aktuelne teme, ali usmjeren i prema budućnosti, da predviđa što se može dogoditi uključujući kreativne i kritičke odgovore

Kroz ovu komponentu razvijaju se sposobnosti neophodne za razumijevanje sličnosti i razlika u razvoju regija/država. Učenik/ca će biti sposoban/na da prepozna i analiza probleme i utvrdi uzroke stepena privrednog razvoja regija/država (sveobuhvatno razmišljanje). Bit će sposoban/na da koristi geografske podatake kao alat za razumijevanje prostora, da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove.

Razvija se sposobnost povezivanja prirodnogeografskih i društvenogeografskih odlike prostora. Znat će kako kombinovati opću i specijaliziranu analizu međusobnim povezivanjem pojava u različitim teritorijalnim situacijama.

Bit će zainteresovan/na i osposobljen/na da istražuje značajne i aktuelne teme, ali usmjeren i prema budućnosti, da predviđa što se može dogoditi uključujući kreativne i kritičke odgovore na svakodnevne stvari i probleme. Bit će sposoban/na da analizira podatke, dokaze i informacije primjenjujući relevantne koncepte geografskog mišljenja i da kombinuje vremensku i prostornu dimenzija pri objašnjavanju društvenih pitanja koja su vezana za neko mjesto/regiju.

Razvijat će se pozitivni osjećaji prema domovini, osjećaj pripadnosti nekom prostoru i cijenit će svjetsku prirodnu i kulturnu baštinu.

Ovaj ishod razvija kompetenciju korištenja informacija i komunikacijskih tehnologija.

Razvija se kompetencija korištenja informacija i komunikacijskih tehnologije (IKT kompetencije).

Bit će sposoban/na da jasno i logično iznosi svoje argumente, zaključke, predviđanja i/ili planove djelovanja te da analizira izvore kako bi utvrdio/la važnost pitanja, događaja, razvoja i/ili pojava za pojedince i/ili grupe, uključujući različite skupine i prepoznaje pristranosti u pojedinim izvorima.

na svakodnevne stvari i probleme.

Bit će sposoban/na da analizira podatke, dokaze i informacije primjenjujući relevantne koncepte geografskog mišljenja i da kombinuje vremensku i prostornu dimenzija pri objašnjavanju društvenih pitanja koja su vezana za neko mjesto/regiju.

Razvijat će se pozitivni osjećaji prema domovini, osjećaj pripadnosti nekom prostoru i cijenit će svjetsku prirodnu i kulturnu baštinu. Ovaj ishod razvija kompetenciju korištenja informacija i komunikacijskih tehnologija.

- Osnovno
- 9

Godine učenja i podučavanja predmeta: 4

A GEOGRAFSKI PROSTOR	B MEĐUSOBNO DJELOVANJE POJAVA, PROCESA I PROMJENA	C ODRŽIVI RAZVOJ	D REGIONALNA GEOGRAFIJA
A.9.1	B.9.1	C.9.1	D.9.1
	B.9.2	C.9.2	D.9.2
	B.9.3	C.9.3	
	B.9.4	C.9.4	
	B.9.5	C.9.5	
	B.9.6	C.9.6	
	B.9.7	C.9.7	
	B.9.8		
	B.9.9		

A GEOGRAFSKI PROSTOR	A.9.1 **Analizira geografski položaj Bosne i Hercegovine i valorizira njegov značaj u regiji, Evropi i Svijetu.**	
	GEO-1.3.1 GEO-2.3.1 GEO-4.3.1 Analizira oblik, granice i veličinu Bosne i Hercegovine. Analizira uticaj geografskog položaja na prirodnogeografske i društvenogeografske odlike Bosne i Hercegovine. Objašnjava važnost razvoja ličnog prostornog identiteta iz perspektive ljudskih prava. KLJUČNI SADRŽAJI Geografski položaj, granice i veličina Bosne i Hercegovine.	

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja komponente – metodičke smjernice

Preporuka je koristiti uporednu (komparativnu) analizu pri podučavanju oblika države, njene površine i značaja geografskog položaja (u svim aspektima) sa državama Evrope, ali i svijeta koje su po nekim aspektima pogodni za takvu analizu uz upotrebu karata, fotografija, grafičkih i tabelarnih prikaza.

Određivanje geografskog položaja i veličine kroz usporedbu bitan je preduvjet za razumijevanje tipičnih i specifičnih odlika i problema domovine.

Učenik/ca treba da razumije koncept državnog teritorija, sveobuhvatne državne resurse, važnost jedinstvenog i cjelovitog državnog teritorija.

Ovaj ishod ima i veliku odgojnu ulogu kroz koju nastavnik/ca treba ukazati na važnost razvoja prostornog identiteta svakog pojedinca. Tome će svakako doprinijeti i sam nastavnik/ca stvaranjem zanimljive, efektne, motivirajuće i opuštene atmosfere koja treba potaknuti učenik/cu na istraživački rad i razvijanje ljubavi i odgovornosti prema svojoj domovini.

2. Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

U okviru ovog ishoda moguće je ostvariti korelaciju sa historijom kroz proučavanje historijskih događaja kojima su se utvrdile granice Bosne i Hercegovine.

Učenik analizira podatke zbog čega je intenzivna korelacija sa matematikom i IKT-om.

Kroz prezentovanje geografskih sadržaja ostvaruje se korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Ovaj ishod kod učenika/ce gradi pozitivne osjećaje prema domovini, osjećaj pripadnosti prostoru (prostorni identitet) lokalnoj zajednici, državi, Evropi i Svijetu.

Razvija se sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora i da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove.

B MEĐUSOBNO DJELOVANJE POJAVA, PROCESA I PROMJENA	B.9.1 **Analizira uzročno-posljedične odnose (interakciju) pojava i procesa koristeći geografsku terminologiju, kritičko razmišljanje, različite geografske metode i geografske vještine.**	B.9.2 **Analizira prirodne i društvene pojave i procese i njihovo međudjelovanje koristeći geografsko mišljenje.**	B.9.3 **Analizira geološke i geotektonske karakteristike te kategorizira geomorfološke makroregije Bosne i Hercegovine.**
	GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-3.2.1	GEO-1.2.1 GEO-1.2.2 GEO-1.2.4	GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-4.3.2

Primjenjuje fotografije, filmove, grafičke prikaze, tablične podatke, modele, animacije, geografske karte, instrumente i IKT pri analiziranju pojava, procesa, događaja, problema ili prostora (uzroke, rizike, posljedice, vrijeme trajanja, razvojnost, perspektive).

Izrađuje jednostavne tematske karte, grafičke prikaze i multimedijalne sadržaje.

Primjenjuje geografski istraživački rad (prikuplja podatke kroz terenski rad ili na drugi način, analizira podatke i prezentira).

Prati aktuelne vijesti vezane za prirodne pojave, društvene događaje i geoekološke probleme.

Primjenjuje zakone i zakonomjernosti pri analiziranja prirodnih i društvenih pojava i procesa i njihovu kauzalnu povezanost.

Razlikuje geosfere od geokomponenata.

Objašnjava način postanka reljefa Bosne i Hercegovine kroz geološku prošlost.

Razlikuje vrste stijena, njihov prostorni razmještaj i ekonomski značaj.

Razvrstava reljefne oblike po starosti, načinu postanka, morfologiji i nadmorskoj visini.

Uspoređuju geomorfološke regije kroz prostorni obuhvat i tipove reljefa.

Izdvaja tipične krajolike države.

Valorizuje različite tipove reljefa sa aspekta uvjeta koje pružaju za život i razvoj ljudskih djelatnosti.

Vrednuje kraški reljef sa aspekta razvoja turizma.

KLJUČNI SADRŽAJI

Metode izučavanja prostora.

KLJUČNI SADRŽAJI

Metode izučavanja prostora.

KLJUČNI SADRŽAJI

Geološka građa i petrografski sastav, Geotektonske odlike Bosne i Hercegovine, Geomorfološke odlike Bosne i Hercegovine, Geomorfološke (fizionomske) makroregije Bosne i Hercegovine: Peripanonska Bosna, Planinsko - kotlinska Bosna, Bosanskohercegovački krš, Mediteranska bosanskohercegovačka makroregija.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja komponente – metodičke smjernice

Ciljevi izučavanja regionalne geografije ostvaruju se racionalnim i ažurnim odabirom sadržaja, uz interaktivne oblike učenja i

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja komponente – metodičke smjernice

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Učenik/ca kroz ovaj ishod treba da razumije kako su se formirali različiti krajolici/prostorni identiteti u Bosni i Hercegovini kao posljedica međusobnih

podučavanja, s raznolikim izborom nastavnih sredstava i medija, koji omogućavaju što izravnije promatranje geografskih procesa i pojava u prostoru u kojem se događaju.

Predstavljanje Svijeta u učionici zahtijeva širok raspon različitih izvora. Da bi učenik/ca nepoznate i udaljene geografske prostore doživo/la neophodno je da nastavnik koristi brojne i različite geografske izvore koji su aktuelni, privlačni, shodno uzrastu učenika/ce prihvatljivi (razumljivi) sa povećanim fokusom na globalno obrazovanje i održivi razvoj.

Nastavnik/ca treba ukazati učeniku/ci da ponuđeni geografski izvori nisu konačna istina o mjestima, nego samo jedan od pogleda (koncept geografske perspektive) izazivajući time i radoznalost, kao i potrebu za samostalnim istraživanjem i ukazivanjem na neophodnost cjeloživotnog učenja. Uči se kako učiti.

Kroz proces podučavanja koristiti satelitske snimke, karte, globuse, modele, grafikone i dijagrame, statističke podatke, pisma, fotografije, govore i djela umjetnosti, dokumentarne filmove i druge filmove, članke, referentne knjige i web stranice.

Geografske slike važan su nosilac geografskih informacija (dokaz) zbog čega je neophodno učenika/cu podučiti kako da ih koriste. Promatranjem, tumačenjem, uspoređivanjem i analiziranjem geografskih slika i crtanjem jednostavnih karata trebalo bi učeniku/ci pomoći u savladavanju osnovnih metoda doprinijeti samostalnom razmišljaju, da iskusi proces rješavanja problema i postepeno uči da analizira i rješava probleme, razvoju njegovog geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, geografske koncepte, zakone, zakonomjernosti i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja i razvoj geografskog mišljenja.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom pristupu istraživanja prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem.

Učenik/ca intenzivno prikuplja, obrađuju, prikazuje i analizira podatke. Zbog toga je neophodno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa matematikom i IKT-om.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja odnosa prirodnih pojava i procesa te da usvoji prostorni razmještaj različitih prostornih identiteta. (npr. Kako su geološki procesi uticali na formiranje pojedinih krajolika u Bosni i Hercegovini?, Kako različiti tipovi stijena u Bosni i Hercegovini određuju topografiju njegovog krajolika, posebno u kraškim područjima? Koji prirodni procesi su formirali Dinaride? i sl.)

Kroz usporedbu odlika različitih prostornih identiteta fokus je na geografskim konceptima (pojave, procesi, interakcije, obrasci, trendovi, prostorni značaj).

Preporučuje se interaktivna metoda rada u kojoj će se koristiti fotografije, video filmovi, statistički materijal, tematske karte, grafikoni, dijagrami.

Vršiti stalnu uporednu analizu različitih prirodnih odlika prostora kao i prostornih identiteta kako bi učenik/ca formirao/la što jasnije i detaljnije znanje o prostoru svoje domovine.

Kroz samostalan rad učenik/ca, kroz izradu tematskih karata i različitih multimedijalnih sadržaja, proširuje i produbljuje svoja znanja o prirodnim odlikama svoje domovine ne samo u vizuelnom percepiranju i prepoznavanju nego i razumijevanju interakcije procesa i pojava koji su ga formirali i varolizirali u prostornom i vremenskom smislu.

Preporučuju se terenska geografska istraživanja različitih krajolika (npr. kraška područja, nizijska, planinska, kotlinska) kao i prirodne znamenitosti države (npr.pećine, kraška polja, planinski vrhovi).

promatranja geografskih sadržaja u geografskom prostoru, te postepeno razvijanje razumijevanja i mašte. Tamo gdje to uslovi dozvoljavaju, poželjno je aktivno korištenje geografskih informacionih podataka i informacionu tehnologiju za optimizaciju i obogaćivanje nastave i poboljšanje efikasnosti učenja.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti samostalnom razmišljaju, da iskusi proces rješavanja problema i postepeno uči da analizira i rješava probleme, razvoju njegovog geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, geografske koncepte, zakone, zakonomjernosti i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja i razvoj geografskog mišljenja.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom pristupu istraživanja prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem.

U okviru ove komponente učenik/ca intenzivno

ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca pri proučavanju međuodnosa između pojava i procesa u geografskom prostoru razvija geografski način razmišljanja, sposobnosti korištenja geografskih koncepata, definisanja pojmova, uspostavljanja analogije, klasifikacije (odabira razloga i kriterije), apstraktnog teorijskog i kauzalnog mišljenja zasnovanog na zornom i empirijskom, čime razvija objektivnost, sposobnost razdvajanja bitnog od nebitnog, zakonitog od slučajnog, shvata odnos između uzroka i posljedica.

Također, razvija se sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove, povezuje prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora, zna birati geografske izvore informacija.

Učenik/ca se osposobljava da koristi različite vrste geografskih informacija pri istraživanju različitih geografskih tema.

Razvija se naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, kauzalni način razmišljanja, kritičko mišljenje, sposoban/na je da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te razvija kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju.

Osposobit će se za različite oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati svoj rad, primjenjivati teorijskih znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme i donositi odluke –

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikovao/la ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Da bi učenik/ca razumio/la prirodne pojave i procese koji su formirali prostor Bosne i Hercegovine i koje i danas djeluju neophodana je korelacija geografije sa svim prirodnim naukama, interdisciplinaran pristup.

Učenik/ca intenzivno prikuplja, obrađuje, prikazuje, analizira i prezentira podatke. Zbog toga je neophodno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa matematikom i IKT-om.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno, pismeno i usmeno, uz korištenje geografske terminologije.

prikuplja, obrađuju, prikazuje i analizira podatke. Zbog toga je neophodno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa matematikom i IKT-om.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Sposoban/na je da izvodi zaključke, koristi i predstavlja informacije u obliku fotografija, karata, modela i dijagrama.

Također, razvija se sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove, povezuje prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora, zna birati geografske izvore informacija.

Učenik/ca se osposobljava da koristi različite vrste geografskih informacija (npr. fotografije, različite vrste tekstova, karte, statističke podatke, filmove, grafičke prikaza) pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i globalnom nivou.

Osposobit će se za različite oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati svoj rad, primjenjivati teorijskih znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme i donositi odluke – funkcionalna pismenost.

Ovaj ishod učenika/cu osposobljava da koristi osnovne metode geografskih istraživanja i da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima - uči kako učiti.

Kroz istraživački rad učenik/ca razvija kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, koristi informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno. Također, bit će sposoban/na da koristi različite tehnike za predstavljanje elemenata prostora (crtanje panoramske slike, tematske karte, preslikavanje, mjerenje, multimedija itd.).

Pri istraživanju različitih geografskih tema razvijat će komunikacijske vještine uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca pri proučavanju međuodnosa između pojava i procesa u geografskom prostoru razvija geografski način razmišljanja, sposobnost korištenja geografskih koncepata, definisanja pojmova, uspostavljanja analogije, klasifikacije (odabira razloga i kriterije), apstraktnog teorijskog mišljenja zasnovanog na zornom i empirijskom, čime razvija objektivnost, sposobnost razdvajanja bitnog od nebitnog, zakonitog od slučajnog, da shvata odnos između uzroka i posljedica, da izvodi zaključke, koristi i predstavlja informacije u obliku fotografija, karata, modela i dijagrama.

Kroz ovaj ishod kod učenika/ce se razvija i sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, sposobnost da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove i da povezuje prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora.

Razvija se naučni pogled na Svijet, kritičko mišljenje, sposobnost da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te se razvija kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju

Također osposobit će se za različite oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati svoj rad, primjenjivati teorijskih znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme i donositi odluke –

funkcionalna pismenost.

Kroz istraživački rad učenik/ca razvija kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, koristi informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno. Također, bit će sposoban/na da koristi različite tehnike za predstavljanje elemenata prostora (crtanje panoramske slike, tematske karte, preslikavanje, mjerenje, multimedija itd.).

Ovaj ishod učenika/cu osposobljava da koristi osnovne metode geografskih istraživanja, da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te razumije princip cjeloživotnog sticanja i korištenja novih znanja – uči kako učiti.

Učenik/ca će vladati verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte - kartografska, numerička i funkcionalna pismenost.

Kroz ovaj ishod učenik/ca se osposobljava da analizira različite izvore informacija kako bi utvrdio/la važnost pitanja, događaja, razvoja i/ili pojava za pojedince i/ili grupe, uključujući različite skupine i prepoznaje pristranosti u pojedinim izvorima.

funkcionalna pismenost.

Kroz istraživački rad razvija kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, bit će sposoban/na koristiti informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno.

Pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i planetarnoj razini razvijat će komunikacijske vještine kao što je skladno usmeno i pismeno izražavanja uz korištenje geografske terminologije.

Kroz geografska istraživanja učenik/ca će se osposobiti da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te da razumije princip cjeloživotnog sticanja i korištenja novih znanja.

B.9.4	B.9.5	B.9.6
Procjenjuje tipove klima u Bosni i Hercegovini.	**Ispituje hidrološke karakteristike Bosne i Hercegovine te rangira njihov uticaj na geografski prostor.**	**Utvrđuje uzročno-posljedičnu vezu geološke strukture, klime, hidrografije, tla i živoga svijeta te antropogenog uticaja na promjenu bioraznolikosti u Bosni i Hercegovini.**
GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-4.3.2	GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-4.3.2	GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-4.3.2
Valorizira uticaj klimatskih faktora na razmještaj tipova klima u Bosni i Hercegovini. Analizira vremenske elemente, odlike klima Bosne i Hercegovine i njihov prostorni obuhvat. Rangira tipove klima sa aspekta utjecaja na život i zdravlje stanovništva te razvoj ljudskih djelatnosti. Identifikuje prostore čiji vremenski elementi su rizični za urbanizaciju i razvoj industrije.	Rangira uticaj geosfera na hidrološke karakteristike Bosne i Hercegovine. Objašnjava uzroke složene podzemne i površinske hidrografije Bosne i Hercegovine. Razvrstava hidronime po načinu postanka, fizičkim i hemijskim osobinama, razmještaju i značaju. Upoređuju riječne slivove i riječne sisteme sa aspekta uloge i značaja za geografski prostor kroz koji protiče. Procjenjuje značaj voda Bosne i Hercegovine.	Upoređuju osnovne odlike tala Bosne i Hercegovine, njihov prostorni razmještaj i pogodnost za razvoj biljnog svijeta i poljoprivrede. Povezuje florne i faunističke zajednice sa tipovima klima i tala Bosne i Hercegovine Izdvaja osobenosti prostora koje nastanjuju endemske i ugrožene vrste u Bosni i Hercegovini. Upoređuje odlike prostornih identiteta koji su staništa određenim flornim i faunističkim oblastima Bosne i Hercegovine.
KLJUČNI SADRŽAJI	KLJUČNI SADRŽAJI	KLJUČNI SADRŽAJI
Klimatske karakteristike Bosne i Hercegovine, Klimatski faktori, Klimatski tipovi Bosne i Hercegovine.	Kopnene vode Bosne i Hercegovine: Tekućice (Riječna mreža, riječni slivovi i riječni sistemi Bosne i Hercegovine), Podzemne vode Bosne i Hercegovine (Izdanske, kraške podzemne vode, termalne i mineralne vode), jezera i more Bosne i Hercegovine, značaj voda.	Floristička obilježja Bosne i Hercegovine, Faunistička obilježja Bosne i Hercegovine.
PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA	PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA	PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA
1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice	**1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice**	**1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice**

Kroz usporedbu klimatskih odlika različitih prostornih identiteta fokus je na geografskim konceptima (pojave, procesi, interakcije, obrasci, trendovi, prostorni značaj).

Prijedlog teme: Kako su klimatski procesi uticali na formiranje pojedinih krajolika u Bosni i Hercegovini?

Preporučuje se interaktivna metoda rada u kojoj će se koristiti fotografije, video filmovi, statistički materijal, tematske karte, grafikoni, dijagrami.

Vršiti stalnu uporednu analizu različitih prirodnih odlika prostora kao i prostornih identiteta kako bi učenik/ca formirao/la što jasnije i detaljnije znanje o prostoru svoje domovine.

Kroz samostalan rad učenik/ca, kroz izradu tematskih karata i različitih multimedijalnih sadržaja, proširuje i produbljuje svoja znanja o klimatskim odlikama svoje domovine.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikovao/la ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih

Prijedlog tema: Kako su hidrološki procesi uticali na formiranje pojedinih krajolika u Bosni i Hercegovini? Koji fizički procesi su učestvovali u formiranju kompozitnih riječnih dolina? Zbog čega naša domovina ima razvijenu podzemnu hidrografiju? Na koji način je naš identitet vezan za prirodni krajolik? Kojih deset prirodnih obilježja u državi bi najradije posjetio? i sl.)

Kroz usporedbu odlika različitih prostornih identiteta fokus je na geografskim konceptima (pojave, procesi, interakcije, obrasci, trendovi, prostorni značaj).

Preporučuje se interaktivna metoda rada u kojoj će se koristiti fotografije, video filmovi, statistički materijal, tematske karte, grafikoni, dijagrami.

Vršiti stalnu uporednu analizu različitih prirodnih odlika prostora kao i prostornih identiteta kako bi učenik/ca formirao/la što jasnije i detaljnije znanje o prostoru svoje domovine.

Kroz samostalan rad učenik/ca, kroz izradu tematskih karata i različitih multimedijalnih sadržaja, proširuje i produbljuje svoja znanja o prirodnim odlikama svoje domovine ne samo u vizuelnom percepiranju i prepoznavanju nego i razumijevanju interakcije procesa i pojava koji su ga formirali i varolizirali u prostornom i vremenskom smislu.

Preporučuju se terenska geografska istraživanja različitih krajolika (npr. kraška područja, nizijska, planinska, kotlinska) kao i prirodne znamenitosti države (npr.vodopadi, kanjoni, izvorišta rijeka, jezera,

Učenik/ca kroz ovu komponentu treba da razumije kako su se formirali različiti krajolici/prostorni identiteti u Bosni i Hercegovini kao posljedica međusobnih odnosa prirodnih pojava i procesa te da usvoji prostorni razmještaj različitih prostornih identiteta.

Kroz usporedbu odlika različitih prostornih identiteta fokus je na geografskim konceptima (pojave, procesi, interakcije, obrasci, trendovi, prostorni značaj).

Preporučuje se interaktivna metoda rada u kojoj će se koristiti fotografije, video filmovi, statistički materijal, tematske karte, grafikoni, dijagrami.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikovao/la ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Da bi učenik/ca razumio/la prirodne pojave i procese koji su formirali prostor Bosne i Hercegovine i koje i danas

zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Da bi učenik/ca razumio/la prirodne pojave i procese koji su formirali prostor Bosne i Hercegovine i koje i danas djeluju neophodana je korelacija geografije sa svim prirodnim naukama, interdisciplinaran pristup.

Učenik/ca intenzivno prikuplja, obrađuje, prikazuje, analizira i prezentira podatke. Zbog toga je neophodno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa matematikom i IKT-om.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno, pismeno i usmeno, uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca pri proučavanju međuodnosa između pojava i procesa u geografskom prostoru razvija geografski način razmišljanja, sposobnost korištenja geografskih koncepata, definisanja pojmova, uspostavljanja analogije, klasifikacije (odabira razloga i kriterije), apstraktnog teorijskog mišljenja zasnovanog na zornom i empirijskom, čime razvija objektivnost, sposobnost razdvajanja bitnog od nebitnog, zakonitog od slučajnog, da shvata odnos između uzroka i posljedica, da izvodi zaključke, koristi i

močvare).

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikovao/la ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Da bi učenik/ca razumio/la prirodne pojave i procese koji su formirali prostor Bosne i Hercegovine i koje i danas djeluju neophodana je korelacija geografije sa svim prirodnim naukama, interdisciplinaran pristup.

Učenik/ca intenzivno prikuplja, obrađuje, prikazuje, analizira i prezentira podatke. Zbog toga je neophodno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa matematikom i IKT-om.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno, pismeno i usmeno, uz korištenje geografske terminologije.

djeluju neophodana je korelacija geografije sa svim prirodnim naukama, interdisciplinaran pristup.

Učenik/ca intenzivno prikuplja, obrađuje, prikazuje, analizira i prezentira podatke. Zbog toga je neophodno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa matematikom i IKT-om.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno, pismeno i usmeno, uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca pri proučavanju međuodnosa između pojava i procesa u geografskom prostoru razvija geografski način razmišljanja, sposobnost korištenja geografskih koncepata, definisanja pojmova, uspostavljanja analogije, klasifikacije (odabira razloga i kriterije), apstraktnog teorijskog mišljenja zasnovanog na zornom i empirijskom, čime razvija objektivnost, sposobnost razdvajanja bitnog od nebitnog, zakonitog od slučajnog, da shvata odnos između uzroka i posljedica, da izvodi zaključke, koristi i predstavlja informacije u obliku fotografija, karata, modela i dijagrama.

Kroz ovaj ishod kod učenika/ce se razvija i sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, sposobnost da pravilno i učinkovito koristi

predstavlja informacije u obliku fotografija, karata, modela i dijagrama.

Kroz ovaj ishod kod učenika/ce se razvija i sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, sposobnost da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove i da povezuje prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora.

Razvija se naučni pogled na Svijet, kritičko mišljenje, sposobnost da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te se razvija kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju

Također osposobit će se za različite oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati svoj rad, primjenjivati teorijskih znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme i donositi odluke – funkcionalna pismenost.

Kroz istraživački rad razvija kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, bit će sposoban/na koristiti informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno.

Pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i planetarnoj razini razvijat će komunikacijske vještine kao što je skladno usmeno i pismeno izražavanja uz korištenje geografske terminologije.

Kroz geografska istraživanja učenik/ca će se osposobiti da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, da koristi

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca pri proučavanju međuodnosa između pojava i procesa u geografskom prostoru razvija geografski način razmišljanja, sposobnost korištenja geografskih koncepata, definisanja pojmova, uspostavljanja analogije, klasifikacije (odabira razloga i kriterije), apstraktnog teorijskog mišljenja zasnovanog na zornom i empirijskom, čime razvija objektivnost, sposobnost razdvajanja bitnog od nebitnog, zakonitog od slučajnog, da shvata odnos između uzroka i posljedica, da izvodi zaključke, koristi i predstavlja informacije u obliku fotografija, karata, modela i dijagrama.

Kroz ovaj ishod kod učenika/ce se razvija i sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, sposobnost da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove i da povezuje prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora.

Razvija se naučni pogled na Svijet, kritičko mišljenje, sposobnost da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te se razvija kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju

Također osposobit će se za različite oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati svoj rad, primjenjivati teorijskih znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme i donositi odluke –

geografsku terminologiju i pojmove i da povezuje prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora.

Razvija se naučni pogled na Svijet, kritičko mišljenje, sposobnost da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te se razvija kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju

Također osposobit će se za različite oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati svoj rad, primjenjivati teorijskih znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme i donositi odluke – funkcionalna pismenost.

Kroz istraživački rad razvija kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, bit će sposoban/na koristiti informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno.

Pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i planetarnoj razini razvijat će komunikacijske vještine kao što je skladno usmeno i pismeno izražavanja uz korištenje geografske terminologije.

Kroz geografska istraživanja učenik/ca će se osposobiti da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te da razumije princip cjeloživotnog sticanja i korištenja novih znanja.

	prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te da razumije princip cjeloživotnog sticanja i korištenja novih znanja.	funkcionalna pismenost. Kroz istraživački rad razvija kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, bit će sposoban/na koristiti informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno. Pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i planetarnoj razini razvijat će komunikacijske vještine kao što je skladno usmeno i pismeno izražavanja uz korištenje geografske terminologije. Kroz geografska istraživanja učenik/ca će se osposobiti da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te da razumije princip cjeloživotnog sticanja i korištenja novih znanja.	
	B.9.7 **Analizira demogeografske odlike u Bosni i Hercegovini kroz popise stanovništva.**	**B.9.8** **Kategorizira ruralna i urbana naselja u Bosni i Hercegovini.**	**B.9.9** **Procjenjuje privredni razvoj Bosne i Hercegovine sa aspekta njenog odnosa i uloge u regiji, EU i svijetu te historijsko-političkih prilika i savremenih globalizacijskih procesa.**
	GEO-2.1.2 GEO-2.2.3 GEO-4.3.2	GEO-2.2.1 GEO-4.3.2	GEO-1.2.1 GEO-4.3.2

Objašnjava naseljavanje prostora Bosne i Hercegovine kroz historiju.

Analizira uzroke i posljedice neravnomjernog razmještaja stanovništva i prosječnu gustinu naseljenosti po makroreljefnim cjelinama i administrativno -političkoj podjeli.

Objašnjava historijske i savremene uzroke i posljedice prirodnog i prostornog kretanja stanovništva Bosne i Hercegovine kroz popise stanovništva.

Analizira značaj potisnih i privlačnih faktora u prostornom kretanju stanovništva Bosne i Hercegovine.

Analizira prosječan životni vijek (uzroke) stanovnika Bosne i Hercegovine.

Ocjenjuju različite programe, politike, skupine, organizacije koje su usmjerene na poboljšanje kvalitete život i rješavanje različitih demografskih problema.

Analizira strukture stanovništva i demografske probleme Bosne i Hercegovine na stavovima koji su oslobođeni predrasuda i stereotipa, njegujući empatiju, poštovanje, toleranciju i uvažavanje prema drugim narodima, kulturama, običajima, religijama, rodnim i socijalnim skupinama. *(afektivni)*

Rangira prirodnogeografske i društvenogeografske faktore koji su uticali na izgled i prepoznatljivu arhitekturu naselja.

Povezuje razmještaj stanovništva i promjene socijalnih prilika sa procesom urbanizacije.

Klasificira makroregionalne i regionalne centre u Bosni i Hercegovini.

Ukazuje na važnost održivog očuvanja sela i neophodnost infrastrukturnog povezivanja sa urbanim područjima.

Analizira infrastrukturne probleme naselja Bosne i Hercegovine.

Upoređuje prostornu strukturu naselja Bosne i Hercegovine, način i kvalitetu života u njima sa naseljima u razvijenim državama svijeta.

Istražuje koliko prostorno okuženje, historijski razvoj, autentična arhitektura naselja utiču na razvoj turizma.

Upoređuje prirodnogeografske i društvenogeografske (historijsko-političke prilike, naučno-tehnološki napredak, obrazovanje i dr.) preduvjete za razvoj privrede u Bosni i Hercegovini.

Rangira značaj i prostorni razmještaj prirodnogeografskih uvjeta za razvoj određenih privrednih djelatnosti u Bosni i Hercegovini.

Objašnjava poljoprivredne rejone, industrijske centre i ekonomske regije u Bosni i Hercegovini.

Valorizuje stepen privrednog razvoja, razvijenost sektora djelatnosti i privrednih djelatnosti u njima kroz strukture stanovništva.

Identifikuje trendove uvoza i izvoza Bosne i Hercegovine.

Upoređuje stepen razvijenosti privrednih djelatnosti u Bosni i Hercegovini sa državama u regiji i državama EU.

KLJUČNI SADRŽAJI

Naseljavanje Bosne i Hercegovine kroz historiju. Geografski razmještaj stanovništva.

Dinamika kretanja ukupnog broja stanovnika Bosne i Hercegovine kroz popise stanovništva (Prirodno kretanje stanovništva i Prostorno kretanje stanovništva) - demografska eksplozija, demografska tranzicija, negativan demografski rast.

Broj stanovnika i prosječan životni vijek. Strukture stanovništva (spolna, starosna, obrazovna, ekonomska, etnička, religijska) Bosne i Hercegovine.

KLJUČNI SADRŽAJI

Ruralna i urbana naselja Bosne i Hercegovine. Najveći urbani centri Bosne i Hercegovine (Sarajevo, Banja Luka, Tuzla, Mostar, Zenica, Bihać).

KLJUČNI SADRŽAJI

Prirodnogeografski uvjeti za razvoj privrede (poljoprivredne površine, vodni, šumski i rudnomineralni resursi). Društvenogeografski preduvjeti za razvoj privrede (demografski resursi, političko-geografski uvjeti privrednog razvoja, tehničko-tehnološki uvjeti i historijski uvjeti). Privredne grane Bosne i Hercegovine kroz 4 sektora djelatnosti.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Kroz ovaj ishod učenik/ca treba da razumije na koji način i u kojoj mjeri prirodnogeografski i društvenogeografski faktori utiču na kvalitetu života i način privređivanja stanovništva Bosne i Hercegovine i kako stanovništvo utiče na transfomaciju svoj prirodnog okruženja. Na koji način demogeografske odlike utiču na privredni razvoj Bosne i Hercegovine?

Poseban akcent dati na kulturnu raznolikost stanovništva i njegovu određenost kroz prostorni identitet.

Kroz uporednu analizu učenik/ca treba da razumije obrasce naseljavanja stanovništva i različite

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Kroz uporednu analizu učenik/ca treba da razumije brojne faktore koji određuju razmještaj i tipove naselja te šta utiče na kvalitetu života u nekom naselju.

Kroz samostalni ili timski rad učenika/ce insistirati na uporednim analizama naselja u Bosni i Hercegovini, ali uzimati i primjere iz svijeta kako bi se valorizirala kvaliteta življenja npr. mogućnosti zaposlenja, dostupnost prijevoza i komunikacijske mreže, dostupnost socijalnih usluga, prirodnih resursa, obrazovnih i kulturnih ustanova). Kroz usporedbe će moći utvrditi koja to naselja sa svojim okruženjem mogu sebi obezbijediti budući rast.

Interaktivnom metodom uz

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Kroz ovaj ishod učenik/ca treba da razumije na koji način i u kojoj mjeri prirodnogeografski i društvenogeografski faktori utiču na kvalitetu života i način privređivanja stanovništva Bosne i Hercegovine i kako stanovništvo utiče na transfomaciju svoj prirodnog okruženja. Na koji način demogeografske odlike utiču na privredni razvoj Bosne i Hercegovine?

Preporučuje se korištenje interaktivne metode kroz koju će učenici razvijati geografsko mišljenje i razumijevanje geografskih koncepata (pojave, procesi, interakcije, obrasci, trendovi, prostorni značaj, geografska perspektiva) pri analizi i

demografske odlike stanovništva, tj. da shvate brojne faktore koji su se mijenjali kroz historiju.

Analizirati značaj potisnih faktora (npr. nezaposlenost, politički nemiri, rat, visoki kriminal, korupcija) i faktora privlačenja (npr. mogućnosti zaposlenja, politička stabilnost, demokratsko društvo, malo kriminala) u prostornom kretanju stanovništva Bosne i Hercegovine kroz timski rad.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja i različita nastavna sredstva kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikovao/la ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Značaj ovog ishoda ogleda se u holističkom pristupu istraživanju prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje korelaciju kako sa prirodnim tako i sa društveno-humanističkim odgojno obrazovnim područjem, te IKT- om.

Kroz prezentovanje stečenih

pomoć fotografija, video filma, karata, planova podučiti učenika/cu da uspoređuju i analiziraju prostorni oblik i karakteristike krajolika naselja i podučiti ih kako da spoznaju bitnost racionalanog izgleda i koordiniranog razvoja naselja.

Preporučuje se i terenski istraživački rad čije rezultate će učenici prezentirati npr. izradom multimedijalnih sadržaja.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja i različita nastavna sredstva kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikovao/la ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Značaj ovog ishoda ogleda se u holističkom pristupu istraživanju prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje korelaciju kako sa prirodnim tako i sa društveno-humanističkim odgojno obrazovnim područjem, te IKT- om.

Kroz prezentovanje stečenih

procjeni podataka i informacija, donošenju zaključaka o različitim društvenogeografskim pitanjima (npr. Da procijene konkurentne mogućnosti korištenja zemljišta za razvoj poljoprivrede i urbani razvoj ili Kako razvoj tehnologije utiče na dalji razvoj industrije sa aspekta zapošljavanja, potrošnje resursa, transformacije okoliša? Zašto ljudi žive tamo gdje rade? Što biste učinili da privučete ljude u određeno mjesto? Kako industrija utiče na demografiju zajednice? Uporediti trendove migracija iz različitih prostornih identiteta i koje posljedice su imale na dalji razvoj tih prostora? Zašto stanovništvo napušta seoska naselja u planinskim područjima Središnjih Dinarida ili kraških područja i doseljavaju se u grad ili napuštaju domovinu? Koji uticaj su ove migracije imale na ekonomski razvoj države? Zašto je važno podržavati domaću proizvodnju hrane? Kako na domaću proizvodnju hrane mogu uticati potrošačke odluke domaćeg stanovništva? Da li je važno imati mliječnu industriju u blizini urbanih centara?

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju njihovog geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja i različita nastavna sredstva kako bi učenik/ca što

znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca će kroz ovaj ishod steći neophodna znanja i vještine, ali i stavove i vrijednosti koje će omogućiti da razumije demogeografske procese i promjene zasnovane na empatiji, poštovanju i težnji za jednakopravnošću svih ljudi.

Učenik/ca pri proučavanju međuodnosa između pojava i procesa u geografskom prostoru razvija geografski način razmišljanja, sposobnost korištenja geografskih koncepata, definisanja pojmova, uspostavljanja analogije, klasifikacije (odabira razloga i kriterije), apstraktnog teorijskog mišljenja zasnovanog na zornom i empirijskom, čime razvija objektivnost, sposobnost razdvajanja bitnog od nebitnog, zakonitog od slučajnog, da shvata odnos između uzroka i posljedica, da izvodi zaključke, koristi i predstavlja informacije u obliku fotografija, karata, modela i dijagrama.

Kroz ovaj ishod kod učenika/ce se razvija i sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, sposobnost da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove i da povezuje

znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca pri proučavanju međuodnosa između pojava i procesa u geografskom prostoru razvija geografski način razmišljanja, sposobnost korištenja geografskih koncepata, definisanja pojmova, uspostavljanja analogije, klasifikacije (odabira razloga i kriterije), apstraktnog teorijskog mišljenja zasnovanog na zornom i empirijskom, čime razvija objektivnost, sposobnost razdvajanja bitnog od nebitnog, zakonitog od slučajnog, da shvata odnos između uzroka i posljedica, da izvodi zaključke, koristi i predstavlja informacije u obliku fotografija, karata, modela i dijagrama.

Kroz ovaj ishod kod učenika/ce se razvija i sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, sposobnost da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove i da povezuje prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora.

Razvija se naučni pogled na Svijet, kritičko mišljenje, sposobnost da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te mu se razvija kritički stav prema područjima koja se odnose

kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikovao/la ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Značaj ove komponente ogleda se u holističkom pristupu istraživanju prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje korelaciju kako sa prirodnim tako i sa društveno-humanističkim odgojno obrazovnim područjem, te IKT- om.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca pri proučavanju međuodnosa između pojava i procesa u geografskom prostoru razvija geografski način razmišljanja, sposobnost korištenja geografskih koncepata, definisanja pojmova, uspostavljanja analogije, klasifikacije (odabira razloga i kriterije), apstraktnog teorijskog mišljenja zasnovanog na zornom i empirijskom, čime razvija objektivnost, sposobnost razdvajanja bitnog od nebitnog, zakonitog od slučajnog, da shvata odnos između uzroka i posljedica, da izvodi zaključke, koristi i predstavlja informacije u

prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora.

Razvija se naučni pogled na Svijet, kritičko mišljenje, sposobnost da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te mu se razvija kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju.

Također osposobit će se za različite oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati svoj rad, primjenjivati teorijskih znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme i donositi odluke. Kroz istraživački rad razvija kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, bit će sposoban/na koristi informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno.

Pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i planetarnoj razini razvijat će komunikacijske vještine kao što je skladno usmeno i pismeno izražavanja uz korištenje geografske terminologije.

Učenik/ca će se osposobiti da vlada verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte - kartografska, matematička i funkcionalna pismenost.

Kroz geografska istraživanja osposobit će se da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te da razumije princip cjeloživotnog sticanja i

na geografiju.

Također osposobit će se za različite oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati svoj rad, primjenjivati teorijskih znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme i donositi odluke. Kroz istraživački rad razvija kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, bit će sposoban/na koristi informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno.

Pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i planetarnoj razini razvijat će komunikacijske vještine kao što je skladno usmeno i pismeno izražavanja uz korištenje geografske terminologije.

Učenik/ca će se osposobiti da vlada verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte - kartografska, matematička i funkcionalna pismenost.

Kroz geografska istraživanja osposobit će se da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te da razumije princip cjeloživotnog sticanja i korištenja novih znanja – uči kako učiti.

obliku fotografija, karata, modela i dijagrama.

Učenika/ce se razvija i sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, sposobnost da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove i da povezuje prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora.

Razvija se naučni pogled na Svijet, kritičko mišljenje, sposobnost da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te mu se razvija kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju.

Također osposobit će se za različite oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati svoj rad, primjenjivati teorijskih znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme i donositi odluke. Kroz istraživački rad razvija kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, bit će sposoban/na koristi informaciono – komunikacijske tehnologije odgovorno, razumno i sigurno.

Pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i planetarnoj razini razvijat će komunikacijske vještine kao što je skladno usmeno i pismeno izražavanja uz korištenje geografske terminologije.

Učenik/ca će se osposobiti da vlada verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte - kartografska, matematička i funkcionalna pismenost.

	korištenja novih znanja – uči kako učiti.		Kroz geografska istraživanja osposobit će se da uči samostalno, disciplinovano i na vlastitu inicijativu, da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te da razumije princip cjeloživotnog sticanja i korištenja novih znanja – uči kako učiti.
C ODRŽIVI RAZVOJ	C.9.1 **Rangira resurse, sirovine i izvore energije u Bosni i Hercegovini sa aspekta održivog razvoja Bosne i Hercegovine.**	C.9.2 **Rasčlanjuje uzroke i posljedice onečišćenja i degradaciju okoliša u Bosni i Hercegovini i pojašnjava njihov uticaj na ekološku opterećenost prostora, prostornu organizaciju i funkcionalno korištenje prostora za život stanovništva u Bosni i Hercegovini.**	C.9.3 **Procjenjuje zakonske odredbe, aktivno djelovanje stanovništva, NVO na izgled i planiranje održivog razvoja Bosne i Hercegovine.**
	GEO-3.1.1 GEO-3.1.2 GEO-3.1.3 Analizira načine upravljanja, očuvanja i racionalnog korištenja prirodnih resursa. Analizira energetske potencijale i stepen korištenja obnovljivih i ekološki opravdanih izvora energije. Upoređuje način upravljanja resursima u Bosni i Hercegovini sa državama EU (EU zakoni). Analizira učinke načina života i odluke o potrošnji i proizvodnji energije. KLJUČNI SADRŽAJI Stanje okoliša u Bosni i Hercegovini.Odgovorno i održivo upravljanje prirodnim resursima.	GEO-3.3.1 GEO-3.3.2 GEO-3.3.3 Analizira stanje okoliša: glavne uzroke, izvore i oblike onečišćenja i glavne posljedice tih onečišćenja te pritisak ljudskih aktivnosti na ekološku održivost prostora u Bosni i Hercegovini. Analizira prirodne opasnosti i geoekološke probleme u Bosni i Hercegovini. KLJUČNI SADRŽAJI Prostorno planiranje. Zakoni i standardi u Bosni i Hercegovini.	GEO-3.2.1 GEO-3.2.2 GEO-3.3.4 Procjenjuje kvalitetu prostora za življenje stanovništva kroz provođenje zakona i standarda. Predlaže aktivnosti i mjere za poboljšanje kvalitete življenja na lokalnom nivou. Analizira zakone, mjere i aktivnosti koji se usklađuju sa EU. KLJUČNI SADRŽAJI Prostorno planiranje. Zakoni i standardi u Bosni i Hercegovini. Kvaliteta življenja u Bosni i Hercegovini

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Učenik/ca treba da razumije koliko je važno održivo korištenje prirodnih resursa i da njihova eksploatacija utiče na lokalnu zajednicu, ali i na održivi razvoj cijelog društva (npr. Problem izgradnje mini hidrocentrala, Na koji način se upravlja resursima u državi? Kako su dostupni? Kako njihova eksploatacija utiče na kvalitetu života lokalnog stanovništva? Ko ima najveće koristi od eksploatacije tih resursa?).

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja i raznovrsna nastavna sredstva kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikuje ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Ova komponenta zahtijeva od učenika/ca analizu okolišne, ekonomske, političke ili društvene implikacije problema. Zato je neophodan multidisciplinarni pristup uz upotrebu IKT-a što može značajno doprinijeti ciljevima obrazovanja za održivi razvoj u geografiji.

Korelacija se ostvaruje i sa biologijom (odnos među organizmima, ekosistemi, glavni ekološki problemi i njihovo rješavanje, ugrožene vrste).

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Kroz ovaj ishod učenik/ca se treba upoznati sa najznačajnijim geoekološkim problemima u Bosni i Hercegovini.(npr. smanjenje obradivih površina, zagađenje tla, povećana potrošnja energije, potrošnja ekološki neprihvatljivih vidova energije i njena neadekvatna raspodjela, erozija tla, kamenolomi, očuvanje biodiverziteta, eksploatacija ruda, upravljanje otpadom, ugroženost podzemnih voda, poplave, otpadne vode, zagađenje zraka, buka i sl.).

Koji su to glavni uzročnici geoekoloških problema u pojedinim dijelovima države i koje negativne posljedice izazivaju u prostoru, Kakav je odnos stanovništva, lokalne i državne vlasti, NVO-a spram tih problema?

Kroz ovaj ishod učenik/ca treba da razumije, kroz različite primjere, načine korištenja, planiranja i upravljanja prostorom (namjenu, uređenje i organizaciju prostora) u Bosni i Hercegovini sa aspekta njegove održivosti i pružanja kvalitetnog življenja (npr.vodovodna, kanalizaciona i saobraćajna infrastruktura, upravljanje otpadom, zagađenje zraka, prostori i objekti za odmor i rekreaciju (parkovi, sportski tereni), pristup obrazovnim, kulturnim i zdravstvenim ustanove, sigurnost i nelegalna gradnja, koncesije nad vodama i nelegalna gradnja na vodozaštitnim zonama, smještanje industrije u ekološki neadekvatnim područjima,

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Kroz ovaj ishod učenik/ca treba da razumije, kroz različite primjere, načine korištenja, planiranja i upravljanja prostorom (namjenu, uređenje i organizaciju prostora) u Bosni i Hercegovini sa aspekta njegove održivosti i pružanja kvalitetnog življenja (npr.vodovodna, kanalizaciona i saobraćajna infrastruktura, upravljanje otpadom, zagađenje zraka, prostori i objekti za odmor i rekreaciju (parkovi, sportski tereni), pristup obrazovnim, kulturnim i zdravstvenim ustanove, sigurnost i nelegalna gradnja, koncesije nad vodama i nelegalna gradnja na vodozaštitnim zonama, smještanje industrije u ekološki neadekvatnim područjima, gradnja mini centrala, eksploatacija rudno mineralnog bogatstva – problem antropogenog reljefa, pojava klizišta, poljoprivredne površine pod ugarom, zagađenje i neracionalno korištenje poljoprivrednog zemljišta) kroz geografska terenska istraživanja na lokalnom nivou.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja i raznovrsna nastavna sredstva kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikovao/la ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom

korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno, pismeno i usmeno, uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca će se kroz ovaj ishod osposobiti da podržava kritičku analizu „velikih ideja“ poput održivog razvoja, globalizacije itd. kada traži objašnjenje kako svijet funkcioniše i kada pokušava doći do alternativnih rješenja (perspektivna dimenzija).

Razvija se osjetljivost na socijalne potrebe, rješavanje zajedničkih održivih prostornih pitanja na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou, sposobnost ocjenjivanja raznolikosti i ljepote prirodnog okoliša s jedne strane i različitih životnih uvjeta i socijalnih potreba s druge strane.

Prihvat će rad u klimi saradnje poštujući odlučivanje i glasanje drugih. Zalagat će se za odgovorno upravljanje resursima okoliša. Kroz ovu komponentu razvijat će se i sposobnost podučavanja, širenja i podizanja svijesti o geografskim prostornim pitanjima kao i sposobnost povezivanja i sažimanja različitih prostornih informacija.

Znat će koristi geografsku informacionu tehnologiju za prikupljenje podataka, analiziranje, valoriziranje i prognoziranje pojava i procesa u prostoru kroz sposobnost korištenja geografskih podataka kao

gradnja mini centrala, eksploatacija rudno mineralnog bogatstva – problem antropogenog reljefa, pojava klizišta, poljoprivredne površine pod ugarom, zagađenje i neracionalno korištenje poljoprivrednog zemljišta) kroz geografska terenska istraživanja na lokalnom nivou.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Ova komponenta zahtijeva od učenika/ca analizu okolišne, ekonomske, političke ili društvene implikacije problema. Zato je neophodan multidisciplinarni pristup uz upotrebu IKT-a što može značajno doprinijeti ciljevima obrazovanja za održivi razvoj u geografiji.

Korelacija se ostvaruje i sa biologijom (odnos među organizmima, ekosistemi, glavni ekološki problemi i njihovo rješavanje, ugrožene vrste).

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno, pismeno i usmeno, uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca će se kroz ovaj ishod osposobiti da podržava kritičku analizu „velikih ideja“ poput održivog razvoja, globalizacije itd. kada traži objašnjenje kako svijet funkcioniše i kada pokušava doći do alternativnih rješenja

radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Ova komponenta zahtijeva od učenika/ca analizu okolišne, ekonomske, političke ili društvene implikacije problema. Zato je neophodan multidisciplinarni pristup uz upotrebu IKT-a što može značajno doprinijeti ciljevima obrazovanja za održivi razvoj u geografiji.

Korelacija se ostvaruje i sa biologijom (odnos među organizmima, ekosistemi, glavni ekološki problemi i njihovo rješavanje, ugrožene vrste).

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno, pismeno i usmeno, uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca će se kroz ovaj ishod osposobiti da podržava kritičku analizu „velikih ideja“ poput održivog razvoja, globalizacije itd. kada traži objašnjenje kako svijet funkcioniše i kada pokušava doći do alternativnih rješenja

	alata za razumijevanje prostora. Znat će da brine o kvaliteti i planiranju uravnotežene upotrebe okoliša i brine se za kvalitetu života budućih generacija (održivi razvoj).	(perspektivna dimenzija). Ovaj ishod razvija stavove i vrijednosti koji su potrebni za donošenje odluka pri intervencijama u prostoru. Bit će sposoban/na da odgovorno koristi geografska znanja i vještine u svakodnevnom životu i saosjećat će i pomagati ljudima koje je zadesila prirodna katastrofa. Borit će se za jednakost svih ljudi, očuvanje kvalitete prirode i kvalitetno socijalno okruženje za buduće generacije. Posjedovat će osjećaj građanskog identiteta i poštovat će gledište drugih kao i njihova uvjerenja i vrijednosti. Pokazivat će poštovanje samoga sebe kao i poštovanja i empatiju prema drugim i drugačijim. Učenik/ca će posjedovati kritički interes za očuvanje Zemlje kao svog doma i razumjet će zašto je održiv pristup budućnosti od presudne važnosti.	(perspektivna dimenzija). Razvija se osjetljivost na socijalne potrebe, rješavanje zajedničkih održivih prostornih pitanja na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou, sposobnost ocjenjivanja raznolikosti i ljepote prirodnog okoliša s jedne strane i različitih životnih uvjeta i socijalnih potreba s druge strane. Bit će sposoban/na da brine o kvaliteti i planiranju uravnotežene upotrebe okoliša i kvaliteti života budućih generacija (održivi razvoj) te da povezuje različite aspekate znanja kao što su kognitivno, emocionalno, etičko, estetsko i motoričko. Ovaj ishod razvija stavove i vrijednosti koji su potrebni za donošenje odluka pri intervencijama u prostoru. Posjedovat će osjećaj građanskog identiteta i poštovat će gledište drugih kao i njihova uvjerenja i vrijednosti. Prihvat će rad u klimi saradnje poštujući odlučivanje i glasanje drugih. Razvijat će se i sposobnost podučavanja, širenja i podizanja svijesti o geografskim prostornim pitanjima.
	C.9.4 **Razlikuje kategorije zaštite geobaštine (prirodna i kulturna), pravni i institucionalni okvir i izazove upravljanja zaštićenim područjima u Bosni i Hercegovini.**	C.9.5 **Analizira stanje prostornih odnosa sa aspekta prostornog planiranja i njegov pravni i institucionalni okvir u Bosni i Hercegovini.**	C.9.6 **Predviđa međudjelovanja procesa i promjena u Bosni i Hercegovini kroz korištenje rezultata GIS-a.**
	GEO-3.2.2 GEO-3.3.1 GEO-3.3.4	GEO-3.3.2 GEO-3.3.3 GEO-3.3.4	GEO-1.3.3 GEO-3.2.1 GEO-3.2.2

Analizira kriterije za zaštitu i očuvanje prirodne i kulturne baštine.

Rangira nivoe i stepen zaštite prirodne i kulturne baštine.

Upoređuje stanje prirodne i kulturne baštine u Bosni i Hercegovini sa državama EU i razvijenim državama svijeta.

Preporučuje načine zaštite i promocije baštine kao prostornih identiteta i resursa za razvoj turizma.

KLJUČNI SADRŽAJI

Zaštićena područja u Bosni i Hercegovni. Stanje. Mjere zaštite. Valorizacija.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju njihovog geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja i raznovrsna nastavna sredstva kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikovao/la ispravne

Objašnjava kroz primjere načine korištenja, planiranja i upravljanja prostorom (namjene, uređenja i organizacije prostora) u Bosni i Hercegovini sa aspekta njegove održivosti i pružanja kvalitetnog življenja kroz geografska istraživanja na lokalnom nivou.

KLJUČNI SADRŽAJI

Planiranje i upravljanje prostorom Bosne i Hercegovine – Stanje i perspektive, zakonske regulative.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikuje ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju njihovog geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

Objašnjava mogućnosti GIS-a u svakodnevnom životu i radu u sagledavanju stanja, unapređenja i predviđanja međuodnosa pojava i procesa na prostoru Bosne i Hercegovine sa aspekta njegove održivosti.

KLJUČNI SADRŽAJI

Perspektive održivog razvoja Bosne i Hercegovine u svjetlu geografskih-informacionih tehnologija.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Primjena GIS-a u nastavi razvija interes kod učenika/ce za upotrebom računara i savremene tehnologije u geografiji. Objasniti osnovne pojmove i primjenu GIS-a.

Kroz samostalan istraživački rad učenik/ca može istraživati mogućnosti upotrebe GIS-a u prikazivanju prostornih podataka i važnosti njegove mogućnosti simuliranja promjena u prostoru kroz što će razumjeti i aplikativnost savremene geografije.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikuje ispravne stavove,

stavove, emocije i vrijednosti.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Ova komponenta zahtijeva od učenika/ca analizu okolišne, ekonomske, političke ili društvene implikacije problema. Zato je neophodan multidisciplinarni pristup uz upotrebu IKT-a što može značajno doprinijeti ciljevima obrazovanja za održivi razvoj u geografiji.

Korelacija se ostvaruje i sa biologijom (odnos među organizmima, ekosistemi, glavni ekološki problemi i njihovo rješavanje, ugrožene vrste).

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno, pismeno i usmeno, uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca će se kroz ovaj ishod osposobiti da podržava kritičku analizu „velikih ideja“ poput održivog razvoja, globalizacije itd. kada traži objašnjenje kako svijet funkcioniše i kada pokušava doći do alternativnih rješenja (perspektivna dimenzija).

Razvija se osjetljivost na socijalne potrebe, rješavanje zajedničkih održivih prostornih pitanja na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou, sposobnost ocjenjivanja raznolikosti i ljepote prirodnog okoliša s

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kroz ovaj ishod učenik/ca će razvijati svjesnost o primjenjivosti i aplikativnosti svih geografskih spoznaja u svakodnevnom životu, a posebno u segmentu predstavljanja Zemljine površine.

Razvijaju se praktične i kognitivne vještine ali i multitasking kompetencija pomoću kojih analizira i skenira okruženje, ali se prebacuje fokus i na neke istaknute detalje – kritički analizira. Osposobit će se da koristi geografske alate za orijentaciju, lociranje i dobivanje geografskih podataka u prostoru.

Razvija se sposobnost razumijevanja geografskih koncepata i sposobnost upravljanja promjenama i definisanja problema.

emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju njihovog geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Upotreba GIS-a u predstavljanju geoprostorne stvarnosti, mogućnosti njene analize i procjene iz različitih perspektiva i prije svega mogućnosti predviđanja transformacija u prostoru putem simulacije daje geografiji i kao nauci, ali i predmetu nove dimenzije razvoja i aplikativnosti. Zahvaljujući svojoj mosnosti, kao prirodna i društvena naukama, ona posebno kroz GIS nudi mogućnost svim ostalim naukama da svoje sadržaje predstavljaju, analiziraju, modeliraju i simuliraju u virtualnom prostoru za što je neophodno i opšte geografsko znanje - holistički pristup.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

jedne strane i različitih životnih uvjeta i socijalnih potreba s druge strane.

Bit će sposoban/na da brine o kvaliteti i planiranju uravnotežene upotrebe okoliša i kvaliteti života budućih generacija (održivi razvoj) te da povezuje različite aspekate znanja kao što su kognitivno, emocionalno, etičko, estetsko i motoričko.

Ovaj ishod razvija stavove i vrijednosti koji su potrebni za donošenje odluka pri intervencijama u prostoru. Bit će sposoban/na da odgovorno koristi geografska znanja i vještine u svakodnevnom životu i saosjećat će i pomagati ljudima koje je zadesila prirodna katastrofa. Borit će se za jednakost svih ljudi, očuvanje kvalitete prirode i kvalitetno socijalno okruženje za buduće generacije. Posjedovat će osjećaj građanskog identiteta i poštovat će gledište drugih kao i njihova uvjerenja i vrijednosti. Pokazivat će poštovanje samoga sebe kao i poštovanja i empatiju prema drugim i drugačijim.

Znat će da brine o kvaliteti i planiranju uravnotežene upotrebe okoliša i brine se za kvalitetu života budućih generacija (održivi razvoj).

Prihvat će rad u klimi saradnje poštujući odlučivanje i glasanje drugih. Zalagat će se za odgovorno upravljanje resursima okoliša.

Kroz ovaj ishod razvijat će se i sposobnost podučavanja, širenja i podizanja svijesti o geografskim prostornim pitanjima kao i sposobnost povezivanja i sažimanja različitih prostornih informacija.

Kroz ovaj ishod učenik/ca će razvijati svjesnost o primjenjivosti i aplikativnosti svih geografskih spoznaja u svakodnevnom životu, a posebno u segmentu predstavljanja Zemljine površine.

Razvijaju se praktične i kognitivne vještine ali i multitasking kompetencija pomoću kojih analizira i skenira okruženje, ali se prebacuje fokus i na neke istaknute detalje – kritički analizira. Osposobit će se da koristi geografske alate za orijentaciju, lociranje i dobivanje geografskih podataka u prostoru.

Razvija se sposobnost razumijevanja geografskih koncepata i sposobnost upravljanja promjenama i definisanja problema.

GIS predstavlja skup integralnih softverskih programa (alata) izrađenih s ciljem pohranjivanja, pretraživanja, manipuliranja, analiziranja, procjena, predviđanja i prikazivanja geografskih informacija. Kao takav pomaže učeniku/ci da razvije vještine prostornog razmišljanja i potiče aktivno sudjelovanje u procesu sticanja znanja o promjenama i uticajima na okoliš. Razvijaju se temeljne digitalne kompetencije.

Znat će koristi geografsku informacionu tehnologiju za prikupljenje podataka, analiziranje, valoriziranje i prognoziranje pojava i procesa u prostoru kroz sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora.

Osposobljava se da analizira različite izvore informacija kako bi utvrdio/la važnost pitanja, događaja, razvoja i/ili pojava za pojedince i/ili grupe, uključujući različite skupine i prepoznaje pristranosti u pojedinim izvorima.

Učenik/ca će posjedovati kritički interes za očuvanje Zemlje kao svog doma i razumjet će zašto je održiv pristup budućnosti od presudne važnosti.

C.9.7

Argumentira aplikativnost geografskih znanja i vještina u shvatanja, predstavljanju i predviđanju međudjelovanja procesa i promjena u geografskom prostoru na principima održivog razvoja i harmoničnog, kvalitenog i pravičnog življenja svih živih bića.

GEO-1.2.1 GEO-1.2.2 GEO-3.2.2

Objašnjava važnost geografije u poduzetničkom djelovanju.

Procjenjuje važnost geografije u formiranju pozitivnih načela i vrijednosti (težnja demokraciji, antikorupcija, pravna država, socijalna empatičnost, građanske kompetencije) potrebnih za uspostavljanje odnosa sa drugim ljudima, ali i svim elementima prostora (živi svijet i neživa priroda).

Navodi zanimanja u kojima je posebno važno poznavanje geografskih znanja i vještina (prostorni planer, geodeta, arhitekta, meteorolog, turistički radnik, pilot, agronom, ekonomista, arheolog, zdravstveni radnik, saobraćajni radnik i svima kojima je znanje o prostoru neophodno).

KLJUČNI SADRŽAJI

Prirodnogeografski i društvenogeografski faktori prostora kao preduslov za inovacije i razvoj poduzetničkih ideja.

Projekti i geografska istraživanja kroz terensku nastavu.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja komponente – metodičke smjernice

Uključivanje učenika/ce u rad na rješavanju problema u lokalnoj zajednici. Promovisanje geografije kroz profesionalnu orijentaciju.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikovao/la ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju njihovog geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Korelacijom i povezivanjem sadržaja učenika/cu potičemo na rad i istraživanje zbog čega sadržaji ove komponente zahtijevaju korealciju sa prirodnim i društveno - humanističkim naukama i IKT – om.

Istraživanje i prezentovanje rezultata istraživanja podrazumijeva vladanje komunikacijskim vještinama kao što je skladno pismeno i usmeno izražavanje uz korištenje geografske terminologije.

3.**Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup**

Sadržaji ovog ishoda razvijaju poduzetničke vještine i aplikativnost svih geografskih spoznaja u svakodnevnom životu, holistički pristup i interdisciplinarnost u razmišljanju kao i sposobnost povezivanja znanja.

D REGIONALNA GEOGRAFIJA	D.9.1	D.9.2
	Kategorizira specifičnosti prirodnogeografskih i društvenogeografskih odlika regija Bosne i Hercegovine.	**Analizira ime, geografsko-historijski razvoj, društveno uređenje i administrativno-političku podjelu Bosne i Hercegovine i njen položaj u regiji, Evropi i Svijetu.**
	GEO-1.2.1 GEO-2.3.2 GEO-4.3.1	GEO-1.2.1 GEO-2.3.2 GEO-4.3.1
	Objašnjava prostorni obuhvat i geografski položaj regija. Upoređuje tipične i dominirajuće prirodnogeografske i društvenogeografske odlike regija (regionalne identitete). Procjenjuje prirodne i društvene preduvjete za razvoj privrednih djelatnosti posebno saobraćaja i turizma i aktuelno stanje privrede. Analizira kvalitetu življenja i perspektive održivog razvoja geografskih regija Bosne i Hercegovine.	Analizira prostorni obuhvat države kroz značajna historijska razdoblja. Objašnjava upravno - administrativnu podjelu Bosne i Hercegovine. Objašnjava vrijednosti demokracije, građanskih prava, multikulturalnosti u Bosni i Hercegovini. Ocjenjuje političko - ekonomske odnose sa susjedima, državama u regiji, EU i Svijetu.

KLJUČNI SADRŽAJI

Opći geografski prikaz regija: Sjeverna Bosna, Regija Srednja Bosna, Regija Visoki krš, Mediteranska regija (geografski položaj, prostorni obuhvat, prirodnogeografske i društvenogeografske odlike.).

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Geografsko terensko istraživanje je najefikasnija metoda za podučavanje sadržaja ovog ishoda zbog čega se posebno preporučuje. Kroz ovu komponentu učenik/ca treba da usvoji različite kriterije regionalizacije države (različitosti u reljefu, klimi, hidrografiji, društvenim osobenostima ili dominirajućoj specifičnosti).

Učenik/ca treba prepoznati regionalne granice i razvijati svoje razumijevanje regionalnih karakteristika pomoću različitih tematskih karata, presjek profila mogu koristiti za utvrđivanje razlika u nadmorskoj visini između regija, klimatske grafikone za usporedbu temperatura i razlike u količini padavina između regija.

Učenik/ca treba da upoređuje prirodne karakteristike pojedinih regija države (izgled krajolika, klimu, tlo, vegetaciju, očuvanost krajolika (npr. Šta bi ste uzeli kao tri najvažnija prirodna obilježja u nekoj od regija? Šta ih čini važnim za stanovništvo tog prostora, ali i države u cjelini? Koje bi prirodne regije izdvojio kao specifikum naše države te kako bi se ona mogla iskoristiti kroz naše međunarodno predstavljanje i razvoj turizma? Koje regije su najprivlačnije za razvoj turizma i zašto?).

Kroz ovaj ishod učenik/ca posebno koristi koncepte prostornog značaja, obrasce i trendove.

Analiza održivosti saobraćajne infrastrukture u državi (putna mreža) i koliko ona utiče na razvoj regije (lokalno i nacionalno) može se procijeniti kroz npr. mrežu autocesta i željeznice, njihove povezanosti i koliko pokrivaju i kako teritorij države?, Veza sa međunarodnim saobraćajnim koridorima, Kako su pojedini dijelovi regije saobraćajno povezani sa glavnim urbanim centrom regije i glavnim saobraćajnim koridorima države?

KLJUČNI SADRŽAJI

Porijeklo imena, geografsko-historijski razvoj, društveno uređenje i administrativno-politička podjela Bosne i Hercegovine i njen položaj u regiji, Evropi i Svijetu.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Učenik/ca treba da razumije osnovna pitanja političke geografije u svijetu danas, promjene i trendove u međunarodnoj politici i privrednom razvoju. Koristeći aktuelnu političku problematiku nastavnik treba pojasniti, kroz različite geografske perspektive, savremene globalizacijske procese, pozadinu i manifestacije međunarodne saradnje i sukoba da bi učenik/ca stekao/la osjećaj za političku geografiju i da ga/je potakne da prati međunarodne i lokalne vijesti (samoaktuelizacija).

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikovao/la ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju njihovog geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

U okviru ovog ishoda pruža se mogućnost korelacije sa matematičkim znanjem i vještinama kroz prikupljanje podataka, njihovu analizu i prikazivanje i IKT.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno uz korištenje geografske terminologije.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija –

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikovao/la ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Značaj ovog ishoda ogleda se u holističkom pristupu istraživanja prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje korelaciju kako sa prirodnim tako i sa društveno-humanističkim odgojno obrazovnim područjem, te IKT-om.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Ovaj ishod razvija kod učenika/ce sposobnost da razumije sličnosti i razlike u razvoju država i regije, da prepozna i analiza probleme i utvrdi uzroke stepena privrednog razvoja država (sveobuhvatno razmišljanje). Razvija se sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora i da pravilno i učinkovito koristiti geografsku terminologiju i pojmove.

Bit će osposobljen/a da povezuje prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora, znat će kako kombinovati opću i specijaliziranu analizu međusobnim povezivanjem pojava u različitim teritorijalnim situacijama. Fokusirat će se na svakodnevne geografske prilike ljudi - djece i odraslih i istraživat će šta je važno i šta utiče na ljude, svakodnevno i dugoročno, izravno i neizravno.

Bit će zainteresovan/a da istražuje aktuelne teme, ali je usmjeren/a i prema budućnosti, da predviđa što se može dogoditi uključujući

kompetencijski pristup

Učenik/ca će biti sposoban/na da prepozna i analiza probleme i utvrdi uzroke stepena privrednog razvoja država (sveobuhvatno razmišljanje). Znat će kako kombinovati opću i specijaliziranu analizu međusobnim povezivanjem pojava u različitim teritorijalnim situacijama. Bit će zainteresovan/a za aktuelno i značajno, i ono što ima svakodnevni smisao i utjecaj u našem životu.

Razvija sposobnost da analizira podatke, dokaze i informacije primjenjujući relevantne koncepte geografskog mišljenja kao i sposobnost da kombinuje vremensku i prostornu dimenzija pri objašnjavanju društvenih pitanja koja su vezana za neko mjesto/regiju. Bit će sposoban/na da kritički prima informacije iz masovnih medija i da poštuje pozitivne osjećaje prema domovini, osjećaj pripadnosti nekom prostoru i cijeni svoju prirodnu i kulturnu baštinu.

Razvija se kompetencija korištenja informacija i komunikacijskih tehnologije.

kreativne i kritičke odgovore na svakodnevne stvari i probleme.

Bit će sposoban/a da analizira podatke, dokaze i informacije primjenjujući relevantne koncepte geografskog mišljenja, prepoznaje ključne tačke ili ideje u svakom izvoru.

Također, bit će sposoban/na da kombinuje vremensku i prostornu dimenzija u objašnjavanju društvenih pitanja koja su vezana za neko mjesto/regiju i da ima kritički stav prema područjima koja se odnose na odgovorno korištenje prostora.

Kritički će primati informacije iz masovnih medija. Ovaj ishod razvija odgovornost za prostorne promjene u skladu s godinama i razvija pozitivne osjećaje prema domovini, osjećaj pripadnosti nekom prostoru i cijeni njenu prirodnu i kulturnu baštinu.

Razvija kompetenciju korištenja informacija i komunikacijskih tehnologije (IKT kompetencije) i osposobljava učenika/cu da vlada verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte, da jasno i logično iznosi svoje argumente, zaključke, predviđanja i/ili planove djelovanja, analizira grafikone, dijagrame i/ili karte koji pomažu da analizira problem, događaj, razvoj, i/ili fenomen koji istražuje te da analizira izvore kako bi utvrdio važnost pitanja, događaja, razvoja i /ili pojava za pojedince i/ili grupe, uključujući različite skupine i prepoznaje pristranosti u pojedinim izvorima - kartografska, numerička i funkcionalna pismenost.

- Srednje
- I

Godine učenja i podučavanja predmeta: 5

A GEOGRAFSKI PROSTOR	B MEĐUSOBNO DJELOVANJE POJAVA, PROCESA I PROMJENA	C ODRŽIVI RAZVOJ
A.I.1	B.I.1	C.I.1
A.I.2	B.I.2	C.I.2
A.I.3	B.I.3	C.I.3
A.I.4	B.I.4	
A.I.5	B.I.5	
A.I.6	B.I.6	
	B.I.7	
	B.I.8	

A GEOGRAFSKI PROSTOR	A.I.1	A.I.2	A.I.3
	Procjenjuje važnost izučavanja geografije u razumijevanju pojava, procesa, promjena i odnosa u prostornoj stvarnosti i njene aplikativnosti u savremenom društvu.	**Komentariše na naučnim osnovama najnovija saznanja o Kosmosu i Sunčevom sistemu.**	**Analizira odlike Zemlje u Sunčevom sistemu.**
	GEO-1.1.1 GEO-1.1.4 GEO-1.2.1	GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-1.1.3	GEO-1.1.1 GEO-1.3.2 GEO-1.3.3

Argumentira važnost geografije u funkcionalnom razvoju prostorne stvarnosti.

Predviđa budući razvoj savremenih pravaca geografije.

Analizira kosmički prostor i njegovu posebnost prema savremenim naučnim teorijama.

Kreira vlastiti sistem informacija o Kosmosu, kao i njegov uticaj na život na Zemlji.

Analizira Sunčev sistem – teorije o nastanku i njegove odlike u skladu sa savremenim naučnim spoznajama.

Klasifikuje planete Sunčevog sistema na osnovu različitih odlika (udaljenost od Sunca, masu, prečnik, gustinu, temperaturu, period rotacije i revolucije, broj satelita).

Razlikuje osnovne astronomske jedinice kojima se određuje udaljenost među zvijezdama i drugim nebeskim tijelima.

Procjenjuje aktuelna istraživanja Kosmosa.

Izdvaja sličnosti i razlike između ostalih nebeskih tijela i Zemlje, te njenu univerzalnost u Kosmos.

Analizira postanak, oblik, veličinu, dimenzije Zemlje na osnovu naučnih dokaza.

Analizira međudjelovanje kretanja Sunca, Zemlje i Mjeseca – uzroci i posljedice.

KLJUČNI SADRŽAJI

Definisanje predmeta i objekta izučavanja geografije. Razvoj savremenih pravaca geografije.

KLJUČNI SADRŽAJI

Kosmos i kosmička tijela. Odlike kosmičkih tijela i zakonomjernosti pojavljivanja. Naučne teorije o nastanku i strukturi Kosmosa. Astronomske jedinice (svjetlosna godina, jedan parsek, srednja udaljenost Zemlje od Sunca), galaksija, gravitacija, Mliječni put. Najnovija istraživanja o Kosmosu i Sunčevom sistemu i mogućnosti uticaja na život na Zemlji.

KLJUČNI SADRŽAJI

Položaj Zemlje u Sunčevu sistemu i Kosmosu. Teorije o postanku Zemlje. Oblik i dimenzije.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Geografija je vrlo očigledna

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Astronomija i istraživanje

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Davati poveznice učeniku/ci

nauka koja svojim istraživanjima spaja spoznaje prirodnogeografskih, te elemenata društvenogeografskih odlika na Zemlji. Pri izučavanju i obradi nastavnih tema treba se polaziti od metodičkih principa: od bližeg ka daljem, principa očiglednosti pojavljivanja, principa interdisciplinarnosti, principa kartografskog uočavanja i determinisanja, savremenih metodičkih nastavno - naučnih principa (posmatranje aktuelnih pojava i procesa, prikupljanje, analiza i obrade podataka u vezi s tim kao i upotrebe IKT –a).

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

U okviru ove komponente učenik/ca intenzivno prikuplja, prikazuje i analizira podatke. Ostvariti međupredmetnu poveznicu sa nastavnim predmetom Historija. Učenik/ca treba da razumije važnost kontinuiranog sticanja znanja i međupredmetnog povezivanja.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kada su u pitanju ključne komptencije, moguće je efikasno djelovati na razvoj naučnog pogleda na Svijet u skladu sa savremenim tehnološkim dostignućima. Takođe, neophodno je efikasno djelovati na razvoj informatičke pismenosti - upotreba tehnologije u svrhu razvoja kreativnosti, inovativnosti i uključavanja u društvo, korištenje tehnologije za podršku kritičkog načina razmišljanja.

kosmosa potaknule su nove ideje o tome kako je Kosmos nastao i kako funkcioniše. Ogromne količine novih podataka, posebno sa satelita, zajedno sa modernim računarskim modelima omogućavaju otvaranje vrlo zanimljivih tema koje se mogu istraživati.

Davati poveznice učeniku/ci prema naučnoj literaturi (znanja zasnovana na savremenim dostignućima - tekstovi naučnih časopisa npr. National Geographic, Space and Research, Dark Matters i sl.).

Kroz podučavanje ovog ishoda ključni geografski koncepti su udaljenost, lokacija, interakcije, smjer, pravac, zakonitosti, obrasci, kritičko razmišljanje.

Pri podučavanju preporučuju se savremene metode rada kroz koje je moguće ostvariti stalnu interakciju sa učenikom/com uz upotrebu audio - vizuelnih sredstava (fotografije, globus, telurij, teleskop) i dokumentarnog filma, te ostvariti analizu tema komponente kroz pitanjima Kako, Zašto, Na koji način, Koliko, Gdje? Uz stalno insistiranje na argumentaciji i naučnoj zasnovanosti odgovora (dokazi). Vrlo je važno da učenik/ca koristi već stečana znanja iz drugih predmeta – interdisciplinarnost.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu.

2.Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti - međupredmetna korelacija

Kosmos je prije svega fizikalni prostor, vrlo promjenjiv, univerzalan i kao

prema naučnoj literaturi (znanja zasnovana na savremenim dostignućima - tekstovi naučnih časopisa npr. National Geographic, Space and Research, Dark Matters i sl.).

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu.

Kroz podučavanje ovog shoda ključni geografski koncepti su udaljenost, lokacija, interakcije, smjer, pravac, zakonitosti, obrasci, kritičko razmišljanje.

Pri podučavanju preporučuju se savremene metode rada kroz koje je moguće ostvariti stalnu interakciju sa učenikom/com uz upotrebu audio - vizuelnih sredstava (fotografije, globus, telurij, teleskop) i dokumentarnog filma, te ostvariti analizu tema komponente kroz pitanjima Kako, Zašto, Na koji način, Koliko, Gdje? Uz stalno insistiranje na argumentaciji i naučnoj zasnovanosti odgovora (dokazi). Vrlo je važno da učenik/ca koristi već stečana znanja iz drugih predmeta – interdisciplinarnost.

2.Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti - međupredmetna korelacija

Uz primjenu informatičko - komunikacijskih savremenih tehnologija (aplikativni softveri o kretanjima npr. vještačkih satelita, i sl., zatim mogućnosti izrade modela, audio - vizuelnih prezentacija i sl.) povezuju geografske spoznaje sa ovim tehnologijama.

Vrlo je veliki opseg mogućnosti koreliranja datih sadržaja sa predmetima prirodne skupine i prirodnih nauka (fizika, hemija,

takvom se sa aspekta istraživanja pristupa interdisciplinarno. Geografija ima vrlo važno mjesto u sistemu nauka i astronomija je nauka koja uključuje u svoja istraživanja široke opsege naučnog spoznavanja Kosmosa.

Uz primjenu informatičko - komunikacijskih savremenih tehnologija (aplikativni softveri o kretanjima npr. vještačkih satelita, i sl., zatim mogućnosti izrade modela, audio - vizuelnih prezentacija o Kosmosu i sl.) povezuju geografske spoznaje sa ovim tehnologijama.

Uočava se koreliranje matematičkih veličina sa geografskim veličinama kao što su Astronomska jedinica, rektascenzija, deklinacija i drugim veličinama i usporedbama kosmičkih tijela, te veličina na Zemlji.

Upotrebom savremenih informacijsko - komunikacijskih tehnologija doprinosi se razvoju principa očiglednosti koji je vrlo bitan u geografiji - IK aplikacije o kretanju Zemlje i drugih nebeskih tijela, vještačkih satelita oko Zemlje, načinima njihovog funkcionisanja. Upotrebom raznih IK modela mogu se uočiti i međudjelovanja Sunca, Mjeseca i Zemlje npr. na plovidbu, odnosno uticaj plime i oseke na odvijanje brodskog, lučkog saobraćaja i sl.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelaciju sa predmetom Bosanski/ Hrvatski/Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

3. Mogućnosti odgojnog

biologija, matematika), kao i naukama humanističkog spektra (sociološko - religijskim shvatanjima i gledištima). Npr. prezentirajući sadržaje o Zemlji i njenom postanku i obliku direktna je korelacija sa zakonima fizike koji govore o obliku nebeskih tijela.

3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca kroz ovaj ishod može spoznati prostor u kome žive, u kojem se odvija cjelokupan naš rad i postojanje, što svakako doprinosi razvoju samoaktualizacije kod učenika/ce.

Kod učenika/ce se razvija kritički stav o određenom procesu i pojavi (svakako, taj stav se ne može razvijati bez formiranja složenog sistema informacija, jer bi to onda bilo kritiziranje!). Dakle, upotrebom i analizom brojnih informacija u sistemu geografskih istraživanja o Zemlji razvija se vještina analize procesa i pojava i njihovih uzročno - posljedičnih odnosa i veza, zatim se doprinosi razvijanju istraživačkog duha i naučno - istraživačkih vještina, te vještina korištenja savremenih informacijsko - komunikacijskih tehnologija (ovim se razvija informatičko - digitalna kompetencija), inventivno razmišljanje, odnosno prilagodljivost informacija i znanja o Zemlji u Kosmosu u svakodnevnim aktivnostima.

Svakako, geografsko izučavanje u cjelini doprinosi razvijanju kompetencija komunikacije koja se razvija

djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca kroz ovaj ishod može spoznati prostor u kome žive, u kojem se odvija cjelokupan naš rad i postojanje, što svakako doprinosi razvoju samoaktualizacije kod učenika/ce, istraživačkih vještina, sposobnosti analitičkog pristupa i obrade informacija, kao i (ovisno od mogućnosti škole, ali i učenika/ce kao pojedinca i njegove želje) razvijanje vještina korištenja i upotrebe raznih astronomskih instrumenata (teleskopa, telurija i dr.).

Razvijaju se i vještine korištenja raznih informaciono - komunikacijskih tehnologija (audio - vizuelnih prikaza, modela o Kosmosu, kretanju npr. teleskopa Hubble, matematičko - statističke obrade određenih podataka i njihove prezentacije).

Kod učenika/ce, već od ranih razreda osnovnoškolskog obrazovanja, a posebno u ovom stadiju školovanja, treba razvijati kritički stav o određenom procesu i pojavi (svakako, taj stav se ne može razvijati bez formiranja složenog sistema informacija, jer bi to onda bilo kritiziranje!). Dakle, upotrebom i analizom brojnih informacija u sistemu geografskih istraživanja Zemlje i procesa vezanih za kretanja Zemlje, razvija se vještina analize procesa i pojava i njihovih uzročno - posljedičnih odnosa i veza, zatim se doprinosi razvijanju istraživačkog duha i naučno - istraživačkih vještina, te vještina korištenja savremenih informacijsko - komunikacijskih tehnologija kroz timski rad, saradnju članova grupe i i interpersonalne vještine.

	(ovim se razvija informatičko - digitalna kompetencija), inventivno razmišljanje, odnosno prilagodljivost informacija i znanja o Zemlji u Kosmosu u svakodnevnim aktivnostima. Svakako, geografsko izučavanje u cjelini doprinosi razvijanju kompetencija komunikacije koja se razvija kroz timski rad, saradnju članova grupe i interpersonalne vještine.	
A.I.4 **Prosuđuje kretanja Zemlje na osnovu naučnih dokaza.**	**A.I.5** **Procjenjuje različite vrste geografske orijentacije.**	**A.I.6** **Kategorizira mogućnosti predstavljanja Zemljine površine na ravan ili globus.**
GEO-1.1.1 GEO-1.1.3 GEO-1.1.4	GEO-1.1.3 GEO-1.3.1 GEO-1.3.2	GEO-1.3.1 GEO-1.3.2 GEO-1.3.3
Analizira specifične položaje Zemlje na ekliptici. Prosuđuje rotaciju i revolucije Zemlje kroz dokaze. Objašnjava uz pomoć dokaza precesiju i nutaciju Zemlje – Platonova godina. Procjenjuje kako posljedice kretanja Zemlje utiču na život na Zemlji. Valorizuju odlike toplotnih pojaseva sa aspekta uvjeta za život i razvoj ljudskih djelatnosti.	Razlikuje osnove elemente orijentacije na nebeskoj sferi. Primjenjuje elemente orijentacije na horizontu i koordinatnom sistemu. Procjenjuje važnost utvrđivanja azimuta i kursa pri orijentaciji u nekim područjima života. Primjenjuje savremene načine orijentacije i pronalaženja geografskog položaja (radar, GPS, Google Earth, Map i dr.).	Upoređuje vjernost predstavljanja Zemljine površine ravni i globusu. Upoređuje tradicionalne i savremene metode premjeravanja i snimanja Zemljine površine i njenog kartografskog predstavljanja. Klasificira kartografske projekcije prema obliku kartografske mreže, prema položaju pola kartografske mreže i prema očuvanim elementima vjernosti (vrstama deformacije). Procjenjuje izbor kartografske projekcije s obzirom na veličinu prostora i sadržaj karte. Koristi instrumente i metode za orijentaciju karte, mjerenje udaljenosti, površine, nagiba i izradu profila.

KLJUČNI SADRŽAJI

Kretanja Zemlje – dokazi i posljedice. Vrijeme i računanje vremena (lokalno i zonalno vrijeme, datumska granica, kalendar). Mjesec kao Zemljin satelit, mjesečeve faze. Pojava pomračenja nebeskih tijela.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Kroz podučavanje ovog ishoda ključni geografski koncepti su udaljenost, lokacija, interakcije, smjer, pravac, zakonitosti, obrasci, kritičko razmišljanje.

Pri podučavanju preporučuju se savremene metode rada kroz koje je moguće ostvariti stalnu interakciju sa učenikom/com uz upotrebu audio - vizuelnih sredstava (fotografije, globus, telurij, teleskop) i dokumentarnog filma, te ostvariti analizu tema komponente kroz pitanjima Kako, Zašto, Na koji način, Koliko, Gdje? Uz stalno insistiranje na argumentaciji i naučnoj zasnovanosti odgovora (dokazi). Vrlo je važno da učenik/ca koristi

KLJUČNI SADRŽAJI

Orijentacija na nebeskoj sferi i horizontu. Geografski koordinatni sistem. Određivanje apsolutnog položaja tačaka na površini Zemlje. Određivanje azimuta i kursa (ortodroma i loksodroma).

Savremeni načini orijentacije (GPS, Google Earth, Map i dr.). Magnetna deklinacija, geografska širina, geografska dužina, nadmorska visina, deklinacija, rektascenzija.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Preporučuje se izlazak na teren radi upotrebe kompasa pri orijentaciji na horizontu i određivanju azimuta.

Kroz proces podučavanja učenik/ca treba ovladati savremenim kompjuterskim tehnologijama za određivanje položaja - GPS i Google Earth, Maps (npr.pronalaženje svoga položaja ili položaja nekog mjesta na Zemlji putem ovih tehnologija, što stvara nova znanja o geografskoj orijentaciji).

2.Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti- međupredmetna korelacija

U ovom segmentu

KLJUČNI SADRŽAJI

Globus i predstavljanje Zemljine površine na geografskim kartama. Sadržaj plana i geografske karte. Razmjera i razmjernik.Vrste kartografskih projekcija i deformacije na njima. Geografski i topografski elementi karte. Vrste i suština čitanja geografskih karata. Orjentisanje karte i određivanje stajališta na karti. Kretanje pomoću topografske karte. Mjerenje udaljenosti, površina i nagiba. Izrada profila. Geografski informacioni sistem (GIS) – vektor i raster. Primjena kartografije u svakodnevnim aktivnostima (veza sa IKT i poduzetništvom, mapiranje npr.turističkih potencijala i sl.).

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Kroz ovaj shod učenik/ca će steći znanja o značaju GIS-a u savremenim geografskim istraživanjima i predstavljanju Zemljine površine (kao i njenih komponenti) putem ovog programa.

Koristiti digitalne i printane geografske (tematske) karte i planove, vršiti sa učenikom/com izradu modela (2D ili 3D) manjeg dijela Zemljine površine te omogućiti učeniku/ci da samostalno izrade plan mjesta u kojem žive ili nekog pokazanog prostora uz upotrebu kartografskih oznaka, razmjere i sl.

Preporuka je da učenik/ca kroz samostalan rad upotrijebi matematičke

već stečana znanja iz drugih predmeta – interdisciplinarnost.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu.

2.Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti - međupredmetna korelacija

Kosmos je prije svega fizikalni prostor, vrlo promjenjiv, univerzalan i kao takvom se sa aspekta istraživanja pristupa interdisciplinarno. Geografija ima vrlo važno mjesto u sistemu nauka i astronomija je nauka koja uključuje u svoja istraživanja široke opsege naučnog spoznavanja Kosmosa.

Uz primjenu informatičko - komunikacijskih savremenih tehnologija (aplikativni softveri o kretanjima npr. vještačkih satelita, i sl., zatim mogućnosti izrade modela, audio - vizuelnih prezentacija o Kosmosu i sl.) povezuju geografske spoznaje sa ovim tehnologijama.

Vrlo je veliki opseg mogućnosti koreliranja datih sadržaja sa predmetima prirodne skupine i prirodnih nauka (fizika, hemija, biologija, matematika), kao i naukama humanističkog spektra (sociološko - religijskim shvatanjima i gledištima). Npr. prezentirajući sadržaje o Zemlji i njenom postanku direktna je korelacija sa zakonima fizike koji govore o obliku nebeskih tijela, njihovim kretanjima i silama međuprivlačnosti tijela, gravitacije i teže.

Zatim, uočava se koreliranje matematičkih veličina sa geografskim veličinama kao što su Astronomska jedinica, geografske spoznaje vrlo je moguća i fleksibilna korelacija sa matematikom te izuzetno velika korelacija sa informacijsko - tehničkim naukama.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca je svijestan/na primjenjivosti i aplikativnosti svih geografskih spoznaja u svakodnevnom životu, a posebno u segmentu predstavljanja Zemljine površine. Razvijaju se praktične, kognitivne vještine kao i multitasking kompetencija gdje se analizira i skenira okruženje, ali se prebacuje fokus i na neke istaknute detalje – kritički analizira. Razvija se sposobnost korištenja geografskih alate za orijentaciju, lociranje i dobivanje geografskih podataka u prostoru kao i sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, povezivanja i sažimanja različitih prostornih informacija, izražavanja informacija pomoću kartografije, analize, interpretacije i upravljanja geografskim prostorom/pejzažima. Sposobnost razumijevanja geografskih koncepata, autonomnog učenja, organizacije i planiranja, primjene teorijskih znanja u praksi i upravljanja informacijama.

modele kupe, konusa ili cilindra kako bi se objasnile kupaste i konusne vrste kartografskih projekcija.

Učenik/ca kroz istraživački rad treba spoznati vrijednost savremene kartografije - npr.izrada turističkih mapa mjesta stanovanja.

Prijedlog: terenska posjeta Zavodima za izradu geografskih karata i Statističkim zavodima.

2.Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti- međupredmetna korelacija

U ovom segmentu geografske spoznaje vrlo je moguća i fleksibilna korelacija sa matematikom (elementi razmjere ili mjerila, načini prenošenja veličina iz prirode na ravan/ papir, projekcije i vrste matematičkih oblika u projiciranju karata), te izuzetno velika korelacija sa informacijsko - tehničkim naukama (sistematičan pristup informacijama i obrada tih informacija uz upotrebu računarskih alata i modela).

Ovdje se direktno korelira sa svim naučnim oblastima koje koriste mapu ili kartu u bilo kom kontekstu prikazivanja određene pojave ili procesa (saobraćaj, ekonomske nauke, turizam, historija i sl.).

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija –

	rektascenzija, deklinacija i drugim veličinama i usporedbama kosmičkih tijela, te veličina na Zemlji. Upotrebom savremenih informacijsko - komunikacijskih tehnologija doprinosi se razvoju principa očiglednosti koji je vrlo bitan u geografiji - IK aplikacije o kretanju Zemlje i drugih nebeskih tijela, vještačkih satelita oko Zemlje, načinima njihovog funkcionisanja, Zemljinim kretanjima i posljedicama tih kretanja, vremenske zone i putovanja, što se odražava na svakodnevne aktivnosti, život i rad na Zemlji. Upotrebom raznih IK modela mogu se uočiti i međudjelovanja Sunca, Mjeseca i Zemlje npr. na plovidbu, odnosno uticaj plime i oseke na odvijanje brodskog, lučkog saobraćaja i sl. **3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup** Učenik/ca kroz ovaj ishod može spoznati prostor u kome žive, u kojem se odvija cjelokupan naš rad i postojanje, što svakako doprinosi razvoju samoaktualizacije kod učenika/ce, istraživačkih vještina, sposobnosti analitičkog pristupa i obrade informacija, kao i (ovisno od mogućnosti škole, ali i učenika/ce kao pojedinca i njegove želje) razvijanje vještina korištenja i upotrebe raznih astronomskih instrumenata (teleskopa, telurija i dr.). Razvijaju se i vještine korištenja raznih informaciono - komunikacijskih tehnologija (audio - vizuelnih prikaza, modela o Kosmosu, kretanju npr. teleskopa Hubble, matematičko - statističke	Razvijaju se matematičke kompetencije koje uključuju logičko, stvaralačko i kritičko mišljenje, kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti (korištenje informaciono – komunikacijskih tehnologija), a razvijaju se kroz sadržaje o općem geografskom prikazu kroz prikupljanja i korištenja izvora informacija dobivenih terenskim metodama i tehnikama rada (crtanje panoramske slike, skice, tematske karte, preslikavanje, mjerenje itd.). Ovaj segment geografskih spoznaja direktno implicira na razvoj samostalnosti kod učenika/ce i poduzetničke kompetencije (npr.mogućnosti školovanja i rada kao geodeta, geostatičar i sl.).	**kompetencijski pristup** Učenik/ca je svijestan/na primjenjivosti i aplikativnosti svih geografskih spoznaja u svakodnevnom životu, a posebno u segmentu predstavljanja Zemljine površine. Razvijaju se praktične, kognitivne vještine kao i multitasking kompetencija gdje se analizira i skenira okruženje, ali se prebacuje fokus i na neke istaknute detalje – kritički analizira. Razvija se sposobnost korištenja geografskih alate za orijentaciju, lociranje i dobivanje geografskih podataka u prostoru kao i sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, povezivanja i sažimanja različitih prostornih informacija, izražavanja informacija pomoću kartografije, analize, interpretacije i upravljanja geografskim prostorom/pejzažima. Sposobnost razumijevanja geografskih koncepata, autonomnog učenja, organizacije i planiranja, primjene teorijskih znanja u praksi i upravljanja informacijama. Razvijaju se matematičke kompetencije koje uključuju logičko, stvaralačko i kritičko mišljenje, kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti (korištenje informaciono – komunikacijskih tehnologija), a razvijaju se kroz sadržaje o općem geografskom prikazu kroz prikupljanja i korištenja izvora informacija dobivenih terenskim metodama i tehnikama rada (crtanje panoramske slike, skice, tematske karte, preslikavanje, mjerenje itd.). Ovaj segment geografskih spoznaja direktno implicira na

	obrade određenih podataka i njihove prezentacije). Kod učenika/ce, već od ranih razreda osnovnoškolskog obrazovanja, a posebno u ovom stadiju školovanja, treba razvijati kritički stav o određenom procesu i pojavi (svakako, taj stav se ne može razvijati bez formiranja složenog sistema informacija, jer bi to onda bilo kritiziranje!). Dakle, upotrebom i analizom brojnih informacija u sistemu geografskih istraživanja Zemlje i procesa vezanih za kretanja Zemlje, razvija se vještina analize procesa i pojava i njihovih uzročno - posljedičnih odnosa i veza, zatim se doprinosi razvijanju istraživačkog duha i naučno - istraživačkih vještina, te vještina korištenja savremenih informacijsko - komunikacijskih tehnologija (ovim se razvija informatičko - digitalna kompetencija), inventivno razmišljanje, odnosno prilagodljivost informacija i znanja o Zemlji u Kosmosu u svakodnevnim aktivnostima. Svakako, geografsko izučavanje u cjelini doprinosi razvijanju kompetencija komunikacije koja se razvija kroz timski rad, saradnju članova grupe i interpersonalne vještine.		razvoj samostalnosti kod učenika/ce i poduzetničke kompetencije (npr.mogućnosti školovanja i rada kao geodeta, geostatičar i sl.).
B MEĐUSOBNO DJELOVANJE POJAVA, PROCESA I PROMJENA	**B.I.1** **Procjenjuje uzročno-posljedične odnose (interakciju) pojava i procesa koristeći dokaze,geografsku terminologiju, kritičko razmišljanje, različite geografske metode i geografske vještine i istraživački rad.**	**B.I.2** **Komentariše na naučnim osnovama osnovne odlike, sastav i strukturu geografskog omotača.**	**B.I.3** **Analizira unutrašnje i vanjske procese u litosferi.**

GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-3.2.1

Primjenjuje fotografije, filmove, grafičke prikaze, tabelarne podatke, modele, animacije, geografske karte, instrumente i IKT pri analiziranju i procjenjivanju pojava, procesa ili prostora (uzroke, hodove, režime, rizike, posljedice, vrijeme trajanja, razvojnost, perspektive - trendovi).

Izrađuje tematske karte, grafičke prikaze, modele i multimedijalne sadržaje.

Primjenjuje geografski istraživački rad (postavlja istraživačko pitanje, prikuplja podatke kroz terenski rad ili na drugi način, analizira podatke i prezentira).

Procjenjuje aktuelne vijesti vezane za prirodne pojave, društvene događaje i geoekološke probleme

KLJUČNI SADRŽAJI

Metode geografskih istraživanja.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

GEO-1.2.1 GEO-1.2.2 GEO-1.2.4

Argumentira univerzalnost i vrijednosti geografskog omotača.

Primjenjuje zakone i zakonomjernosti pri analiziranju geografskog omotača.

KLJUČNI SADRŽAJI

Osnovne odlike geografskog omotača. Sastav i struktura geografskog omotača. Izvori energije u geografskom omotaču. Zakoni i zakonomjernosti u geografskom omotaču – zakon cjelovitosti, kruženja materije i energije, zakon ritmova i ciklusa, samoregulativnosti prirodnih pojava i procesa.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-1.1.4

Analizira unutrašnju građu Zemlje i razvoj Zemljine kore kroz geološka razdoblja.

Razlikuje grupe minerala, vrsta stijena po nastanku i metode određivanja starosti stijena i mogućnost njihovog iskorištavanja.

Analizira djelovanje unutrašnjih (endogenih) i vanjskih (egzogenih) sila na izmjenu reljefa ili izgleda Zemlje.

Analizira teoriju Globalne tektonike litosfernih ploča i granice dodira litosfernih ploča.

Rasčlanjuje reljefne oblike prema načinu postanka, izgledu, nadmorskoj visini, dimenziji i vertikalnoj rasčlanjenosti (energija reljefa).

KLJUČNI SADRŽAJI

Geološka razdoblja u prošlosti Zemlje. Pojmovi: geologije, geološkog postanka litosfere, geoloških eona i era, podjele era na periode, geološki postanak Zemlje, geotektonski procese i promjene. Unutrašnja građa Zemlje. Tektonika litosfernih ploča i reljef Zemlje. Minerali, stijene i njihov značaj. Endogeni pokreti i oblici. Vulkanizam i seizmizam i njegove posljedice. Egzogeni procesi i oblici. Antropogeni procesi i reljefni oblici.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Preporučuju se interaktivne metode rada uz upotrebu ilustrativno – demonstrativnih sredstva (ponekad ih i učenik/ca može izrađivati u dogovoru sa nastavnikom npr. izrada staklene kutije pomoću koje se uočava cjelokupan proces kruženja vode i materije u prirodi, međusobna povezanost procesa i pojava i sl.).

Pri izučavanju sadržaja učenika/cu uputiti da koristi savremenu, aktuelnu naučnu literaturu i izvore (kataloge, časopise, objavljene radove, članke i sl.), na samostalni ili timski istraživački rad, rasprave i debate kroz koje će učenik/ca iznositi argumentovano stavove i mišljenja o aktualnim temama.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom pristupu istraživanja prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem.

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom pristupu istraživanja prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem.

U okviru ove komponente učenik/ca intenzivno prikuplja, obrađuje, prikazuje i analizira podatke. Zbog toga je neophodno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa IKT-om.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom

Preporučuje se u nastavi koristiti audio - vizuelna sredstva pri analizi sadržaja (npr. na primjeru dokumentarnog filma o bombardovanju Hirošime i Nagasakija u Japanu 1945. može se objasniti koliko su prirodnogeografski procesi i promjene međusobno povezani u interakciji sa djelovanjem čovjeka, a sa druge strane kakve su zakonitosti geografskog omotača - zakon samoobnavaljanja geografskog omotača, kruženja materije i energije i u vezi s tim npr. pojava kiselih kiša nakon bombardovanja, zatim samoregulacije prirodnih procesa - primjer uništenja tla i njegove reproduktivnosti i sl.). Ovim se zadovoljava i princip očiglednosti u nastavi.

Pri izučavanju sadržaja učenika/cu uputiti da koristi savremenu, aktuelnu naučnu literaturu i izvore (kataloge, časopise, objavljene radove, članke i sl.), na samostalni ili timski istraživački rad, rasprave i debate kroz koje će učenik/ca iznositi argumentovano stavove i mišljenja o aktualnim temama.

2.Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti - međupredmetna korelacija

Prema nazivu ovog geografskog ishoda, jasno se može uvidjeti korelativnost sa svim prirodnim naukama (biologija - rast i razvoj biljnog i životinjskog svijeta i njihove zakonomjernosti), kao i cjelokupni procesi kruženja materije, energije i tvari koja dalje uključuje i hemijske spoznaje i zakonitosti. Proces fotosinteze koji je primaran u dijelu bioloških istraživanja, nikako se ne može odvojeno

Vrlo je važno koristiti audio - vizuelna sredstva pri analizi sadržaja (npr. za objašnjavanje vulkanizma putem dokumentarnog filma analizira se njihov geografski razmještaj, tektonika ploča, vrsta vulkana, vrsta tektonskih kretanja i sl). Ovim se zadovoljava i princip očiglednosti u nastavi, zatim princip aktuelnosti promjena.

Prikazivati inserte filmova o potresima ili putem kompjuterskih animacija pratiti način djelovanja zemljotresa i njihove posljedice (aktuelno pratiti pojedine geografske pojave na Zemlji).

Organizovati posjetu Zavodu za seizmologiju i pratiti seizmičke karte na kontinuitetu kako bi se uočila tendencija pojavljivanja na određenom području - pruža se mogućnost za samostalan učenički rad na datu temu.

Koristiti puzzle kroz nastavnički rad (npr. karte napravljene kao puzzle omogućavaju vrlo očigledno učeniku/ci spoznavanje tektonike ploča, Wegenerove teorije pomicanja ploča, zatim kretanja kontinenata).

Koristiti ilustrativna sredstva, kartografske ilustracije i prikaze za određene vanjske ili unutrašnje procese (rasjedi, bore, kraški teren). Moguće je da učenik/ca uz pomoć nastavnika izrađuju modele kraških oblika reljefa ili npr.modele cinder ili stratovulkana ili izrada pješčane kutije kojom se putem softvera u 3D vizualizaciji uočavaju procesi eolske, fluvijalne, kraške, glacijalne erozije; zatim audio - vizuelni snimci potresa, cunamija, vulkanskih aktivnosti i sl.).

Insistirati na kontunuiranom

Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Sadržajima se podstiče informatička pismenost kroz upotrebu različitih softvera (npr.sinoptičke karte zasnovane na multidisciplinarnom načinu izrade).

Također, osposobit će se za različite oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati svoj rad, primjenjivati teorijska znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme i donositi odluke.

Učenik/ca će se osposobiti da vlada verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte, da analizira grafikone, dijagrame i/ili karte, izrađuje grafikone, dijagrame i/ili karte koji mu pomažu da analizira problem, događaj, razvoj, i/ili fenomen koji istražuje, da analizira izvore kako bi utvrdio/la važnost pitanja, događaja, razvoja i/ili pojava za pojedince i /ili grupe, uključujući različite skupine i prepoznaje pristranosti u pojedinim izvorima - kartografska, numerička, informacijska i funkcionalna pismenost.

Učenik/ca pri proučavanju međuodnosa između pojava i procesa u geografskom prostoru razvija geografski način razmišljanja, sposobnosti korištenja posmatrati od prostora kao primarno geografske kategorije. Zakoni fizike o kretanju tijela kroz prostor, zatim tečnosti, fluidi i njihove odlike, ovdje mogu naći svoje mjesto pri koreliranju.

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom pristupu istraživanja prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem.

Učenik/ca intenzivno prikuplja, obrađuje, prikazuje i analizira podatke. Zbog toga je neophodno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa IKT-om.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Geografski omotač je univerzalni prostor življenja, održavanja svih životnih procesa i sadržaji koji se u ovomi shodu izučavaju doprinose razvoju osnovne, zatim naučne, te elemenata tehnološke pismenosti, zatim razvijanje svijesti o globalnoj povezanosti i globalnim procesima i promjenama. Doprinose razvoju kritičkog razmišljanja o struktuiranom i funkcionalnom geografskom omotaču, ali i praktičnih, aplikativnih vještina. Sadržajima se podstiče informatička pismenost kroz upotrebu različitih softvera (npr.sinoptičke karte zasnovane na geografskom istraživačkom radu.

2.**Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti- međupredmetna korelacija**

Kroz sadržaje o postanku i razvoju Zemljine kore, unutrašnjim i vanjskim silama koje mijenjaju izgled planete Zemlje stiču se svrsishodna, vrlo aplikativna i aktuelna znanja. Kao takvi, ovi sadržaji su u direktnoj korelaciji sa hemijom (građa tvari i materije, hemijski procesi u različitim prirodnim uslovima, minerali i njihova zakonomjernost pojavljivanja), te sa biologijom (nastanak treseta - ugalj, prirodni gas, postanak i razvoj biljnog i životinjskog svijeta sinhronizovano sa geološkim erama Zemlje).

Veza sa informatičko - komunikacijskim tehnologija je vrlo prisutna kroz upotrebu softvera i izradu različitih animacija i modela.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kroz ovaj ishod učenik/ca razvija naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, osposobljava se da koristi geografske koncepate, kauzalni način razmišljanja, razvija kritičko mišljenje. Sposoban/na je da zaključuje logički, traži dokaze i obrazlaže ih te ima kritički stav prema

geografskih koncepata, definisanja pojmova, uspostavljanja analogije, klasifikacije (odabira razloga i kriterije), apstraktnog teorijskog i kauzalnog mišljenja zasnovanog na zornom i empirijskom, čime razvija objektivnost, sposobnost razdvajanja bitnog od nebitnog, zakonitog od slučajnog, shvata odnos između uzroka i posljedica. Bit će sposoban da izvodi zaključke, koristi i predstavlja informacije u obliku fotografija, karata, modela i dijagrama.

Također, razvija se sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove, povezuje prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora, zna birati geografske izvore informacija.

Učenik/ca se osposobljava da koristi različite vrste geografskih informacija (npr. fotografije, različite vrste tekstova, karte, statističke podatke, filmove, grafičke prikaze) pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i globalnom nivou. Razvija mu se naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, kritičko mišljenje, sposoban je da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te razvija kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju.

Ovaj ishod učenika/cu osposobljava da koristi osnovne metode geografskih istraživanja, da koristi prethodna geografska i opća iskustva. Učenik/ca će se osposobiti da vlada multidisciplinarnom načinu izrade).

Geografski omotač i njegovo funkcionisanje je najviši nivo svijesti u geografskom izučavanju i kao takav obuhvata i socijalni kontekst i socijalne kompetencije kao što su npr. građanska odgovornost na lokalnom, regionalnom i globalnom nivou.

Također, osposobit će se za različite oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati svoj rad, primjenjivati teorijska znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme i donositi odluke.

Učenik/ca pri proučavanju međuodnosa između pojava i procesa u geografskom prostoru razvija geografski način razmišljanja, sposobnosti korištenja geografskih koncepata, definisanja pojmova, uspostavljanja analogije, klasifikacije (odabira razloga i kriterije), apstraktnog teorijskog i kauzalnog mišljenja zasnovanog na zornom i empirijskom, čime razvija objektivnost, sposobnost razdvajanja bitnog od nebitnog, zakonitog od slučajnog, shvata odnos između uzroka i posljedica.

područjima koja se odnose na geografiju. Ovaj dio nastavne građe iz geografije duboko potiče maštu, produktivnu maštovitost i naučno - istraživačke vještine kod učenika. Učenik/ca će se osposobiti da promatra i prepoznaje elemente reljefa, da pojasni njegov način postanka, izgled i valorizirati ga sa aspekta utjecaja na način života čovjeka.

Kroz istraživački rad razvijaju se saradničke i interpersonalne vještine, ali i vještine aplikativnosti (geografske spoznaje o vrsti i strukturi, načinu i vremenu postanka npr.stijena, direktno mogu razviti duh i segment poduzetništva kod mladih - iskoristivost ruda, rudnih ležišta i minerala).

Prostim eksperimentiranjem, posjetom lokalnim rudnicima, područjima eksploatacije različitih metala i nemetala, doprinosi se razvijanju sposobnosti kod učenika/ce da razumije značaj proizvodnje proizvoda visoke kvalitete. Ovo je jedan od najvećih kompetencijskih nivoa, gdje sistem informacija, njihova analiza i apstrahiranje produkuju samoaktualizaciju i samousmjeravanje ličnosti učenika.

Naravno, svi ovi sadržaji i način njihovog upoznavanja, razumijevanja i analiza razvijaju kod učenika/ce osnovne elemente opšte i kartografske pismenosti, interaktivne komunikacije i objektivnosti kao i sposobnost kompleksnog i sistemskog mišljenje i postavljanja analitičkih pitanja.

verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte - kartografska, matematička i funkcionalna pismenost.

B.I.4	B.I.5	B.I.6
Vrednuje strukturu Zemlje za život na Zemlji.	**Koristi sinoptičke karte i meteorološke simbole u svrhu razumijevanja vremenske prognoze.**	**Analizira globalnu raspodjelu, osobine i dinamičke procese u Svjetskom okeanu i razlikuje kopnene vode na Zemlji.**
GEO-1.2.1 GEO-1.2.2 GEO-3.2.2	GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-1.1.4	GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-1.1.4
Valorizuje vrijednost različitih struktura Zemlje (npr. vrste stijena i minerali, vulkanska prašina i tlo, nastanak resursa - nafte i sl.). Valorizuje oblike reljefa kroz upoređivanje sa aspekta naseljenosti i razvoj pojedinih privrednih djelatnosti.	Procjenjuje uticaj klimatskih faktora na klimatske elemente na različitim dijelovima Zemljine površine. Analizira Sunčevu i Zemljinu radijaciju, vertikalnu strukturu atmosfere te promjenu temperature s porastom visine i geografske širine i dnevni i godišnji hod temperature zraka. Analizira geografsku raspodjelu klimatskih elementa na Zemlji. Analizira klimatsku regionalizaciju (po Koppenu) na Zemlji. Predviđa kratkoročnu prognozu vremena koristeći sinoptičke karte.	Analizira geografski razmještaj Svjetskog okeana i kopnenih voda na Zemlji. Valorizuje oblike morske rasčlanjenosti, fizičke i hemijske osobine morske vode i dinamiku kao potencijale za naseljenost i razvoj ljudskih djelatnosti (poduzetništvo). Analizira hidrografske mreže, morske slivove, riječne sisteme i riječne režime i potencijale različitih prostora na Zemlji. Procjenjuje potencijale različitih tipova kopnenih voda.

KLJUČNI SADRŽAJI

Uloga litosfere u razvoju naseljenosti i poduzetništva.

KLJUČNI SADRŽAJI

Sastav, struktura i podjela atmosfere. Klimatski elementi i klimatski faktori (modifikatori).Sunčevo zračenje i zagrijavanje Zemljine površine i zraka. Temperatura zraka. Zračni pritisak. Stalna i promjenljiva polja zračnog pritiska. Vjetar. Zračne mase i fronte. Cirkulacija zraka.Vlaga u zraku, evaporacija, oblačnost i padavine.Klimatska regionalizacija na Zemlji. Prognoziranje vremena. Sinoptičke karte. Mjerni instrumenti i grafičko predstavljanje vremenskih (meteoroloških) parametara.

KLJUČNI SADRŽAJI

Hidrosfera - sastav i podjela. Pojave i procese u hidrosferi. Vode Svjetskog okeana - odlike i razmještaj na Zemlji. Nastanak reljefa morskih bazena. Marinski procesi i oblici. Fizička i hemijska svojstva morske vode. Dinamika voda Svjetskog okeana. Značaj mora – privredni značaj, geopolitički, litoralizacija. Kopnene vode. Energija i voda. Ledene oblasti na Zemlji.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Preporučuje se, uz korištenje relevantne naučne literature, samostalni ili timski istraživački rad, rasprave i debate kroz koji će učenici iznositi argumentovano stavove i mišljenja.

2.Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti- međupredmetna korelacija

Veza sa informatičko - komunikacijskim tehnologija je vrlo prisutna kroz upotrebu softvera i izradu različitih animacija i modela.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelaciju sa predmetom Bosanski/ Hrvatski/Srpski jezik i književnost kako bi se učenik izražavao jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Ova ishod razvija kontinuiranu percepciju procesa koji se odvijaju u atmosferi i određuju klimu naše planete.

Učenik/ca razvija razumijevanje koncepata lokacije, udaljenosti, smjera, pojave, procesi, promjene, obrasci, trendovi, uzročno – posljedične veze, geografske perspektive.

Klima kao temporalno i prostorno promjenljiva kategorija je od ogromnog utjecaja na živi svijet na Zemlji zbog čega je iznimno važno razumijevanje zakonitosti koje u njoj vladaju. Razumijevanje kosmičkih utjecaja na stanje atmosfere i interakcije sa ostalim geosferama je moguće kroz kauzalno povezivanje i razvoj konceptualnog načina usvajanja znanja. Da bi to

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Pri podučavanju koristiti savremene interaktivne metode uz korištenje audio - vizuelnih sredstva pri analizi sadržaja ove komponente (npr. za objašnjavanje značaja kopnenih voda za saobraćaj ili ishranu stanovništva na Zemlji pogledati dokumentarni film o Suetskom i Panamskog kanalu i njihovim godišnjim prometima robom i uslugama, načinom odvijanja saobraćaja i problemima koji se dešavaju na ova dva najveća svjetska pomorska kanala, ili marinokultura u vodama Istočno - kineskog mora i zaljeva ovog mora: biserna školjka i njihov izlov ili ulov bakalara i lososa i njihova godišnja migracija, sa aspekta svjetske prehrane).

Prikazivati inserte filmova o uticaju npr. morskih struja na život i rad stanovništva u

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca će se osposobiti da promatra i prepoznaje elemente reljefa, da pojasni njegov način postanka, izgled i valorizirati ga sa aspekta utjecaja na način života čovjeka.

Kroz ovaj ishod učenik/ca razvija naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, osposobljava se da koristi geografske koncepate, kauzalni način razmišljanja, razvija kritičko mišljenje. Sposoban/na je da zaključuje logički, traži dokaze i obrazlaže ih te ima kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju. Ovaj dio nastavne građe iz geografije duboko potiče maštu, produktivnu maštovitost i naučno - istraživačke vještine kod učenika.

Kroz istraživački rad razvijaju se saradničke i interpersonalne vještine, ali i vještine aplikativnosti (geografske spoznaje o vrsti i strukturi, načinu i vremenu postanka npr.stijena, direktno mogu razviti duh i segment poduzetništva kod mladih - iskoristivost ruda, rudnih ležišta i minerala).

Prostim eksperimentiranjem, posjetom lokalnim rudnicima, područjima eksploatacije različitih metala i nemetala, doprinosi se razvijanju sposobnosti kod učenika/ce da razumije značaj proizvodnje proizvoda visoke kvalitete. Ovo je jedan od najvećih kompetencijskih nivoa, gdje sistem informacija, njihova analiza i apstrahiranje produkuju samoaktualizaciju i samousmjeravanje ličnosti učenik/ca postigao/la nastavnik mora koristiti različite strategije podučavanja i brojna nastavna sredstva kroz koja će učenik/ca razvijati više nivoe kognitivnog znanja. Kroz stalna pitanja Zašto? Zbog čega? Objasni uzroke i posljedice! učenika/cu ćemo navesti na aktivno učenje kroz koje će sve samostalnije dolaziti do ispravnih zaključaka. Kroz ovaj proces učenik/ca mora doći do spoznaje da je neophodno posjedovanje činjeničkog znanja koje je preduslov za formiranje viših nivoa spoznaje (konceptualno i proceduralno znanja). Zašto pada kiša? Kako se formiraju padavine? Kako nastaje vjetar? su samo neka od brojnih pitanja na koja će učenik/ca dati odgovor zasnovan na naučnim dokazima.

Zadatak nastavnika/ce je da podući kako da istražuje i samostalno dolazi do odgovora te koje metode i procedure pri tome da koristi (praćenje stanja atmosfere, atmosferskih elemenata uz korištenje meteoroloških instrumenata). Važno je da učenik/ca spozna i temporalnu promjenljivost klime i uticaj čovjeka na nju.

Razumijevanje načina zagrijavanja atmosfere Sunčevom energijom, sastava i strukture atmosfere ili kretanje zračnih masa najefikasnije je uz korištenje grafičkih prikaza, dok za pojašnjavanje planetarnog razmještaja vjetrova, klimatskih faktora ili razmještaja tipova klima na Zemlji neophodno je korištenje općih i tematskih karata.

Animacije su izuzetno pojedinim područjima na Zemlji (obale Norveške, zatim Namibije, Čilea) ili putem kompjuterskih animacija pratiti način djelovanja i kretanja plime i oseke te njihov uticaj na odvijanje lučkog saobraćaja (aktuelno pratiti pojedine hidrografske pojave na Zemlji).

Terenskim radom direktno na primjeru potoka ili rijeke npr. pokazati fluvijalnu eroziju i procese vezane za fluvijalnu eroziju (moguće je koristiti slike kao i za ostale hidrološke pojave i procese na osnovu kojih učenik/ca može zaključivati).

Metodom kartografskog predstavljanja i analize prikazivati aktuelne procese i pojave na Zemlji (praćenje pojave monsuna, cunamija, uragana i sl. u toku jedne školske godine).

Učenik/ca može samostalno ili u grupama izvršiti kartografsko predstavljanje neke od karakterističnih prirodnih pojava na Zemlji ili manjem prostoru npr. kartografsko predstavljanje termo - mineralnih izvora na području Bosne i Hercegovine. Ovdje se može izraditi i kompjuterska interaktivna karta sa podacima koje je učenik/ca prikupio/la i analizirao/la.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu.

2.**Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti- međupredmetna korelacija**

Voda je izvor života, a hidrosfera kao vodeni Zemljin omotač obuhvata vodu na Zemlji u svim stanjima, oblicima i pojavnosti. Sastav i strukturu hidrosfere obuhvataju istraživanja u

učenika.

pogodne pri podučavanju nastanka atmosferskih pojava i procesa.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu.

2.**Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti- međupredmetna korelacija**

Pri izučavanju atmosfere koristi se veliki broj instrumenata čija mjerenja se matematičko - statistički obrađuju i prikazuju, što zahtijeva korelaciju sa matematikom i informatičko - tehnološkim naukama.

Prostor kao geografska kategorija obuhvata atmosferu, a izučavanje sastava zraka, čestica, zatim kretanja tijela u prostoru i zakonomjernosti fizikalnih veličina i dimenzija prostora zahtijeva korelativnost sa hemijom i fizikom.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kroz ovu komponentu učenik/ca razvija naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, osposobljava se da koristi geografske koncepate, kauzalni način razmišljanja, razvija kritičko mišljenje. Sposoban/na je da zaključuje logički, traži dokaze i obrazlaže ih te ima kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju.

okviru hemije. Kretanje morske vode, gustina tečnosti, kruženje vode u prirodi i prirodne procese na Zemlji, vezujemo za fizičke nauke, a elemente postanka biljnog i životinjskog svijeta, te procesima koji su s tim u vezi, izučavaju biološke nauke. Dakle, vrlo je uočljiva korelacija sa hemijom, fizikom i biologijom kao prirodnim naučnim oblastima.

Svakako, ovaj segment geografskog omotača direktno implicira korelaciju sa tehničkim naukama, informacijsko - komunikacijskim disciplinama (elementi brodogradnje i brodskog saobraćaja i nautike su i u domenu tehničko - tehnoloških nauka).

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kroz ovaj ishod učenik/ca razvija naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, osposobljava se da koristi geografske koncepate, kauzalni način razmišljanja, razvija kritičko mišljenje. Sposoban/na je da zaključuje logički, traži dokaze i obrazlaže ih te ima kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju.

Ovaj dio nastavne građe iz geografije duboko potiče maštu, produktivnu maštovitost i naučno -

		Ovaj dio nastavne građe iz geografije duboko potiče maštu, produktivnu maštovitost i naučno - istraživačke vještine kod učenika/ce. Svi ovi sadržaji i način njihovog upoznavanja, razumijevanja i analiza razvijaju kod učenika/ce osnovne elemente opšte i kartografske pismenosti, interaktivnu komunikaciju i objektivnosti kao i sposobnost kompleksnog i sistemskog mišljenje i postavljanja analitičkih pitanja.	istraživačke vještine kod učenika/ce. Geografski sadržaji o vodi na Zemlji podstiču poduzetničke kompetencije, tjelesno - zdravstvene kompetencije i kreativno - produktivne vještine. Ovim sadržajima podstiče se inventivno razmišljanje koje se može ogledati kroz prilagodljivost i samousmjeravanje (brojni su primjeri na osnovu kojih se ove kompetencije mogu razviti u okvirima hidrosfere: vrste i način pojavljivanja npr. termo - mineralnih voda na Zemlji mogu razviti naučno - istraživački duh, te dovesti do inventivno - produktivnog djelovanja kroz uočavanje mogućnosti za otvaranje balneološko - rekreativnih centara). Naravno, svi ovi sadržaji i način njihovog upoznavanja, razumijevanja i analiza razvijaju kod učenika/ce osnovne elemente opšte i kartografske pismenosti, interaktivnu komunikaciju i objektivnosti kao i sposobnost kompleksnog i sistemskog mišljenje i postavljanja analitičkih pitanja.
	B.I.7 **Argumentira međuovisnost geosfera geografskog omotača.**	**B.I.8** **Analizira razmještaj, značaj i ulogu biljnog i životinjskog svijeta te pedosfere na Zemlji.**	
	GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-1.1.4	GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-1.1.4	

Procjenjuje međuovisnost atmosferskih, hidrografskih i biogeografskih procesa i pojava na Zemlji.

Valorizuje uzajamnu interakciju Svjetskog okeana (najveći spremnik toplotne energije i glavni regulator atmosferskih procesa) sa atmosferom.

Analizira uticaj litosfere i atmosfere na formiranje različitih tipova podzemnih voda, tekućica i jezera na Zemlji.

Analizira međudjelovanje globalnog zagrijavanja i leda u polarnim oblastima na Zemlji.

Procjenjuje uzajamnu interakciju hidrosfere sa životom stanovništva i ljudskim djelatnostima (poduzetništvo).

KLJUČNI SADRŽAJI

Međuovisnost geosfera geografskog omotača.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Učenik/ca razvija razumijevanje koncepata lokacije, udaljenosti, smjera, pojave, procesi, promjene, obrasci, trendovi, uzročno – posljedične veze, geografske perspektive.

Vrlo je važno koristiti audio - vizuelna sredstva pri analizi sadržaja.

Zadatak nastavnika/ce je da poduči kako da istražuje i samostalno dolazi do odgovora te koje metode i procedure pri tome da koristi

2.Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti- međupredmetna korelacija

Veza sa informatičko - komunikacijskim

Analizira pedogenetske procese i razmještaj tala na Zemlji.

Procjenjuje uticaj ostalih geosfera na pojavljivanje biljnog i životinjskog svijeta na Zemlji.

Utvrđuje geografski razmještaj biljnih i životinjskih zajednica na Zemlji.

Procjenjuje ulogu biosfere i pedosfere za naseljenost na Zemlji.

Valorizuje biosferu i plodnost tala na Zemlji za razvoj ljudskih djelatnosti i negativni uticaj čovjeka (degradacija tala).

KLJUČNI SADRŽAJI

Pedosfera - struktura pedosfere. Pedogenetski procesi. Opis i klasifikacija tala. Rasprostranjenost tala i problemi erozije tala. Uloga i značaj tala za svjetsku populaciju i u razvoju poduzetništva. Prve civilizacije i način života i rada.

Biogeografija - podjela i biogeografski faktori. Biogeografske oblasti na Zemlji. Kopnene i vodene biogeografske oblasti. Uloga biosfere u procesima na Zemlji i razvoju poduzetništva. Savremeni načini i mogućnosti iskorištavanja elemenata biosfere i pedosfere.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Pri podučavanju ovog ishoda preporučuje se korištenje audio - vizuelna sredstva npr. prikazati inserte filmova o razmještaju pojedinih biogegrafskih posebnosti na Zemlji - afričkih slonova, gorile, bengalskog tigra, sibirskog tigra, mangrove šume, kaktusi u Sonori i sl.

Terenskim radom, direktno na primjeru vrste stijena, određivati bogatstvo tala mineralima u okolini (moguće je koristiti slike i za ostale biogeografske pojave i procese na osnovu kojih učenici zaključuju).

Multidisciplinarnim pristupom (korelaciju sa biologijom, fizikom i hemijom pri izučavanju

tehnologija je vrlo prisutna kroz upotrebu softvera i izradu različitih animacija i modela.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kroz ovaj ishod učenik/ca razvija naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, osposobljava se da koristi geografske koncepate, kauzalni način razmišljanja, razvija kritičko mišljenje. Sposoban/na je da zaključuje logički, traži dokaze i obrazlaže ih te ima kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju.

Ovaj dio nastavne građe iz geografije duboko potiče maštu, produktivnu maštovitost i naučno - istraživačke vještine kod učenika/ce.

Svi ovi sadržaji i način njihovog upoznavanja, razumijevanja i analiza razvijaju kod učenika/ce osnovne elemente opšte i kartografske pismenosti, interaktivnu komunikaciju i objektivnosti kao i sposobnost kompleksnog i sistemskog mišljenje i postavljanja analitičkih pitanja.

osobina tvari i razmještaja biljnog i životinjskog svijeta na Zemlji - areali, endemi, endemiti, relikti, kosmopoliti sl.) istraživati aktuelne promjene u biljnom i pedogeografskom omotaču.

Analizirati vrste tala datog područja kroz uočavanje njihove eksploatacije i mogućnostima iskorištavanja za određenu privrednu aktivnost pri čemu je moguće izvršiti i kartografsku analizu, ali i predstavljanje istih.

Preporučuje se, uz korištenje relevantne naučne literature, samostalni ili timski istraživački rad, rasprave i debate kroz koji će učenici iznositi argumentovano stavove i mišljenja o aktualnim temama (npr. Antropogeni uticaj na promjenu tla i živog svijeta na određenom prostoru kao što je lokalna saobraćajnica u izgradnji, kamenolom, industrijska zona i sl.).

2.**Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti- međupredmetna korelacija**

Vidljiva je povezanost geografskog prostora i spoznaja bioloških nauka (geografska razmatranja biosfere obuhvataju zakonomjernosti geografskog razmještaja biljnih i životinjskih zajednica, načinu opstanka i funkcionisanja, dok biologija pruža uvid u njihovu genetiku, građu, postanak i razvoj).

Vrlo jasno sadržaji koreliraju sa hemijskim izučavanjima npr. o vrstama tala i njihovom upotrebom, hemijskim izračunavanjima i fizikalnim zakonima promjenjivosti (npr. uticaj vode na vrste i plodnost tala uključuje hemijska i fizička izučavanja određenih vrsta i strukture stijena).

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kroz ovu komponentu učenik/ca razvija naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, osposobljava se da koristi geografske koncepate, kauzalni način razmišljanja, razvija kritičko mišljenje. Sposoban/na je da zaključuje logički, traži dokaze i obrazlaže ih te ima kritički stav

			prema područjima koja se odnose na geografiju. Ovaj dio nastavne građe iz geografije duboko potiče maštu, produktivnu maštovitost i naučno - istraživačke vještine kod učenika/ce. Ovi sadržaji i način njihovog upoznavanja, razumijevanja i analiza razvijaju kod učenika/ce osnovne elemente opšte i kartografske pismenosti, interaktivne komunikacije i objektivnosti kao i sposobnost kompleksnog i sistemskog mišljenje i postavljanja analitičkih pitanja. Kroz istraživački rad razvijaju se saradničke i interpersonalne vještine, ali i vještine aplikativnosti.
C ODRŽIVI RAZVOJ	C.I.1 **Kategorizira geografske uzroke i posljedice prirodnih opasnosti i geoekoloških problema geografskog prostora (okoliša) i procjenjuje mjere i akcije na njihovom sprječavanju, ublažavanju ili saniranju.**	C.I.2 **Kritički prosuđuje interakciju geosfera i ljudskih aktivnosti i neophodnost održivog korištenja prirodnih resursa te preporučuje mjere i uvjete upravljanja, očuvanja i racionalnog korištenja prirodnih resursa.**	C.I.3 **Analizira organizirane geo - informacione sisteme i valoriziraju geografski prostor upotrebom geotehnologija.**
	GEO-1.2.1 GEO-3.3.2 GEO-3.3.4	GEO-3.1.2 GEO-3.1.3 GEO-3.3.1	GEO-3.2.1 GEO-3.2.2 GEO-3.3.4

Analizira prirodne opasnosti i geoekološke probleme kroz procjenu rizika i predlaganje rješenja koja vode prema održivosti prostora.

Analizira zakonske mjere na očuvanju geografskog prostora (na lokalnom nivou).

Pronalazi nove načine i metode u segmentu zaštite životnog prostora.

Načini zaštite biosfere i pedosfere. Bioraznolikost i nestanak određenih staništa – promjena staništa uzrok, pojave i širenja različitih bolesti.

Procjenjuje strategije upravljanja, očuvanja i održivog korištenja prirodnih resursa.

Daje primjere kako postupati na održiv način kroz promjenu potrošačkih navika, uvođenje savremenih tehnologija, korištenje obnovljivih i ekološko održivih izvora energije, štednju energije i odgovorno upravljanje otpadom.

Upoznaju digitalne kartografske podatke i stvaraju prostorne modele od istih koristeći informaciono – komunikacione tehnologije za vrednovanje informacija.

Valorizira geoprostor uz geoinformacije koristeći informaciono – komunikacione tehnologije za vrednovanje informacija.

Koriste primjere organizovanih geoinformacionih sistema kroz aktivni terenski rad.

Provodi aktivnosti na lokalnom nivou zaštite.

Argumentira važnost GIS-a u prikazivanju, razumijevanju, i predviđanju međudjelovanja pojava, procesa, promjena i objekata u geografskom prostoru i njihovoj valorizaciji.

KLJUČNI SADRŽAJI

Prirodne opasnosti i geoekološki problemi na Zemlji.Klimatske promjene, mikroklima lokalne sredine, efekat staklene bašte, uništavanje ozonskoga omotača, širenje pustinja, kašnjenje monsuna, tropski cikloni. Degradacija tala (dezertifikacija, lateralizacija, salinizacija, sterilizacija). Načini upravljanja prirodnim resursima i prostorom na temeljima održivosti.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Kroz ovaj ishod učenik/ca treba da razumije prirodne procese koji mogu uzrokovati nagle ili postepene promjene na Zemljinim sistemima, od kojih neki mogu štetno djelovati na ljude. Kroz zapažanja i poznavanje historijskih događaja, treba da zna gdje će se vjerojatno dogoditi neke od ovih opasnosti - poput zemljotresa, cunamija, vulkanskih erupcija, ekstremnih vremenskih

KLJUČNI SADRŽAJI

Načini upravljanja prirodnim resursima i prostorom na temeljima održivosti. Zakonske mjere za očuvanje životne sredine. Metode i tehnike u sprječavanju onečišćenja životne sredine. Provođenje aktivnosti na lokalnom nivou zaštite.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Organizovati posjete lokalnim zajednicama radi otkrivanje uzroka zagađenosti u njima (prikupljanje podataka i analiza istih). Organizovati posjete mjestima za odlaganje otpada i reciklažu različitih materijala (plastike, metala i sl.) pod uvjetom da neće biti ugroženo zdravlje učenika. Organizovati kontinuirano praćenje aerozagađenja (ili druge vrste zagađenja) i kartografsko predstavljanje

KLJUČNI SADRŽAJI

Klasifikacija temeljnih načela geoinformacionih tehnologija (GIS, GPS, ARDUINO, GEOSTATISTIKA, TURIST APLICATION). Geografija i geoinformacione tehnologije - važnost i upotreba. Savremene vrste geoinformacionih tehnologija (GIS-hardver, softver, podaci, rasterski i vektorski formati podataka, geoprostorne informacije i njihovo modeliranje; GPS - satelitski radio, navigacijski sistem za određivanje položaja, Geostatistika, aplikacije za daljinska istraživanja, Water Management - alokacija vodnih resursa, konzervacija, metoda planskog upravljanja vodama, rekonstrukcija vodenih sistema).

Primjena geoinformacionih sistema u geoprostoru (npr. primjena GIS-a u pedološkim istraživanjima, mapiranju površinskih i podzemnih voda na Zemlji, datom području i sl.). Geoinformacione tehnologije i veza sa IKT- om i poduzetništvom.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Primjena GIS-a u nastavi razvija interes kod učenika/ce za upotrebom računara i savremene tehnologije u Geografiji. Objasniti osnovne pojmove i predložiti primjenu GIS-a. Kroz praktičnu vježbu pokazati kako funkcioniše softver, kako se unose podaci te kako se manipuliše s njima.

Kroz sadržaje ove komponente mogu se analizirati obilježja reljefa na

prilika, poplava i obalne erozije. Razumijevanje ove vrste opasnosti pomaže im da se pripreme i odgovorno reaguju na njih.

Treba da znaju da su prirodne opasnosti ponekad oblikovale tok ljudske historije, ponekad značajno izmijenivši brojnost ljudske populacije ili pokrećući ljudske migracije.

Također, treba da znaju kako ljudi ne mogu otkloniti prirodne opasnosti, nego da mogu samo poduzeti korake za smanjenje utjecaja (npr. gubitak života i ekonomskih troškova uveliko su smanjeni poboljšanjem gradnje, razvojem sistema upozorenja, identifikacijom i izbjegavanjem visoko rizičnih lokacija te povećanjem spremnosti i sposobnosti za reagovanje u zajednici).

Treba da razumiju da prirodne opasnosti mogu biti lokalnog, regionalnog ili globalnog porijekla, pa čak da i lokalni događaji mogu imati daleke posljedice zbog međusobne povezanosti ljudskih društava i geosfera. Ljudske aktivnosti mogu doprinijeti učestalosti i intenzitetu nekih prirodnih opasnosti (npr. poplave, šumski požari), te da se rizici od prirodnih opasnosti povećavaju sa povećanjem populacije - povećavaju ranjiva mjesta.

Pri objašnjavanju i analizi geoekoloških problema na Zemlji pogodne su interaktivna, ilustrativno – dijaloška metoda i dijaloški impulsi u radu kao i demonstrativna metoda uz upotreba audio - vizuelnih sredstava i dokumentarnog filma.

2.Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne

istih, te iznalaženje novih modela za unapređenje.

Eksperimentalno istraživanje na temu npr. deforestacija, desertifikacija, desalinizacija, termalne vode i zagrijavanje stambenih jedinica i sl.

Metodom kartografskog predstavljanja i analize prikazati aktuelne procese i pojave na Zemlji (npr. uništenje amazonskih prašuma, desertifikacija i problemi u vezi s tim, nestanak ili uništavanje pojedinih raritetnih organizama - praćenje od strane učenika/ce ili tima u toku jedne školske godine).Preporučuje se samostalni istraživački rad učenika/ce na temu npr. količina utrošene vode u jednom domaćinstvu u posmatranom periodu, sa aspekta očuvanja prirodnih resursa.

Terenski rad zasnovan na prikupljanju podataka, postavljanje hipoteze i nuđenje rješenja za samostalni seminarski rad na datu temu.

Svakako, treba djelovati na razvoj globalne svijesti o očuvanju prirodnih resursa: šuma, tala, biljnog i životinjskog svijeta i sl. koji su unikatni i neponovljivi, ali i kreativno - produktivnih kompetencija (ekološki pokreti, akcije).

Preporučuje se, uz korištenje relevantne naučne literature, samostalni ili timski istraživački rad, rasprave i debate kroz koji će učenik/ca iznositi argumentovano stavove i mišljenja o temama koje se odnose na promjene i procese u atmosferi (npr. klimatske promjene, mikroklima lokalne sredine, efekat staklene bašte, uništavanje ozonskoga

osnovu digitalnog modela reljefa ili modelirati vještačko jezero kako bi se kroz simulaciju utvrdile promjene u prostoru izazvane njegovom gradnjom ili kreirati različite vrste tematskih karta na temelju kvalitativnih i kvantitativnih podataka ili uraditi ekološki atlas svoje općine u korelaciji sa drugim predmetima.

Kroz samostalan istraživački rad učenik/ca može istraživati mogućnosti upotrebe GIS-a u prikazivanju prostornih podataka i važnosti njegove mogućnosti simuliranja promjena u prostoru kroz što će razumjeti i aplikativnost savremene geografije.

2.Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti - međupredmetna korelacija

Upotreba GIS-a u predstavljanju geoprostorne stvarnosti, mogućnosti njene analize i procjene iz različitih perspektiva i prije svega mogućnosti predviđanja transformacija u prostoru putem simulacije daje geografiji i kao nauci, ali i predmetu nove dimenzije razvoja i aplikativnosti. Zahvaljujući svojoj mosnosti, kao prirodna i društvena naukama, ona posebno kroz GIS nudi mogućnost svim ostalim naukama da svoje sadržaje predstavljaju, analiziraju, modeliraju i simuliraju u virtualnom prostoru za što je neophodno i opšte geografsko znanje - holistički pristup.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelaciju sa predmetom Bosanski/ Hrvatski/Srpski jezik i književnost kako bi se učenik izražavao jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske

povezanosti- međupredmetna korelacija

Geoekologija je nauka interdisciplinarnog karaktera, te se i izučavanja geoekoloških problema na Zemlji ne može posmatrati samo sa geografskog aspekta. Ovi sadržaji uključuju spoznaje biologije sa kojom geografija izuzetno korelira, zatim u segmentu upotrebe instrumenata i aparata pri istraživanju određenih geoekoloških problema dolazi do interdisciplinarnosti i povezivanja sa hemijom i fizikom (npr. problem naftnih mrlja i posljedice na biljni i životinjski svijet priobalja – instrumentarij, pomori ribe u rijekama, zagađenja jezera i sl.).

Ovdje se vrlo jasno uviđa i korelacija sa informatičko - komunikacijskim tehnologijama, matematikom i statistikom.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Ovaj ishod razvija sposobnost kreativnost mišljenja – izlazak izvan ustaljenih okvira i stereotipa te orijentaciji ka budućnosti. Budući da su sadržaji vrlo aktuelni (klimatske promjene, efekat staklenika, vrijeme i prognoza) doprinosi se razvoju stava ili kritičkog zaključivanja o važnosti

omotača, širenje pustinja, kašnjenje monsuna, tropski cikloni).

Geoekologija je nauka interdisciplinarnog karaktera, te se i izučavanja geoekoloških problema na Zemlji ne može posmatrati samo sa geografskog aspekta. Ovi sadržaji uključuju spoznaje biologije sa kojom geografija izuzetno korelira, zatim u segmentu upotrebe instrumenata i aparata pri istraživanju određenih geoekoloških problema dolazi do interdisciplinarnosti i povezivanja sa hemijom i fizikom (npr. problem naftnih mrlja i posljedice na biljni i životinjski svijet priobalja – instrumentarij, pomori ribe u rijekama, zagađenja jezera i sl.). Ovdje se vrlo jasno uviđa i korelacija sa informatičko - komunikacijskim tehnologijama, matematikom i statistikom.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Ovaj ishod razvija sposobnost kreativnost mišljenja – izlazak izvan ustaljenih okvira i stereotipa te orijentaciji ka budućnosti. Budući da su sadržaji vrlo aktuelni (klimatske promjene, efekat staklenika, vrijeme i prognoza) doprinosi se razvoju stava ili kritičkog zaključivanja o važnosti atmosfere i atmosferskih procesa i pojava. Razvija se

terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca će kroz ovu komponentu biti svjestan primjenjivosti i aplikativnosti svih geografskih spoznaja u svakodnevnom životu, a posebno u segmentu predstavljanja Zemljine površine. Razvijaju se praktične, kognitivne vještine ali i multitasking kompetencija gdje se analizira i skenira okruženje, ali se prebacuje fokus i na neke istaknute detalje – kritički analizira.

Učenik/ca će se osposobiti da koristi geografske alate za orijentaciju, lociranje i dobivanje geografskih podataka u prostoru.

Razvija se sposobnost razumijevanja geografskih koncepata, upravljanja promjenama i definisanja problema. GIS predstavlja skup integralnih softverskih programa (alata) izrađenih s ciljem pohranjivanja, pretraživanja, manipuliranja, analiziranja, procjena, predviđanja i prikazivanja geografskih informacija. Kao takav pomaže učeniku/ci da razvije vještine prostornog razmišljanja i potiče aktivno sudjelovanje u procesu sticanja znanja o promjenama i uticajima na okoliš. Razvijaju se temeljne digitalne kompetencije.

atmosfere i atmosferskih procesa i pojava.

Razvija se sposobnost upravljanja promjenama i definisanja problema kao i sposobnost primjene znanja u kontekstu životne situacije i suočavanja s krizama i rizicima i odlučivanje u situacijama neizvjesnosti. Zatim se razvija odgovornost djelovanja (lokalno i globalno) na temeljima održivosti i spremnost volontiranju kao i spremnost prihvaćanja podjele zaduženja i preuzimanje odgovornosti i sudjelovanja u demokratskom odlučivanju.

Učenik/ca će se osposobiti da analizira okruženje, sa vrlo brzim prebacivanjem fokusa na određene istaknute detalje.

Ovaj ishod doprinosi razvoju osnovnih elemenata naučne, ekonomske i tehnološke pismenosti, zatim, razvoju globalne svjesnosti o važnosti očuvanja životne sredine u okviru prirodnogeografskih zakona i zakonomjernosti. Razvijaju se i vještine kritičke analize (analiza grafičkih, statističkih, kartografskih prikaza), praktične vještine (direktna uključenost u ekološke pokrete, akcije, sekcije, udruženja), te mišljenja višeg reda i pravilnog zaključivanja o određenim pojavnostima u geografskom prostoru. Doprinosi se i razvoju analitičkih vještina kroz upotrebu i analizu određenih podataka, prezentaciju istih i sl. te poduzetničkih kompetencija.

sposobnost upravljanja promjenama i definisanja problema kao i sposobnost primjene znanja u kontekstu životne situacije i suočavanja s krizama i rizicima i odlučivanje u situacijama neizvjesnosti. Zatim se razvija odgovornost djelovanja (lokalno i globalno) na temeljima održivosti i spremnost volontiranju kao i spremnost prihvaćanja podjele zaduženja i preuzimanje odgovornosti i sudjelovanja u demokratskom odlučivanju.

Učenik/ca će se osposobiti da analizira okruženje, sa vrlo brzim prebacivanjem fokusa na određene istaknute detalje. Ova komponenta doprinosi razvoju osnovnih elemenata naučne, ekonomske i tehnološke pismenosti, zatim, razvoju globalne svjesnosti o važnosti očuvanja životne sredine u okviru prirodnogeografskih zakona i zakonomjernosti. Razvijaju se i vještine kritičke analize (analiza grafičkih, statističkih, kartografskih prikaza), praktične vještine (direktna uključenost u ekološke pokrete, akcije, sekcije, udruženja), te mišljenja višeg reda i pravilnog zaključivanja o određenim pojavnostima u geografskom prostoru. Doprinosi se i razvoju analitičkih vještina kroz upotrebu i analizu određenih podataka, prezentaciju istih i sl. te poduzetničkih kompetencija (npr.mogućnosti recikliranja raznih vrsta otpada i pokretanje biznisa u vezi s tim).

- Srednje
- II

Godine učenja i podučavanja predmeta: 6

B MEĐUSOBNO DJELOVANJE POJAVA, PROCESA I PROMJENA	C ODRŽIVI RAZVOJ
B.II.1	C.II.1
B.II.2	C.II.2
B.II.3	C.II.3
B.II.4	C.II.4
B.II.5	C.II.5
B.II.6	
B.II.7	
B.II.8	

B MEĐUSOBNO DJELOVANJE POJAVA, PROCESA I PROMJENA	B.II.1 **Predviđa posljedice uzročno-posljedičnih odnosa (interakciju) pojava i procesa koristeći dokaze, geografsku terminologiju, kritičko razmišljanje, različite geografske metode i geografske vještine i istraživački rad.**	B.II.2 **Rangira odlike, sastav i strukturu geografskog omotača.**	B.II.3 **Procjenjuje demogeografske odlike na Zemlji.**
	GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-3.2.1	GEO-1.2.1 GEO-1.2.2 GEO-1.2.4	GEO-2.2.1 GEO-2.2.2 GEO-2.2.3

Primjenjuje fotografije, filmove, grafičke prikaze, tablične podatke, modele, animacije, geografske karte, instrumente i IKT pri analiziranju i procjenjivanju pojava, procesa ili prostora (uzroke, hodove, režime, rizike, posljedice, vrijeme trajanja, razvojnost, perspektive - trendovi).

Izrađuje tematske karte, grafičke prikaze, modele i multimedijalne sadržaje.

Primjenjuje geografski istraživački rad (postavlja istraživačko pitanje, prikuplja podatke kroz terenski rad ili na drugi način, analizira podatke i prezentira).

Procjenjuje aktuelne vijesti vezane za prirodne pojave, društvene događaje i geoekološke probleme.

KLJUČNI SADRŽAJI

Metode izučavanja prostora – geografski istraživački i terenski rad.

Zaključuje kroz primjere iz svakodnevnog života o univerzalnosti geografskog omotača

Razlikuje vrijednosti geografskog omotača (geokomponenti, geosfera, geokompleksa, landštafta).

KLJUČNI SADRŽAJI

Odlike, sastav i struktura geografskog omotača.

Komparira promjene prirodnog i mehaničkog kretanja stanovništva sa razmještajem, kretanjem ukupnog broja stanovnika i gustinom naseljenosti.

Procjenjuje uticaj privrednog i kulturnog razvoja na stopu nataliteta, fertiliteta i stopu mortaliteta.

Analizira tipove, geografske posebnosti i buduće posljedice geografske reprodukcije stanovništva na Zemlji.

Učenik procjenjuje teorije demogeografske tranzicije, tipove populacionih politika i uticaj prirodnih, društvenih, političkih i ekonomskih faktora na proces demogeografske tranzicije.

Procjenjuje privlačne i potisne faktore velikih migracija i njihov uticaj na ukupno kretanje stanovništva.

KLJUČNI SADRŽAJI

Ljudska populacija i razvoj naseljenosti na Zemlji. Broj, promjena broja i razmještaj stanovništva na Zemlji. Popisi stanovništva. Determinante prirodnog kretanja stanovništva na Zemlji – prirodni priraštaj, fertilitet, index vitaliteta, koeficijent maskuliniteta i feminiteta. Teorija demografske tranzicije. Etape demografske tranzicije – predtranzicijska, tranzicijska i postranzicijska. Mjere populacione politike – ekspanzivna, restriktivna, redistributivna i eugenična. Mehaničko kretanje stanovništva na Zemlji – pojam i tipovi migracija. Uzroci i posljedice migracija u prošlosti, sadašnjosti i predviđanja u budućnosti.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja– metodičke smjernice

Cilj podučavanja u okviru ovog ishoda je razumijevanje teorijskog znanja (koncepti, uzročno-posljedične veze, ideje), razvijanje sposobnosti objašnjavanja, uspoređivanja, analize, generalizacije, procjene, predlaganja rješenja kroz određene metode rada.

Upotreba IKT-a je vrlo korisna u ovom segmentu, jer ovladavanjem rada na multimediji, učenik/ca ima mogućnost kroz samostalan istraživački rad formirati jasnije predožbe o različitim geografskim sadržajima.

Zadatak nastavnika/ce je da poduči učenika/cu, kroz samostalan rad, kako da izrađuje i koristi geografske karte, satelitskih slike, globus, modele prostora, jer je to temelj za razvoj geografskog prostornog mišljenja i za shvaćanje Zemljine cjelovitosti na osnovu pojedinih elemenata.

Ovladavanje tehnikom izravnog promatranja prostora je vrlo zahtjevno, a najbolje se usvaja kroz geografski istraživački i terenski rad putem kojeg nastavnik treba osposobiti učenika/cu da procijene razliku između izravnog i posrednog iskustva.

Osim što aktuelne teme pružaju stvarne životne situacije, ispitivanje takvih tema poboljšava učenje geografskih koncepata i znanja te razvoja kritičkog mišjenja.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja– metodičke smjernice

Cilj podučavanja u okviru ovog ishoda je razumijevanje teorijskog znanja (koncepti, uzročno-posljedične veze, ideje), razvijanje sposobnosti objašnjavanja, uspoređivanja, analize, generalizacije, procjene, predlaganja rješenja kroz određene metode rada.

Upotreba IKT-a je vrlo korisna u ovom segmentu, jer ovladavanjem rada na multimediji, učenik/ca ima mogućnost kroz samostalan istraživački rad formirati jasnije predožbe o različitim geografskim sadržajima.

Zadatak nastavnika je da poduči učenika/cu, kroz samostalan rad, kako da izrađuje i koristi geografske karte, satelitskih slike, globus, modele prostora, jer je to temelj za razvoj geografskog prostornog mišljenja i za shvaćanje Zemljine cjelovitosti na osnovu pojedinih elemenata.

Ovladavanje tehnikom izravnog promatranja prostora je vrlo zahtjevno, a najbolje se usvaja kroz geografski istraživački i terenski rad putem kojeg nastavnik treba osposobiti učenika/cu da procijene razliku između izravnog i posrednog iskustva.

Osim što aktuelne teme pružaju stvarne životne situacije, ispitivanje takvih tema poboljšava učenje geografskih koncepata i znanja te razvoja kritičkog mišjenja.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Preporučuje se verbalno - dijaloška metoda i dijaloški impulsi u radu uz korištenje audio - vizuelnih sredstava i dokumentarnog filma u nastavi (npr. nastanak starih civilizacija na Zemlji, njihova dostignuća i ostavština na primjeru dokumentarnog filma Al Jazeera - Rijekama ka Zapadu). Analiza istog uz pitanja Kako, Gdje, Kada, Na koji način, Koliko? Analiza razmještaja, geografskog prostiranja, veza sa današnjim naseljavanjem i razvojem stanovništva, kultura, religija i sl. Analiza fotografija, tabelarnih, grafičkih, kartografskih, statističkih podataka i baza podataka radi razumijevanja odlika stanovništva i njegovog razmještaja.

Insistirati na samostalnom ili grupnom radu učenika/ce pri prikupljanju i analizi podataka (npr. izraditi popis stanovništva svoje zgrade ili mjesne zajednice prema datim strukturama stanovništva, te prikupljanje, analiza i obrada podataka pomoću IKT-a).

Izrada seminarskih radova na teme o stanovništvu gdje je neophodno da učenik/ca determiniše probleme, postavi hipotezu istraživačkog rada, analiziraja, procjenjuje i donosi zaključke, predlaže mjere i akcije.

Neophodno je učenika/cu podučiti kako da kroz samostalno i timsko istraživanje koristi statističko - geografske podatke sa ciljem analize i procjene aktuelnih,

kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikuje ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom pristupu istraživanju prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem, kao i sa IKT-om.

Međupredmetna povezanost sa matematikom ogleda se kroz korištenje osnovnih matematičkih radnji i metoda pri obradi statističkih podataka (prikupljanje, analiziranje i prikazivanje geografskih podataka - kriteriji, grafikoni/dijagrami, tablice, dobne piramide, klimadijagrami itd.).

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje

povezanosti – međupredmetna korelacija

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom pristupu istraživanju prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem, kao i sa IKT-om.

Međupredmetna povezanost sa matematikom ogleda se kroz korištenje osnovnih matematičkih radnji i metoda pri obradi statističkih podataka (prikupljanje, analiziranje i prikazivanje geografskih podataka - kriteriji, grafikoni/dijagrami, tablice, dobne piramide, klimadijagrami itd.).

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelaciju sa predmetom Bosanski, Hrvatski i Srpski jezik i književnost kako bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno (pismeno i usmeno) uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca pri proučavanju međuodnosa između pojava i procesa u geografskom prostoru razvija geografski način razmišljanja, sposobnosti korištenja geografskih koncepata, definisanja pojmova, uspostavljanja analogije, klasifikacije (odabira razloga i kriterije), apstraktnog teorijskog i kauzalnog mišljenja zasnovanog na zornom i empirijskom, čime razvija objektivnost, sposobnost razdvajanja bitnog od nebitnog, zakonitog od slučajnog, shvata odnos između uzroka i posljedica. Sposoban/na je da izvodi

savremenih društvenogeografskih pojava i procesa (npr. o emigraciji, imigraciji, ukupnom kretanju broja stanovnika na Zemlji ili nekom području, populacijskih politika i problema koji se javljaju pri njihovom sprovođenja u određenoj zemlji, području, kratkoročno ili dugoročno; upoređivanje populacijske politike razvijenih i slabo razvijenih područja; komparacija populacijske politike sa stepenom privrednog razvoja u nekoj državi i odlikama radno - sposobnog stanovništva i sl.) te kartografsko predstavljanje podataka uz upotrebu IKT.

Organizovati terenski rad (npr. posjeta Statističkom zavodu, opštinskom uredu, arheološkom lokalitetu, religijskim objektima i sl.).

2.Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti- međupredmetna korelacija

Geografija, kao niti jedna druga nauka u sistemu nauka, u svom naučnom opusu objektivno i vješto vrši sponu na relaciji prirodne - društvene nauke. U ovom dijelu, jasno se po nazivu komponente, uočava širok spektar koreliranja sadržaja sa sociološko - psihološkim naukama i disciplinama (populacijska politika je savremeni sociološki problem koji veže u svoja izučavanja i segment psihologije, npr.planiranje porodice i psihološki faktori koji na to utiču), sa druge strane mogu se korelirati sadržaji sa religijskim disciplinama (demogeografske odlike i elementi nataliteta, planiranja porodice - kulturološke zajednice i religijski stavovi u vezi s tim).

geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca pri proučavanju međuodnosa između pojava i procesa u geografskom prostoru razvija geografski način razmišljanja, sposobnosti korištenja geografskih koncepata, definisanja pojmova, uspostavljanja analogije, klasifikacije (odabira razloga i kriterije), apstraktnog teorijskog i kauzalnog mišljenja zasnovanog na zornom i empirijskom, čime razvija objektivnost, sposobnost razdvajanja bitnog od nebitnog, zakonitog od slučajnog, shvata odnos između uzroka i posljedica. Sposoban/na je da izvodi zaključke, koristi i predstavlja informacije u obliku fotografija, karata, modela i dijagrama.

Također, razvija se sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove, povezuje prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora, zna birati geografske izvore informacija.

Učenik/ca se osposobljava da koristi različite vrste geografskih informacija (npr. fotografije, različite vrste tekstova, karte, statističke podatke, filmove, grafičke prikaza) pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i globalnom nivou. Razvija se naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, kauzalni način razmišljanja, kritičko

zaključke, koristi i predstavlja informacije u obliku fotografija, karata, modela i dijagrama.

Također, razvija se sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove, povezuje prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora, zna birati geografske izvore informacija.

Učenik/ca se osposobljava da koristi različite vrste geografskih informacija (npr. fotografije, različite vrste tekstova, karte, statističke podatke, filmove, grafičke prikaza) pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i globalnom nivou. Razvija se naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, kauzalni način razmišljanja, kritičko mišljenje, sposoban/na je da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te razvija kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju

Osposobit će se za različite oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati svoj rad, primjenjivati teorijskih znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme i donositi odluke.

Kroz istraživački rad učenik/ca razvija kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, koristi informaciono – komunikacijske tehnologije. Također, bit će sposoban/na da koristi različite tehnike za predstavljanje elemenata prostora.

Ovaj ishod učenika/cu osposobljava da koristi

Svakako, demogeografski procesi, populacijska dinamika kao globalni procesi, te svi geografsko - statistički podaci u vezi s tim, doprinose povezivanju i korištenju spoznaja i mogućnosti informacijsko - komunikacijskih tehnologija, statistike i matematike (pruža se mogućnost izrade grafičkih, kartografskih i ilustrativno - demonstrativnih prikaza i pregleda putem IKT-a).

Iako je društvo primarni sociološki fenomen i primarna sociološka kategorija, ipak je globalni proces društvenih kretanja u prostoru vrlo srodan i predmetom geografskih izučavanja – gubljenje prostornog identiteta (lokalizacije) kroz vesternizaciju – glokalizacija (integracija i interakcija globalnog i lokalnog s jedinstvenim ishodima u različitim geografskim područjima.

Ovi sadržaji pružaju mogućnosti za koreliranje sa statističko - ekonomskim naukama (posljedice nejednakog razvoja svijeta, te faktori koji su doveli do toga i sl.), te sociologijom (npr. povezivanje sa razvojem i djelovanjem multikulturalnog koncepta i domen ljudskih prava).

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Vrlo je važno još od ranih

mišljenje, sposoban/na je da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te razvija kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju

Osposobit će se za različite oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati svoj rad, primjenjivati teorijskih znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme i donositi odluke.

Kroz istraživački rad učenik/ca razvija kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti, koristi informaciono – komunikacijske tehnologije. Također, bit će sposoban/na da koristi različite tehnike za predstavljanje elemenata prostora.

Ovaj ishod učenika/cu osposobljava da koristi metode geografskih istraživanja, da uči na vlastitu inicijativu, da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te razumije princip cjeloživotnog sticanja i korištenja novih znanja. Učenik/ca će vladati verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte - kartografska, numerička i funkcionalna pismenost.

Kroz ovaj ishod učenik/ca se osposobljava da analizira izvore kako bi utvrdio važnost pitanja, događaja, razvoja i/ili pojava za pojedince i/ili grupe, uključujući različite skupine i prepoznaje pristranosti u pojedinim izvorima. Pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i planetarnoj

metode geografskih istraživanja, da uči na vlastitu inicijativu, da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima te razumije princip cjeloživotnog sticanja i korištenja novih znanja. Učenik/ca će vladati verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte - kartografska, numerička i funkcionalna pismenost.

Učenik/ca se osposobljava da analizira izvore kako bi utvrdio važnost pitanja, događaja, razvoja i/ili pojava za pojedince i/ili grupe, uključujući različite skupine i prepoznaje pristranosti u pojedinim izvorima. Pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i planetarnoj razini razvija i komunikacijske vještine uz korištenje geografske terminologije.

godina razvoja, a samim tim i svih nivoa školovanja, kod učenika/ce buditi maštu i želju za analizom prirodnih i društvenih procesa i pojava koje nas okružuju. Ova naučna komponenta pruža veoma veliki broj djelovanja na razvoj ličnosti učenika/ce. Prevashodno su to naučno istraživačke vještine i kompetencije. Svakako, ovakvi istraživački sadržaji zahtijevaju i razvoj općih komunikacijskih vještina, vještina prezentiranja, liderstva u grupi, retoričkih sposobnosti i sl. Kod učenika/ce se dalje mogu razvijati informatička i medijska pismenost, vještine kritičke analize, timskog rada i suradničke kompetencije kroz brojne segmente projektne i terenske nastave i timskog rada.

Ovi sadržaji doprinose razvoju samoaktualizirane, objektivne i prilagodljive ličnosti učenika/ce koji kritički povezuje i razmišlja o složenim društvenim sadržajima. Veoma je bitno naglasiti, a posebno u kontekstu globalnosti demogeografskih procesa, da se ovim sadržajima razvija empatija kod mladih, multikulturalni i multireligijski duh i stav, te djeluje na razvoj globalne svjesnosti o dinamici društvenih pojava i procesa kao i kreativno - produktivnih kompetencija (socijalni aktivizam i humanitarno djelovanje).

Razvijaju se elementi opće pismenosti (naučne, ekonomske i tehničko - informatičke), kao i interpersonalne vještine, vještine usmjerene komunikacije, osobne, socijalne i građanske odgovornosti.

razini razvija i komunikacijske vještine uz korištenje geografske terminologije.

B.II.4	B.II.5	B.II.6
Procjenjuje strukture stanovništva na Zemlji.	**Rangira međudjelovanje stanovništva i stepena društveno – ekonomskog razvoja.**	**Analizira morfološku i funkcionalnu strukturu naselja.**
GEO-2.1.1 GEO-2.1.2 GEO-2.1.3	GEO-2.3.1 GEO-2.3.2 GEO-2.3.3	GEO-2.2.1 GEO-2.3.1 GEO-2.3.2
Analizira stope feminiteta i maskuliniteta sa stepenom privrednog razvoja država Svijeta. Procjenjuje stepen privredne razvijenosti kroz različite tipove dobnog sastava, obrazovne i ekonomske strukture stanovništva. Procjenjuje uzajamnu interakciju demogeografske strukture stanovništva i savremenih migracija radne snage sa stepenom privrednog razvoja. Uspoređuje tipove zemalja prema sektorima djelatnosti. Analizira kulturne areale u Svijetu.	Razlikuje vrijednost BDP – a kao elementa ukupnog ekonomskog razvoja i nivoa ekonomske razvijenosti Klasifikuje visoko razvijene, srednje razvijene, nerazvijene i države ekstremnog siromaštva na Zemlji na osnovu BDP-a, potrošnje energije, pismenosti, očekivanog trajanja života, infantilnog mortaliteta, broja automobila po stanovniku, internet priključaka i drugim pokazateljima. Procjenjuje međudjelovanje stepena društveno ekonomskog razvoja i prehrane svjetskog stanovništva. Procjenjuje međudjelovanje procesa globalizacije i demogeografskih kretanja. Analizira demogeografske odlike na Zemlji na stavovima koji su oslobođeni predrasuda i stereotipa njegujući empatiju, poštovanje, toleranciju i uvažavanje prema drugim rasama, narodima, kulturama, običajima, religijama, rodnim i socijalnim skupinama i njihovim prostornim identitetima (afektivni indikator).	Analizira međudjelovanje prirodnogeografskih i društvenogeografskih faktora na nastanak, oblik i tipove naselja, njihovu postojanost i razmještaj na Zemlji. Klasificira ruralna i urbana naselja i njihove osnovne karakteristike sa aspekta prostorne i socio - ekonomske strukture. Analizira nodalno - funkcionalnu organizaciju prostora na Zemlji na globalnom i lokalnom nivou. Analizira karakterističan izgled gradova kroz njihov historijski razvoj, njihov privredni razvoj, promjenu njihove prostorne, morfološke, socioekonomske i kulturološke strukture na globalnom i lokalnom nivou. Procjenjuje uticaj procesa globalizacije i društveno – ekonomskog razvoja na morfološku strukturu, karakteristike naselja, te na okolinu i život stanovništva (glokalizacija).

KLJUČNI SADRŽAJI

Strukture stanovništva na Zemlji. Savremeni demogeografski procesi na Zemlji i njegove posljedice.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Preporučuje se verbalno - dijaloška metoda i dijaloški impulsi u radu uz korištenje audio - vizuelnih sredstava i dokumentarnog filma u nastavi (npr. nastanak starih civilizacija na Zemlji, njihova dostignuća i ostavština na primjeru dokumentarnog filma Al Jazeera - Rijekama ka Zapadu). Analiza istog uz pitanja Kako, Gdje, Kada, Na koji način, Koliko? Analiza razmještaja, geografskog prostiranja, veza sa današnjim naseljavanjem i razvojem stanovništva, kultura, religija i sl. Analiza fotografija, tabelarnih, grafičkih, kartografskih, statističkih podataka i baza podataka radi razumijevanja odlika stanovništva i njegovog razmještaja.

Insistirati na samostalnom ili grupnom radu učenika/ce pri prikupljanju i analizi podataka (npr. izraditi popis stanovništva svoje zgrade ili mjesne zajednice prema datim strukturama stanovništva, te prikupljanje, analiza i obrada podataka pomoću IKT-a).

Izrada seminarskih radova na teme o stanovništvu gdje je

KLJUČNI SADRŽAJI

Savremeni demogeografski procesi na Zemlji i njegove posljedice.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Preporučuje se verbalno - dijaloška metoda i dijaloški impulsi u radu uz korištenje audio - vizuelnih sredstava i dokumentarnog filma u nastavi (npr. nastanak starih civilizacija na Zemlji, njihova dostignuća i ostavština na primjeru dokumentarnog filma Al Jazeera - Rijekama ka Zapadu). Analiza istog uz pitanja Kako, Gdje, Kada, Na koji način, Koliko? Analiza razmještaja, geografskog prostiranja, veza sa današnjim naseljavanjem i razvojem stanovništva, kultura, religija i sl. Analiza fotografija, tabelarnih, grafičkih, kartografskih, statističkih podataka i baza podataka radi razumijevanja odlika stanovništva i njegovog razmještaja.

Insistirati na samostalnom ili grupnom radu učenika/ce pri prikupljanju i analizi podataka (npr. izraditi popis stanovništva svoje zgrade ili mjesne zajednice prema datim strukturama stanovništva, te prikupljanje, analiza i obrada podataka pomoću IKT-a).

Izrada seminarskih radova na teme o stanovništvu gdje je

KLJUČNI SADRŽAJI

Naselja na Zemlji – oblici i tipovi. Faktori razvoja naselja na Zemlji. Ruralna naselja i ruralni krajolik. Postanak i razvoj gradova kroz historiju. Morfološka, funkcionalna i socijalna struktura grada. Uticaj razvoja naseljenosti na promjenu okoline.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Pri podučavaju sadržaja ovog ishoda preporučuje se korištenje audio - vizuelnih sredstava i dokumentarnog filma (npr. dokumentarni film o naseljenosti i naseljima sojeničkog tipa danas u Indoneziji, Papua Novoj Gvineji, Bangladešu, jurtama na Tibetu, Mongoliji i nekim drugim državama npr.Centralne Azije, srednjevjekovnim naseljima - utvrdama, zamkovima i burgovima u Evropi, naseljima u oazama Sahare, primorskim naseljima i njihovim funkcijama, modernim naseljima npr. Dubai, Hong Kong, Singapur i sl., hi- tech i tehnološkim gradovima savremenog doba, smart city (pametni gradovi). Na osnovu ovakvih prikaza učenik/ca zaključuje o geografskom razmještaju, izgledu, funkcijama, načinu postanka, uslovima postanka i djelatnostima ovih naseljenih mjesta.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost

neophodno da učenik/ca determiniše probleme, postavi hipotezu istraživačkog rada, analiziraja, procjenjuje i donosi zaključke, predlaže mjere i akcije.

Neophodno je učenika/cu podučiti kako da kroz samostalno i timsko istraživanje koristi statističko - geografske podatke sa ciljem analize i procjene aktuelnih, savremenih društvenogeografskih pojava i procesa (npr. o emigraciji, imigraciji, ukupnom kretanju broja stanovnika na Zemlji ili nekom području, populacijskih politika i problema koji se javljaju pri njihovom sprovođenja u određenoj zemlji, području, kratkoročno ili dugoročno; upoređivanje populacijske politike razvijenih i slabo razvijenih područja; komparacija populacijske politike sa stepenom privrednog razvoja u nekoj državi i odlikama radno - sposobnog stanovništva i sl.) te kartografsko predstavljanje podataka uz upotrebu IKT.

Organizovati terenski rad (npr. posjeta Statističkom zavodu, opštinskom uredu, arheološkom lokalitetu, religijskim objektima i sl.).

2.Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti- međupredmetna korelacija

Geografija, kao niti jedna druga nauka u sistemu nauka, u svom naučnom opusu objektivno i vješto vrši sponu na relaciji prirodne - društvene nauke. U ovom dijelu, jasno se po nazivu komponente, uočava širok spektar koreliranja sadržaja sa sociološko - psihološkim naukama i disciplinama (populacijska politika je

neophodno da učenik/ca determiniše probleme, postavi hipotezu istraživačkog rada, analiziraja, procjenjuje i donosi zaključke, predlaže mjere i akcije.

Neophodno je učenika/cu podučiti kako da kroz samostalno i timsko istraživanje koristi statističko - geografske podatke sa ciljem analize i procjene aktuelnih, savremenih društvenogeografskih pojava i procesa (npr. o emigraciji, imigraciji, ukupnom kretanju broja stanovnika na Zemlji ili nekom području, populacijskih politika i problema koji se javljaju pri njihovom sprovođenja u određenoj zemlji, području, kratkoročno ili dugoročno; upoređivanje populacijske politike razvijenih i slabo razvijenih područja; komparacija populacijske politike sa stepenom privrednog razvoja u nekoj državi i odlikama radno - sposobnog stanovništva i sl.) te kartografsko predstavljanje podataka uz upotrebu IKT.

Organizovati terenski rad (npr. posjeta Statističkom zavodu, opštinskom uredu, arheološkom lokalitetu, religijskim objektima i sl.).

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikuje ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju njihovog geografskog učenja.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju njihovog geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti- međupredmetna korelacija

Geografija, kao niti jedna druga nauka u sistemu nauka, u svom naučnom opusu objektivno i vješto vrši sponu na relaciji prirodne - društvene nauke.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Vrlo je važno još od ranih godina razvoja, a samim tim i svih nivoa školovanja, kod učenika/ce buditi maštu i želju za analizom prirodnih i društvenih procesa i pojava koje nas okružuju. Ova naučna komponenta pruža veoma veliki broj djelovanja na razvoj ličnosti učenika/ce. Prevashodno su to naučno istraživačke vještine i kompetencije. Svakako, ovakvi istraživački sadržaji zahtijevaju i razvoj općih komunikacijskih vještina, vještina prezentiranja,

savremeni sociološki problem koji veže u svoja izučavanja i segment psihologije, npr.planiranje porodice i psihološki faktori koji na to utiču), sa druge strane mogu se korelirati sadržaji sa religijskim disciplinama (demogeografske odlike i elementi nataliteta, planiranja porodice - kulturološke zajednice i religijski stavovi u vezi s tim).

Svakako, demogeografski procesi, populacijska dinamika kao globalni procesi, te svi geografsko - statistički podaci u vezi s tim, doprinose povezivanju i korištenju spoznaja i mogućnosti informacijsko - komunikacijskih tehnologija, statistike i matematike (pruža se mogućnost izrade grafičkih, kartografskih i ilustrativno - demonstrativnih prikaza i pregleda putem IKT-a).

Iako je društvo primarni sociološki fenomen i primarna sociološka kategorija, ipak je globalni proces društvenih kretanja u prostoru vrlo srodan i predmetom geografskih izučavanja – gubljenje prostornog identiteta (lokalizacije) kroz vesternizaciju – glokalizacija (integracija i interakcija globalnog i lokalnog s jedinstvenim ishodima u različitim geografskim područjima.

Ovi sadržaji pružaju mogućnosti za koreliranje sa statističko - ekonomskim naukama (posljedice nejednakog razvoja svijeta, te faktori koji su doveli do toga i sl.), te sociologijom (npr. povezivanje sa razvojem i djelovanjem multikulturalnog koncepta i domen ljudskih prava).

geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti- međupredmetna korelacija

Geografija, kao niti jedna druga nauka u sistemu nauka, u svom naučnom opusu objektivno i vješto vrši sponu na relaciji prirodne - društvene nauke. U ovom dijelu, jasno se po nazivu komponente, uočava širok spektar koreliranja sadržaja sa sociološko - psihološkim naukama i disciplinama (populacijska politika je savremeni sociološki problem koji veže u svoja izučavanja i segment psihologije, npr.planiranje porodice i psihološki faktori koji na to utiču), sa druge strane mogu se korelirati sadržaji sa religijskim disciplinama (demogeografske odlike i elementi nataliteta, planiranja porodice - kulturološke zajednice i religijski stavovi u vezi s tim).

Svakako, demogeografski procesi, populacijska dinamika kao globalni procesi, te svi geografsko - statistički podaci u vezi s tim, doprinose povezivanju i korištenju spoznaja i mogućnosti informacijsko - komunikacijskih tehnologija, statistike i matematike (pruža se mogućnost izrade grafičkih, kartografskih i ilustrativno - demonstrativnih prikaza i pregleda putem IKT-a).

Iako je društvo primarni sociološki fenomen i primarna sociološka

liderstva u grupi, retoričkih sposobnosti i sl. Kod učenika/ce se dalje mogu razvijati informatička i medijska pismenost, vještine kritičke analize, timskog rada i suradničke kompetencije kroz brojne segmente projektne i terenske nastave i timskog rada.

Ovi sadržaji doprinose razvoju samoaktualizirane, objektivne i prilagodljive ličnosti učenika/ce koji kritički povezuje i razmišlja o složenim društvenim sadržajima. Veoma je bitno naglasiti, a posebno u kontekstu globalnosti demogeografskih procesa, da se ovim sadržajima razvija empatija kod mladih, multikulturalni i multireligijski duh i stav, te djeluje na razvoj globalne svjesnosti o dinamici društvenih pojava i procesa kao i kreativno - produktivnih kompetencija (socijalni aktivizam i humanitarno djelovanje).

Razvijaju se elementi opće pismenosti (naučne, ekonomske i tehničko - informatičke), kao i interpersonalne vještine, vještine usmjerene komunikacije, osobne, socijalne i građanske odgovornosti.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Vrlo je važno još od ranih godina razvoja, a samim tim i svih nivoa školovanja, kod učenika/ce buditi maštu i želju za analizom prirodnih i društvenih procesa i pojava koje nas okružuju. Ova naučna komponenta pruža veoma veliki broj djelovanja na razvoj ličnosti učenika/ce. Prevashodno su to naučno istraživačke vještine i kompetencije. Svakako, ovakvi istraživački sadržaji zahtijevaju i razvoj općih komunikacijskih vještina, vještina prezentiranja, liderstva u grupi, retoričkih sposobnosti i sl. Kod učenika/ce se dalje mogu razvijati informatička i medijska pismenost, vještine kritičke analize, timskog rada i suradničke kompetencije kroz brojne segmente projektne i terenske nastave i timskog rada.

Ovi sadržaji doprinose razvoju samoaktualizirane, objektivne i prilagodljive ličnosti učenika/ce koji kritički povezuje i razmišlja o složenim društvenim sadržajima. Veoma je bitno naglasiti, a posebno u kontekstu globalnosti demogeografskih procesa, da se ovim sadržajima razvija empatija kod mladih, multikulturalni i multireligijski duh i stav, te djeluje na razvoj globalne svjesnosti o dinamici društvenih pojava i procesa kao i kreativno - kategorija, ipak je globalni proces društvenih kretanja u prostoru vrlo srodan i predmetom geografskih izučavanja – gubljenje prostornog identiteta (lokalizacije) kroz vesternizaciju – glokalizacija (integracija i interakcija globalnog i lokalnog s jedinstvenim ishodima u različitim geografskim područjima.

Ovi sadržaji pružaju mogućnosti za koreliranje sa statističko - ekonomskim naukama (posljedice nejednakog razvoja svijeta, te faktori koji su doveli do toga i sl.), te sociologijom (npr. povezivanje sa razvojem i djelovanjem multikulturalnog koncepta i domen ljudskih prava).

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Vrlo je važno još od ranih godina razvoja, a samim tim i svih nivoa školovanja, kod učenika/ce buditi maštu i želju za analizom prirodnih i društvenih procesa i pojava koje nas okružuju. Ova naučna komponenta pruža veoma veliki broj djelovanja na razvoj ličnosti učenika/ce. Prevashodno su to naučno istraživačke vještine i kompetencije. Svakako, ovakvi istraživački sadržaji zahtijevaju i razvoj općih komunikacijskih vještina, vještina prezentiranja, liderstva u grupi, retoričkih sposobnosti i sl. Kod

produktivnih kompetencija (socijalni aktivizam i humanitarno djelovanje).

Razvijaju se elementi opće pismenosti (naučne, ekonomske i tehničko - informatičke), kao i interpersonalne vještine, vještine usmjerene komunikacije, osobne, socijalne i građanske odgovornosti.

učenika/ce se dalje mogu razvijati informatička i medijska pismenost, vještine kritičke analize, timskog rada i suradničke kompetencije kroz brojne segmente projektne i terenske nastave i timskog rada.

Ovi sadržaji doprinose razvoju samoaktualizirane, objektivne i prilagodljive ličnosti učenika/ce koji kritički povezuje i razmišlja o složenim društvenim sadržajima. Veoma je bitno naglasiti, a posebno u kontekstu globalnosti demogeografskih procesa, da se ovim sadržajima razvija empatija kod mladih, multikulturalni i multireligijski duh i stav, te djeluje na razvoj globalne svjesnosti o dinamici društvenih pojava i procesa kao i kreativno - produktivnih kompetencija (socijalni aktivizam i humanitarno djelovanje).

Razvijaju se elementi opće pismenosti (naučne, ekonomske i tehničko - informatičke), kao i interpersonalne vještine, vještine usmjerene komunikacije, osobne, socijalne i građanske odgovornosti.

B.II.7	B.II.8
Upoređuje hijerarhijsku strukturu naselja.	**Kritički procjenjuje uticaj prirodno geografskih i društveno geografskih faktora na razvoj privrednih djelatnosti kroz privredne sektore.**
GEO-2.2.1 GEO-2.3.1 GEO-2.3.2	GEO-2.2.1 GEO-2.3.1 GEO-2.3.2

Klasifikuje hijerarhiju naselja na globalnom i lokalnom nivou.

Razlikuje sfere uticaja u nastanku i razvoju seoskih i gradskih naselja (poljoprivredne površine, vrste tla, reljef, javne škole, bolnice, biznis – centri, vlada, saobraćajnice i dr. faktori).

Analizira razvoj savremenih urbanih regija (urbanizacija, megalopolisi, aglomeracije, konurbacija) i njihov uticaj na okolinu.

KLJUČNI SADRŽAJI

Ruralna naselja i ruralni krajolik. Postanak i razvoj gradova kroz historiju. Morfološka, funkcionalna i socijalna struktura grada. Sfere uticaja na razvoj naselja. Stvaranje gradskih regija. Urbanizacija i savremeni urbani sistemi. Uticaj razvoja naseljenosti na promjenu okoline.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Pri podučavaju sadržaja ovog ishoda preporučuje se korištenje audio - vizuelnih sredstava i dokumentarnog filma (npr. dokumentarni film o naseljenosti i naseljima sojeničkog tipa danas u Indoneziji, Papua Novoj Gvineji, Bangladešu, jurtama na Tibetu, Mongoliji i nekim drugim državama npr.Centralne Azije, srednjevjekovnim naseljima - utvrdama, zamkovima i burgovima u Evropi, naseljima u oazama Sahare, primorskim naseljima i njihovim funkcijama, modernim naseljima npr. Dubai, Hong Kong, Singapur i sl., hi- tech i tehnološkim gradovima savremenog doba, smart city (pametni gradovi). Na osnovu ovakvih prikaza učenik/ca zaključuje o geografskom razmještaju, izgledu, funkcijama, načinu postanka, uslovima postanka i djelatnostima ovih naseljenih mjesta.

Preporuka je da se koriste različite metode

Argumentira kroz primjere iz svakodnevnog života međudjelovanja prirodnogeografskih i društvenogeografskih faktora na razvoj privrede na Zemlji.

Vrednuje iskorištavanje prirodnogeografskih i društvenogeografskih uvjeta za razvoj privrede na nivou lokalne zajednice, regije, globalnog tržišta.

Valorizuje sisteme agrarnog iskorištavanja i strukture poljoprivredne proizvodnje.

Analizira razvoj industrije kroz industrijske revolucije, strukturu industrije i industrijske prostore Svijeta.

Procjenjuje faktore za razvoj saobraćaja, turizma i formiranje turističkih regija.

KLJUČNI SADRŽAJI

Razvoj ljudskih djelatnosti kroz historijski napredak. Udio sektora djelatnosti. Prirodnogeografski i društvenogeografski faktori razvoja privrede na Zemlji. Privredni sektori - tercijarne, kvartarne i kvintalne djelatnosti. Privreda i globalni razvoj svijeta. Pokazatelji privrednog razvoja svijeta. Privredne djelatnosti i uticaj na promjenu okoline.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Preporučuje se korištenje audio - vizuelnih sredstava i dokumentarnog filma (npr. berba i prerada pamuka, proizvodnja i finalni proizvodi; uzgoj svilene bube, proizvodnja svile i konačni proizvodi od svile; uzgoj kaučuka i proces dobijanja gume i sl.). Na ovakav način se ostvaruje princip očiglednosti pojava i procesa, te analitički pristup informacijama uz pitanja Kako, Gdje, Koliko, U kojem obimu, Zašto, U zavisnosti od čega? i dr.

Preporučuje se kartografska determinacija i uočavanje (npr. pri povezivanju privrede nekog prostora sa prirodnogeografskim uvjetima koji tu vladaju (rejonizacija poljoprivredne proizvodnje) na osnovu kartografskih prikaza i komparacije prirodnih bogatstava i prirodnogeografskih uvjeta pojavljivanja.

podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju njihovog geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti- međupredmetna korelacija

Geografija, kao niti jedna druga nauka u sistemu nauka, u svom naučnom opusu objektivno i vješto vrši sponu na relaciji prirodnih i društvenih nauka.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Vrlo je važno još od ranih godina razvoja, a samim tim i svih nivoa školovanja, kod učenika/ce buditi maštu i želju za analizom prirodnih i društvenih procesa i pojava koje nas okružuju. Ovaj ishod pruža veoma veliki broj djelovanja na razvoj ličnosti učenika/ce. Prevashodno su to naučno istraživačke vještine i kompetencije. Svakako, ovakvi istraživački sadržaji zahtijevaju i razvoj općih komunikacijskih vještina, vještina prezentiranja, liderstva u grupi, retoričkih sposobnosti i sl.

Kod učenika/ce se dalje mogu razvijati informatička i medijska pismenost, vještine kritičke analize, timskog rada i suradničke kompetencije kroz brojne segmente projektne i terenske nastave i timskog rada. Ovi sadržaji doprinose razvoju samoaktualizirane, objektivne i prilagodljive ličnosti učenika/ce koji kritički povezuje i razmišlja o složenim društvenim sadržajima. Veoma je bitno naglasiti, a posebno u kontekstu globalnosti demogeografskih procesa, da se ovim sadržajima razvija empatija kod mladih, multikulturalni i multireligijski duh i stav, te djeluje na razvoj globalne svjesnosti o

Predlaže se istraživačka metoda rada (samostalni ili grupni rad) na temu kojom će prikupiti podatke o nekoj od privrednogeografskih posebnosti, obraditi podatke, analizirati, valorizirati i predstaviti uz argumentaciju.

Izrada portfolija o npr. privredi neke države, regije, regiona, razvijenih, nerazvijenih država, preduvjetima njihovog razvoja, obnovljivim, neobnovljivim energentima i sl.

Eksperimentalna metoda rada (npr.ogledno poljoprivredno zemljište u okviru škole ili u saradnji sa nekom od kompanija lokalnog nivoa gdje će se izvršiti mjerenje npr.ekspozicije terena, količine padavina, osunčanosti i sl. te utvrditi kako vrijednosti tih podataka utiču na na uzgoj (rast i razvoj neke poljoprivredne kulture).

Preporučuje se terenski rad npr. posjeta lokalnim i regionalnim firmama i kompanijama (upoznavanje sa vrstom, obimom, strukturom i ostalim odlikama privredne aktivnosti takve kompanije). Moguć je tada dogovoriti i volonterski rad učenika/ce.

Istraživačko - geografski rad i analitički pristup podacima pogodan je za sljedeće teme:

- Koliko i na koji način utiče broj turista u nekom prostoru na upotrebu fosilnih goriva, automobila, aviona, drugih prevoznih sredstava?

- U zavisnosti od kojih faktora u nekom području dolazi do aktivacije turističke ponude i potrošnje?

- Kako savremeni telekomunikacijski saobraćaj utiče na razvoj turizma u svijetu? - usporedba sa turističkim kretanjima prije i poslije omasovljenja PTT i internet saobraćaja i dr.

Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikuje ispravne stavove, emocije i vrijednosti.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju njihovog geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

dinamici društvenih pojava i procesa kao i kreativno - produktivnih kompetencija (socijalni aktivizam i humanitarno djelovanje). Razvijaju se elementi opće pismenosti (naučne, ekonomske i tehničko - informatičke), kao i interpersonalne vještine, vještine usmjerene komunikacije, osobne, socijalne i građanske odgovornosti.

2.Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti- međupredmetna korelacija

Nadalje, sve to rezultira mogućnostima ostvarivanja korelacije sa poduzetništvom (npr. načini uzgoja određene stoke ili pojedinih poljoprivrednih kultura na određenom geografskom prostoru i religijski stavovi tog područja u vezi s tim, zatim mogućnosti za rejonizaciju određene poljoprivredne kulture u određenoj zajednici, te npr. kako populacija migranata donosi u Zapadnu Evropu, ali i u druge dijelove svijeta, nove kulturološke obrasce koji se ne ogledaju primarno kroz sociološki segment, već i u gastronomiji i kulinarstvu tih podneblja danas, te se otvara sve više kompanija koje su usko povezane sa takvim kulturološkim obrascima).

Vrlo je veliki opseg koreliranja datih sadržaja sa predmetima prirodne skupine (posebno biologija i matematika), kao i naukama humanističkog spektra (historijom i sociologijom kroz sociološko - religijska shvatanja i gledišta - npr. tradicionalni religijski koncepti razvoja pojedinih ljudskih djelatnosti, posebno poljoprivrednih djelatnosti).

Ovi sadržaji pružaju mogućnosti za koreliranje sa statističko - ekonomskim naukama (posljedice nejednakog razvoja svijeta, te faktori koji su doveli do toga i sl.), te sociologijom (npr. povezivanje sa razvojem i djelovanjem multikulturalnog koncepta i domen ljudskih prava).

U ovom ishodu čvrsta je korelacija sa historijom kroz teme razvoja ljudskih djelatnosti kroz historiju, tržišno - historijskih načina privređivanja, industrijskim revolucijama i njihovom pojavljivanju na datom prostoru i značaju za savremeno društvo.

Povezanost sa fizikom, IKT- om i biologijom ostvaruje se izučavanjem obnovljivih i neobnovljivih energenata.Upotrebom različitih alata, softvera, modela koreliraju se sadržaji sa informatičko - komunikacijskim tehnologijama, te tehničkom kulturom (tehnički doseg industrijskih revolucija, izumi), ali se sinhrono ovi sadržaji u geografiji koreliraju i sa biologijom (razmještaj i struktura poljoprivredne proizvodnje, kvalitet vodenih površina sa više aspekata istraživanja, morfostrukturni elementi i odlike biljaka i životinja u određenom prostoru i sl.).

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Vrlo je važno još od ranih godina razvoja, a samim tim i svih nivoa školovanja, kod učenika/ce buditi maštu i želju za analizom prirodnih i društvenih procesa i pojava koje nas okružuju. Ovaj ishod pruža veoma veliki broj djelovanja na razvoj ličnosti učenika/ce. Prevashodno su to naučno istraživačke vještine i kompetencije. Svakako, ovakvi istraživački sadržaji zahtijevaju i razvoj općih komunikacijskih vještina, vještina prezentiranja, liderstva u grupi, retoričkih sposobnosti i sl.

Kod učenika/ce se dalje mogu razvijati informatička i medijska pismenost, vještine kritičke analize, timskog rada i suradničke kompetencije kroz brojne segmente projektne i terenske nastave i timskog rada.

Ovi sadržaji doprinose razvoju samoaktualizirane, objektivne i prilagodljive ličnosti učenika/ce koji kritički povezuje i razmišlja o složenim društvenim sadržajima. Veoma je bitno naglasiti, a posebno u kontekstu globalnosti demogeografskih procesa, da se ovim sadržajima razvija empatija kod mladih, multikulturalni i multireligijski duh i stav, te djeluje na razvoj globalne svjesnosti o dinamici društvenih pojava i procesa kao i kreativno - produktivnih kompetencija (socijalni aktivizam i humanitarno djelovanje).

Razvijaju se elementi opće pismenosti (naučne, ekonomske i tehničko - informatičke), kao i interpersonalne vještine, vještine usmjerene komunikacije, osobne, socijalne i građanske odgovornosti.

C ODRŽIVI RAZVOJ	C.II.1 **Analizira geografske osnove onečišćenja i degradacije okoliša.**	C.II.2 **Procjenjuje značaj razmještaja prirodnih resursa i njihovu valorizaciju.**	C.II.3 **Modelira rješenja za očuvanje prirodnih resursa i njihovog uticaja na kvalitet življenja.**
	GEO-3.3.1 GEO-3.3.2 GEO-3.3.3	GEO-3.1.2 GEO-3.1.3 GEO-3.3.1	GEO-3.1.2 GEO-3.1.3 GEO-3.3.4

Analizira geografske osnove onečišćenja (npr.smanjenje obradivih površina, deforestacija, povećana potrošnja energije, erozija tla, kisele kiše, pretjerana industrijalizacija, naftne mrlje, pretjerana urbanizacija, eksploatacija ruda, upravljanje otpadom, otpadne vode, zagađenje zraka, buka i sl.).

Razlikuje politike i metode u segmentu zaštite okoliša (životne sredine) na globalnom nivou.

Analizira zakonske mjere na očuvanju okoliša (životne sredine) na globalnom i lokalnom nivou.

Procjenjuje značaj očuvanja okoliša (životne sredine) na lokalnom nivou kroz terenski rad.

KLJUČNI SADRŽAJI

Geoekologija. Geoekološki problemi, degradacija geosfera, industrijalizacija i urbanizacija i veza sa onečišćenjem, kulturni fenomeni očuvanja prirodne sredine. Savremeni antropogeni elementi zagađenja okoliša (životne sredine).Politike, metode i tehnike u sprječavanju onečišćenja okoliša (životne sredine) (Agenda 21, edukacija, čiste tehnologije, smanjenje naoružanja, prečišćivači, nove tehnologije i dr.). Zakonske mjere za očuvanje okoliša (životne sredine). Terenska nastava.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Analizira složenost pojavljivanja prirodnih resursa.

Analizira resursne politike na globalnom i lokalnom nivou.

Istražuje geografski razmještaj prirodnih resursa na Zemlji (kartografska determinacija i analiza razmještaja na lokalnom, regionalnom, globalnom nivou) i njihov uticaj na geopolitičke odnose u svijetu.

KLJUČNI SADRŽAJI

Prirodni resursi, kompleksnost njihovog pojavljivanja i njihov razmještaj. Problemi sa rudno - mineralnim otpadom, pretjerana sječa šuma, degradacija rijetkih šumskih kompleksa u svijetu, degradacija tala, zagađenje voda i sl..Održivi razvoj i resursna politika. Elementi zaštite prirodnih resursa na Zemlji.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Procjenjuje uzročno - posljedične veze pojavljivanja resursa sa geološkim razvojem Zemlje i prirodnogeografskim faktorima pojavljivanja.

Analizira probleme razmještaja mineralnih resursa na Zemlji i stepena onečišćenja okoline.

Pronalazi nove modele i načine sprječavanja degradacije prirodnih resursa, te probleme vezane za uticaj na kvalitet življenja (na svim prostornim nivoima).

KLJUČNI SADRŽAJI

Prirodni resursi, kompleksnost njihovog pojavljivanja i njihov razmještaj. Problemi sa rudno - mineralnim otpadom, pretjerana sječa šuma, degradacija rijetkih šumskih kompleksa u svijetu, degradacija tala, zagađenje voda i sl..Održivi razvoj i resursna politika. Elementi zaštite prirodnih resursa na Zemlji.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Cilj podučavanja ovog ishoda je da učenik/ca spozna kako dostupnost resursa utiče na geopolitičke odnose i može ograničiti razvoj. Kako se povećava globalna ljudska populacija i povećavaju potrebe ljudi za boljim životnim uslovima, resursi koji su se u prošlosti smatrali lako dostupnim, poput zemljišta za poljoprivredu ili vode za piće, danas postaju strateškim resursima.	Cilj podučavanja ovog ishoda je da učenik/ca spozna kako dostupnost resursa utiče na geopolitičke odnose i može ograničiti razvoj. Kako se povećava globalna ljudska populacija i povećavaju potrebe ljudi za boljim životnim uslovima, resursi koji su se u prošlosti smatrali lako dostupnim, poput zemljišta za poljoprivredu ili vode za piće, danas postaju strateškim resursima.	Cilj podučavanja ovog ishoda je da učenik/ca spozna kako dostupnost resursa utiče na geopolitičke odnose i može ograničiti razvoj. Kako se povećava globalna ljudska populacija i povećavaju potrebe ljudi za boljim životnim uslovima, resursi koji su se u prošlosti smatrali lako dostupnim, poput zemljišta za poljoprivredu ili vode za piće, danas postaju strateškim resursima.
Svi oblici iskorištavanja resursa i korišćenja zemljišta uključuju ekonomske, socijalne, ekološke i geopolitičke troškove i rizike, kao i koristi. Nove tehnologije i propisi mogu promeniti ravnotežu ovih faktora – npr. naučno modeliranje dugoročnih uticaja upotrebe resursa na životnu sredinu može pomoći u identifikovanju potencijalnih problema i predlaganju poželjnih promjena u obrascima upotrebe. Mnogo proizvodnje energije danas potiče iz neobnovljivih izvora, poput uglja i nafte. Međutim, napredkom nauke i tehnologije to se smanjuje.	Svi oblici iskorištavanja resursa i korišćenja zemljišta uključuju ekonomske, socijalne, ekološke i geopolitičke troškove i rizike, kao i koristi. Nove tehnologije i propisi mogu promeniti ravnotežu ovih faktora – npr. naučno modeliranje dugoročnih uticaja upotrebe resursa na životnu sredinu može pomoći u identifikovanju potencijalnih problema i predlaganju poželjnih promjena u obrascima upotrebe. Mnogo proizvodnje energije danas potiče iz neobnovljivih izvora, poput uglja i nafte. Međutim, napredkom nauke i tehnologije to se smanjuje.	Svi oblici iskorištavanja resursa i korišćenja zemljišta uključuju ekonomske, socijalne, ekološke i geopolitičke troškove i rizike, kao i koristi. Nove tehnologije i propisi mogu promeniti ravnotežu ovih faktora – npr. naučno modeliranje dugoročnih uticaja upotrebe resursa na životnu sredinu može pomoći u identifikovanju potencijalnih problema i predlaganju poželjnih promjena u obrascima upotrebe. Mnogo proizvodnje energije danas potiče iz neobnovljivih izvora, poput uglja i nafte. Međutim, napredkom nauke i tehnologije to se smanjuje.
Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikuje ispravne stavove, emocije i vrijednosti.	Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikuje ispravne stavove, emocije i vrijednosti.	Preporuka je da se koriste različite metode podučavanja kako bi učenik/ca što kvalitetnije savladao/la osnovne geografske činjenice, pojmove i vještine, poboljšao/la sposobnost geografskog učenja te oblikuje ispravne stavove, emocije i vrijednosti.
Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju njihovog geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju	Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju njihovog geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju	Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju njihovog geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju

	procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.	procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.	procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.
	2.Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti - međupredmetna korelacija	**2.Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti - međupredmetna korelacija**	**2.Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti - međupredmetna korelacija**
	Održivi razvoj kao okvir za oblikovanje politika i strategija prema kojima se ekonomski i socijalni sektori mogu razvijati bez štetnih posljedica na okoliš i prirodne resurse, važni su za dalju ljudsku djelatnost i aktivnost, te su sadržaji u okviru ove komponente vrlo složeni i uključuju interdisciplinaran pristup. Samo kroz korelaciju sa drugim prirodnim naukama (biologijom, hemijom i fizikom, a svaka na svoj naučni aspekt posmatraju materiju i tvar, koje se mogu razlagati i ekonomski vrlo efektivno koristiti).	Održivi razvoj kao okvir za oblikovanje politika i strategija prema kojima se ekonomski i socijalni sektori mogu razvijati bez štetnih posljedica na okoliš i prirodne resurse, važni su za dalju ljudsku djelatnost i aktivnost, te su sadržaji u okviru ove komponente vrlo složeni i uključuju interdisciplinaran pristup. Samo kroz korelaciju sa drugim prirodnim naukama (biologijom, hemijom i fizikom, a svaka na svoj naučni aspekt posmatraju materiju i tvar, koje se mogu razlagati i ekonomski vrlo efektivno koristiti).	Održivi razvoj kao okvir za oblikovanje politika i strategija prema kojima se ekonomski i socijalni sektori mogu razvijati bez štetnih posljedica na okoliš i prirodne resurse, važni su za dalju ljudsku djelatnost i aktivnost, te su sadržaji u okviru ove komponente vrlo složeni i uključuju interdisciplinaran pristup. Samo kroz korelaciju sa drugim prirodnim naukama (biologijom, hemijom i fizikom, a svaka na svoj naučni aspekt posmatraju materiju i tvar, koje se mogu razlagati i ekonomski vrlo efektivno koristiti).
	U ovom segmentu geografske spoznaje vrlo je moguća i fleksibilna korelacija sa matematikom, te izuzetno velika korelacija sa informacijsko - tehničkim naukama (sistematičan pristup informacijama i obrada tih informacija uz upotrebu računarskih alata i modela).	U ovom segmentu geografske spoznaje vrlo je moguća i fleksibilna korelacija sa matematikom, te izuzetno velika korelacija sa informacijsko - tehničkim naukama (sistematičan pristup informacijama i obrada tih informacija uz upotrebu računarskih alata i modela).	U ovom segmentu geografske spoznaje vrlo je moguća i fleksibilna korelacija sa matematikom, te izuzetno velika korelacija sa informacijsko - tehničkim naukama (sistematičan pristup informacijama i obrada tih informacija uz upotrebu računarskih alata i modela).
	Ovdje se direktno korelira sa svim naučnim oblastima koje koriste mapu ili kartu u bilo kom kontekstu prikazivanja određene pojave ili procesa (saobraćaj, ekonomske nauke i sl.).	Ovdje se direktno korelira sa svim naučnim oblastima koje koriste mapu ili kartu u bilo kom kontekstu prikazivanja određene pojave ili procesa (saobraćaj, ekonomske nauke i sl.).	Ovdje se direktno korelira sa svim naučnim oblastima koje koriste mapu ili kartu u bilo kom kontekstu prikazivanja određene pojave ili procesa (saobraćaj, ekonomske nauke i sl.).
	Svakako da je neizostavan segment povezanosti sa poduzetništvom i ekonomskom isplativošću korištenja određenih resursa.	Svakako da je neizostavan segment povezanosti sa poduzetništvom i ekonomskom isplativošću korištenja određenih resursa.	Svakako da je neizostavan segment povezanosti sa poduzetništvom i ekonomskom isplativošću korištenja određenih resursa.
	3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup	Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost,	Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost,

		Učenik/ca stiče proceduralna znanja i razvija spremnost za uključivanje i aktivizam u skladu sa vlastitim uvjerenjima i načelima. Sposobnost primjene znanja u kontekstu životne situacije. Djelovanje s odgovornošću, opredjeljenjem/odlučnošću, ali uz očuvanje samopoštovanja. Sposobnost suočavanja s krizama i rizicima i odlučivanje u situacijama neizvjesnosti. Spreman/na je i sposoban/na da rješava geoekološke probleme shodno svojim mogućnostima. Podržava kritičku analizu „velikih ideja“ poput održivog razvoja, globalizacije itd. kada traži objašnjenja kako svijet funkcioniše i kada pokušava doći do alternativnih rješenja (perspektivna dimenzija). Razvija se osjetljivost na socijalne potrebe, rješavanje zajedničkih održivih prostornih pitanja na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou, briga o kvaliteti i planiranju uravnotežene upotrebe okoliša i brine se za kvalitetu života budućih generacija (održivi razvoj). Razumije važnost stavova i vrijednosti u odlučivanju pri intervencijama u prostoru. Razvijena spremnost za suosjećanje s drugim ljudima i pomoć u slučaju prirodnih katastrofa. Aktivno sudjelujte u životu svoje zajednice i voljan je uspostavljati pozitivne odnose s ljudima i različitim skupinama. Zalaže se za odgovorno upravljanje resursima okoliša i spreman je volontirati. Ovim sadržajima razvijaju se praktične, kognitivne vještine, ali i multitasking kompetencija gdje se analizira i skenira okruženje, ali se prebacuje fokus i na	Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske terminologije. **3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup** Učenik/ca stiče proceduralna znanja i razvija spremnost za uključivanje i aktivizam u skladu sa vlastitim uvjerenjima i načelima. Sposobnost primjene znanja u kontekstu životne situacije. Djelovanje s odgovornošću, opredjeljenjem/odlučnošću, ali uz očuvanje samopoštovanja. Sposobnost suočavanja s krizama i rizicima i odlučivanje u situacijama neizvjesnosti. Spreman/na je i sposoban/na da rješava geoekološke probleme shodno svojim mogućnostima. Podržava kritičku analizu „velikih ideja“ poput održivog razvoja, globalizacije itd. kada traži objašnjenja kako svijet funkcioniše i kada pokušava doći do alternativnih rješenja (perspektivna dimenzija). Razvija se osjetljivost na socijalne potrebe, rješavanje zajedničkih održivih prostornih pitanja na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou, briga o kvaliteti i planiranju uravnotežene upotrebe okoliša i brine se za kvalitetu života budućih generacija (održivi razvoj). Razumije važnost stavova i vrijednosti u odlučivanju pri intervencijama u prostoru. Razvijena spremnost za suosjećanje s drugim ljudima i pomoć u slučaju prirodnih katastrofa. Aktivno sudjelujte u životu svoje zajednice i voljan je uspostavljati pozitivne odnose s ljudima i	Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske terminologije. **3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup** Učenik/ca stiče proceduralna znanja i razvija spremnost za uključivanje i aktivizam u skladu sa vlastitim uvjerenjima i načelima. Sposobnost primjene znanja u kontekstu životne situacije. Djelovanje s odgovornošću, opredjeljenjem/odlučnošću, ali uz očuvanje samopoštovanja. Sposobnost suočavanja s krizama i rizicima i odlučivanje u situacijama neizvjesnosti. Spreman/na je i sposoban/na da rješava geoekološke probleme shodno svojim mogućnostima. Podržava kritičku analizu „velikih ideja“ poput održivog razvoja, globalizacije itd. kada traži objašnjenja kako svijet funkcioniše i kada pokušava doći do alternativnih rješenja (perspektivna dimenzija). Razvija se osjetljivost na socijalne potrebe, rješavanje zajedničkih održivih prostornih pitanja na lokalnom, nacionalnom, regionalnom i globalnom nivou, briga o kvaliteti i planiranju uravnotežene upotrebe okoliša i brine se za kvalitetu života budućih generacija (održivi razvoj). Razumije važnost stavova i vrijednosti u odlučivanju pri intervencijama u prostoru. Razvijena spremnost za suosjećanje s drugim ljudima i pomoć u slučaju prirodnih katastrofa. Aktivno sudjelujte u životu svoje zajednice i voljan je uspostavljati pozitivne odnose s ljudima i različitim skupinama. Zalaže

neke istaknute detalje. Kako su sadržaji aktuelni, doprinosi se i razvoju kreativno - produktivnih kompetencija (omogućavanje izražavanja vlastitih misli, ideja, razvijanje sposobnosti posmatranja i učestvovanja, te integrisanja novih iskustava i spremnosti za mijenjanje prethodnih).

Ovaj segment geografskih spoznaja direktno implicira na razvoj samostalnosti kod učenika/ce i poduzetničke kompetencije (npr.primarna, sekundarna i tercijarna reciklaža, savremene tehnologije u vezi s tim i sl.). Razvija se informatička pismenost kroz upotrebu različitih softvera, modela i podataka (multidisciplinarnom načinu izrade određenih mapa, grafikona i sl.)

Kroz sadržaje ovog ishoda učenik/ca će biti osposobljen/a da ispravno vrednuje resurse, predlaže resursne politike i njihovu sprovedbu što je jedan od najviših nivoa svijesti u geografskom izučavanju i kao takvi obuhvataju i socijalni kontekst i socijalne kompetencije kao što su npr. građanska odgovornost na lokalnom, regionalnom i globalnom planu (npr.geoekološki pokreti za očuvanje resursa vode, šume, plodnog tla), ali se doprinosi i razvoju poduzetničkih kompetencija.

različitim skupinama. Zalaže se za odgovorno upravljanje resursima okoliša i spreman je volontirati. Ovim sadržajima razvijaju se praktične, kognitivne vještine, ali i multitasking kompetencija gdje se analizira i skenira okruženje, ali se prebacuje fokus i na neke istaknute detalje. Kako su sadržaji aktuelni, doprinosi se i razvoju kreativno - produktivnih kompetencija (omogućavanje izražavanja vlastitih misli, ideja, razvijanje sposobnosti posmatranja i učestvovanja, te integrisanja novih iskustava i spremnosti za mijenjanje prethodnih).

Ovaj segment geografskih spoznaja direktno implicira na razvoj samostalnosti kod učenika/ce i poduzetničke kompetencije (npr.primarna, sekundarna i tercijarna reciklaža, savremene tehnologije u vezi s tim i sl.). Razvija se informatička pismenost kroz upotrebu različitih softvera, modela i podataka (multidisciplinarnom načinu izrade određenih mapa, grafikona i sl.)

Kroz sadržaje ovog ishoda učenik/ca će biti osposobljen/a da ispravno vrednuje resurse, predlaže resursne politike i njihovu sprovedbu što je jedan od najviših nivoa svijesti u geografskom izučavanju i kao takvi obuhvataju i socijalni kontekst i socijalne kompetencije kao što su npr. građanska odgovornost na lokalnom, regionalnom i globalnom planu (npr.geoekološki pokreti za očuvanje resursa vode, šume, plodnog tla), ali se doprinosi i razvoju poduzetničkih kompetencija.

se za odgovorno upravljanje resursima okoliša i spreman je volontirati.

Ovim sadržajima razvijaju se praktične, kognitivne vještine, ali i multitasking kompetencija gdje se analizira i skenira okruženje, ali se prebacuje fokus i na neke istaknute detalje. Kako su sadržaji aktuelni, doprinosi se i razvoju kreativno - produktivnih kompetencija (omogućavanje izražavanja vlastitih misli, ideja, razvijanje sposobnosti posmatranja i učestvovanja, te integrisanja novih iskustava i spremnosti za mijenjanje prethodnih). Ovaj segment geografskih spoznaja direktno implicira na razvoj samostalnosti kod učenika/ce i poduzetničke kompetencije (npr.primarna, sekundarna i tercijarna reciklaža, savremene tehnologije u vezi s tim i sl.). Razvija se informatička pismenost kroz upotrebu različitih softvera, modela i podataka (multidisciplinarnom načinu izrade određenih mapa, grafikona i sl.)

Kroz sadržaje ovaj ishod učenik/ca će biti osposobljen/a da ispravno vrednuje resurse, predlaže resursne politike i njihovu sprovedbu što je jedan od najviših nivoa svijesti u geografskom izučavanju i kao takvi obuhvataju i socijalni kontekst i socijalne kompetencije kao što su npr. građanska odgovornost na lokalnom, regionalnom i globalnom planu (npr.geoekološki pokreti za očuvanje resursa vode, šume, plodnog tla), ali se doprinosi i razvoju poduzetničkih kompetencija.

C.II.4	C.II.5
Kritički prosuđuje važnost prostornog planiranja u geografskoj sredini.	**Koristi geoinformacione tehnologije u različitim oblicima terenske nastave.**
GEO-1.3.3 GEO-3.2.1 GEO-3.2.2	GEO-1.2.2 GEO-3.2.1 GEO-3.2.2
Razlikuje ciljeve, zadatke i vrste prostornog planiranja. Analizira osnovnu funkciju zemljišne knjige (gruntovnice) i katastra, katastarske opštine i katastarske čestice. Analizira važnost prostornog planiranja. Koristi se informacijskim sistemom prostornog. uređenja kroz aplikaciju za pregled zemljišnih knjiga.	Primjenjuje geoinformacione tehnologije u različitim oblicima terenske nastave. Izrađuje model geografskog prostora koristeći geoinformacione tehnologije na lokalnom nivou (Goole Earth i veza sa elektronskom gruntovnicom).
KLJUČNI SADRŽAJI	KLJUČNI SADRŽAJI
Ciljevi, zadaci i predmet prostornog planiranja. Vrste prostornih planova i njihove karakteristike. Zemljišne knjige (gruntovnice) i katastar, katastarske općine i katastarske čestice. Elektronska gruntovnica.	Primjena geoinformacionih sistema u geoprostoru. Geoinformacione tehnologije, IKT i sektori ekonomije.
PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA	PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA
1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice Prostor je primarni geografski koncept u kojem su sveprisutne prirodne i društvene pojave i procesi u koheziji, te se na osnovu njihovih zakonomjernosti pojavljivanja, međudjelovanja i interaktivnosti, kreira potpuna slika geografske spoznaje. Pri podučavanju preporučuje se verbalno - dijaloška metoda i dijaloški impulsi u radu. Terenski rad - posjeta sudskoj gruntovnici, općinskom katastarskom uredu - upoznavanje sa infrastrukturom prostornih podataka na različitim nivoima, načinom prikupljanja, obrade, analize i predstavljanja podataka za potrebe prostornog planiranja. **2.Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti - međupredmetna korelacija** Kroz ovaj ishod je vrlo izražena korelacija sa informatičko - komunikacijskim tehnologijama (kroz npr. različite geodetske softvere - katastar i katastarski pregled, geoportal),	**1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice** Prostor je primarni geografski koncept u kojem su sveprisutne prirodne i društvene pojave i procesi u koheziji, te se na osnovu njihovih zakonomjernosti pojavljivanja, međudjelovanja i interaktivnosti, kreira potpuna slika geografske spoznaje. Pri podučavanju preporučuje se verbalno - dijaloška metoda i dijaloški impulsi u radu. Terenski rad - posjeta sudskoj gruntovnici, općinskom katastarskom uredu - upoznavanje sa infrastrukturom prostornih podataka na različitim nivoima, načinom prikupljanja, obrade, analize i predstavljanja podataka za potrebe prostornog planiranja. **2.Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti - međupredmetna korelacija** Kroz ovaj ishod je vrlo izražena korelacija sa informatičko - komunikacijskim tehnologijama (kroz npr. različite geodetske softvere - katastar i katastarski pregled, geoportal),

tehničkim naukama (složenost tlocrta, plana, prenos na ravan i sl.), ali i sa matematikom i statistikom (različiti podaci i njihove analize).

Geografska izučavanja o prirodnim i društvenim pojavama su vrlo složena i uključuju širok spektar modela i pristupa, što dalje dovodi do korelacije i interdisciplinarnog posmatranja, a što nas nadalje povezuje sa informatičko - tehnološkim naukama (GIS - kao savremeni način analize podataka i njihovog kartografskog predstavljanja, Google maps, Google Earth i sl).

Svakako, brojne su mogućnosti primjene stečenih znanja o geografskim sadržajima kroz prizmu poduzetništva - poduzetničke kompetencije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Ovaj ishod razvija sposobnost kompleksnog i sistemskog mišljenje i postavljanja analitičkih pitanja i kritičkog mišljenja. Ovi geografski sadržaji kod učenika duboko potiču kreativno - kritičko razmišljanje i razvoj naučno - istraživačke vještine kroz direktnu aplikaciju na terenu. To dalje doprinosi razvoju tehničkih vještina (korištenje savremenih aparata - teodolit, kompas i sl.), vještina korištenja informacijsko - komunikacijskih tehnologija (pretraživanje, upotreba softvera) putem kojih se razvijaju vizuelna, informatička i tehnološka pismenost, saradničke i interpersonalne vještine, zatim kritičko ispravno zaključivanje.

Sadržaji cjelokupne geografske nauke su vrlo obuhvatni, aktuelni i to kod učenika potiče kreativnost, naučno - istraživačke vještine.Time se doprinosi samoaktualizaciji pojedinca, zatim razvoju praktičnih i kognitivnih vještina, visokoj produktivnosti ličnosti učenika kroz učinkovitu upotrebu instrumenata i alata iz stvarnog svijeta, gdje kreira novu dimenziju. Svakako, doprinosi se razvoju vještina kritičke analize (analiza grafičkih, statističkih, kartografskih prikaza), kao i istraživačkih vještina (pristupa bazama podataka, traženje informacija, vođenje bilješki o mjerenjima i ispitivanjima i sl.).

tehničkim naukama (složenost tlocrta, plana, prenos na ravan i sl.), ali i sa matematikom i statistikom (različiti podaci i njihove analize).

Geografska izučavanja o prirodnim i društvenim pojavama su vrlo složena i uključuju širok spektar modela i pristupa, što dalje dovodi do korelacije i interdisciplinarnog posmatranja, a što nas nadalje povezuje sa informatičko - tehnološkim naukama (GIS - kao savremeni način analize podataka i njihovog kartografskog predstavljanja, Google maps, Google Earth i sl).

Svakako, brojne su mogućnosti primjene stečenih znanja o geografskim sadržajima kroz prizmu poduzetništva - poduzetničke kompetencije.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Ova ishod razvija sposobnost kompleksnog i sistemskog mišljenje i postavljanja analitičkih pitanja i kritičkog mišljenja. Ovi geografski sadržaji kod učenika duboko potiču kreativno - kritičko razmišljanje i razvoj naučno - istraživačke vještine kroz direktnu aplikaciju na terenu. To dalje doprinosi razvoju tehničkih vještina (korištenje savremenih aparata - teodolit, kompas i sl.), vještina korištenja informacijsko - komunikacijskih tehnologija (pretraživanje, upotreba softvera) putem kojih se razvijaju vizuelna, informatička i tehnološka pismenost, saradničke i interpersonalne vještine, zatim kritičko ispravno zaključivanje.

Sadržaji cjelokupne geografske nauke su vrlo obuhvatni, aktuelni i to kod učenika potiče kreativnost, naučno - istraživačke vještine.Time se doprinosi samoaktualizaciji pojedinca, zatim razvoju praktičnih i kognitivnih vještina, visokoj produktivnosti ličnosti učenika kroz učinkovitu upotrebu instrumenata i alata iz stvarnog svijeta, gdje kreira novu dimenziju. Svakako, doprinosi se razvoju vještina kritičke analize (analiza grafičkih, statističkih, kartografskih prikaza), kao i istraživačkih vještina (pristupa bazama podataka, traženje informacija, vođenje

bilješki o mjerenjima i ispitivanjima i sl.).

- Srednje
- III

Godine učenja i podučavanja predmeta: 7

B MEĐUSOBNO DJELOVANJE POJAVA, PROCESI I PROMJENE	C ODRŽIVI RAZVOJ	D REGIONALNA GEOGRAFIJA
B.III.1	C.III.1	D.III.1
B.III.2	C.III.2	D.III.2
	C.III.3	D.III.3
	C.III.4	D.III.4
	C.III.5	D.III.5

B MEĐUSOBNO DJELOVANJE POJAVA, PROCESI I PROMJENE

B.III.1

Predviđa posljedice uzročno-posljedičnih odnosa (interakciju) pojava i procesa koristeći dokaze, geografsku terminologiju, kritičko razmišljanje, različite geografske metode i geografske vještine i istraživački rad.

GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-3.2.1

Primjenjuje fotografije, filmove, grafičke prikaze, tablične podatke, modele, animacije, geografske karte, instrumente i IKT pri analiziranju, procjenjivanju i predviđanju pojava, procesa ili prostora (uzroke, hodove, režime, rizike, posljedice, vrijeme trajanja, razvojnost, perspektive - trendovi).

Izrađuje tematske karte, grafičke prikaze, modele i multimedijalne sadržaje.

Primjenjuje geografski istraživački rad (postavlja istraživačko pitanje, prikuplja podatke kroz terenski rad ili na drugi način, analizira podatke i prezentira).

Diskutuje aktuelne vijesti vezane za prirodne pojave, društvene događaje i geoekološke probleme.

KLJUČNI SADRŽAJI

Metode izučavanja prostora.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i

B.III.2

Valorizira odlike, sastav i strukturu geografskog omotača.

GEO-1.2.1 GEO-1.2.2 GEO-1.2.4

Vrednuje elemente prostora na lokalnom i globalnom nivou.

Diskutuje o aplikativnosti geografskih spoznaja u svakodnevnom životu.

KLJUČNI SADRŽAJI

Odlike, sastav i struktura geografskog omotača.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i

podučavanja – metodičke smjernice

U okviru ovog ishoda učenik/ca se koristi statističkim podacima, tabelama, grafikonima i kartografskim prikazima. Ne treba zahtijevati pamćenje brojčanih podataka, već uputiti ga/je da ih koristi, vrši analizu tabelarnih, grafičkih i kartografskih prikaza. Na taj način će nastaviti razvijati svoju sposobnost korištenja raznih izvora informacija za proučavanje različitih geografskih pitanja i samostalnu izradu tematskih karata, grafičkih prikaza, modela i multimedijalnih sadržaja.

U dostizanju ishoda od ključnog značaja je podsticanje učenika/ce na istraživanje i upućivati na različite izvore informacija. U realizaciji nastave potrebno je voditi računa o praćenju aktuelnih tema.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom pristupu istraživanja prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem, kao i sa IKT-om.

Međupredmetna povezanost sa matematikom ogleda se kroz korištenje osnovnih matematičkih radnji i metoda pri obradi statističkih podataka (prikupljanje, analiziranje i prikazivanje geografskih podataka - kriteriji, grafikoni/dijagrami, tablice, dobne piramide, klimadijagrami itd.).

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelaciju sa predmetom Bosanski, Hrvatski i Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca pri proučavanju međuodnosa između pojava i procesa u geografskom prostoru razvija geografski način razmišljanja, sposobnosti korištenja geografskih koncepata, definisanja pojmova, uspostavljanja analogije, klasifikacije (odabira razloga i kriterije), apstraktnog teorijskog i kauzalnog mišljenja zasnovanog na zornom i empirijskom, čime razvija objektivnost, sposobnost razdvajanja bitnog od nebitnog, zakonitog od slučajnog, shvata odnos između uzroka i posljedica. Sposoban/na je da izvodi zaključke, koristi i predstavlja informacije u obliku fotografija, karata, modela i dijagrama.

podučavanja – metodičke smjernice

Cilj podučavanja u okviru ovog ishoda je razumijevanje teorijskog znanja (koncepti, uzročno-posljedične veze, ideje), razvijanje sposobnosti objašnjavanja, upoređivanja, analize, generalizacije, procjene, predlaganja rješenja kroz određene metode rada.

U okviru ovog ishoda učenik/ca se koristi statističkim podacima, tabelama, grafikonima i kartografskim prikazima. Ne treba zahtijevati pamćenje brojčanih podataka, već uputiti ga/je da ih koristi, vrši analizu tabelarnih, grafičkih i kartografskih prikaza. Na taj način će nastaviti razvijati svoju sposobnost korištenja raznih izvora informacija za proučavanje različitih geografskih pitanja i samostalnu izradu tematskih karata, grafičkih prikaza, modela i multimedijalnih sadržaja.

U dostizanju ishoda od ključnog značaja je podsticanje učenika/ce na istraživanje i upućivati na različite izvore informacija. U realizaciji nastave potrebno je voditi računa o praćenju aktuelnih tema.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom pristupu istraživanja prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem, kao i sa IKT-om.

Međupredmetna povezanost sa matematikom ogleda se kroz korištenje osnovnih matematičkih radnji i metoda pri obradi statističkih podataka (prikupljanje, analiziranje i prikazivanje geografskih podataka - kriteriji, grafikoni/dijagrami, tablice, dobne piramide, klimadijagrami itd.).

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je i korelaciju sa predmetom Bosanski, Hrvatski i Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca pri proučavanju međuodnosa između pojava i procesa u geografskom prostoru razvija geografski način razmišljanja, sposobnosti korištenja geografskih koncepata, definisanja pojmova, uspostavljanja analogije, klasifikacije (odabira razloga i kriterije), apstraktnog teorijskog i

Također, razvija se sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove, povezuje prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora, zna birati geografske izvore informacija.

Osposobljava se da koristi različite vrste geografskih informacija (npr. fotografije, različite vrste tekstova, karte, statističke podatke, filmove, grafičke prikaza) pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i globalnom nivou. Razvija se naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, kauzalni način razmišljanja, kritičko mišljenje, sposoban/na je da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te razvija kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju

Osposobit će se za različite oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati svoj rad, primjenjivati teorijskih znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme i donositi odluke.

Kroz istraživački rad učenik/ca razvija kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti. Također, bit će sposoban/na da koristi različite tehnike za predstavljanje elemenata prostora (crtanje panoramske slike, tematske karte, preslikavanje, mjerenje, multimedija itd.).

Ovaj ishod učenika/cu osposobljava da koristi razlčite metode geografskih istraživanja, da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima. Učenik/ca će vladati verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte - kartografska, numerička i funkcionalna pismenost.

Učenik/ca se osposobljava da analizira izvore kako bi utvrdio važnost pitanja, događaja, razvoja i/ili pojava za pojedince i/ili grupe, uključujući različite skupine i prepoznaje pristranosti u pojedinim izvorima. Pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i planetarnoj razini razvija i komunikacijske vještine.

kauzalnog mišljenja zasnovanog na zornom i empirijskom, čime razvija objektivnost, sposobnost razdvajanja bitnog od nebitnog, zakonitog od slučajnog, shvata odnos između uzroka i posljedica. Sposoban/na je da izvodi zaključke, koristi i predstavlja informacije u obliku fotografija, karata, modela i dijagrama.

Također, razvija se sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove, povezuje prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora, zna birati geografske izvore informacija.

Osposobljava se da koristi različite vrste geografskih informacija (npr. fotografije, različite vrste tekstova, karte, statističke podatke, filmove, grafičke prikaza) pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i globalnom nivou. Razvija se naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, kauzalni način razmišljanja, kritičko mišljenje, sposoban/na je da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te razvija kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju

Osposobit će se za različite oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati svoj rad, primjenjivati teorijskih znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme i donositi odluke.

Kroz istraživački rad učenik/ca razvija kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti. Također, bit će sposoban/na da koristi različite tehnike za predstavljanje elemenata prostora (crtanje panoramske slike, tematske karte, preslikavanje, mjerenje, multimedija itd.).

Ovaj ishod učenika/cu osposobljava da koristi razlčite metode geografskih istraživanja, da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima. Učenik/ca će vladati verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte - kartografska, numerička i funkcionalna pismenost.

Učenik/ca se osposobljava da analizira izvore kako bi utvrdio važnost pitanja, događaja, razvoja i/ili pojava za pojedince i/ili grupe, uključujući različite skupine i prepoznaje pristranosti u pojedinim izvorima. Pri

istraživanju različitih geografskih tema na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i planetarnoj razini razvija i komunikacijske vještine.

C ODRŽIVI RAZVOJ	C.III.1	C.III.2	C.III.3
	Analizira uzorke i posljedice geoekoloških poremećaja na Zemlji.	**Analizira složenost pojavljivanja prirodnih resursa.**	**Kreira rješenja za očuvanje i održivo upravljanje prirodnim resursima i njihovog uticaja na kvalitet življenja.**
	GEO-3.3.1 GEO-3.3.2 GEO-3.3.3	GEO-3.1.2 GEO-3.1.3 GEO-3.3.4	GEO-3.1.2 GEO-3.1.3 GEO-3.2.2
	Analizira uticaj tehničko - tehnološkog razvoja na okoliš i zdravlje ljudi. Razlikuje vrste otpada prema svojstvu i mjestu nastanka. Pronalazi različite aktivnosti upravljanja otpadom (smanjenje otpada na izvoru, reciklaža, transformacija otpada, konačno odlaganje).	Analizira složenost pojavljivanja prirodnih resursa. Analizira važnost resursa i sirovina, njihov prostorni razmještaj i ulogu u ekonomskom razvoju država . Procjenjuje važnost očuvanja obnovljivih i neobnovljivih izvora energije. Analizira probleme razmještaja prirodno - mineralnih resursa na Zemlji i stepena onečišćenja okoline.	Pronalazi nove modele i načine sprječavanja degradacije, zaštite i održivog upravljanja prirodnim resursima, te problema vezanih za njihov uticaj na kvalitet življenja (na svim prostornim nivoima). Primjenjuje kompleksnost i aplikativnost geografskih znanja u rješavanju različitih problema koristeći informaciono – komunikacione tehnologije za vrednovanje informacija.
	KLJUČNI SADRŽAJI	KLJUČNI SADRŽAJI	KLJUČNI SADRŽAJI
	Geoekološki problemi na Zemlji. Antropogeni elementi zagađenja životne sredine. Vrste otpada prema svojstvu i mjestu nastanka (opasni i neopasni, komunalni, industrijski, medicinski,...). Provođenje aktivnosti učenika na lokalnom nivou zaštite. Terenska nastava.	Prirodni resursi na Zemlji i njihov razmještaj.Obnovljivi i neobnovljivi izvori energije. Provođenje aktivnosti na lokalnom nivou zaštite. Terenska nastava.	Prirodni resursi na Zemlji i njihov razmještaj.Obnovljivi i neobnovljivi izvori energije. Provođenje aktivnosti na lokalnom nivou zaštite. Terenska nastava.
	PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA	PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA	PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA
	1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice Pri podučavanju ovog ishoda učenik/ca treba da razumije	**1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice** Pri podučavanju ovog ishoda učenik/ca treba da razumije	**1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice** Pri podučavanju ovog ishoda učenik/ca treba da razumije

da održivi razvoj treba da bude okvir za oblikovanje politika i strategija unutar kojeg će se ekonomski i socijalni sektori razvijati bez štetnih posljedica na okoliš i prirodne resurse.

U dostizanju ishoda učenja u okviru ovog ishoda poželjno je da se koncept održivog razvoja problematizuje u kontekstu političkih i ekonomskih odnosa (npr. „zelenih ili ekoloških tehnologija“ i uticaja tehničko - tehnološkog razvoja na okoliš i zdravlje ljudi.

Provesti neke od aktivnosti na lokalnom nivou zaštite okoliša (npr. kompostiranje, selektivno odlaganje otpada u saradnji sa Eko – školama, lokalnom zajednicom).

Neophodno je utvrditi valorizaciju resursa i njihov uticaj na kvalitet življenja.

Podsticati učenika/cu na argumentovano diskutovanje (npr. Kakvu ulogu imaju prirodni resursi na kvalitet života? Kakva je veza između zemljišta/resursa i bogatstva/moći?).

2.Mogućnost ostavarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Sadržaji u okviru ovog ishoda su vrlo složeni i uključuju interdisciplinarni pristup. Samo kroz korelaciju sa drugim prirodnim naukama (biologijom, hemijom i fizikom) učenik/ca stiče proceduralna znanja i razvijaja spremnost za uključivanje i djelovanje u skladu s vlastitim uvjerenjima i načelima. Također, ostvaruje se korelacija sa informatičko - komunikacijskim tehnologijama, matematikom i statistikom.

da održivi razvoj treba da bude okvir za oblikovanje politika i strategija unutar kojeg će se ekonomski i socijalni sektori razvijati bez štetnih posljedica na okoliš i prirodne resurse.

U dostizanju ishoda poželjno je da se koncept održivog razvoja problematizuje u kontekstu političkih i ekonomskih odnosa (npr. „zelenih ili ekoloških tehnologija“ i uticaja tehničko - tehnološkog razvoja na okoliš i zdravlje ljudi.

Provesti neke od aktivnosti na lokalnom nivou zaštite okoliša (npr. kompostiranje, selektivno odlaganje otpada u saradnji sa Eko – školama, lokalnom zajednicom).

Neophodno je utvrditi valorizaciju resursa i njihov uticaj na kvalitet življenja.

Podsticati učenika/cu na argumentovano diskutovanje (npr. Kakvu ulogu imaju prirodni resursi na kvalitet života? Kakva je veza između zemljišta/resursa i bogatstva/moći?).

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostavarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Sadržaji u okviru ovog ishoda su vrlo složeni i uključuju interdisciplinarni pristup.

da održivi razvoj treba da bude okvir za oblikovanje politika i strategija unutar kojeg će se ekonomski i socijalni sektori razvijati bez štetnih posljedica na okoliš i prirodne resurse.

U dostizanju ishoda poželjno je da se koncept održivog razvoja problematizuje u kontekstu političkih i ekonomskih odnosa (npr. „zelenih ili ekoloških tehnologija“ i uticaja tehničko - tehnološkog razvoja na okoliš i zdravlje ljudi.

Provesti neke od aktivnosti na lokalnom nivou zaštite okoliša (npr. kompostiranje, selektivno odlaganje otpada u saradnji sa Eko – školama, lokalnom zajednicom).

Neophodno je utvrditi valorizaciju resursa i njihov uticaj na kvalitet življenja.

Podsticati učenika/cu na argumentovano diskutovanje (npr. Kakvu ulogu imaju prirodni resursi na kvalitet života? Kakva je veza između zemljišta/resursa i bogatstva/moći?).

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostavarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Sadržaji u okviru ovog ishoda su vrlo složeni i uključuju interdisciplinarni pristup.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Geografski sadržaji ovog ishoda doprinose podizanju ekološke svijesti razvijanje sposobnosti percepcije okoline, usvajanje sistema ekološkog znanja, izgradnju vrijednosnog ekosistema, formiranje ekoloških navika, savladavanje ekološke kulture) i kritičkog promatranja okoliša.

Kroz ove sadržaje učenik/ca stiče informatičke kompetencije upotrebom tehnologije te razvija inovativnost i aktivno uključivanje u društvo. Kako su sadržaji aktuelni, doprinosi se i razvoju kreativno – produktivnih kompetencija (omogućavanje izražavanja vlastitih misli, ideja, emocija, razvijanje sposobnosti posmatranja, učestvovanja i integrisanja novih iskustava i spremnosti za mijenjanje prethodnih). Razvija poduzetničke vještine što podrazumijeva inicijativu, spremnost preuzimanja odgovornosti za vlastite odluke, sposobnost organiziranja svojih aktivnosti na postizanju ciljeva kao i sposobnost suočavanja s krizama i rizicima.

Podržava kritičku analizu „velikih ideja“ poput održivog razvoja, globalizacije itd. kada traži objašnjenja kako svijet funkcioniše i kada pokušava doći do alternativnih rješenja (perspektivna dimenzija).

Interdisciplinarnim pristupom razvija se sveobuhvatno i kritičko razmišljanje, kreativnost, sposobnost izražavanja, izlaganja i komunikacije.

Samo kroz korelaciju sa drugim prirodnim naukama (biologijom, hemijom i fizikom) učenik/ca stiče proceduralna znanja i razvijaja spremnost za uključivanje i djelovanje u skladu s vlastitim uvjerenjima i načelima. Također, ostvaruje se korelacija sa informatičko - komunikacijskim tehnologijama, matematikom i statistikom.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Geografski sadržaji ovog ishoda doprinose podizanju ekološke svijesti razvijanje sposobnosti percepcije okoline, usvajanje sistema ekološkog znanja, izgradnju vrijednosnog ekosistema, formiranje ekoloških navika, savladavanje ekološke kulture) i kritičkog promatranja okoliša. Kroz ove sadržaje učenik/ca stiče informatičke kompetencije upotrebom tehnologije te razvija inovativnost i aktivno uključivanje u društvo. Kako su sadržaji aktuelni, doprinosi se i razvoju kreativno – produktivnih kompetencija (omogućavanje izražavanja vlastitih misli, ideja, emocija, razvijanje sposobnosti posmatranja, učestvovanja i integrisanja novih iskustava i spremnosti za mijenjanje prethodnih). Razvija poduzetničke vještine što podrazumijeva inicijativu, spremnost preuzimanja odgovornosti za vlastite odluke, sposobnost

Samo kroz korelaciju sa drugim prirodnim naukama (biologijom, hemijom i fizikom) učenik/ca stiče proceduralna znanja i razvijaja spremnost za uključivanje i djelovanje u skladu s vlastitim uvjerenjima i načelima. Također, ostvaruje se korelacija sa informatičko - komunikacijskim tehnologijama, matematikom i statistikom.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Geografski sadržaji ovog ishoda doprinose podizanju ekološke svijesti razvijanje sposobnosti percepcije okoline, usvajanje sistema ekološkog znanja, izgradnju vrijednosnog ekosistema, formiranje ekoloških navika, savladavanje ekološke kulture) i kritičkog promatranja okoliša. Kroz ove sadržaje učenik/ca stiče informatičke kompetencije upotrebom tehnologije te razvija inovativnost i aktivno uključivanje u društvo. Kako su sadržaji aktuelni, doprinosi se i razvoju kreativno – produktivnih kompetencija (omogućavanje izražavanja vlastitih misli, ideja, emocija, razvijanje sposobnosti posmatranja, učestvovanja i integrisanja novih iskustava i spremnosti za mijenjanje prethodnih). Razvija poduzetničke vještine što podrazumijeva inicijativu, spremnost preuzimanja odgovornosti za vlastite odluke, sposobnost

organiziranja svojih aktivnosti na postizanju ciljeva kao i sposobnost suočavanja s krizama i rizicima.

Podržava kritičku analizu „velikih ideja“ poput održivog razvoja, globalizacije itd. kada traži objašnjenja kako svijet funkcioniše i kada pokušava doći do alternativnih rješenja (perspektivna dimenzija).

Interdisciplinarnim pristupom razvija se sveobuhvatno i kritičko razmišljanje, kreativnost, sposobnost izražavanja, izlaganja i komunikacije.

organiziranja svojih aktivnosti na postizanju ciljeva kao i sposobnost suočavanja s krizama i rizicima.

Podržava kritičku analizu „velikih ideja“ poput održivog razvoja, globalizacije itd. kada traži objašnjenja kako svijet funkcioniše i kada pokušava doći do alternativnih rješenja (perspektivna dimenzija).

Interdisciplinarnim pristupom razvija se sveobuhvatno i kritičko razmišljanje, kreativnost, sposobnost izražavanja, izlaganja i komunikacije.

C.III.4

Koristi geoinformaciono – komunikacijske tehnologije u različitim oblicima terenske nastave.

GEO-1.2.2 GEO-3.2.1 GEO-3.2.2

Primjenjuje geoinformacione tehnologije u različitim oblicima terenske nastave.

Izrađuje model geografskog prostora koristeći geoinformaciono – komunikacijske tehnologije.

KLJUČNI SADRŽAJI

Primjena geoinformacionih sistema u geoprostoru. Geoinformacione tehnologije, IKT i sektori ekonomije. Seminarski rad. Struktura i izrada seminarskog rada.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Izvođenje terenske nastave je obavezno radi aplikacije znanja, vještina i odgojnih vrijednosti stečenih u nastavi geografije.

Terensku nastavu moguće je izvoditi u lokalnoj sredini i može biti vezana uz neki od sadržaja koji se obrađuju tokom godine. Kroz ovaj vid nastave geoprostor se posmatra kao jedinstvo prirodne osnove i društvenog

C.III.5

Primjenjuje geografske pojmove i terminologiju u istraživačkom radu.

GEO-1.2.2 GEO-3.2.1 GEO-3.2.2

Provodi istraživanje na odabranu temu.

Primjenjuje kompleksnost i aplikativnost geografskih znanja u rješavanju različitih problema koristeći informaciono – komunikacione tehnologije za vrednovanje informacija

KLJUČNI SADRŽAJI

Primjena geoinformacionih sistema u geoprostoru. Geoinformacione tehnologije, IKT i sektori ekonomije. Seminarski rad. Struktura i izrada seminarskog rada.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Izvođenje terenske nastave je obavezno radi aplikacije znanja, vještina i odgojnih vrijednosti stečenih u nastavi geografije.

Terensku nastavu moguće je izvoditi u lokalnoj sredini i može biti vezana uz neki od sadržaja koji se obrađuju tokom godine. Kroz ovaj vid nastave geoprostor se posmatra kao jedinstvo prirodne osnove i društvenog

razvoja te se uočavaju uzročno – posljedične veze u prostoru.

Za kvalitetetno podučavanje ovog ishoda od ključnog značaja je podsticati učenika/cu na istraživanje i usmjeriti ih na relevenatne geografske izvore informacija, naučiti ih da klasifikuju, integrišu i primjenjuju statističke podatke i procjenjuju različite aspekte prikupljenih informacija (npr. tačnost, relevantnost, pouzdanost). Učenik/ca treba da jasno prezentuje rezultate istraživanja.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostavarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

U okviru ishoda učenik/ca intenzivno prikuplja, prikazuje i analizira podatke. Zbog toga je korisno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa IKT-om, kako bi učenik/ca ima mogućnost kroz samostalan istraživački rad formirati jasnije predožbe o različitim geografskim sadržajima.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Izvođenje terenske nastave je obavezno u aplikaciji sticanja znanja, vještina i odgojnih vrijednosti stečenih u nastavi geografije. Kroz sadržaje ove komponente učenik/ca geoprostor posmatra kao jedinstvo prirodne osnove i društvenog razvoja te se uočavaju uzročno – posljedične veze u prostoru. Upotrebom tehnologije u svrhu razvoja kreativnosti, inovativnosti i uključavanja u društvo i korištenje tehnologije za podršku kritičkog načina razmišljanja razvija se kod učenika/ce informatičke pismenost. Razvija se holistički pristup i interdisciplinarnost u razmišljanju kao i sposobnost samoizražavanja (svojih stajališta, interesa, težnji, načela) i komunikacije.

razvoja te se uočavaju uzročno – posljedične veze u prostoru.

Za kvalitetetno podučavanje ovog ishoda od ključnog značaja je podsticati učenika/cu na istraživanje i usmjeriti ih na relevenatne geografske izvore informacija, naučiti ih da klasifikuju, integrišu i primjenjuju statističke podatke i procjenjuju različite aspekte prikupljenih informacija (npr. tačnost, relevantnost, pouzdanost). Učenik/ca treba da jasno prezentuje rezultate istraživanja.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostavarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

U okviru ishoda učenik/ca intenzivno prikuplja, prikazuje i analizira podatke. Zbog toga je korisno uspostaviti intenzivnu korelaciju sa IKT-om, kako bi učenik/ca ima mogućnost kroz samostalan istraživački rad formirati jasnije predožbe o različitim geografskim sadržajima.

Istraživanje i prezentovanje rezultata istraživanja zahtijeva i korelaciju sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Izvođenje terenske nastave je obavezno u aplikaciji sticanja znanja, vještina i odgojnih vrijednosti stečenih u nastavi geografije. Kroz sadržaje ove komponente učenik/ca geoprostor posmatra kao jedinstvo prirodne osnove i društvenog razvoja te se uočavaju uzročno – posljedične veze u prostoru. Upotrebom tehnologije u svrhu razvoja kreativnosti, inovativnosti i uključavanja u društvo i korištenje tehnologije za podršku kritičkog načina razmišljanja razvija se kod učenika/ce informatičke pismenost. Razvija se holistički pristup i interdisciplinarnost u razmišljanju kao i sposobnost samoizražavanja (svojih stajališta, interesa,

			težnji, načela) i komunikacije.
D REGIONALNA GEOGRAFIJA	D.III.1 **Analizira uticaj globalizacijskih procesa na ekonomsku sliku svijeta.**	D.III.2 **Istražuje ulogu multinacionalnih kompanija u svjetskoj ekonomiji.**	D.III.3 **Utvrđuje razvoj, obilježja, prostorni raspored i značaj industrije.**
	GEO-2.2.1 GEO-2.3.1 GEO-2.3.2	GEO-2.2.1 GEO-2.3.1 GEO-2.3.2	GEO-2.2.1 GEO-2.3.1 GEO-2.3.2
	Analizira uticaj tehnološkog razvoja i naučnih dostignuća na proces globalizacije. Upoređuje razvoj i ulogu komunikacija u povezivanju svijeta danas i u prošlosti (razvoj interneta, savremenih tehnologija, saobraćaja). Procjenjuje uticaj globalizacije na protok roba, kapitala, ljudi, informacija i razvoj pojedinih privrednih djelatnosti (saobraćaj, trgovina, turizam, finansijski sistem, industrija, poljoprivreda), urbanizaciju, litoralizaciju, kulturu i savremene migracije radne snage kao posljedice globalizacije. Istražuje uticaj kolonijalnih osvajanja na globalne procese i uticaj globalizacijskih procesa u savremenom svijetu i očuvanja suvereniteta država. Analizira posljedice globalizacije (raslojavanje, isključivanje iz sistema, premještanje industrije, informatički jaz, ekološki problemi i dr.).	Analizira uticaj znanja, kapitala i strukture zaposlenih na razvoj multinacionalnih kompanija. Procjenjuje uticaj multinacionalnih kompanija u trgovini, ekonomiji, finansijama i svjetskoj politici. Istražuje prostorni razmještaj multinacionalnih kompanija.	Procjenjuje obilježja industrija visokih tehnologija u svijetu i njihov značaj za društveno – ekonomski razvoj zemlje. Istražuje podatke o industrijskoj proizvodnji, broju zaposlenih u industriji i udjelu u BDP. Analizira prostorni raspored tehnoloških parkova i tehnopolisa u svijetu.

KLJUČNI SADRŽAJI

Globalizacija i uticaj globalizacijskih procesa na društveno – ekonomski razvoj i suverenitet države. Multinacionalne kompanije i njihova uloga na globalizaciju.

KLJUČNI SADRŽAJI

Multinacionalne kompanije i njihova uloga na globalizaciju. Obilježja poslovanja, razmještaj sjedišta i politički i ekonomski uticaji multinacionalnih kompanija.

KLJUČNI SADRŽAJI

Struktura, rezerve i prostorni razmještaj energetskih izvora i mineralnih sirovina značajnih za ekonomski razvoj. Razvoj, obilježja, prostorni raspored i značaj industrije. Industrija visokih tehnologija. Industrijsko društvo i odlike poslijeindustrijskog vremena. Tehnološki parkovi. Prostorni raspored tehnoloških parkova i tehnopolisa u svijetu. Industrija i društveno – ekonomski razvoj. Posljedice nejednakog ekonomskog razvoja svijeta.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Učenik/ca treba da na konkretnm primjerima istakne važne karakteristike globalizacijskih procesa svjetske privrede i njene posljedice (pozitivne i negativne), neravnomjernost u razvoju proizvodnih snaga i nove naučno – tehnološke revolucije.

Poželjna je potpuna uključenost učenika/ce, a posebno kroz praktični samostalni rad uz korištenje političke karte svijeta i geoportala. Prilikom analiziranja sadržaja savremene političke karte svijeta neophodno je da ih učenik/ca dovodi u vezu sa globalnim društveno – historijskim procesima.

Učenik/ca analizira različite kriterije za utvrđivanja stepena razvijenosti BDP, HDI, SPI – index. (npr. uporediti izdvajanja za obrazovanje, zdravstvo i socijalne usluge u nekoj od

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Učenik/ca treba da na konkretnm primjerima istakne važne karakteristike globalizacijskih procesa svjetske privrede i njene posljedice (pozitivne i negativne), neravnomjernost u razvoju proizvodnih snaga i nove naučno – tehnološke revolucije.

Poželjna je potpuna uključenost učenika/ce, a posebno kroz praktični samostalni rad uz korištenje političke karte svijeta i geoportala. Prilikom analiziranja sadržaja savremene političke karte svijeta neophodno je da ih učenik/ca dovodi u vezu sa globalnim društveno – historijskim procesima.

Učenik/ca analizira različite kriterije za utvrđivanja stepena razvijenosti BDP, HDI, SPI – index. (npr. uporediti izdvajanja za obrazovanje, zdravstvo i socijalne usluge u nekoj od

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Učenik/ca treba da na konkretnm primjerima istakne važne karakteristike globalizacijskih procesa svjetske privrede i njene posljedice (pozitivne i negativne), neravnomjernost u razvoju proizvodnih snaga i nove naučno – tehnološke revolucije.

Poželjna je potpuna uključenost učenika/ce, a posebno kroz praktični samostalni rad uz korištenje političke karte svijeta i geoportala. Prilikom analiziranja sadržaja savremene političke karte svijeta neophodno je da ih učenik/ca dovodi u vezu sa globalnim društveno – historijskim procesima.

Učenik/ca analizira različite kriterije za utvrđivanja stepena razvijenosti BDP, HDI, SPI – index. (npr. uporediti izdvajanja za obrazovanje, zdravstvo i socijalne usluge u nekoj od

razvijenih i srednje razvijenih zemlja. Kako visina ulaganja utiče na kvalitet života?). Upoređuje udio zaposlenosti po sektorima djelatnosti sa udjelom sektora u ukupnom BDP-u. Ekonomskogeografske sisteme razvijenih i srednje razvijenih zemalja analizira koristeći dostupne statističke podatke Svjetske banke. Uporediti sa podacima za Bosnu Hercegovinu.

Sadržaje za ostvarivanje odgojno – obrazovnih ishoda obraditi kroz kulturni, ekonomski i politički razvoj zemalja i procijeniti njihov uticaj na globalne procese u svijetu.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Kroz sadržaje u okviru ishoda stiču se ne samo aktuelna znanja razvojnih procesa koji se dešavaju na globalnom nivou već i spoznaju međuzavisnosti razvoja svijeta i nužnosti uključivanja, kao preduslova općeg napretka. Kako su sadržaji vrlo složeni uključuju korelaciju i interdisciplinarni pristup u segmentu prirodnih nauka te se ostavaruje korealcija sa matematikom i IKT – om (izrada tematskih karata, grafičkih prikaza,

razvijenih i srednje razvijenih zemlja. Kako visina ulaganja utiče na kvalitet života?). Upoređuje udio zaposlenosti po sektorima djelatnosti sa udjelom sektora u ukupnom BDP-u. Ekonomskogeografske sisteme razvijenih i srednje razvijenih zemalja analizira koristeći dostupne statističke podatke Svjetske banke. Uporediti sa podacima za Bosnu Hercegovinu.

Sadržaje za ostvarivanje odgojno – obrazovnih ishoda obraditi kroz kulturni, ekonomski i politički razvoj zemalja i procijeniti njihov uticaj na globalne procese u svijetu.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Kroz sadržaje u okviru ishoda stiču se ne samo aktuelna znanja razvojnih procesa koji se dešavaju na globalnom nivou već i spoznaju međuzavisnosti razvoja svijeta i nužnosti uključivanja, kao preduslova općeg napretka. Kako su sadržaji vrlo složeni uključuju korelaciju i interdisciplinarni pristup u segmentu prirodnih nauka te se ostavaruje korealcija sa matematikom i IKT – om (izrada tematskih karata, grafičkih prikaza,

razvijenih i srednje razvijenih zemlja. Kako visina ulaganja utiče na kvalitet života?). Upoređuje udio zaposlenosti po sektorima djelatnosti sa udjelom sektora u ukupnom BDP-u. Ekonomskogeografske sisteme razvijenih i srednje razvijenih zemalja analizira koristeći dostupne statističke podatke Svjetske banke. Uporediti sa podacima za Bosnu Hercegovinu.

Sadržaje za ostvarivanje odgojno – obrazovnih ishoda obraditi kroz kulturni, ekonomski i politički razvoj zemalja i procijeniti njihov uticaj na globalne procese u svijetu.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Kroz sadržaje u okviru ishoda stiču se ne samo aktuelna znanja razvojnih procesa koji se dešavaju na globalnom nivou već i spoznaju međuzavisnosti razvoja svijeta i nužnosti uključivanja, kao preduslova općeg napretka. Kako su sadržaji vrlo složeni uključuju korelaciju i interdisciplinarni pristup u segmentu prirodnih nauka te se ostavaruje korealcija sa matematikom i IKT – om (izrada tematskih karata, grafičkih prikaza,

modela i multimedijalnih sadržaja) i društveno – humanističkih nauka (globalizacijski procesi i njeni uticaji, međunarodne organizacije, multinacionalne kompanije, proces globalizacije, uticaj tehnologije na globalizaciju).	modela i multimedijalnih sadržaja) i društveno – humanističkih nauka (globalizacijski procesi i njeni uticaji, međunarodne organizacije, multinacionalne kompanije, proces globalizacije, uticaj tehnologije na globalizaciju).	modela i multimedijalnih sadržaja) i društveno – humanističkih nauka (globalizacijski procesi i njeni uticaji, međunarodne organizacije, multinacionalne kompanije, proces globalizacije, uticaj tehnologije na globalizaciju).
Istraživanje i prezentovanje rezultata istraživanja zahtijeva i korelaciju sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske terminologije.	Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske terminologije.	Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske terminologije.
3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup	**3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup**	**3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup**
Kada su u pitanju ključne kompetencije, moguće je efikasno djelovati na razvoj informatičke pismenosti, kroz upotrebu tehnologija čime se razvija kreativnost, inovativnost i uključavanje u društvo, kao i razvoj kritičkog načina razmišljanja.	Kada su u pitanju ključne kompetencije, moguće je efikasno djelovati na razvoj informatičke pismenosti, kroz upotrebu tehnologija čime se razvija kreativnost, inovativnost i uključavanje u društvo, kao i razvoj kritičkog načina razmišljanja.	Kada su u pitanju ključne kompetencije, moguće je efikasno djelovati na razvoj informatičke pismenosti, kroz upotrebu tehnologija čime se razvija kreativnost, inovativnost i uključavanje u društvo, kao i razvoj kritičkog načina razmišljanja.
Također, razvijaju se socijalne i građanske kometencije kroz razumijevanje kulturnog identiteta u interakciji s kulturnim identitetom Evrope i ostatka svijeta, ideje demokratije, pravde, jednakosti, ljudskih prava, dobrobiti i zdravog načina života, svijesti o jednakim pravima i mogućnostima.	Također, razvijaju se socijalne i građanske kometencije kroz razumijevanje kulturnog identiteta u interakciji s kulturnim identitetom Evrope i ostatka svijeta, ideje demokratije, pravde, jednakosti, ljudskih prava, dobrobiti i zdravog načina života, svijesti o jednakim pravima i mogućnostima.	Također, razvijaju se socijalne i građanske kometencije kroz razumijevanje kulturnog identiteta u interakciji s kulturnim identitetom Evrope i ostatka svijeta, ideje demokratije, pravde, jednakosti, ljudskih prava, dobrobiti i zdravog načina života, svijesti o jednakim pravima i mogućnostima.

D.III.4	D.III.5
Izdvaja političko - geografske integracije u svijetu i utvrđuje njihov značaj.	**Ispituje stepen razvijenosti država kroz – BDP, HDI – index, SPI –index.**
GEO-2.2.1 GEO-2.3.1 GEO-2.3.2	GEO-2.2.1 GEO-2.3.1 GEO-2.3.2

Argumentira ulogu ekonomskih integracija i međunarodnih organizacija u svijetu (EU, CEFTA, NAFTA, ASEAN, NATO, OPEC, ARAPSKA LIGA, UN, WTO, NATO - savez).

Istražuje savremene pravce formiranja novih ekonomskih integracija u svijetu.

KLJUČNI SADRŽAJI

Međunarodne integracije u svijetu (EU, CEFTA, NAFTA, ASEAN, NATO, OPEC, ARAPSKA LIGA, UN, NATO - savez).

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Učenik/ca treba da na konkretnm primjerima istakne važne karakteristike globalizacijskih procesa svjetske privrede i njene posljedice (pozitivne i negativne), neravnomjernost u razvoju proizvodnih snaga i nove naučno – tehnološke revolucije.

Poželjna je potpuna uključenost učenika/ce, a posebno kroz praktični samostalni rad uz korištenje političke karte svijeta i geoportala. Prilikom analiziranja sadržaja savremene političke karte svijeta neophodno je da ih učenik/ca dovodi u vezu sa globalnim društveno – historijskim procesima.

Učenik/ca analizira različite kriterije za utvrđivanja stepena razvijenosti BDP, HDI, SPI – index. (npr. uporediti izdvajanja za obrazovanje, zdravstvo i socijalne usluge u nekoj od razvijenih i srednje razvijenih zemlja. Kako visina ulaganja utiče na kvalitet života?). Upoređuje udio zaposlenosti po sektorima djelatnosti sa udjelom sektora u ukupnom BDP-u. Ekonomskogeografske sisteme razvijenih i srednje razvijenih zemalja

Istražuje savremene pravce formiranja novih ekonomskih integracija u svijetu.

Analizira pokazatelje društveno – ekonomskog razvoja: BDP, BDP/per capita, HDI, SPI.

Istražuje najrazvijenije ekonomske sisteme i srednje - razvijene u svijetu (države egzemplari razvijenosti).

KLJUČNI SADRŽAJI

Političko – geografski sistemi. Kriteriji za utvrđivanje stepena društveno – ekonomskog razvoja. Udio zaposlenosti u sektorima djelatnosti i udio sektora u ukupnom BDP-u. Ekonomski sistemi razvijenih i srednje razvijenih država svijeta prema BDP – u, HDI indexu razvijenosti i SPI - indexu (države egzemplari razvijenosti). Najrazvijeniji ekonomski sistemi u Evropi, Sjevernoj Americi, Aziji (države egzemplari razvijenosti) i Australiji. Ekonomsko - geografske odlike srednje razvijenih država Evrope, Azije i Afrike.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Učenik/ca treba da na konkretnm primjerima istakne važne karakteristike globalizacijskih procesa svjetske privrede i njene posljedice (pozitivne i negativne), neravnomjernost u razvoju proizvodnih snaga i nove naučno – tehnološke revolucije.

Poželjna je potpuna uključenost učenika/ce, a posebno kroz praktični samostalni rad uz korištenje političke karte svijeta i geoportala. Prilikom analiziranja sadržaja savremene političke karte svijeta neophodno je da ih učenik/ca dovodi u vezu sa globalnim društveno – historijskim procesima.

Učenik/ca analizira različite kriterije za utvrđivanja stepena razvijenosti BDP, HDI, SPI – index. (npr. uporediti izdvajanja za obrazovanje, zdravstvo i socijalne usluge u nekoj od razvijenih i srednje razvijenih zemlja. Kako visina ulaganja utiče na kvalitet života?). Upoređuje udio zaposlenosti po sektorima djelatnosti sa udjelom sektora u ukupnom BDP-u. Ekonomskogeografske sisteme razvijenih i srednje razvijenih zemalja

analizira koristeći dostupne statističke podatke Svjetske banke. Uporediti sa podacima za Bosnu Hercegovinu.

Sadržaje za ostvarivanje odgojno – obrazovnih ishoda obraditi kroz kulturni, ekonomski i politički razvoj zemalja i procijeniti njihov uticaj na globalne procese u svijetu.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Kroz sadržaje u okviru ishoda stiču se ne samo aktuelna znanja razvojnih procesa koji se dešavaju na globalnom nivou već i spoznaju međuzavisnosti razvoja svijeta i nužnosti uključivanja, kao preduslova općeg napretka. Kako su sadržaji vrlo složeni uključuju korelaciju i interdisciplinarni pristup u segmentu prirodnih nauka te se ostavaruje korealcija sa matematikom i IKT – om (izrada tematskih karata, grafičkih prikaza, modela i multimedijalnih sadržaja) i društveno – humanističkih nauka (globalizacijski procesi i njeni uticaji, međunarodne organizacije, multinacionalne kompanije, proces globalizacije, uticaj tehnologije na globalizaciju).

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kada su u pitanju ključne kompetencije, moguće je efikasno djelovati na razvoj informatičke pismenosti, kroz upotrebu tehnologija čime se razvija kreativnost, inovativnost i uključavanje u društvo, kao i razvoj kritičkog načina razmišljanja.

Također, razvijaju se socijalne i građanske kometencije kroz razumijevanje kulturnog identiteta u interakciji s kulturnim identitetom Evrope i ostatka svijeta, ideje demokratije, pravde, jednakosti, ljudskih prava, dobrobiti i zdravog načina života, svijesti o jednakim pravima i mogućnostima.

analizira koristeći dostupne statističke podatke Svjetske banke. Uporediti sa podacima za Bosnu Hercegovinu.

Sadržaje za ostvarivanje odgojno – obrazovnih ishoda obraditi kroz kulturni, ekonomski i politički razvoj zemalja i procijeniti njihov uticaj na globalne procese u svijetu.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Kroz sadržaje u okviru ishoda stiču se ne samo aktuelna znanja razvojnih procesa koji se dešavaju na globalnom nivou već i spoznaju međuzavisnosti razvoja svijeta i nužnosti uključivanja, kao preduslova općeg napretka. Kako su sadržaji vrlo složeni uključuju korelaciju i interdisciplinarni pristup u segmentu prirodnih nauka te se ostavaruje korealcija sa matematikom i IKT – om (izrada tematskih karata, grafičkih prikaza, modela i multimedijalnih sadržaja) i društveno – humanističkih nauka (globalizacijski procesi i njeni uticaji, međunarodne organizacije, multinacionalne kompanije, proces globalizacije, uticaj tehnologije na globalizaciju).

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kada su u pitanju ključne kompetencije, moguće je efikasno djelovati na razvoj informatičke pismenosti, kroz upotrebu tehnologija čime se razvija kreativnost, inovativnost i uključavanje u društvo, kao i razvoj kritičkog načina razmišljanja.

Također, razvijaju se socijalne i građanske kometencije kroz razumijevanje kulturnog identiteta u interakciji s kulturnim identitetom Evrope i ostatka svijeta, ideje demokratije, pravde, jednakosti, ljudskih prava, dobrobiti i zdravog načina života, svijesti o jednakim pravima i mogućnostima.

- Srednje
- IV

Godine učenja i podučavanja predmeta: 8

A GEOGRAFSKI PROSTOR	B MEĐUSOBNO DJELOVANJE POJAVA, PROCESA I PROMJENA	C ODRŽIVI RAZVOJ	D REGIONALNA GEOGRAFIJA
A.IV.1	B.IV.1	C.IV.1	D.IV.1
	B.IV.2	C.IV.2	D.IV.2
	B.IV.3	C.IV.3	
	B.IV.4	C.IV.4	
	B.IV.5	C.IV.5	
	B.IV.6	C.IV.6	
	B.IV.7		
	B.IV.8		
	B.IV.9		
	B.IV.10		

A GEOGRAFSKI PROSTOR	A.IV.1 **Kritički prosuđuje kompleksnost geografskog položaja Bosne i Hercegovine u JI Evropi, Evropi i Svijetu.**	
	GEO-1.3.1 GEO-2.3.1 GEO-4.3.1	

Daje kritički osvrt na geografski položaj Bosne i Hercegovine (sveobuhvatni aspekt posebno geopolitički).

Procjenjuje ulogu geografskog položaja Bosne i Hercegovine s aspekta mogućnosti privredno - geografskog razvoja u savremenom privrednom okruženju.

Daje kritički osvrt na teritorijalni razvoj od najstarijih vremena do danas.

Analizira važnost očuvanja državnih granica (Bosne i Hercegovine i drugih država svijeta) radi zaštite prostornog identiteta, pripadnosti državi kroz korištenje historiografskih podataka.

KLJUČNI SADRŽAJI

Geografski položaj, veličina Bosne i Hercegovine. Historijsko - teritorijalni razvoj Bosne i Hercegovine. Regionalno - geografske odlike pripadnosti Bosne i Hercegovine.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Koristeći geografsku kartu učenik/ca određuje osobine geografskog položaja, istražuju državne granice. Upoređuju veličinu teritorije sa susjedima i drugim evropskim zemljama i izvode zaključke.

Sadržaji o formiranju teritorije kroz prošlost mogu se usvajati kroz grupni rad uz podjelu konkretnih zadatka podstičući slobodu mišljenja, prosuđivanja i vrednovanja. Planirati posjetu npr. Zemaljskom muzeju, Historijskom muzeju i sl.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će učenik/ca istraživati događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Sadržaji o historijskom i teritorijalnom razvoju Bosne i Hercegovine uključuju korelaciju istraživanja sa historijom kroz formiranje teritorije kroz prošlost, karakteristike društveno - ekonomskoga položaja, proces dezintergracije jugoslovenske zajednice i nastanak novih država. Takođe, korelacija se može ostvariti i sa predmetom Građansko obrazovanje/Demokratija i ljudska prava kroz razvijanje svijesti o jednakim pravima i mogućnostima svih građana.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

U okviru ovog ishoda razvijaju se socijalno – građanske kompetencije vezane za ideju demokratije, pravde, jednakosti i ljudskih prava, razumijevanje vlastitog prostornog i kulturnog identiteta u interakciji s kulturnim identitetom Evrope i ostatka svijeta. Poznaje teorije teritorijalnog tumačenja i objašnjenja teritorijalne raznolikosti.

B MEĐUSOBNO DJELOVANJE POJAVA, PROCESA I PROMJENA	B.IV.1 **Kreira modele budućih uzročno-posljedične odnose (interakciju) pojava i procesa koristeći dokaze, geografsku terminologiju, kritičko razmišljanje, različite geografske metode i geografske vještine i istraživački rad.**	B.IV.2 **Kritički prosuđuje odlike, sastav i strukturu geografskog omotača.**	B.IV.3 **Vodi rapravu o geološkim i geomorfološkim odlikama teritorija Bosne i Hercegovine.**
	GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-3.2.1	GEO-1.2.1 GEO-1.2.2 GEO-1.2.4	GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-4.3.2

Primjenjuje fotografije, filmove, grafičke prikaze, tablične podatke, modele, animacije, geografske karte, instrumente i IKT-a pri istraživanju pojava, procesa ili prostora (uzroke, hodove, režime, rizike, posljedice, vrijeme trajanja, razvojnost, perspektive - trendovi).

Izrađuje tematske karte, grafičke prikaze, modele i multimedijalne sadržaje.

Primjenjuje geografski istraživački rad (postavlja istraživačko pitanje, prikuplja podatke kroz terenski rad ili na drugi način, analizira podatke i prezentira).

Kritički prosuđuje aktuelne vijesti vezane za prirodne pojave, društvene događaj.

KLJUČNI SADRŽAJI

Metode izučavanja geografskog prostora.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

U okviru ovog ishoda učenik/ca se koristi statističkim podacima, tabelama, grafikonima i kartografskim prikazima. Ne treba zahtijevati pamćenje brojčanih podataka, već uputiti kako da ih koristi, vrši analizu tabelarnih, grafičkih i kartografskih prikaza. Na taj način će nastaviti razvijati svoju sposobnost korištenja raznih izvora informacija za poučavanje različitih

Vrednuje elemente prostora na lokalnom i globalnom nivou.

Diskutuje o aplikativnosti geografskih spoznaja u svakodnevnom životu.

KLJUČNI SADRŽAJI

Odlike, sastav i struktura geografskog omotača. Aplikativnost geografskih spoznaja.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

U okviru ovog ishoda učenik/ca se koristi statističkim podacima, tabelama, grafikonima i kartografskim prikazima. Ne treba zahtijevati pamćenje brojčanih podataka, već uputiti kako da ih koristi, vrši analizu tabelarnih, grafičkih i kartografskih prikaza. Na taj način će nastaviti razvijati svoju sposobnost korištenja raznih izvora informacija za poučavanje različitih

Razlikuje geološku, geomorfološku i reljefnu strukturu prostora Bosne i Hercegovine.

Analizira geološku strukturu Bosne i Hercegovine i dovodi u vezu sa rudno - mineralnim bogatstvima.

Izdvaja reljefno - morfološke forme u Bosni i Hercegovini prema njihovom geografskom položaju i strukturi.

Stvara kritički stav o geološkim i reljefno - morfološkim odlikama Bosne i Hercegovine kao faktoru ekonomskog razvoja.

Valorizuje kraška područja kao specifikum reljefa države.

KLJUČNI SADRŽAJI

Geološki postanak, geomorfološka građa i reljefni sklop Bosne i Hercegovine. Reljef kao faktor ekonomskog razvoja Bosne i Hercegovine.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Izvođenje terenskih istraživanja u lokalnoj sredini je veoma značajno za primjenu stečenih znanja i vještina.
Posjete karakterističnim oblicima reljefai/ili krajolika i sl.

Izrada seminarskog rada o prirodnogeografskim odlikama nekog dijela Bosne i Hercegovine.

Sadržaje treba obogatiti ilustrativnim i filmskim

geografskih pitanja i moći izraditi tematske karte, grafičke prikaze, modele i multimedijalne sadržaje.

Od ključnog značaja je podsticanje učenika/cu na istraživanje i upućivati na različite izvore informacija. U realizaciji nastave potrebno je voditi računa o praćenju aktuelnih tema.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će istraživati razne događaje, probleme i / ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i / ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i / ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom pristupu istraživanju prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem, kao i sa IKT-om.

Međupredmetna povezanost sa matematikom ogleda se kroz korištenje osnovnih matematičkih radnji i metoda pri obradi statističkih podataka (prikupljanje, analiziranje i prikazivanje geografskih podataka - kriteriji, grafikoni / dijagrami, tablice, dobne piramide, klimadijagrami itd.).

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz

geografskih pitanja i moći izraditi tematske karte, grafičke prikaze, modele i multimedijalne sadržaje.

Od ključnog značaja je podsticanje učenika/cu na istraživanje i upućivati na različite izvore informacija. U realizaciji nastave potrebno je voditi računa o praćenju aktuelnih tema.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Specifičnost geografije ogleda se u holističkom pristupu istraživanju prostorne stvarnosti. Ona kao takva ostvaruje povezanost i sa prirodnim i društveno – humanističkim odgojno – obrazovnim područjem, kao i sa IKT-om.

Međupredmetna povezanost sa matematikom ogleda se kroz korištenje osnovnih matematičkih radnji i metoda pri obradi statističkih podataka (prikupljanje, analiziranje i prikazivanje geografskih podataka - kriteriji, grafikoni / dijagrami, tablice, dobne piramide, klimadijagrami itd.).

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz

materijalom kao i video - zapisima. Podsticati učenika/cu na detaljnija, zahtjevnija i trajnija posmatranja, da povezuju i koriste prethodna znanja i iskustva sa novim sadržajima.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Analizirajući ulogu fizičkih sistema i procesa u oblikovanju prirodnog okruženje i načine na koje prirodno okruženje utiče na vrste ljudskih aktivnosti koje se odvijaju na tom prostoru neophodan je holistički pristup što zahtijeva interdisciplinarnost u njihovom izučavanju. Korelacija sa biologijom može se ostvariti kroz povezanost i međuzavisnost reljefnih obilježja, klime, biljnog i životinjskog svijeta, a sa hemijom kroz preveliku ekspolataciju prirodnih resursa.

Uz upotrebu informacijsko - komunikacijskih tehnologija razvija se interes za terenska istraživanja lokalne sredine, što je veoma značajno za primjenu stečenih znanja i vještina (npr. istraživanje karakterističnih oblika reljefa, nacionalnom parkui sl.) Istraživanje i prezentovanje rezultata

korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Učenik/ca pri proučavanju međuodnosa između pojava i procesa u geografskom prostoru razvija geografski način razmišljanja, sposobnosti korištenja geografskih koncepata, definisanja pojmova, uspostavljanja analogije, klasifikacije (odabira razloga i kriterije), apstraktnog teorijskog i kauzalnog mišljenja zasnovanog na zornom i empirijskom, čime razvija objektivnost, sposobnost razdvajanja bitnog od nebitnog, zakonitog od slučajnog, shvata odnos između uzroka i posljedica. Sposoban/na je da izvodi zaključke, koristi i predstavlja informacije u obliku fotografija, karata, modela i dijagrama.

Također, razvija se sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora, da pravilno i učinkovito koristi geografsku terminologiju i pojmove, povezuje prirodnogeografske i društvenogeografske odlike prostora, zna birati geografske izvore informacija.

Učenik/ca se osposobljava da koristi različite vrste geografskih informacija (npr. fotografije, različite vrste tekstova, karte, statističke podatke, filmove, grafičke prikaza) pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i globalnom nivou. Razvija se naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, kauzalni

korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Razvija se holistički pristup i interdisciplinarnost u razmišljanju, sposobnost kompleksnog i sistemskog mišljenje i postavljanja analitičkih pitanja i kritičkog mišljenja kao i sposobnost povezivanja znanja.

Također, razvija naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, koristi geografske koncepate, kauzalni način razmišljanja, zaključuje logički, traži dokaze i obrazlaže ih te ima kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju.

Ovaj ishod razvija i sposobnost kreativnost mišljenja – izlazak izvan ustaljenih okvira i stereotipa te orijentacija ka budućnosti.

Razvija se svijest o primjenjivosti i aplikativnosti svih geografskih spoznaja u svakodnevnom životu. Učenik/ca će biti sposoban/na da primjeni znanja u kontekstu životne situacije.

Učenik/ca pri proučavanju međuodnosa između pojava i procesa u geografskom prostoru razvija geografski način razmišljanja, sposobnosti korištenja geografskih koncepata, definisanja pojmova, uspostavljanja analogije, klasifikacije (odabira razloga i kriterije), apstraktnog teorijskog i kauzalnog mišljenja zasnovanog na zornom i empirijskom, čime razvija objektivnost, sposobnost razdvajanja bitnog od nebitnog, zakonitog

istraživanja zahtijeva i korelaciju sa predmetom Bosanski/Hrvatski/Srpski jezik i književnost.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Sadržaji o prirodnogeografskim odlikama Bosne i Hercegovine prije svega razvijaju poduzetničke kompetencije kod učenika/ce, npr. savremena poljoprivredna proizvodnja, proizvodnja energije, prenos energije, efikasnost (obnovljivi izvori – solarna energija, energija vjetra, biogas, hidroenergija, reciklaža), zdravstvo (promocija zdravog načina života).

Razvija se holistički pristup i interdisciplinarnost u razmišljanju, sposobnost kompleksnog i sistemskog mišljenje i postavljanja analitičkih pitanja i kritičkog mišljenja kao i sposobnost povezivanja znanja.

Također, razvija naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, koristi geografske koncepate, kauzalni način razmišljanja, zaključuje logički, traži dokaze i obrazlaže ih te ima kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju.

Ovaj ishod razvija i sposobnost kreativnost mišljenja – izlazak izvan ustaljenih okvira i stereotipa te orijentacija ka budućnosti.

Učenik/ca će da odgovorno vrednuje i poštuje prirodne elemente prostora na lokalnom i globalnom nivou i razvija se svijest o primjenjivosti i aplikativnosti svih geografskih spoznaja u

		način razmišljanja, kritičko mišljenje, sposoban/na je da zaključuje logički, da traži dokaze i obrazlaže ih te razvija kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju Osposobit će se za različite oblike rada kroz koja će znati organizovati i planirati svoj rad, primjenjivati teorijskih znanja u praksi, preduzimati inicijativu, rješavati probleme i donositi odluke. Kroz istraživački rad učenik/ca razvija kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti. Također, bit će sposoban/na da koristi različite tehnike za predstavljanje elemenata prostora (crtanje panoramske slike, tematske karte, preslikavanje, mjerenje, multimedija itd.). Ovaj ishod učenika/cu osposobljava da koristi različite metode geografskih istraživanja, da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima. Učenik/ca će vladati verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte - kartografska, numerička i funkcionalna pismenost. Kroz ovaj ishod učenik/ca se osposobljava da analizira izvore kako bi utvrdio/la važnost pitanja, događaja, razvoja i/ili pojava za pojedince i/ili grupe, uključujući različite skupine i prepoznaje pristranosti u pojedinim izvorima. Pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i planetarnoj razini razvija i komunikacijske vještine uz	od slučajnog, shvata odnos između uzroka i posljedica. Sposoban/na je da izvodi zaključke, koristi i predstavlja informacije u obliku fotografija, karata, modela i dijagrama. Kroz istraživački rad učenik/ca razvija kompetencije iz informatičke i digitalne pismenosti. Također, bit će sposoban/na da koristi različite tehnike za predstavljanje elemenata prostora (crtanje panoramske slike, tematske karte, preslikavanje, mjerenje, multimedija itd.). Ovaj ishod učenika/cu osposobljava da koristi različite metode geografskih istraživanja, da koristi prethodna geografska i opća iskustva i pronalazi mogućnosti učenja u različitim životnim uvjetima. Učenik/ca će vladati verbalnim, kvantitativnim i simboličkim podacima kao što su tekstovi, brojke, grafikoni, tablice, dijagrami i karte - kartografska, numerička i funkcionalna pismenost. Kroz ovaj ishod učenik/ca se osposobljava da analizira izvore kako bi utvrdio/la važnost pitanja, događaja, razvoja i/ili pojava za pojedince i/ili grupe, uključujući različite skupine i prepoznaje pristranosti u pojedinim izvorima. Pri istraživanju različitih geografskih tema na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i planetarnoj razini razvija i komunikacijske vještine uz korištenje geografske terminologije.	svakodnevnom životu. Učenik/ca će biti sposoban/na da primjeni znanja u kontekstu životne situacije. Bit će sposoban/na da utvrđuje i razjašnjava prirodne vrednote, ocjenjuje raznolikosti i ljepote prirodnog okoliša s jedne strane i različitih životnih uvjeta i socijalnih potreba koje on pruža s druge strane. Osposobljava se da povezuje različite aspekate znanja, kao što su kognitivni, emocionalni, etički, estetski, motorički i poznavat će teorije teritorijalnog tumačenja i objašnjenja teritorijalne raznolikosti. Također, razvija se sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora kao i povezivanja i sažimanja različitih prostornih informacija. Koristit će geografsku informacionu tehnologiju za prikupljenje podataka, analiziranje, valoriziranje i prognoziranje pojava i procesa u prostoru. Kroz istraživački rad povezuje i koristi prethodna znanja i iskustva sa novim sadržajima, te se podstiče slobodno razmišljanje, postavljanje pitanja, zahtjevnija i trajnija posmatranja. Istraživanja i prezentovanje rezultata istraživanja podrazumijeva sposobnost usmenog i pismenog izražavanja, te jasno i razumno objašnjavanje činjenica. Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske

korištenje geografske terminologije.

terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Razvija se holistički pristup i interdisciplinarnost u razmišljanju, sposobnost kompleksnog i sistemskog mišljenje i postavljanja analitičkih pitanja i kritičkog mišljenja kao i sposobnost povezivanja znanja.

Također, razvija naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, koristi geografske koncepate, kauzalni način razmišljanja, zaključuje logički, traži dokaze i obrazlaže ih te ima kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju.

Ova komponenta razvija i sposobnost kreativnost mišljenja – izlazak izvan ustaljenih okvira i stereotipa te orijentacija ka budućnosti.

Učenik/ca će biti sposoban/na da odgovorno vrednuje i poštuje prirodne elemente prostora na lokalnom i globalnom nivou i razvija se svijest svijest o primjenjivosti i aplikativnosti svih geografskih spoznaja u svakodnevnom životu. Učenik/ca će biti sposoban/na da primjene znanja u kontekstu životne situacije.

Bit će sposoban/na da utvrđuje i razjašnjavanja prirodne vrednote, ocjenjuje raznolikosti i ljepote prirodnog okoliša s jedne strane i različitih životnih uvjeta i socijalnih potreba koje on pruža s druge strane.

Osposobljava se da povezuje različite aspekate znanja, kao što su kognitivni, emocionalni, etički, estetski,

			motorički i poznavat će teorije teritorijalnog tumačenja i objašnjenja teritorijalne raznolikosti. Također, razvija se sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora kao i povezivanja i sažimanja različitih prostornih informacija. Koristit će geografsku informacionu tehnologiju za prikupljenje podataka, analiziranje, valoriziranje i prognoziranje pojava i procesa u prostoru. Kroz istraživački rad povezuje i koristi prethodna znanja i iskustva sa novim sadržajima, te se podstiče slobodno razmišljanje, postavljanje pitanja, zahtjevnija i trajnija posmatranja. Istraživanja i prezentovanje rezultata istraživanja podrazumijeva sposobnost usmenog i pismenog izražavanja, te jasno i smisleno prezentovanje stečenog znanja.
	B.IV.4 **Vodi raspravu o klimatsko - vegetacijskim odlikama Bosne i Hercegovine za razvoj privrednih djelatnosti.**	**B.IV.5** **Valorizira prostor Bosne i Hercegovine sa aspekta hidroloških odlika.**	**B.IV.6** **Kritički procjenjuje prostor Bosne i Hercegovine sa aspekta biogeografskih odlika i geografskog razmještaja i vrste tala.**
	GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-4.3.2	GEO-1.1.1 GEO-1.1.2 GEO-4.3.2	GEO-1.1.2 GEO-1.2.4 GEO-4.3.2

Analizira statističke parametre o klimatskim elementima i klimi.

Analizira klimatske tipove i klimatsku regionalizaciju Bosne i Hercegovine.

Izrađuje klimatske karte koristeći klimatsko - statističke podatke i IKT za različite svrhe (dnevnu prognozu vremena, mjesečnu, godišnju, razmještaj klimatskih tipova i sl.)

Procjenjuje faktore koji utiču na razmještaj vegetacije na prostoru Bosne i Hercegovine i razvoj privrednih djelatnosti.

KLJUČNI SADRŽAJI

Klimatske odlike, klimatska regionalizacija Bosne i Hercegovine. Klimatsko - statistički godišnjaci za Bosnu i Hercegovinu.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Izvođenje terenskih istraživanja u lokalnoj sredini je veoma značajno za primjenu stečenih znanja i vještina. Posjeta meteorološkoj stanici i sl.

Sadržaje treba obogatiti ilustrativnim i filmskim materijalom kao i video - zapisima. Podsticati

Upoređuje prostorni obuhvat hidrografskih objekata Bosne i Hercegovine sa mogućnostima njihovog kvalitativnog iskorištavanja posebno podzemnih voda.

Procjenjuje statističke pokazatelje o hidrografskim odlikama voda Bosne i Hercegovine (površina sliva, hidrološki profil, vodni bilans, režim, proticaj, oticaj, vodostaj, fizičke i hemijske osobine i dr.).

Analizira podzemnu cirkulaciju voda kraških prostora.

Procjenjuje mogućnosti iskorištavanja vodnog resursa za razvoj privrednih djelatnosti u Bosni i Hercegovini (veza sa poduzetničkim sektorom i idejama ekonomskog razvoja).

KLJUČNI SADRŽAJI

Hidrografska obilježja Bosne i Hercegovine. Podzeme vode.Tekućice Bosne i Hercegovine. Jezera i more Bosne i Hercegovine.Hidrološko - statistički godišnjaci.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Izvođenje terenskih istraživanja u lokalnoj sredini je veoma značajno za primjenu stečenih znanja i vještina. Posjeta karakterističnim hidrografskim objektima i sl.

Sadržaje treba obogatiti ilustrativnim i filmskim materijalom kao i video -

Upoređuje međudjelovanje biogeografskih faktora sa arealima razmještaja biljnih i životinjskih vrsta u Bosne i Hercegovine

Analizira razmještaj biogeografskih vrsta na teritoriji Bosne i Hercegovine.

Analizira međudjelovanje klimatskih i vegetacijskih faktora na razmještaj tala u Bosne i Hercegovine.

Razlikuje vrste tala na prostoru Bosne i Hercegovine s mogućnostima njihovog kvalitativnog iskorištavanja (veza sa IKT-om i poduzetništvom).

Procjenjuje uticaj pozitivnih i negativnih antropogenih faktora na razvoj, razmještaj i kvalitetu tala u Bosni i Hercegovini.

KLJUČNI SADRŽAJI

Tla – faktori nastanka, tipovi i razmještaj Bosne i Hercegovine. Biogeografske odlike Bosne i Hercegovine. Razmještaj biljnih i životinjskih vrsta u Bosne i Hercegovine

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Izvođenje terenskih istraživanja u lokalnoj sredini je veoma značajno za primjenu stečenih znanja i vještina. Posjeta nacionalnom parku i sl.

Sadržaje treba obogatiti ilustrativnim i filmskim materijalom kao i video - zapisima. Podsticati

učenika/cu na detaljnija, zahtjevnija i trajnija posmatranja, da povezuju i koriste prethodna znanja i iskustva sa novim sadržajima.

Upoređivati klimatske elemente uz pomoć tematskih karata i dijagrama.

Radi seminarski rad o prirodnogeografskim odlikama nekog dijela Bosne i Hercegovine.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Analizirajući ulogu fizičkih sistema i procesa u oblikovanju prirodnog okruženje i načine na koje prirodno okruženje utiče na vrste ljudskih aktivnosti koje se odvijaju na tom prostoru neophodan je holistički pristup što zahtijeva interdisciplinarnost u njihovom izučavanju.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija –

zapisima. Podsticati učenika/cu na detaljnija, zahtjevnija i trajnija posmatranja, da povezuju i koriste prethodna znanja i iskustva sa novim sadržajima.

Upoređivati klimatske elemente uz pomoć tematskih karata i dijagrama. Procjenjivati uticaj reljefa, klime i tla na bogatstvo voda na određenim područjima države. Na konkretnom primjeru obrazlaže načine privrednog iskorištavanja kopnenih voda i Jadranskog mora.

Radi seminarski rad o prirodnogeografskim odlikama nekog dijela Bosne i Hercegovine.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Analizirajući ulogu fizičkih sistema i procesa u oblikovanju prirodnog okruženje i načine na koje prirodno okruženje utiče na vrste ljudskih aktivnosti koje se odvijaju na tom prostoru neophodan je holistički pristup što zahtijeva interdisciplinarnost u njihovom izučavanju.

Uz upotrebu informacijsko - komunikacijskih tehnologija razvija se interes za terenska istraživanja lokalne sredine,

učenika/cu na detaljnija, zahtjevnija i trajnija posmatranja, da povezuju i koriste prethodna znanja i iskustva sa novim sadržajima.

Radi seminarski rad o prirodnogeografskim odlikama nekog dijela Bosne i Hercegovine. Na osnovu fotografija i pedološke karte izvodi zaključke o mogućnostima i stepenu iskorištavanja tla koristeći elaborate, prostorne planove i relevantnu literaturu.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Analizirajući ulogu fizičkih sistema i procesa u oblikovanju prirodnog okruženje i načine na koje prirodno okruženje utiče na vrste ljudskih aktivnosti koje se odvijaju na tom prostoru neophodan je holistički pristup što zahtijeva interdisciplinarnost u njihovom izučavanju. Korelacija sa biologijom može se ostvariti kroz povezanost i međuzavisnost reljefnih obilježja, klime, biljnog i životinjskog svijeta, a sa hemijom kroz preveliku ekspolataciju prirodnih resursa. Uz upotrebu informacijsko - komunikacijskih tehnologija razvija se interes za terenska

kompetencijski pristup

Razvija se holistički pristup i interdisciplinarnost u razmišljanju, sposobnost kompleksnog i sistemskog mišljenje i postavljanja analitičkih pitanja i kritičkog mišljenja kao i sposobnost povezivanja znanja.

Također, razvija naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, koristi geografske koncepate, kauzalni način razmišljanja, zaključuje logički, traži dokaze i obrazlaže ih te ima kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju.

Ovaj ishod razvija i sposobnost kreativnost mišljenja – izlazak izvan ustaljenih okvira i stereotipa te orijentacija ka budućnosti.

Učenik/ca će sposoban/na da odgovorno vrednuje i poštuje prirodne elemente prostora na lokalnom i globalnom nivou i razvija se svijest o primjenjivosti i aplikativnosti svih geografskih spoznaja u svakodnevnom životu. Učenik/ca će biti sposoban/na da primjeni znanja u kontekstu životne situacije.

Bit će sposoban/na da utvrđuje i razjašnjava prirodne vrednote, ocjenjuje raznolikosti i ljepote prirodnog okoliša s jedne strane i različitih životnih uvjeta i socijalnih potreba koje on pruža s druge strane.

Osposobljava se da povezuje različite aspekate znanja, kao što su kognitivni, emocionalni, etički, estetski, motorički i poznavat će teorije teritorijalnog tumačenja i objašnjenja teritorijalne raznolikosti.

što je veoma značajno za primjenu stečenih znanja i vještina (npr.istraživanje karakterističnih hidrografskih objekata i sl.).

Istraživanje i prezentovanje rezultata istraživanja zahtijeva i korelaciju sa predmetom Bosanski/Hrvatski/Srpski jezik i književnost.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Razvija se holistički pristup i interdisciplinarnost u razmišljanju, sposobnost kompleksnog i sistemskog mišljenje i postavljanja analitičkih pitanja i kritičkog mišljenja kao i sposobnost povezivanja znanja.

Također, razvija naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, koristi geografske koncepate, kauzalni način razmišljanja, zaključuje logički, traži dokaze i obrazlaže ih te ima kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju.

Ova ishod razvija i sposobnost kreativnost mišljenja – izlazak izvan ustaljenih okvira i stereotipa te orijentacija ka budućnosti.

Učenik/ca će biti sposoban/na da odgovorno vrednuje i poštuje prirodne elemente prostora na lokalnom i globalnom nivou i razvija se svijest o primjenjivosti i aplikativnosti svih geografskih spoznaja u svakodnevnom životu. Učenik/ca će biti sposoban/na da primjeni znanja u kontekstu životne situacije.

Bit će sposoban/na da utvrđuje i razjašnjava

istraživanja lokalne sredine, što je veoma značajno za primjenu stečenih znanja i vještina (npr.istraživanje karakterističnih oblika reljefa, posjeta meteorološkoj stanici, nacionalnom parku, karakterističnim hidrografskim objektima i sl.).

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Razvija se holistički pristup i interdisciplinarnost u razmišljanju, sposobnost kompleksnog i sistemskog mišljenje i postavljanja analitičkih pitanja i kritičkog mišljenja kao i sposobnost povezivanja znanja.

Također, razvija naučni pogled na Svijet, geografski način razmišljanja, koristi geografske koncepate, kauzalni način razmišljanja, zaključuje logički, traži dokaze i obrazlaže ih te ima kritički stav prema područjima koja se odnose na geografiju.

Ovaj ishod razvija i sposobnost kreativnost mišljenja – izlazak izvan ustaljenih okvira i stereotipa te orijentacija ka budućnosti.

Učenik/ca će biti sposoban/na da odgovorno vrednuje i poštuje prirodne elemente prostora na lokalnom i globalnom nivou i razvija se svijest o primjenjivosti i aplikativnosti svih geografskih spoznaja u svakodnevnom životu.

	Također, razvija se sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora kao i povezivanja i sažimanja različitih prostornih informacija. Koristit će geografsku informacionu tehnologiju za prikupljenje podataka, analiziranje, valoriziranje i prognoziranje pojava i procesa u prostoru. Kroz istraživački rad povezuje i koristi prethodna znanja i iskustva sa novim sadržajima, te se podstiče slobodno razmišljanje, postavljanje pitanja, zahtjevnija i trajnija posmatranja. Istraživanja i prezentovanje rezultata istraživanja podrazumijeva sposobnost usmenog i pismenog izražavanja, te jasno i smisleno prezentovanje stečenog znanja.	prirodne vrednote, ocjenjuje raznolikosti i ljepote prirodnog okoliša s jedne strane i različitih životnih uvjeta i socijalnih potreba koje on pruža s druge strane. Osposobljava se da povezuje različite aspekate znanja, kao što su kognitivni, emocionalni, etički, estetski, motorički i poznavat će teorije teritorijalnog tumačenja i objašnjenja teritorijalne raznolikosti. Također, razvija se sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora kao i povezivanja i sažimanja različitih prostornih informacija. Koristit će geografsku informacionu tehnologiju za prikupljenje podataka, analiziranje, valoriziranje i prognoziranje pojava i procesa u prostoru. Kroz istraživački rad povezuje i koristi prethodna znanja i iskustva sa novim sadržajima, te se podstiče slobodno razmišljanje, postavljanje pitanja, zahtjevnija i trajnija posmatranja. Istraživanja i prezentovanje rezultata istraživanja podrazumijeva sposobnost usmenog i pismenog izražavanja, te jasno i smisleno prezentovanje stečenog znanja.	Učenik/ca će biti sposoban/na da primjeni znanja u kontekstu životne situacije. Bit će sposoban/na da utvrđuje i razjašnjava prirodne vrednote, ocjenjuje raznolikosti i ljepote prirodnog okoliša s jedne strane i različitih životnih uvjeta i socijalnih potreba koje on pruža s druge strane. Osposobljava se da povezuje različite aspekate znanja, kao što su kognitivni, emocionalni, etički, estetski, motorički i poznavat će teorije teritorijalnog tumačenja i objašnjenja teritorijalne raznolikosti. Također, razvija se sposobnost korištenja geografskih podataka kao alata za razumijevanje prostora kao i povezivanja i sažimanja različitih prostornih informacija. Koristit će geografsku informacionu tehnologiju za prikupljenje podataka, analiziranje, valoriziranje i prognoziranje pojava i procesa u prostoru. Kroz istraživački rad povezuje i koristi prethodna znanja i iskustva sa novim sadržajima, te se podstiče slobodno razmišljanje, postavljanje pitanja, zahtjevnija i trajnija posmatranja. Istraživanja i prezentovanje rezultata istraživanja podrazumijeva sposobnost usmenog i pismenog izražavanja, te jasno i smisleno prezentovanje stečenog znanja.
	B.IV.7 **Kritički prosuđuje demogeografske odlike Bosne i Hercegovine.**	**B.IV.8** **Prosuđuje o važnosti multikulturalnosti u Bosne i Hercegovine.**	**B.IV.9** **Prosuđuju razvoj i nastanak naselja u Bosne i Hercegovine.**

GEO-2.1.2 GEO-2.2.3 GEO-4.3.2

Analizira faktore i pravce savremenih migratornih kretanja u Bosni i Hercegovini.

Pronalazi načine i rješenja problema savremenih migratornih kretanja u Bosni i Hercegovine.

Procjenjuje uticaj savremene dinamike kretanja stanovništva na ekonomski razvoj Bosne i Hercegovine.

Procjenjuje demogeografske strukture Bosne i Hercegovine na osnovu grafičkih i kartografskih prikaza.

Predlaže politike i mjere za rješenje demogeografskih problema u Bosni i Hercegovini.

KLJUČNI SADRŽAJI

Historijsko - geografske odlike naseljavanja prostora Bosne i Hercegovine. Prirodno i mehaničko kretanje stanovništva Bosne i Hercegovine. Strukture stanovništva Bosne i Hercegovine. Mjere i populacione politike.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja –

GEO-2.1.2 GEO-2.2.3 GEO-4.3.2

Komparira pozitivne i negativne primjere država svijeta u pogledu multikulturalnosti društva.

Razlikuje pozitivne vrijednosti multikulturalnosti u doprinosu razvoja pozitivnih društvenih normi i pravila.

Pronalaze načine i rješenja koja vode poboljšanju multikulturalnosti na prostoru Bosne i Hercegovine (*afektivni*).

KLJUČNI SADRŽAJI

Bosna i Hercegovina u mreži multikulturalnosti - razvoj identiteta i patriotizma.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

Ovaj ishod ima veliki značaj za razvoj ličnog, prostorno i

GEO-1.2.1 GEO-3.3.1 GEO-4.3.2

Analizira nastanak i razvoj naselja u Bosni i Hercegovini. (prema funkciji i strukturi) koristeći se historiografskim podacima.

Upoređuje morfološke odlike naselja u Bosne i Hercegovine sa faktorima njihovog razvoja i postanka koristeći se historiografskim podacima.

Utvrđuje morfološko - geografske odlike naselja Bosne i Hercegovine.

Komparira pozitivne i negativne uticaje procesa urbanizacije.

Analizira karakterističan izgled gradova Bosne i Hercegovine kroz njihov historijski, privredni razvoj, promjenu njihove prostorne, morfološke, socioekonomske i kulturološke strukture.

Pronalazi nova rješenja za očuvanje starih naselja, ruralnih područja i urbanih jezgri sa akcentom na njihovu promociju (veza sa IKT-om i poduzetništvom).

KLJUČNI SADRŽAJI

Naselja u Bosni i Hercegovini. Savremene odlike naselja u Bosni i Hercegovini.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja –

metodičke smjernice

Ovaj ishod ima veliki značaj za razvoj ličnog, prostorno i društvenog identiteta učenika/ce, kao i stavova i vrijednosti koji su zasnovani na postovanju svakog pojedinca bez obzira na rasnu, nacionalnu, religijsku, socijalnu, rodnu, regionalnu ili neku drugu pripadnost.

Koristeći odgovarajuće statističke podatke, dijagrame, grafikone, statističke podatke analizira elemente i strukturu stanovništva Bosne i Hercegovine. Na osnovu analize podataka o demografskoj slici Bosne i Hercegovine predlaže mjere populacione politike i obrazlaže ih.

Pronalazi i na karti obilježava demografski najinteresantnija područja, kao što su prostori sa najmanjim brojem stanovnika ili sa najvećim brojem stanovnika, sa najmanjom gustinom naseljenosti ili sa najvećom gustinom naseljenosti i sl.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Geografska izučavanja o društvenogeografskim odlikama Bosne i Hercegovine su vrlo složena, što zahtijeva interdisciplinarni

društvenog identiteta učenika/ce, kao i stavova i vrijednosti koji su zasnovani na postovanju svakog pojedinca bez obzira na rasnu, nacionalnu, religijsku, socijalnu, rodnu, regionalnu ili neku drugu pripadnost.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Geografska izučavanja o društvenogeografskim odlikama Bosne i Hercegovine su vrlo složena, što zahtijeva interdisciplinarni pristup. Korelacija se može ostvariti sa matematikom (svijest o ulozi matematičkih znanja i vještinama u svakodnevnom životu, prikuplja i obrađuje podatke iz različitih izvora, izrađuje i analizira crteže, grafikone, dijagrame i sl.) i historijskim naukama (povezanost između određenih historijskih događaja i širih društvenih, ekonomskih i političkih pravaca i razvoja).

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Razvija se holistički pristup i interdisciplinarnost u razmišljanju, sposobnost kompleksnog i sistemskog mišljenje i postavljanja analitičkih pitanja i kritičkog mišljenja kao i sposobnost

metodičke smjernice

Ovaj ishod ima veliki značaj za razvoj ličnog, prostorno i društvenog identiteta učenika/ce, kao i stavova i vrijednosti koji su zasnovani na postovanju svakog pojedinca bez obzira na rasnu, nacionalnu, religijsku, socijalnu, rodnu, regionalnu ili neku drugu pripadnost.

Pomoću kartografskih simbola i boja može prikazati vrstu, veličinu i raspored gradskih i seoskih naselja uz upotrebu IKT-a.

Problematizirati aktuelne probleme u naseljima Bosne i Hercegovine (infrasruktura, nelegalna gradnja, razlike u kvaliteti života. Usporedba sa razvijenim svijetom. Arhitektura kao odraz prirodnog krajolika i historijskih dešavanja i njen uticaj na transformaciju prostora).

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Geografska izučavanja o društvenogeografskim odlikama Bosne i Hercegovine su vrlo složena, što zahtijeva interdisciplinarni pristup. Korelacija se može ostvariti sa matematikom (svijest o ulozi matematičkih znanja i vještinama u svakodnevnom životu,

pristup. Korelacija se može ostvariti sa matematikom (svijest o ulozi matematičkih znanja i vještinama u svakodnevnom životu, prikuplja i obrađuje podatke iz različitih izvora, izrađuje i analizira crteže, grafikone, dijagrame i sl.) i historijskim naukama (povezanost između određenih historijskih događaja i širih društvenih, ekonomskih i političkih pravaca i razvoja).

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Razvija se holistički pristup i interdisciplinarnost u razmišljanju, sposobnost kompleksnog i sistemskog mišljenje i postavljanja analitičkih pitanja i kritičkog mišljenja kao i sposobnost povezivanja znanja.

Ovaj ishod razvija i sposobnost kreativnost mišljenja – izlazak izvan ustaljenih okvira i stereotipa te orijentacija ka budućnosti.

Razvija se svijest o primjenjivosti i aplikativnosti svih geografskih spoznaja u svakodnevnom životu. Učenik/ca će biti sposoban/na da primjene znanja u kontekstu životne situacije.

Sadržaji ovog ishoda doprinose razvoju istraživačkih vještina, sposobnosti analitičkog pristupa i obrade informacija povezanih s demografijom, naseljavanjem i razvojem

povezivanja znanja.

Ova komponenta razvija i sposobnost kreativnost mišljenja – izlazak izvan ustaljenih okvira i stereotipa te orijentacija ka budućnosti.

Razvija se svijest o primjenjivosti i aplikativnosti svih geografskih spoznaja u svakodnevnom životu. Učenik/ca će biti sposoban/na da primjene znanja u kontekstu životne situacije.

Sadržaji ovog ishoda doprinose razvoju istraživačkih vještina, sposobnosti analitičkog pristupa i obrade informacija povezanih s demografijom, naseljavanjem i razvojem privrede, te procjenjuje različite strategije koje se mogu koristiti u rješavanju socijalnih i ekonomskih problema. Razvijaju se i vještine korištenja raznih informaciono - komunikacijskih tehnologija, pronalaženje, obrada i korištenje informacija odgovarajućim metodama, kritičko prosuđivanje informacija (analiza grafičkih, statističkih, kartografskih prikaza).

prikuplja i obrađuje podatke iz različitih izvora, izrađuje i analizira crteže, grafikone, dijagrame i sl.) i historijskim naukama (povezanost između određenih historijskih događaja i širih društvenih, ekonomskih i političkih pravaca i razvoja).

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Razvija se holistički pristup i interdisciplinarnost u razmišljanju, sposobnost kompleksnog i sistemskog mišljenje i postavljanja analitičkih pitanja i kritičkog mišljenja kao i sposobnost povezivanja znanja.

Ovaj ishod razvija i sposobnost kreativnost mišljenja – izlazak izvan ustaljenih okvira i stereotipa te orijentacija ka budućnosti.

Razvija se svijest o primjenjivosti i aplikativnosti svih geografskih spoznaja u svakodnevnom životu. Učenik/ca će biti sposoban/na da primjene znanja u kontekstu životne situacije.

Sadržaji ovog ishoda doprinose razvoju istraživačkih vještina, sposobnosti analitičkog pristupa i obrade informacija povezanih s demografijom, naseljavanjem i razvojem privrede, te procjenjuje različite strategije koje se mogu koristiti u rješavanju socijalnih i ekonomskih problema. Razvijaju se i

	privrede, te procjenjuje različite strategije koje se mogu koristiti u rješavanju socijalnih i ekonomskih problema. Razvijaju se i vještine korištenja raznih informaciono - komunikacijskih tehnologija, pronalaženje, obrada i korištenje informacija odgovarajućim metodama, kritičko prosuđivanje informacija (analiza grafičkih, statističkih, kartografskih prikaza).	vještine korištenja raznih informaciono - komunikacijskih tehnologija, pronalaženje, obrada i korištenje informacija odgovarajućim metodama, kritičko prosuđivanje informacija (analiza grafičkih, statističkih, kartografskih prikaza).
	B.IV.10 **Procjenjuje privredno - geografski razvoj Bosne i Hercegovine i kategorizira privredno - geografske regije u Bosni i Hercegovini prema uticaju prirodno - geografskih faktora.**	
	GEO-2.2.4 GEO-2.3.2 GEO-4.3.2	

Procjenjuje prirodnogeografske i društvenogeografske faktore razvoja privrede Bosne i Hercegovine u kontekstu savremenih globalizacijskih procesa.

Analizira razmještaj privrednih djelatnosti u Bosne i Hercegovine s obzirom na njihov razmještaj, resurse i značaj u privrednom razvoju.

Procjenjuje turističko - geografske, saobraćajno - geografske i trgovačke veze Bosne i Hercegovine na regionalnom i globalnom nivou.

Klasifikuju faktore koji uzrokuju nedovoljan ekonomsko - geografski napredak Bosne i Hercegovine. u savremenim svjetskim tokovima (korupcija, nepotizam, visoka stopa privrednog kriminala, proces privatizacije, nedovoljna vladavina prava, loša obrazovna struktura stanovništva i sl.).

Kreira modele savremenog privrednog iskorištavanja resursa Bosne i Hercegovine.

KLJUČNI SADRŽAJI

Prirodnogeografski i društvenogeografski faktori privrednog razvoja Bosne i Hercegovine. Sektori privrednih djelatnosti i njihov razmještaj. Odlike privredne tranzicije i uticaj na privredu Bosne i Hercegovine. Savremene odlike privrednog razvoja Bosne i Hercegovine.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Diskutuje o mogućnostima razvoja privrede i predlaže odgovarajuća rješenja.(npr. Pri sklapanju trgovinskog sporazuma sa nekom državom koja bi trebala biti tri najznačajnija kriterija kako bi taj ugovor bio prihvatljiv za Bosnu i Hercegovinu? Koliko je važno pri potpisivanju trgovačkih ugovora nuditi i svoje prirodne resurse? Koliko je važno razmišljati o okolišnim standardima, ali i pitanju zapošljavanja? Koji industrijski sektori u Bosni i Hercegovini se oslanjaju na uvoz sirovina?).

Na konkretnom primjeru daje mišljenje o proizvodnji zdrave hrane i razvoju eko turizma. Izrađuju turističke karte i turističke vodiče za lokalnu zajednicu.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Geografska izučavanja o društvenogeografskim odlikama Bosne i Hercegovine su vrlo složena, što zahtijeva interdisciplinarni pristup. Korelacija se može ostvariti sa matematikom (svijest o ulozi matematičkih znanja i vještinama u svakodnevnom životu, prikuplja i obrađuje podatke iz različitih izvora, izrađuje i analizira crteže, grafikone, dijagrame i sl.) i historijskim naukama (povezanost između određenih historijskih događaja i širih društvenih, ekonomskih i političkih pravaca i razvoja).

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Razvija se holistički pristup i interdisciplinarnost u razmišljanju, sposobnost kompleksnog i sistemskog mišljenje i postavljanja analitičkih pitanja i kritičkog mišljenja kao i sposobnost povezivanja znanja.

Ovaj ishod razvija i sposobnost kreativnost mišljenja – izlazak izvan ustaljenih okvira i stereotipa te orijentacija ka budućnosti.

Razvija se svijest o primjenjivosti i aplikativnosti svih geografskih spoznaja u svakodnevnom životu. Učenik/ca će biti sposoban/na da primjene znanja u kontekstu životne situacije.

Sadržaji ove komponente doprinose razvoju istraživačkih vještina, sposobnosti analitičkog pristupa i obrade informacija povezanih s demografijom, naseljavanjem i razvojem privrede, te procjenjuje različite strategije koje se mogu koristiti u rješavanju socijalnih i ekonomskih problema. Razvijaju se i vještine korištenja raznih informaciono - komunikacijskih tehnologija, pronalaženje, obrada i korištenje informacija odgovarajućim metodama, kritičko prosuđivanje informacija (analiza grafičkih, statističkih, kartografskih prikaza).

Sadržaji o prirodnogeografskim odlikama Bosne i Hercegovine prije svega razvijaju poduzetničke kompetencije kod učenika/ce, npr. savremena poljoprivredna proizvodnja, proizvodnja energije, prenos energije, efikasnost (obnovljivi izvori – solarna energija, energija vjetra, biogas, hidroenergija, reciklaža), zdravstvo (promocija zdravog načina života).

C ODRŽIVI RAZVOJ	C.IV.1 **Kritički procjenjuje uzroke i posljedice onečišćenja i degradacije okoliša u Bosni i Herecegovini i analizira njihov uticaj na ekološku opterećenost prostora, prostornu organizaciju i funkcionalno korištenje prostora za život ljudi u Bosni i Hercegovini.**	C.IV.2 **Modelira rješenja za održivo korištenje prirodnih resursa, sirovina i energije i procjenjuje njihov uticaj na kvalitet življenja u Bosni i Hercegovini.**	C.IV.3 **Kritički procjenjuje nivo zaštite geobaštine (prirodna i kulturna), pravni i institucionalni okvir i izazove upravljanja zaštićenim područjima u Bosni i Hercegovini.**
	GEO-3.3.1 GEO-3.3.2 GEO-3.3.4 Analizira zakonske mjere na očuvanju zaštite okoliša (životne sredine). Kreira mjere i politike za rješavanje, ublažavanje i sanaciju aktuelnih geoekoloških problema i prirodnih opasnosti u Bosni i Hercegovim. Valorizuje elemente zaštite prirodno - geografske strukture Bosne i Hercegovine kao i načine izdvajanja zaštićenih područja.	GEO-3.1.2 GEO-3.1.3 GEO-3.3.1 Analizira složenost pojavljivanja prirodnih resursa u Bosni i Hercegovini. Istražuje geografski razmještaj prirodnih resursa. Procjenjuje važnost očuvanja okoliša i planskoga upravljanja prirodnim resursima kao preduvjetom održivog razvoja. Analizira razmještaj i dostupnost obnovljivih i neobnovljivih energetskih izvora u Bosni i Hercegovini i mogućnost njihovog iskorištavanja koristeći se IKT-om, kartografskim prikazima i statističkim podacima te njihovu ekonomsku i ekološku opravdanost. Kreira nove modele i načine sprječavanja degradacije prirodnih resursa, te probleme vezane za uticaj na kvalitet življenja (na svim prostornim nivoima).	GEO-3.3.1 GEO-3.3.2 GEO-3.3.4 Kreira nove modele i načine sprječavanja degradacije prirodnih resursa, te probleme vezane za uticaj na kvalitet življenja (na svim prostornim nivoima). Valorizira elemente zaštite prirodno - geografske strukture Bosne i Hercegovine kao i načine izdvajanja zaštićenih područja. Kreira načine zaštite i promocije baštine kao prostornih identiteta i resursa za razvoj turizma koristeći IKT. Kreira načine zaštite i promocije kraških područja koristeći IKT.

KLJUČNI SADRŽAJI

Zakonske mjere za očuvanje životne sredine u Bosni i Hercegovini. Resursi, njihova valorizacija i održivo korištenje. Zaštićena područja Bosne i Hercegovine - kriteriji izdvajanja zaštićenih područja i njhov razmještaj.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Učenik/ca za razumijevanje sadržaja ovog ishoda koristi se geografskim mišljenjem i geografskim konceptima (tj. prostorni značaj, obrasci i trendovi, međusobni odnosi, geografska perspektiva).

Kreira mjere i politike za rješavanje, ublažavanje i sanaciju aktuelnih geoekoloških problema i prirodnih opasnosti u Bosni i Hercegovim (npr. smanjenje obradivih površina, zagađenje tla, povećana potrošnja energije, potrošnja ekološki neprihvatljivih vidova energije i njena neadekvatna raspodjela, erozija tla, kamenolomi, očuvanje biodiverziteta, eksploatacija ruda, upravljanje otpadom, ugroženost podzemnih voda, poplave, otpadne vode, zagađenje zraka, buka i sl.) pri čemu opisuje strategije koje privreda i država provode. Kako državne subvencije i koncesije utiču na održivu upotrebu resursa?

Upoznaje se sa zakonom o zaštićenim objektima - lokalitetima i kategoriše zakonom zaštićene objekte – lokalitete. Učenik/ca može npr. uraditi digitalizaciju

KLJUČNI SADRŽAJI

Resursi, njihova valorizacija i održivo korištenje.

Provođenje aktivnosti na lokalnom nivou zaštite. Volonterizam.

Prostorno planiranje – planiranje, unapređenje i predviđanje održivog razvoja prostora Bosne i Hercegovine

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Učenik/ca za razumijevanje sadržaja ovog ishoda koristi se geografskim mišljenjem i geografskim konceptima (tj. prostorni značaj, obrasci i trendovi, međusobni odnosi, geografska perspektiva).

Kreira mjere i politike za rješavanje, ublažavanje i sanaciju aktuelnih geoekoloških problema i prirodnih opasnosti u Bosni i Hercegovim (npr. smanjenje obradivih površina, zagađenje tla, povećana potrošnja energije, potrošnja ekološki neprihvatljivih vidova energije i njena neadekvatna raspodjela, erozija tla, kamenolomi, očuvanje biodiverziteta, eksploatacija ruda, upravljanje otpadom, ugroženost podzemnih voda, poplave, otpadne vode, zagađenje zraka, buka i sl.) pri čemu opisuje strategije koje privreda i država provode. Kako državne subvencije i koncesije utiču na održivu upotrebu resursa?

Upoznaje se sa zakonom o zaštićenim objektima - lokalitetima i kategoriše zakonom zaštićene objekte – lokalitete. Učenik/ca može npr. uraditi digitalizaciju

KLJUČNI SADRŽAJI

Zaštićena područja Bosne i Hercegovine - kriteriji izdvajanja zaštićenih područja i njhov razmještaj. Provođenje aktivnosti na lokalnom nivou zaštite.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Upoznaje se sa zakonom o zaštićenim objektima - lokalitetima i kategoriše zakonom zaštićene objekte – lokalitete. Učenik/ca može npr. uraditi digitalizaciju kulturne i prirodne baštine lokalne sredine.

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2. Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Ovaj ishod zahtijeva od učenika analizu okolišne, ekonomske, političke ili društvene implikacije problema pojava/procesa zbog čega je neophodan holističkom pristup. Ova komponenta pokazuje centralno mjesto i mosnost geografije kao i neophodnost

kulturne i prirodne baštine lokalne sredine.

Procjenjuje kroz primjere načine korištenja, planiranja i upravljanja prostorom (namjene, uređenja i organizacije prostora) u Bosni i Hercegovini sa aspekta njegove održivosti i pružanja kvalitetnog življenja (npr.loša vodovodna, kanalizaciona i saobraćajna infrastruktura, upravljanje otpadom, zagađenje zraka, prostori i objekti za odmor i rekreaciju - parkovi, sportski tereni, pristup obrazovnim, kulturnim i zdravstvenim ustanovama, sigurnost i nelegalna gradnja, koncesije nad vodama i nelegalna gradnja na vodozaštitnim zonama, smiještanje industrije u ekološki neadekvatnim područjima, gradnja mini centrala, eksploatacija rudno mineralnog bogatstva – problem antropogenog reljefa, pojava klizišta, poljoprivredne površine pod ugarom, zagađenje i neracionalno korištenje poljoprivrednog zemljišta i dr.) kroz geografska istraživanja na svim nivoima. Kako mogu prostorne tehnologije (npr. kartografija, GIS, GPS, daljinsko istraživanje) pomoći u nadzoru ili predviđanju prirodnih katastrofa?

Predlaže načine djelovanja koji bi učinili određena područja održivijim (npr. širenje zelenih površina u gradovima, iznajmljivanje bicikla, jačanje javnog prevoza, kvalitetnije upravljanje otpadom i sl.).

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog

kulturne i prirodne baštine lokalne sredine.

Procjenjuje kroz primjere načine korištenja, planiranja i upravljanja prostorom (namjene, uređenja i organizacije prostora) u Bosni i Hercegovini sa aspekta njegove održivosti i pružanja kvalitetnog življenja (npr.loša vodovodna, kanalizaciona i saobraćajna infrastruktura, upravljanje otpadom, zagađenje zraka, prostori i objekti za odmor i rekreaciju - parkovi, sportski tereni, pristup obrazovnim, kulturnim i zdravstvenim ustanovama, sigurnost i nelegalna gradnja, koncesije nad vodama i nelegalna gradnja na vodozaštitnim zonama, smiještanje industrije u ekološki neadekvatnim područjima, gradnja mini centrala, eksploatacija rudno mineralnog bogatstva – problem antropogenog reljefa, pojava klizišta, poljoprivredne površine pod ugarom, zagađenje i neracionalno korištenje poljoprivrednog zemljišta i dr.) kroz geografska istraživanja na svim nivoima. Kako mogu prostorne tehnologije (npr. kartografija, GIS, GPS, daljinsko istraživanje) pomoći u nadzoru ili predviđanju prirodnih katastrofa?

Predlaže načine djelovanja koji bi učinili određena područja održivijim (npr. širenje zelenih površina u gradovima, iznajmljivanje bicikla, jačanje javnog prevoza, kvalitetnije upravljanje otpadom i sl.).

Insistirati na kontunuiranom geografskom istraživačkom radu kroz koji će istraživati razne događaje, probleme i/ili pojave što će doprinijeti razvoju geografskog

povezivanja prirodnog i društveno – humanističkog odgojno – obrazovnog područja pri holističkom razumijevanju prostorne stvarnosti – Svijeta u kojem živimo. Kako bi riješili probleme, donijeli odluke, prosudili ili oblikovali planove (modele) djelovanja IKT može značajno doprinijeti ciljevima obrazovanja za održivi razvoj u geografiji.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Geografski sadržaji ovog ishoda doprinose podizanju geoekološke svijesti kod učenika/ce (razvijanje sposobnosti sveobuhvatne percepcije prostora, usvajanje sistema geoekološkog znanja, formiranje geoekoloških navika, izgradnje geoekološke kulture) i kritičkog promatranja okoliša.

Razvijanjem kritičkog mišljenja o upravljanju i održivosti resursima kod učenika/ce se razvija i inovativnost, koja podrazumijeva otvorenost za nove ideje, pokretanje promjena u neposrednom okruženju i razvijanje poduzetničke kompetencije. Podržavat će kritičku analizu „velikih ideja“ poput održivog razvoja, globalizacije itd. kada traži objašnjenja kako Svijet funkcioniše i kada pokušava doći do alternativnih rješenja

mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2. Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Ovaj ishod zahtijeva od učenika analizu okolišne, ekonomske, političke ili društvene implikacije problema pojava/procesa zbog čega je neophodan holističkom pristup. Ova komponenta pokazuje centralno mjesto i mosnost geografije kao i neophodnost povezivanja prirodnog i društveno – humanističkog odgojno – obrazovnog područja pri holističkom razumijevanju prostorne stvarnosti – Svijeta u kojem živimo. Kako bi riješili probleme, donijeli odluke, prosudili ili oblikovali planove (modele) djelovanja IKT može značajno doprinijeti ciljevima obrazovanja za održivi razvoj u geografiji.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Geografski sadržaji ovog ishoda doprinose podizanju geoekološke svijesti kod učenika (razvijanje sposobnosti sveobuhvatne percepcije prostora, usvajanje sistema geoekološkog znanja, formiranje geoekoloških

mišljenja, razvijanju kriterija koje će koristiti za procjenu podataka, dokaza i/ili informacija te donošenju procjena, odluka ili predviđanja i/ili ispravnih zaključaka.

2. Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Ovaj ishod zahtijeva od učenika analizu okolišne, ekonomske, političke ili društvene implikacije problema pojava/procesa zbog čega je neophodan holističkom pristup. Ova komponenta pokazuje centralno mjesto i mosnost geografije kao i neophodnost povezivanja prirodnog i društveno – humanističkog odgojno – obrazovnog područja pri holističkom razumijevanju prostorne stvarnosti – Svijeta u kojem živimo. Kako bi riješili probleme, donijeli odluke, prosudili ili oblikovali planove (modele) djelovanja IKT može značajno doprinijeti ciljevima obrazovanja za održivi razvoj u geografiji.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost uz korištenje geografske terminologije.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Geografski sadržaji oveog ishoda doprinose podizanju geoekološke svijesti kod učenika (razvijanje sposobnosti sveobuhvatne percepcije prostora, usvajanje sistema geoekološkog znanja, formiranje geoekoloških

(multiperspektivna dimenzija). Razvija se holistički pristup i interdisciplinarnost u razmišljanju kao i sposobnost kreativnost mišljenja – izlazak izvan ustaljenih okvira i stereotipa te orijentacija ka budućnosti.

Zalagat će se planiranje uravnotežene upotrebe okoliša i brinut će se za kvalitetu života budućih generacija (održivi razvoj).

Ovaj ishod kod učenika/ce razvija sposobnost kompleksnog i sistemskog mišljenje, postavljanja analitičkih pitanja i kritičkog mišljenja kao i sposobnost i odvažnost za svladavanjem prepreka i rješavanje problema. Razvija se svijest o ličnoj odgovornosti, da svojim načinom života ne ugrožava okoliš (životnu sredinu) kao i sposobnost suočavanja s krizama i rizicima i odlučivanja u situacijama neizvjesnosti.

Učenik/ca će se osposobiti da iznosi svoja stajališta, interese i načela i bit će spreman/na da prihvata podjele zaduženja i preuzima odgovornost.

Osposobljava se za sudjelovanje u demokratskom odlučivanju, identificiranju socijalnih partnera i njihovih interesa i bit će sposoban da pregovaran i postize sporazume.

Bit će spreman/na i sposoban/na da rješava geoekološke probleme shodno svojim mogućnostima i razumijevat će važnost stavova i vrijednosti u odlučivanju pri intervencijama u prostoru.

Pravilno će postupati s potencijalnim prirodnim katastrofama i suosjećat će s

navika, izgradnje geoekološke kulture) i kritičkog promatranja okoliša.

Razvijanjem kritičkog mišljenja o upravljanju i održivosti resursima kod učenika/ce se razvija i inovativnost, koja podrazumijeva otvorenost za nove ideje, pokretanje promjena u neposrednom okruženju i razvijanje poduzetničke kompetencije. Podržavat će kritičku analizu „velikih ideja“ poput održivog razvoja, globalizacije itd. kada traži objašnjenja kako Svijet funkcioniše i kada pokušava doći do alternativnih rješenja (multiperspektivna dimenzija). Razvija se holistički pristup i interdisciplinarnost u razmišljanju kao i sposobnost kreativnost mišljenja – izlazak izvan ustaljenih okvira i stereotipa te orijentacija ka budućnosti.

Zalagat će se planiranje uravnotežene upotrebe okoliša i brinut će se za kvalitetu života budućih generacija (održivi razvoj).

Ovaj ishod kod učenika/ce razvija sposobnost kompleksnog i sistemskog mišljenje, postavljanja analitičkih pitanja i kritičkog mišljenja kao i sposobnost i odvažnost za svladavanjem prepreka i rješavanje problema. Razvija se svijest o ličnoj odgovornosti, da svojim načinom života ne ugrožava okoliš (životnu sredinu) kao i sposobnost suočavanja s krizama i rizicima i odlučivanja u situacijama neizvjesnosti.

Učenik/ca će se osposobiti da iznosi svoja stajališta, interese i načela i bit će spreman/na da prihvata podjele zaduženja i preuzima

navika, izgradnje geoekološke kulture) i kritičkog promatranja okoliša.

Razvijanjem kritičkog mišljenja o upravljanju i održivosti resursima kod učenika/ce se razvija i inovativnost, koja podrazumijeva otvorenost za nove ideje, pokretanje promjena u neposrednom okruženju i razvijanje poduzetničke kompetencije. Podržavat će kritičku analizu „velikih ideja“ poput održivog razvoja, globalizacije itd. kada traži objašnjenja kako Svijet funkcioniše i kada pokušava doći do alternativnih rješenja (multiperspektivna dimenzija). Razvija se holistički pristup i interdisciplinarnost u razmišljanju kao i sposobnost kreativnost mišljenja – izlazak izvan ustaljenih okvira i stereotipa te orijentacija ka budućnosti.

Zalagat će se planiranje uravnotežene upotrebe okoliša i brinut će se za kvalitetu života budućih generacija (održivi razvoj).

Ovaj ishod kod učenika/ce razvija sposobnost kompleksnog i sistemskog mišljenje, postavljanja analitičkih pitanja i kritičkog mišljenja kao i sposobnost i odvažnost za svladavanjem prepreka i rješavanje problema. Razvija se svijest o ličnoj odgovornosti, da svojim načinom života ne ugrožava okoliš (životnu sredinu) kao i sposobnost suočavanja s krizama i rizicima i odlučivanja u situacijama neizvjesnosti.

Učenik/ca će se osposobiti da iznosi svoja stajališta, interese i načela i bit će spreman/na da prihvata podjele zaduženja i preuzima

ljudima koje je zadesila i bit će spreman/na da pomogne u slučaju prirodnih katastrofa. Posjedovat će osjećaj građanskog identiteta i aktivno će sudjelovati u životu svoje zajednice - spremnost volontiranju.

Učenik/ca poznaje teorije, zakonske odredbe i praktična pitanja prostornog planiranja kao i teorije teritorijalnog tumačenja i objašnjenja teritorijalne raznolikosti te će koristiti geografske podatake kao alat za razumijevanje prostora.

Razvija se sposobnost podučavanja, širenja i podizanja svijesti o geografskim prostornim pitanjima kao i sposobnost povezivanja i sažimanja različitih prostornih informacija.

Posjeduje kritički interes za očuvanje Zemlje kao svog doma i razumije zašto je održiv pristup za budućnost od presudne važnosti.

Koristi geografsku informacionu tehnologiju za prikupljenje podataka, analiziranje, valoriziranje i prognoziranje pojava i procesa u prostoru.

Ovim sadržajima razvijaju se praktične, kognitivne vještine, ali i multitasking kompetencija gdje se analizira i skenira okruženje, ali se prebacuje fokus i na neke istaknute detalje. Kako su sadržaji aktuelni, doprinosi se i razvoju kreativno - produktivnih kompetencija (omogućavanje izražavanja vlastitih misli, ideja, razvijanje sposobnosti posmatranja i učestvovanja, te integrisanja novih iskustava i spremnosti za mijenjanje prethodnih). Ovaj segment geografskih spoznaja direktno implicira na razvoj samostalnosti kod

	odgovornost. Osposobljava se za sudjelovanje u demokratskom odlučivanju, identificiranju socijalnih partnera i njihovih interesa i bit će sposoban da pregovaran i postize sporazume. Bit će spreman/na i sposoban/na da rješava geoekološke probleme shodno svojim mogućnostima i razumijevat će važnost stavova i vrijednosti u odlučivanju pri intervencijama u prostoru. Pravilno će postupati s potencijalnim prirodnim katastrofama i suosjećat će s ljudima koje je zadesila i bit će spreman/na da pomogne u slučaju prirodnih katastrofa. Posjedovat će osjećaj građanskog identiteta i aktivno će sudjelovati u životu svoje zajednice - spremnost volontiranju. Učenik/ca poznaje teorije, zakonske odredbe i praktična pitanja prostornog planiranja kao i teorije teritorijalnog tumačenja i objašnjenja teritorijalne raznolikosti te će koristiti geografske podatake kao alat za razumijevanje prostora. Razvija se sposobnost podučavanja, širenja i podizanja svijesti o geografskim prostornim pitanjima kao i sposobnost povezivanja i sažimanja različitih prostornih informacija. Posjeduje kritički interes za očuvanje Zemlje kao svog doma i razumije zašto je održiv pristup za budućnost od presudne važnosti. Koristi geografsku informacionu tehnologiju za prikupljenje podataka,	odgovornost. Osposobljava se za sudjelovanje u demokratskom odlučivanju, identificiranju socijalnih partnera i njihovih interesa i bit će sposoban da pregovaran i postize sporazume. Bit će spreman/na i sposoban/na da rješava geoekološke probleme shodno svojim mogućnostima i razumijevat će važnost stavova i vrijednosti u odlučivanju pri intervencijama u prostoru. Pravilno će postupati s potencijalnim prirodnim katastrofama i suosjećat će s ljudima koje je zadesila i bit će spreman/na da pomogne u slučaju prirodnih katastrofa. Posjedovat će osjećaj građanskog identiteta i aktivno će sudjelovati u životu svoje zajednice - spremnost volontiranju. Učenik/ca poznaje teorije, zakonske odredbe i praktična pitanja prostornog planiranja kao i teorije teritorijalnog tumačenja i objašnjenja teritorijalne raznolikosti te će koristiti geografske podatake kao alat za razumijevanje prostora. Razvija se sposobnost podučavanja, širenja i podizanja svijesti o geografskim prostornim pitanjima kao i sposobnost povezivanja i sažimanja različitih prostornih informacija. Posjeduje kritički interes za očuvanje Zemlje kao svog doma i razumije zašto je održiv pristup za budućnost od presudne važnosti. Koristi geografsku informacionu tehnologiju za prikupljenje podataka,	učenika i poduzetničke kompetencije (npr.primarna, sekundarna i tercijarna reciklaža, savremene tehnologije u vezi s tim, savremena poljoprivredna proizvodnja (eko proizvodnja), turizam (ruralni / eko – turizam).sl.).

	analiziranje, valoriziranje i prognoziranje pojava i procesa u prostoru. Ovim sadržajima razvijaju se praktične, kognitivne vještine, ali i multitasking kompetencija gdje se analizira i skenira okruženje, ali se prebacuje fokus i na neke istaknute detalje. Kako su sadržaji aktuelni, doprinosi se i razvoju kreativno - produktivnih kompetencija (omogućavanje izražavanja vlastitih misli, ideja, razvijanje sposobnosti posmatranja i učestvovanja, te integrisanja novih iskustava i spremnosti za mijenjanje prethodnih). Ovaj segment geografskih spoznaja direktno implicira na razvoj samostalnosti kod učenika i poduzetničke kompetencije (npr.primarna, sekundarna i tercijarna reciklaža, savremene tehnologije u vezi s tim, savremena poljoprivredna proizvodnja (eko proizvodnja), turizam (ruralni / eko – turizam).sl.).	analiziranje, valoriziranje i prognoziranje pojava i procesa u prostoru. Ovim sadržajima razvijaju se praktične, kognitivne vještine, ali i multitasking kompetencija gdje se analizira i skenira okruženje, ali se prebacuje fokus i na neke istaknute detalje. Kako su sadržaji aktuelni, doprinosi se i razvoju kreativno - produktivnih kompetencija (omogućavanje izražavanja vlastitih misli, ideja, razvijanje sposobnosti posmatranja i učestvovanja, te integrisanja novih iskustava i spremnosti za mijenjanje prethodnih). Ovaj segment geografskih spoznaja direktno implicira na razvoj samostalnosti kod učenika i poduzetničke kompetencije (npr.primarna, sekundarna i tercijarna reciklaža, savremene tehnologije u vezi s tim, savremena poljoprivredna proizvodnja (eko proizvodnja), turizam (ruralni / eko – turizam).sl.).	
	C.IV.4 **Predviđa moguće posljedice stanje prostornih odnosa sa aspekta prostornog planiranja i njegovog pravnog i institucionalnog okvira u Bosni i Hercegovini.**	C.IV.5 **Učenik/ca valorizira geografski prostor kroz zakonomjernosti koje u njemu vladaju.**	C.IV.6 **Procjenjuje značaj geografskog znanja u jačanju poduzetničkih vještina.**
	GEO-1.2.2 GEO-3.2.1 GEO-3.2.2	GEO-1.2.2 GEO-3.2.1 GEO-3.2.2	GEO-1.2.2 GEO-3.2.1 GEO-3.2.2

	Procjenjuje kroz primjere načine korištenja, planiranja i upravljanja prostorom (namjene, uređenja i organizacije prostora) u Bosni i Hercegovini sa aspekta njegove održivosti i pružanja kvalitetnog življenja kroz geografska istraživanja na svim nivoima. Preporučuje mogućnosti korištenja GIS-a u sagledavanju stanja, planiranju, unapređenju i predviđanju međuodnosa pojava i procesa na prostoru Bosne i Hercegovine sa aspekta njegove održivosti. Učenik modelira kroz GIS moguće posljedice zahvata u geoprostoru.	Analizira različite aktivnosti upravljanja otpadom (smanjenje otpada na izvoru, reciklaža, transformacija otpada, konačno odlaganje).	Primjenjuje kompleksnost i aplikativnost geografskih znanja u rješavanju različitih problema koristeći IKT za vrednovanje informacija. Izrađuje akcioni plan održivog razvoja svoje lokalne zajednice.

KLJUČNI SADRŽAJI

Klasifikacija temeljnih načela geoinformacionih tehnologija (GIS, GPS, ARDUINO, GEOSTATISTIKA, TURIST APLICATION). Geografija i geoinformacione tehnologije - važnost i upotreba. Savremene vrste geoinformacionih tehnologija (GIS-hardver, softver, podaci, rasterski i vektorski formati podataka, geoprostorne informacije i njihovo modeliranje, GPS- satelitski radio navigacijski sistem za određivanje položaja, Geostatistika, aplikacije za daljinska istraživanja, Water Management – alokacija vodnih resursa, konzervacija, metoda planskog upravljanja vodama, rekonstrukcija vodenih sistema).

Primjena geoinformacionih sistema u geoprostoru (npr. primjena GIS-a u pedološkim istraživanjima, mapiranju površinskih i podzemnih voda na Zemlji, datom području i sl.)

Geoinformacione tehnologije i veza sa IKT- om i poduzetništvom.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Primjena GIS-a u nastavi razvija interes kod učenika/ce za upotrebom računara i savremene tehnologije u geografiji. Objasniti osnovne pojmove i predložiti primjenu GIS-a. Kroz praktičnu vježbu pokazati kako funkcioniše softver, kako se unose podaci te kako se manipuliše s njima.

Kroz sadržaje ove

KLJUČNI SADRŽAJI

Prirodnogeografski i društvenogeografski faktori prostora kao preduslov za inovacije i razvoj poduzetničkih ideja. Projekti i geografska istraživanja kroz terensku nastavu.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Uključivanje učenika/ce u rad nevladinih organizacija. Npr. mogućnost realizacije projekata koji bi omogućili učeniku/ci da uradi praksu u određenim institucijama, organizacijama, tvornicama i sl. u toku školovanja. Ovaj model je prisutan u svim zemljama Evrope već dugi niz godina i u skladu je sa reformom obrazovanja.

KLJUČNI SADRŽAJI

Prirodnogeografski i društvenogeografski faktori prostora kao preduslov za inovacije i razvoj poduzetničkih ideja. Projekti i geografska istraživanja kroz terensku nastavu.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja – metodičke smjernice

Uključivanje učenika/ce u rad nevladinih organizacija. Npr. mogućnost realizacije projekata koji bi omogućili učeniku/ci da uradi praksu u određenim institucijama, organizacijama, tvornicama i sl. u toku školovanja. Ovaj model je prisutan u svim zemljama Evrope već dugi niz godina i u skladu je sa reformom obrazovanja.

komponente mogu se analizirati obilježja reljefa na osnovu digitalnog modela reljefa ili modelirati vještačko jezero kako bi se kroz simulaciju utvrdile promjene u prostoru izazvane njegovom gradnjom ili kreirati različite vrste tematskih karata na temelju kvalitativnih i kvantitativnih podataka ili uraditi ekološki atlas svoje općine u korelaciji sa drugim predmetima.

Kroz samostalan istraživački rad učenik/ca može istraživati mogućnosti upotrebe GIS-a u prikazivanju prostornih podataka i važnosti njegove mogućnosti simuliranja promjena u prostoru kroz što će razumjeti i aplikativnost savremene geografije.

2. Mogućnosti ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Upotreba GIS-a u predstavljanju geoprostorne stvarnosti, mogućnosti njene analize i procjene iz različitih perspektiva i prije svega mogućnosti predviđanja transformacija u prostoru putem simulacije daje geografiji i kao nauci, ali i predmetu, nove dimenzije razvoja i aplikativnosti. Zahvaljujući svojoj mosnosti, kao prirodna i društvena naukama, ona posebno kroz GIS nudi mogućnost svim ostalim naukama da svoje sadržaje predstavljaju, analiziraju, modeliraju i simuliraju u virtualnom prostoru za što je neophodno i opšte geografsko znanje - holistički pristup.

Kroz prezentovanje stečenih znanja neophodna je korelacija sa predmetom Bosanski jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Srpski jezik i književnost kako

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Korelacijom i povezivanjem sadržaja učenika/cu potičemo na rad i istraživanje te sadržaji ove komponente zahtijevaju korelaciju sa prirodnim i društveno - humanističkim naukama i IKT – om.

Istraživanje i prezentovanje rezultata istraživanja podrazumijeva komunikacijske vještine, kao što je skladno pismeno i usmeno izražavanje uz korištenje geografske terminologije.

3.**Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup**

Razvijanje poduzetničkih vještina i aplikativnosti svih geografskih spoznaja u svakodnevnom životu. Razvija holistički pristup i interdisciplinarnost u razmišljanju. Sposobnost povezivanja znanja.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Korelacijom i povezivanjem sadržaja učenika/cu potičemo na rad i istraživanje te sadržaji ove komponente zahtijevaju korelaciju sa prirodnim i društveno - humanističkim naukama i IKT – om.

Istraživanje i prezentovanje rezultata istraživanja podrazumijeva komunikacijske vještine, kao što je skladno pismeno i usmeno izražavanje uz korištenje geografske terminologije.

3.**Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup**

Razvijanje poduzetničkih vještina i aplikativnosti svih geografskih spoznaja u svakodnevnom životu. Razvija holistički pristup i interdisciplinarnost u razmišljanju. Sposobnost povezivanja znanja.

	bi se učenik/ca izražavao/la jasno i smisleno uz korištenje geografske terminologije. **3. Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup** Učenik/ca je svijestan/na primjenjivosti i aplikativnosti svih geografskih spoznaja u svakodnevnom životu, a posebno u segmentu predstavljanja Zemljine površine. Razvijaju se praktične, kognitivne vještine, ali i multitasking kompetencija gdje se analizira i skenira okruženje, ali se prebacuje fokus i na neke istaknute detalje – kritički analizira. Koristi geografske alate za orijentaciju, lociranje i dobivanje geografskih podataka u prostoru. Razvija se sposobnost razumijevanja geografskih koncepata i upravljanja promjenama i definisanja problema. GIS predstavlja skup integralnih softverskih programa (alata) izrađenih s ciljem pohranjivanja, pretraživanja, manipuliranja, analiziranja, procjena, predviđanja i prikazivanja geografskih informacija. Kao takav pomaže učeniku/ci da razvije vještinu prostornog razmišljanja i potiču aktivno sudjelovanje u procesu sticanja znanja o promjenama i uticajima na okoliš.	
D REGIONALNA GEOGRAFIJA	D.IV.1 **Kritički procjenjuje regionalizaciju Bosne i Hercegovine.**	D.IV.2 **Kritički prosuđuje status BiH u evropskim i svjetskim geopolitičkim integracijama.**
	GEO-2.3.1 GEO-2.3.2 GEO-2.3.3	GEO-2.3.1 GEO-2.3.2 GEO-2.3.3

Upoređuje prirodnogeografske i društvenogeografske regije Bosne i Hercegovine

Anaizira nodalno – funkcionalne centre svake od regija.

Analizira mogućnosti razvoja svake od regija.

Izrađuje modele za valorizaciju regija Bosne i Hercegovine koristeći IKT.

KLJUČNI SADRŽAJI

Kriteriji za regionalizacija Bosne i Hercegovine.Geografske regije Bosne i Hercegovine.

Analizira strukturu bosanskohercegovačkog društva.

Istražuje pravni okvir i korake koje su preduvjet pristupanju Bosne i Hercegovine euroatlantskim integracijama.

KLJUČNI SADRŽAJI

BiH na putu ka Euroatlantskim integracijama.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja komponente – metodičke smjernice

Regionalna geografija je sintetička, integralna, geografska naučna i nastavna disciplina, sa višestruko aplikativnom funkcijom, te izuzetnim značajem.

U dostizanju ishoda komponente Geografske regije Bosne i Hercegovine sadržaje treba obogatiti filmskim, tekstualnim i ilustrativnim materijalom.

Kroz istraživački rad učenici analiziraju mogućnosti daljega razvoja regija u Bosni i Hercegovini i daju prijedloge za njihov razvoj koristeći različite izvore npr. internet, digitalni mediji, zvanične agencije i sl, te prezentuju svoj istraživački rad.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

Proučavanje regija zahtijeva kroz cjelovit pristup sintezu rezultata više naučnih disciplina. Sama priroda geografije, kao nauke, predstavlja sintezu i sponu između prirodnih i društvenih nauka, a samim tim podrazumijeva i korištenje dostignuća drugih prirodnih i društveno – humanističkih nauka i kao takva predstavlja idealan model za usvajanje i primjenu stečenih pojmova u svakodnevnom životu.

Upotreba IKT-a je vrlo korisna u ovom segmentu, jer učenik/ca ima mogućnost da kroz samostalan istraživački rad formira jasnije predožbe o različitim geografskim sadržajima.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Sadržaji ovog ishoda doprinose kod učenika/ce razvijanje istraživačkih sposobnosti i ispravno zaključivanje o međudjelovanju procesa i pojava. Razvija se interes za istraživanje lokalne sredine. Izrađuje modele valorizacije regija uz pomoć IKT-a.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ISHODA

1.Mogućnosti efikasnog učenja i podučavanja komponente – metodičke smjernice

Za kvalitetno podučavanje ovog ishoda od ključnog značaja je podsticanje učenika/ce na istraživanje i upućivati ih na različite izvore informacija. U realizaciji nastave potrebno je voditi računa o praćenju aktuelnih tema. Poželjna je potpuna uključenost učenika/ce, a posebno njihovog praktičnog samostalnog rada.

2.Mogućnost ostvarivanja međupredmetne povezanosti – međupredmetna korelacija

U okviru ovog ishoda uspostaviti intenzivnu korelaciju sa historijom, Građanskim obrazovanjem/Demokratija i ljudska prava i IKT - om.

3.Mogućnosti odgojnog djelovanja i razvoja ključnih kompetencija – kompetencijski pristup

Kada su u pitanju ključne komptencije, moguće je efikasno djelovati na razvoj informatičke pismenosti - upotreba tehnologije u svrhu razvoja kreativnosti, inovativnosti i uključavanja u društvo, korištenje tehnologije za podršku kritičkog načina razmišljanja.

Geografija - Učenje i podučavanje

Interdisciplinarna i transdiciplinarna povezanost predmeta Geografija

Zbog karakteristika samog predmeta proučavanja, Geografija se kao mosna nauka ističe svojom interdisciplinarnošću. Shodno tome, ona je kao nastavni predmet, veoma pogodna za razvoj transdisciplinarnog učenja. Takav način učenja i podučavanja razvija mišljenje i vještine koje omogućavaju sagledavanje problema, informacija, stavova ili samog razmišljanja iz više uglova tj. razvija multiperspektivnost.

Geografija pomaže nastavnim predmetima kako iz sfere prirodnih i društvenih, tako i humanističkih obrazovnih područja da svoje teme posmatraju i razumijevaju sa prostornog i holističkog aspekta.

Također, izučavanjem srodnih tema i primjenom znanja i vještina iz različitih predmeta mogu se detaljnije razumjeti, objasniti i riješiti brojni geografski sadržaji, procesi i problemi.

Naglasak pri korištenju usvojenih znanja treba biti na praktičnoj primjeni (funkcionalno znanje) teorijskih znanja kroz istraživački rad ili kroz terensku nastavu. Kroz takav rad učenik/ca trajnije i kvalitetnije usvaja nova znanja i shvata svrhu učenja.

Terenski rad je zbog kvalitete usvojenog znanja neophodan i u osnovnim i srednjim školama, kroz redovnu nastavu bar dva puta godišnje, a u fakultativnoj ili izbornoj nastavi treba da bude dominantan.

Učenje i podučavanje predmeta Geografija

Cilj učenja i podučavanja je usmjeren prema sveobuhvatnom i individualnom razvoju učenika/ce prilagođavajući ga društvenom životu, daljem obrazovanju i budućem profesionalnom razvoju, te postavljanju temelja cjeloživotnom samostalnom učenju kroz posjedovanje socijalne odgovornosti, inovativnog duha i praktičnih sposobnosti.

Nastava geografije treba odražavati koncept predmetnog kurikuluma, provoditi odgojno – obrazovne ciljeve nastave i ispunjavati standarde nastavnog plana i programa.

Sadržaji nastavnog predmeta Geografije imaju za cilj da učenik/ca ispravno razumije Svijet u kojem živi zasnovan na naučnim temeljima, načelima održivog razvoja i zahtjevima savremenog doba.

Nastavnik/ca geografije prilikom planiranja nastave mora u potpunosti uzeti u obzir psihološki razvoj i različite mogućnosti učenja učenika/ce, te aktivno istraživati i koristiti autonomno učenje,

kooperativno učenje i učenje putem istraživanja. Različitim načinima učenja poboljšat će se sposobnosti učenika/ce za učenjem, da sarađuje i stručno komunicira, kritički razmišlja, te analizira i rješava geografske probleme.

Nastavnik/ca treba da poduči učenika/cu kako da ispravno usvoji i razumije geografske pojmove, da koristi geografske koncepte, kauzalni način razmišljanja i geografsku terminologiju, jer je to važan dio geografske pismenosti koja je neophodna u svakodnevnom životu.

Imperativ geografskog podučavanja je razvijanje sveobuhvatnog razumijevanja i razmišljanja o geografskim pitanjima (holistički pristup).

U geografskom obrazovanju pravilan pogled na ljude i prostor postiže se odabirom tipičnih primjera koje učenik/ca može razumjeti i prihvatiti, a koji su u skladu sa standardima kurikuluma, te kao takvi omogućavaju pravilno razumijevanje odnosa između ljudi i prostora.

Razumijevanje različitih vrsta regija, kroz uporednu analizu, osnovna je metoda pomoću koje će učenik/ca shvatiti složenost geografskog okruženja. Pismenost u "regionalnoj spoznaji" pomoći će da analizira i razumije geografsko okruženje iz regionalne perspektive i njegov uticaj na diverzifikaciju ljudskih aktivnosti.

Nastava geografije se temelji na utvrđivanju stvarnosti, otkrivanju problema i njihovih uzroka te razumijevanju posljedica, ali i rješavanju problema što će uticati i na razvoj društvene odgovornosti.

Logička struktura geografskih pojava mora se poklapati sa strukturom spoznajnog procesa i strukturom učenja.

Sadržaji predmeta Geografija osim usvajanja geografskih znanja i vještina imaju cilj i da razviju pozitivne vrijednosti i stavove kod učenika/ce.

Savremeni ciljevi učenja i podučavanja predmeta Geografije zahtijevaju od nastavnika/ce nove perspektive u sticanju znanja. Ovakvim pristupom podučavanje nije ograničeno samo na ono što bi učenik/ca trebao/la naučiti, nego uključuje i proces učenja, kao i upute učeniku/ci kako da uči.

Pri planiranju nastavnog procesa nastavnik/ca treba unaprijed postaviti jasne ciljeve i ishode učenja uvažavajući predhodna znanja, razumijevanje i vještine učenika/ce, što zahtijeva korištenje prikladnih strategija i traženje inovativnih pristupa učenju. Ti pristupi trebaju omogućiti zadatke i aktivnosti koji će obezbijediti različite vidove učenja te tako postići više nivoe kognitivnog znanja. Jasno postavljeni ciljevi pridonijet će postizanju većeg zadovoljstva, predanosti i interesa za učenjem, a samim tim će se uvećati potencijal u razvijanju ličnog stila učenja, koji je specifičan za svakog pojedinca.

Potrebno je izabrati strategiju učenja (postupke i tehnike) kojom će učenik/ca uspješno savladati nastavne sadržaje na što lakši, zanimljiviji i vremenski ekonomičniji način što se postiže kroz dobro

strukturiranu i kvalitetno vođenu nastavu u kojoj se logička struktura razumijevanja geografskih pojava treba poklapati sa strukturom spoznajnog procesa i učenja. Tokom izvođenja nastave geografije nastavnik/ca treba djelovati kao posrednik u procesu učenja.

Pri organizovanju nastavne aktivnosti, nastavnik/ca treba koristiti, uzrastu i težini gradiva prihvatljive metode, kao što su upoređivanje i prosuđivanje različitih perspektiva, te koristiti različita nastavna sredstva kako bi učeniku/ci pomogao/la da ispravno razumije odnos između ljudi i geografskog okruženja. Svaki odabir primjenjivanih metoda treba biti fokusiran na razvoj ispravnog formiranja geografskih pojmova i razumijevanje i korištenje geografskih koncepata.

Kroz proces podučavanja neophodno je stalno aktivno učešće učenika/ce kroz različite aktivnosti. Potrebno je da znaju uočiti, opisati i definisati geografski pojam, da koristi svoja stečena znanja, da postavlja pitanja, da prikuplja, objašnjava, analizira, klasificira, upoređuje, bira i koristi podatke, selektuje informacije, da iste vrednuju te donosi odluke, predlaže kao i da poduzima mjere i akcije.

Vrlo važan aspekt podučavanja je i usvajanje vještina posmatranja i istraživanja kroz koje se razvija aktivno i individualizirano učenje. Nastavnik/ca pri tome treba organizovati istraživačke grupe i formulisati istraživačke planove na način da odgovaraju individualnim razlikama tj. treba da zadovolje različite potreba učenika/ce za geografskim učenjem kroz različite dubine i širine nastavnih materijala.

Kroz nastavni proces svakako ne treba insistrati samo na usvajanju činjeničkog znanja, nego ga shvatiti kao preduvjet za razvoj konceptualnog, proceduralnog i metakognitivnog znanja. Usvajanjem viših nivoa mišljenja učenik/ca će kasnije lakše usvajati i činjeničko znanje.

Budući da je model učenja svakog učenika/ce samostalan, kao i metode učenja, napredak, poteškoće i postignuti stepen učenja, nastavnik/ca mora stalno pratiti i shodno tome prilagođavati različite strategije podučavanja. Kroz adaptivno podučavanje nastavnik/ca može ostvariti svoja očekivanja, a to je da većina učenika uspješno uči. Cilj je potaknuti svakog učenika/cu da je odgovoran za vlastiti rast.

Vrlo efikasana metoda podučavanja je i problemska nastava kroz koju se geografski sadržaji usvajaju kroz aktuelna geografska pitanja na čije odgovore (rješenja) učenik/ca dolazi kroz razgovore, diskusiju ili samostalnim i grupnim istraživanjem. Aktuelna geografska pitanja ili problemi često su povezani sa svakodnevnim životom, što će učenje učiniti zanimljivijim i svrsishodnijim te će tako poticati njihovo učenje.

Učenje kroz istraživački rad može motivisati učenika/cu i pomoći da bude aktivan/na, da zna kako sarađivati i napredovati sa ostalim članovima tima. Kroz ovakav oblik rada razvija se kritičko i kreativno razmišljanje, te se učenik/ca uči rješavati probleme i donositi odluke. Na temelju dobivenih informacija i iskustva, učenik/ca može razmišljati o problemima iz različitih uglova

(perspektiva).

Interaktivan pristup učenju podrazumijeva korištenje više metoda što se pokazalo vrlo učinkovitim pri podučavanju geografskih sadržaja. Ovaj pristup obezbjeđuje nesmetanu komunikaciju između učenika, učenika i nastavnika, grupe i grupe i sl. Kroz interaktivno učenje učenik/ca preuzima aktivnu ulogu i podstiču jedni druge da usvajaju nove sadržaje. Korištenjem interaktivnog pristupa utiče se pozitivno na emocionalnu klimu, na povećanje motivacije te učenik/ca postaje kreativniji, kritičniji i samostalniji u izvršavanju svojih obaveza. Zato je interaktivni pristup nastavi i interaktivno učenje imperativ za nastavnika/cu geografije kroz koji će moći koristiti i različita nastavna sredstva radi lakšeg razumijevanja prostorne stvarnosti.

Nastavnik/ca treba obratiti pažnju na upotrebu geografskih slika (posmatranje, objašnjavanje, analiza, zaključivanje) i korištenje i izradu tematskih karata, jer su to načini savladavanja osnovnih metoda posmatranja geografskih sadržaja tj. put postepenog razvijanja razumijevanja, mašte, vještine analitičkog razmišljanja i sposobnosti rješavanja geografskih problema.

Sposobnost za prikupljanje, obradu i korištenje informacija je kompetencija neophodna za učenikovu/cinu budućnost. Stoga, naglašavanje upotrebe geografskih informacionih tehnologija u nastavi, tamo gdje to dozvoljavaju uvjeti, nije samo poboljšanje nastavničke efikasnosti i sposobnosti podučavanja, već još važnije, njegovanje svijesti i sposobnosti učenika/ce da koristi informacije. Na ovaj način učenik/ca razvija različite sposobnosti koje doprinose cjeloživotnom učenju.

Da bi razvijali inovativni duh učenika/ce u nastavi geografije neophodno je obezbijediti opušteno okruženja za učenje, pokazati brigu i interes za učenje učenika/ce, povećati otvorenost nastave geografije, poticati učenika/cu da iznosi vlastita stajališta o geografskom sadržaju koji uče, obezbijediti uvjete da samostalno uči.

Kako bi učenik/ca bio/la sposoban/na za samostalan istraživački rad neophodno je da ih nastavnik/ca poduči koracima geografskog istraživanja (Šta?, Gdje?, Kako?, Zašto? i Ako ... , Šta je moguće? Šta će se dogoditi?", Kakva je odluka?, Kakva je moja ideja?, Šta da napravim/uradim?) što će pomoći da shvati, objasni, analizira i riješi problem. Na ovaj način će biti izbjegnuta čista reprodukcija informacija, a učenik/ca ima priliku da postavi pitanja drugima, izrazi svoje mišljenje, propituje, raspravlja, upoređuje i vrednuje različite perspektive, osjeća se slobodnim griješiti, preuzima kontrolu nad svojim učenjem, stvara originalne poveznice i ideje na temelju kojih primjenjuje svoja znanja u različitim situacijama i okruženjima.

Vještina tumačenja geografskih karta je važna životna vještina, neophodna u svakodnevnom životu ("Google Map" i "Google Earth"). Pomoću nje se mogu rješavati mnogi problemi u stvarnom svijetu. Osposobljavanje vještinom čitanja karata mora se pažljivo isplanirati bilo za osnovne vještine kao što su crtanje jednostavne skice mjesta, izračunavanje i transformiranje podataka (crtanje profila) i

složenije vještine poput generalizacije i prepoznavanja oblika i odnosa prikazanih na karti.

Terenski istraživački rad je važan je dio geografskog obrazovanja, jer on pruža učeniku/ci mogućnost primjene znanja u stvarnom svijetu. Pored sticanja i primjene znanja učenik/ca može razviti razne vještine tokom terenskog rada kao što su crtanje skica na terenu, crteža ili opis nekog prostora, rješavanje problema i kritičko razmišljanje. Razvijaju se i vještine slušanja, posmatranja, pravljenja bilješki, fotografisanja, prikupljanja, analize, te prikazivanje i prezentiranje podataka. Terenski rad čini geografiju stvarnom i zanimljivom te pokazuje njenu aplikativnost.

Korištenjem informacijskih tehnologija sadržaji geografije postaju dostupniji i zanimljiviji, što povećava motivaciju učenika/ce za učenjem. Među informacijskim tehnologijama posebnu pažnju treba posvetiti Geografskom informacijskom sistemu (GIS), koji omogućava učeniku/ci bržu i jednostavniju obradu prostornih podataka i mogućnost predstavljanja različitih odlika prostora.

Geografija - Vrednovanje i ocjenjivanje

Vrednovanje u predmetu Geografija

Vrednovanje je kontinuiran proces koji omogućava razumijevanje procesa učenja i efikasnost podučavanja. Ono utvrđuje uspješnosti učenika/ce, nastavnika/ce, i prije svega procesa učenja.

Svrha vrednovanja učeničkih postignuća je shvatiti i unaprijediti učeničko učenje, ali istovremeno i sagledati šta je učenik/ca postigao/la u skladu sa postavljenim ciljevima i ishodima učenja.

Procjena učenja je proces prikupljanja povratnih informacija o podučavanju. Rezultati procjene služe za prilagođavajući buduće nastavne strategije kako bi učenje bilo učinkovitije. Procjena postaje alat koji se može koristiti za planiranje daljeg učenja i podučavanja, a ne samo za procjenu stepena usvojenosti ishoda učenja.

Procjena stepena usvojenosti geografskih znanja, razumijevanja procesa učenja, efikasnosti podučavanja treba biti praćena kontinuiranim ocjenjivanjem.

Savremena koncepcija vrednovanja ističe odgovornost nastavnika/ce ne samo za sticanje znanja, vještina i navika kod učenika/ce, već i razvoj njegovih pozitivnih stavova, vrijednosti i obrazaca ponašanja.

Osnovni principi vrednovanja:

1. Vrednovanje za učenje (formativno vrednovanje) je indikator nivoa i kvaliteta znanja, savladanosti vještina, razvijenosti navika i sposobnosti učenika/ce. Provodi se kontinuitano i pomaže u planiranju i unapređenju budućeg učenja i podučavanja. Ono ne rezultira konačnom ocjenom.
2. Vrednovanje naučenog (sumativno vrednovanje) provodi se tokom cijele godine. Njime se provjerava stepen usvojenosti znanja, vještina i stavova nakon određene nastavne cjelina ili na kraju određenog razdoblja, a rezultira ocjenom postignuća učenika/ce.
3. Vrednovanje kao učenje razvija kompetenciju "učiti kako učiti" koja omogućava učeniku/ci prepoznavanje ciljeva učenja, pomaže u samokontroli učenja i samostalnosti, aktivno uključuje u proces vrednovanja uz podršku nastavnika/ce. Uz pomoć nastavnika/ce, koji učeniku/ci pruža povratnu informaciju o napredovanju, samovrednovanje se može poticati na svim nivoima i područjima učenja.

Elementi vrednovanja u nastavnom predmetu Geografija:

1. **Geografsko znanje** - Poznavanje, razumijevanje, primjena i povezivanje geografskih sadržaja i geografskih koncepata odnosno vrednuje se stepen usvojenosti ishoda učenja (obrazovnih postignuća). Da bi se procijenilo učeničko razumijevanje i stepen primjene geografskog znanja ocjenjuje se sposobnost razumijevanja geografskog znanja i sposobnost korištenja naučenog znanja u rješavanju praktičnih problema. Procjena sposobnosti razumijevanja geografskih znanja zavisi od kvalitete razumijevanja geografskih pojmova, principa, zakona i teorija.

Procjena sposobnosti primjene znanja uglavnom zavisi od toga može li učenik/ca primijeniti znanje u određenim situacijama.

2. **Geografske vještine** - Formiranje i primjena geografskih vještina kod učenika/ce procjenjuje se kroz njihovo razumijevanje funkcija, metoda i osnova različitih geografskih vještina i racionalnosti odabira geografskih vještina. Geografsko istraživanje i terenski rad uključuju čitav niz vještina koje učenik/ca provodi kroz različite faze istraživačkog rada i upravljanja istraživačkim procesima kao što je geografsko promatranje, regionalna analiza i sinteza i geografsko poređenje, vještine planiranja, obrade podataka, upotrebe procesa kritičkog/kreativnog razmišljanja, izražavanje i organizacija ideja i informacija u usmenoj, vizuelnoj i/ili pisanoj formi, prezentacija usmenim, vizuelnim i/ili pisani putem, upotreba geografske terminologije, primjena znanja i vještina u poznatim kontekstima, prenos znanja i vještina u novi kontekst, uspostavljanje veza unutar i između različitih konteksta, orijentacija u prostoru i vremenu, izrada skica, profila, tematskih karata, dijagrama, prezentacija, postera, plakata, samostalnih pisanih radova, analiza grafičkih priloga i sl.
3. **Kartografska pismenost** - Vrednuje se poznavanje, razumijevanje i primjena elemenata i sadržaja svih vrsta geografskih karata.
4. **Stavovi i vrijednosti** – Vrednuje se odgovornost prema geografskom prostoru i društvu na temeljima održivog razvoja i pravdi i jednopravnosti svih. Također, procijenjuje se naučni duh traženja istine iz dokaza, držanja istine i motivacija za aktivnim djelovanjem i inoviranjem.

Tehnike ispitivanja i ocjenjivanja

Kontinuirano ocjenjivanje treba se odvijati tokom cjelokupnog nastavnog procesa: prije, tokom i nakon svakog ciklusa učenja neke geografske teme radi praćenje učenja učenika/ce. Ocjena je mjera znanja kako za učenika/cu tako i za nastavnika/cu.

Pri ocjenjivanju učeničke učinkovitosti u učenju geografije nastavnik/ca treba imati na umu da ta aktivnost ima za cilj poboljšati učenje učenika/ce.

Aktivnosti ocjenjivanja trebaju biti u skladu s ciljevima učenja predmeta, a glavni ciljevi učenja geografije su razumijevanje i primjena geografskih koncepata i znanja, ovladavanje osnovnim geografskim vještinama, kartografskom pismenošću i razvoj stavova i vrijednosti koje će doprinijeti održivom razvoju, dobrobiti ljudskog društva i okoliša.

Pri ocjenjivanju neophodno je ostvariti ravnotežu geografskih znanja, koncepata, vještina, kartografske pismenosti, vrijednosti i stavova.

Procjena u geografiji je usmjerena i na utvrđivanje stepena sposobnosti učenika/ce da primijeni znanje u stvarnom životu, kao što je istraživanje i rješavanje problema.

Neke temeljne kompetencije iz predmetnog kurikuluma ne mogu se procijeniti na tradicionalan način ispitivanja (pismeno i usmeno u učionici) nego isključivo kroz terenska istraživanja, npr. da učenik/ca prepozna prostorne obrasce putem promatranja na terenu, pronalazi i prikupljaja informacije, donosi odluku i/ili prosuđuje, vrednuje, predviđa i predlaže..

Budući da je potrebno vrijeme da učenik/ca ovlada osnovnim geografskim pojmovima, konceptima i vještinama, nastavnik/ca treba utvrditi ocjene koje mjere napredak. Takav način ocjenjivanja omogućava učeniku/ci da postavi svoje ciljeve u procesu učenja, odredi ih korak po korak, te tako prilagodei svoj tempo i napredak u učenju. Ova vrsta ocjenjivanja posebno je korisna za učenika/cu kad razvija geografske vještine poput tumačenja karata, razumijevanje prognoze vremena i dr.

Razgranati tip udžbenika koji geografija mora imati (pored udžbenika, podrazumijeva atlase slijepih karata, radne listove, radne sveske i dr.) omogućava ocjenjivanje napredka učenika kroz određeni vremenski period.

Definisani metodi procjene u okviru geografske pedagoške prakse mogu biti formalni i neformalni (npr.evaluativni testovi za provjeravanje vještine čitanja i izrade različitih geografskih karata, pronalaženje materijala u pomoćnoj literaturi, čitanje i izrada grafikona, analiziranje fotografija, dokumentarnih filmova, aktuelne vijesti i sl.).

U procesu ocjenjivanja neophodno je da nastavnik/ca daje povratne informacije učenicima o kvaliteti njihovog rada. Taj postupak je vrlo koristan za učenika/ce radi poboljšanja učenja. U tom procesu treba izbjegavati previše oštre kritike, kako ne bi narušili samopoštovanje učenika/ce i gubitak motivacije za učenjem. Da bi se procjena usvojenih znanja provela efikasno, ocjenjivanje treba sprovoditi kontinuirano u svakodnevnoj nastavi kroz različite aktivnosti učenika/ce.

Procjena uspješnosti učenja može se podijeliti prema vremenu provedbe na kratkoročnu, srednjoročnu i dugoročnu.

Kratkoročna procjena se odnosi na svakodnevno ili sedmično ocjenjivanje. U ovoj fazi procjena se usredotočuje na znanja i vještine učenika/ce kroz sudjelovanje u raspravi, usmene prezentacije i odgovore, rad na izradi tematskih karata, grafikona, modela, plakata, multimedijalnih prezentacija, portfolija, kviz, domaće zadaće, istraživači rad i dr.

Srednjoročna procjena odnosi se na ocjenjivanje nakon završetka nastavne jedinice ili teme koja uglavnom podrazumijeva pismene provjere kroz testove ili kvizove.

Dugoročna procjena uključuju jednu do dvije progresivne ocjene u toku školske godine, uključujući periodični, polugodišnji i krajnji test.

Proces ocjenjivanja u geografiji je složen i sastoji se iz više segmenata kvanifikacije i kvalifikacije učeničkih postignuća o stepenu usvojenosti ishoda.

Najčešći, ali ne i najbolji oblik ocjenjivanja je usmeno ispitivanje. Ipak, usmeno ispitivanje je važan dio nastavnog procesa, zbog čega tu aktivnost nastavnik/ca treba stalno da koristi. Pri tome je vrlo važno pažljivo formuliranje pitanje, kako bi ga učenik/ca jasno razumio/jela, zatim učeniku/ci treba dati dovoljno vremena za razmišljanje i davanje odgovora. Neuspjeh učenika/ce da sudjeluje u

raspravama u razredu često je uzrokovan postavljanjem previše jednostavnih i ograničavajućih pitanja od strane nastavnika/ce. Zato treba izbjegavati pitanja na koja se odgovara sa „da“ ili „ne“. Nastavnik/ca treba postavljati pitanja koja će zahtijevati detaljnija objašnjenja. Pitanja koja nastavnik/ca postavlja moraju biti osmišljena i smislena, moraju imati cilj, biti jasna, te biti postavljena tako da je učenik/ca, shodno svojim kognitivnim sposobnostima i predhodnom znaju, u stanju odgovoriti na njih. Na takav način osmišljena pitanja omogućavaju komunikaciju koja pokreće proces učenja.

Pismeno provjeravanje znanja spada u indirektna mjerenja znanja. Pri pismenom provjeravanju znanja neophodno je koristi različite vrste pitanja kao što su pitanja s više izbora, dopunjavanje, ispravna i pogrešna pitanja/odgovori, kratka pitanja i esejska pitanja. Pri odlučivanju koju vrstu pitanja će koristiti, nastavnik/ca prvo treba razmotriti svrhu ocjenjivanja. Zatvorena pitanja su pogodna za vrednovanje činjeničkog znanja i na njih je učeniku/ci lako odgovoriti. Otvorena pitanja traže duge odgovore, jer formulacija zahtijeva više razrade. Koriste se za ispitivanje novih misli i ideja, objašnjenja, analize. Ovakva pitanja razvijaju razgovor, dopuštaju otvorenost za izražavanje mišljenja i osjećaja, omogućavaju nastavniku/ci da dobije više informacija, a započinju sa Što?, Kada?, Gdje?, Zašto?, Ko?, Kako?, Koliko? Ova vrsta pitanja zahtijeva kod učenika/ce kauzalni način razmišljanja, kritičko mišljenje i više nivoe kognitivnog znanja zbog čega su vrlo pogodna za procjenu i ocjenjivanje u nastavi geografije. Reflektirajuća pitanja pružaju mogućnost ocjenjivanja viših nivoa kognitivnog znanja učenika/ce. Hipotetska pitanja, npr. Kakvu vrstu ideja i akcija trebamo poduzeti da bi Zemlja bila bolje mjesto za život?, pogodna su za otvaranje rasprava. Pitanja s višestrukim izborom ili dopunjavanje pogodna su za vrednovanje učeničkih postignuća kada se zahtijeva da se učenici "sjećaju" ili "prepoznaju", dok su esejska pitanja prikladna za "upoređivanje" ili "objašnjenje".

Testna pitanja trebaju biti jednostava i jasna kako bi učenik/ca razumio/jela test. Pri osmišljavanju testnih pitanja nastavnik/ca bi trebao izbjegavati dodavanje nepravednih zamki.Također, kada nastavnik/ca priprema testove i ispitne radove za formalno sažeto ocjenjivanje, mora obratiti pažnju na uravnotežen odnos pitanja. Uz ocjenjivanje činjeničnog znanja i geografskih vještina, nastavnici trebaju ocjenjivati i razumijevanje koncepata, principa i odnosa, generalizaciju i analizu te viših nivoa znanja (konceptualno, proceduralno i metakognitivno).

Pri ocjenjivanju se ne treba samo usmjeriti prema mjerenju količine činjeničkog znanja kojeg je učenik/ca usvojio/la, nego prema razumijevanju geografskih sadržaja u čijoj je osnovi konceptualni način razumijevanja. Također, treba ocjenjivanjivati i više nivoe kognitivnog znanja. To se postiže kroz zadatke koji zahtijevaju analizu, usporedbu, klasifikaciju, sintezu, generalizaciju, procjenu, predlaganje rješenja, mjera i akcija, upotrebom i izradom geografskih karata, grafikona, jednostavnih modela uz korištenje kritičkog mišljenja i geografske terminologije.

Da bi ostvarili konverziju između različitih izraza, učeniku/ci su potrebne brojne intelektualne

sposobnosti posebno promatranje i apstraktno mišljenje. Razvojem apstraktnog mišljenja učenik/ca će biti sposoban/na da razumije i predstavlja prirodne i društvene karakteristike prostora pomoću jednostavnih karata, grafikona, dijagrama i modela.

Nastavnik/ca će biti u mogućnosti da procijeni nivo razumijevanja različitih geografskih pojmova kroz učeničke aktivnosti kada čita topografsku, općegeografsku, tematsku kartu, pretvara tekstualni prikaz u geografsku skicu, opis pređenog puta, itinerer ili tematsku kartu, crta šematski dijagram i ostvaruje konverziju između slika, filmova i tekstova.

Da bi se ocijenilo savladavanje naučnih metoda učenika/ce, nastavnik/ca se treba usredotočiti na stepen razumijevanja, ovladavanja i primjene uobičajenih geografskih metoda poput geografskog posmatranja, regionalne analize i sinteze i geografske usporedbe. Na taj način će nastavnik/ca utvrditi koliko je promatranje geografskih objekata i pojava detaljno, sveobuhvatno i jasno, koliko su metode regionalne analize i sinteze ili geografske usporedbe razumne i djelotvorne i mogu li se iz istih izvesti ispravni zaključci.

Procjena stepena i nivoa učešća učenika/ce u geografskim istraživačkim aktivnostima utvrđuje se kroz kvalitetu promatranja na licu mjesta, anketama, eksperimentima, diskusijama, rješavanju problema i drugim aktivnostima (npr. interes, radoznalost, požrtvovanost, stav za saradnju, snaga volje i istraživački duh koji se iskazuje kroz aktivnost).

Kroz istraživačke aktivnosti može se procijeniti koliko učinkovito učenik/ca koristi kartu, sistematski, korak po korak, te procijeniti koliko je područje usporedbe, koje je odabrao učenik/ca, razumno i da li su izvučeni zaključci ispravni. Kroz istraživački rad učenika/ce nastavnik/ca može ocijeniti sposobnost sveobuhvatne regionalne analize.

Kada se ocjenjuje sposobnost učenika/ce za rješavanje geografskih problema to vršimo kroz ocjenjivanje sposobnosti apstrahovanja problema iz stvarnog života kao geografskog problema. Procjenjujemo može li detektovati problem, razumjeti ga, formulisati rješenja, može li oblikovati efikasna rješenja istog, mogu li testirati i objasniti rezultate, što znači da mogu modelirati problem.

Da bi procijenili učenički proces rješavanja geografskih problema, trebali bi sagledati uspješnost učenika/ce u cjelokupnom procesu postavljanja geografskih pitanja, prikupljanja i sortiranja, analiziranja geografskih podataka i odgovora na geografska pitanja. Tu se nastavnik/ca treba fokusirati na ocjenu uspješnosti učenika/ce u procesu prikupljanja, klasificiranja i analize geografskih informativnih materijala. Učenik/ca treba razumjeti: Mogu li koristiti karte, grafikone, slike, dijagrame i druge izvore informacija (poput časopisa, novina, televizije, portala, interneta itd.)? Mogu li dobiti podatke putem terenskih opažanja i anketa? Da li je sposoban/na izabrati kvalitetne podatke (npr. raznolikost, pouzdanost, sveobuhvatnost, relevantnost itd.)? Mogu li se podaci pravilno klasificirati? i Mogu li se podaci o geografskim pojmovima ucrtati u tematske karte? te Da li je moguće izvući zaključke i testirati ih analizom geografskih podataka?

Prema pitanjima koja učenik/ca postavlja, nastavnik/ca može razumjeti u kojoj je mjeri učenik/ca koristio/la postojeće informacije, kao i razumnost, cjelovitost i druge informacije koje karakteriziraju kvalitetu razumijevanja problema, kako bi procijenio/la nivo i razlike među učenicima u aspektu sagledavanja geografskih problema. Na osnovu tih razlika nastavnik/ca može dati odgovarajuću procjenu sposobnosti učenika/ce da postavljaju geografska pitanja.

Postupak pisanja kratkih eseja je proces putem kojeg učenik/ca prikuplja i izražava informacije.

Promicanje psihološkog razvoja učenika/ce osnovna je svrha nastave geografije. Pri vrednovanju treba obratiti pažnju na promjene i razvoj učenika/ce u sljedećim aspektima: interes i radoznalost u geografiji, razumijevanje veze između geografije i stvarnog života te usvajanje stavova i vrijednosti koje promoviše geografija. Sposobnost i osjećaj odgovornosti prema društvu i prirodi, ljubav i odgovornost prema domovini i cijelom Svijetu, odgovorno i aktivno učešće u rješavanju geografskih problema na temeljima održivog razvoja. Promatranje, razgovor, rasprave, debate i druge svakodnevne aktivnosti su pogodni načini za procjenu emocija, stavova i vrijednosti učenika/ce.

Zaključna ocjena izvodi se na osnovu stepena usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda predmetnog kurikuluma praćenjem učenikovog/cinog napredovanja iz sljedećih elementa vrednovanja naučenog: geografskog znanja i koncepata, geografskog istraživanja i vještina, kartografske pismenosti i usvojenih stavova, vrijednosti i normi ponašanja.

Samovrednovanje učenika

U procesu ocjenjivanja učenik/ca treba biti aktivan učesnik/ca. Potrebno je omogućiti učeniku/ci da tačno razumije vlastite rezultate učenja kako bi se potaknula motivacija za učenjem s ciljem daljeg razvoja kao i poboljšanja kvaliteta obrazovanja. Nastavnik/ca geografije treba kontinuirano pratiti uspješnost učenja i reakcije učenika/ce kroz različite aktivnostima učenja te davati potrebne, pravovremene, odgovarajuće, ohrabrujuće i poučne ocjene.